

ROMANORUM
PONTIFICUM
BREVIS NOTITIA.

TOM. I

J. L. f.

ROMANORUM
PONTIFICUM

BREVIS NOTITIA
Ritus Ecclesiasticos à singulis institutos
præcipuè declarans.

ACCEDIT
ONOMASTICON

*Vocum obscuriorum, qua in Missali, Breviario,
Martyrologio Romano, & hac
Notitia continentur.*

AUCTORE
GUILIELMO BURIO

BRUXELENSI,
Eccl. Metrop. Meclin. Canonico Zellariensi.
PRODIT OPUS ABSOLUTUM.

TOM. I.

SUPERIORUM PERMISSU.

ROMÆ Typis Pagliarini, Anno 1768.

SAN JERONIMO DE NAVARRA

SAN
Jeronimo de Navarra

J. J. Lameru f.

VIVENTI
TAMQUAM IN COELIS

IN TERRA
CIRCA MILLESIMUM NONAGES-
simum secundum

ab anno millesimo & vigesimo

IN ARELLANO, VEL
Villatuerta natali suo,

Regalique Benedictino Cenobio S. Ma-
riae de Hyrache sibi
electo;

PALATINO DE JAUREGUIZARS

NOBILIQUE STIRPI DE HERMOSO:

Inclyto Navarre filio,

Agⁿ S. VEREMUNDO *de Alcañaga*

SUIS REGIBUS SANCIO GARCIA
& Sancio Ramirez additissimo, prout
Ecclesiae, oppida, praedia, munera, ac
privilegia Monasterio eius intuitu
concessa cantant;

CUJUS CARITAS

*strenuo Purpurati Aguirre calamo unicum
prodigium, forte numquam antea nec
postea visum*

PRODIT; ET SECUNDI NOCTUR-
ni lectionibus suis patefit,

SCILICET:

Contigit (ait Eminentissimus) inter alia multa, quod ingens fames totum Navar-
re Regnum depopularetur. Qua misera-
bili plaga coacti multi ad Sanctum virum
elemosynam petitori confluebant. Ingra-
vescente vero in dies fame, multitudo cir-
citer tria milia hominum convenit. Verum
cum domi non esset, unde tanta multi-
tudo reficeretur, ingens clamor, & ulu-
latus oritur: nam fame confectis vix erant
vires quoquam cuncti, quare periclitan-
dum erat nisi à Patre subveniretur. Quod
miserandum spectaculum vehementer do-
lens, accurrit ad altare peracturus sacra,
& ecce dum ad illum locum devenit
esset, in quo Sacerdos orat pro populo,
& lacrymis à Deo postularet auxilium,
columba alba de caelo descendens, super
singulorum capita, quasi illos tangens, vo-
labat, atque mox cunctis videntibus in
caelum rediit. Quo tantum virium, tan-
tamque saturitatem unusquisque sensit, ac
si splendidissimis, & variis cibis esset re-
fectus. Qua de re gratias Deo exhibentes,
læti redierunt ad propria.

Mira

Mira plurima si vultis, fratres Navarri,
Bollandiani Patres vobis ostendent octava
die Martii, Veremando sacra

IUXTA ILLUD

Mientras el Mundo fuere Mundo,

à ocho de Marzo San Veremundo.

Tibi magno Abbati : Tibi tibi

Optimo Parenti hæc Notitia Pontificum

Tui notitia referenda dicatur

TUO,

Devotissimo, Patriotæ

M. A. D.

992

APPRO-

APPROBATIONES.

Non solum Catholica fidei, & bonis moribus Buri Notitiam Pontificum consentaneum; sed etiam publica luce dignissimam iudicamus, Roma Kalendis Iulii anno Domini M.DCC.LXIII.

Fr. Dominicus Elefante, S. Theologiae Magister.
Josephus Blanchini, Presbyter Congregationis Oratoris.

IMPRIMATUR.

Fr. Nicolaus Redolphi Ord. Prædic. Sac. Pal. Apost. Magister.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

¹ **P**rolixam Romanorum Pontificum Historiam non exhibeo, Benevole Lector, sed brevem tantummodo singulorum Notitiam; quid potissimum in Ecclesia ab illis institutum, quid actum præcipue fuerit, unde sacrorum Rituum antiquitas colligi facile poterit. Ducentos & quinquaginta octo, usque ad præsentem Pontificem Clemenstem XIII. numero.

² Non ignoro propter Joannes, Felices, Stephanos, Bonifacios, Benedictos, Martinos, & Sylvestros, de quibus quot fuerint controvertitur, in supputatione aliquod esse discrimen. Notitia tamen hæc, & præsertim Elenchi Sectio vigesima quinta, controversiam hanc, si plane non dirimit, breviter saltem declarat. De Nota non ita bona Pontificibus quid dicam? scio quacumque ratione operiendum esse à filiis verenda Patrum. Sed quid tum postea?, si Historia Pontificia Scripta-

PRÆFATIO.

res etiam Orthodoxi, qua ego pro instituto paucis expono, ea pluribus passim narranti? Nam nihil de Heterodoxis dico, qui nullos ferè præter trium priorum sæculorum Pontifices usque ad Silvestrum pro legitimis agnoscunt.

3 Verum gratia Deo habenda, quod in tanto hæcenus Pontificum numero pauci admodum moribus non omni ex parte incorruptis existerint, cum vel inter duodecim à Christo electos Apostolos, & inter septem cooptatos ab Apostolis. Diaconos sua pæstis fuerit. Quare inter tot à Deo per homines creatos Pontifices decem aut duodecim non omnino probata virtutis inveniri, non est magnopere admirandum. Laborant & ipsi vitio infirmitatis ingenite, ac peccatis ut ceteri hominum obnoxii sunt.

4 Pontifices Summi, & Sanctissimi dicti, non propter mores semper sanctos, sed propter Ecclesiam ipsam, cui præsident, Sanctam, & munus, quod in ea exercent, sanctissimum. Licet vero Deus Sedem Apostolicam ita semper conservaverit, ut ab Arianis, Donatistis, Pelagianis, & similibus monstribus occupata nunquam fuerit; Deo tamen non placuit, Dominos Apostolicos omnes vitiis omnibus eximere: ut intelligamus Religionem Christianam non in hominum perfectione, sed in Dei verbo, & Ecclesie Fide fundatam fuisse.

5 Animadvertendum propterea est, tempore prope medio inter hoc nostrum & Christianitatis primordium, circa sæculum nempe

PRÆFATIO.

Novum, eos ferme extitisse, qui à priorum pietate Pontificum, non à doctrina sana deservere, Deum tamen Ecclesiam suam nunquam deseruisse, Principibus Christianis sanctitatis conspicuis (qui recte advertit Baronius) eam vel tum maxime fulciendo ; ita ut quod in uno defuit, in alio Providentia Divina supplèverit. Et hæc quidem de Nota non ita bona Pontificibus.

6 De humili autem loco natis, ac de juvenibus ad Pontificiam Dignitatem evelctis; ut de paucis minus literatis, ac illegitimo toro procreatis, omnia pro singulorum notitia paucis indicantur. Ordinis Augustiniani, & Benedictini Pontifices exacte cognoscere non porui; quia inter ipsos adhuc controversitur ex utro Ordine qui fuerint: sed numerum, quem ipsi fere tenent, apposui; eosque, de quibus est controversia, utrisque ascripsi: quod nimirum aliqui ex uno in alterum Ordinem subinde transferint.

7 De posteriorum Ordinum Regularium Pontificibus, ex illorum Annalibus clariora haberi possunt. Pseudopontifices & Schismaticos libere omnes profero; qui, quod Christi Tunicam, id est Ecclesiam, distraxerint ac scedaverint, non tam notitia quam nota mala digni sunt. Prophetiam de Summis Pontificibus ab anno Christi 1143. ad finem usque mundi futuris, sancti Malachia, non veteris Testamenti Propheta, sed Ordinis Cisterciensis, & Armacani in Hibernia Archiepiscopi, huic Notitia non infero. Nam prædictionibus istis nulla habenda fides est, tum quod

PRÆFATIO.

quod etiam ad Pseudopontifices detorqueri soleant, tum quod ea, quæ ad legitimos Romanæ Ecclesiæ Antistites pertinent, vaticinia tan longè petenda sint ut non nisi inepte & per vim illis possint accommodari.

8 Quis verò tam excors est, qui non videat, hariolationem istam pœnitus labefactari ac funditus everti resimponio illo, atque adeo oraculo Christi Domini apud S. Marcum 13. 32. apertissime asserentis, De die autem illo, hoc est mundi fine, & extremo iudicii ætæ, nemo scit? Etenim post accommodatam Pontifici, qui nunc in Petri Cathedra sedet, prænotionem, quæ ad ipsum spectat, est autem Animal rurale, adhuc restarent 18. futuri Pontifices, quorum ultimo regnante prædicitur fore, ut Civitas septicolliis diruatur, & Judex tremendus iudicet populum suum.

9 Itaque cum experientia constet, nullum adhuc ex tot legitimis Pontificibus, qui Romanam Ecclesiam administrarunt, ad annos Petri pervenisse, silenter asserere licet, nec ullam ex paucis illis, qui reliqui sunt, per totidem annos esse regnatum. Ex quo fit, ut si non certa & explorata ratione, saltem probabili admodum, nec à scopo multum aberrante coniectura sumamus ille deus præcognosci possit, quo Christus Dominus de universo hominum genere est iudicaturus.

10 Habeant sibi per me licet hæc omnia, & id genus alia, qui fabulis & inanibus rebus delectantur; ego quidem certe tamquam commentitia, Sanctoque Malachia sup-

PRÆFATIO.

posita procul amandanda censeo. Postea legitimos omnes huc usque Pontifices versibus Technicis 158. concludo : quod & Nicolaus quidam Miniacutius Canonicus Regularis Lateranensis usque ad Alexandrum III. Pontificem 177. abhinc annis quingentis, & decem conatus fuit ; unde versus pauculos accepisse me non inficio : sed conferantur ipsius cum hisce, & differentia apparebit. Nam præterquamquod omnes, quantum nomina propria permittunt, suis metris constant, & passim Leonini sive Rhythmici sunt ; uniuscuiusque Pontificis non tantum nomen, sed etiam numerus nominis versibus his intexitur, superaddito singulis ordine successionis, & ad latus anno Christi, unde facili negotio quo sæculo, & quotus quisque sederit, colligi poterit.

11 Præterea singularum notionem, ac tempus sessionis, non exactum illud semper mensium & dierum (nam de eo inter Scriptores non convenit) sed annorum quos proprius attigerunt ascripsi, ut cum triginta Elenchi sectionibus omnia melius conveniant ; quorum titulos hic breviter subjicio.

12 PRIMA SECTIO referuntur Pontifices ab Ecclesia pro Sanctis habiti.

SECUNDA. Decem primæ Ecclesiæ persecutiones quos Pontifices sustulerint.

TERTIA. Viginti Concilia Generalia sub quibus Pontificibus habita.

QUARTA. Ex Religiosis Ordinibus ad summum Pontificatum assumpti.

QUINTA. Qui & quot variarum Nationum Pontifices.

SEX-

PRÆFATIO.

SEXTA. Optimæ præ reliquis notæ.

SEPTIMA. Inviti & renitentes electi.

OCTAVA. Qui Consanguineos non re-
pexerunt.

NONA. Nobiliori prosapia orti.

DECIMA. Tenui parentela nati.

UNDECIMA. Notæ non ita bonæ.

DUODECIMA. Minus literati.

TERCIA-DECIMA. Juvenes ad Pontifica-
tum assumpti.

DECIMA-QUARTA. Pontifices aliquot dierum

DECIMA-QUINTA. Aliquot mensium.

DECIMA-SEXTA. Eo Pontificatus anno
mortui, quem nomine præferebant.

DECIMA-SEPTIMA. Papatus præ reliquis
diuturnus.

DECIMA-OCTAVA. Pontifices qui Impe-
ratores coronarunt.

DECIMA-NONA. A quibus primum
sancti canonizati.

VIGESIMA. Annum Jubilæum quinam
hactenus celebrarint.

VIGESIMA-PRIMA. Avenione in Gallia
residentes.

VIGESIMA-SECUNDA. Pseudo pontifices.

VIGESIMA-TERTIA. Diuturnæ Sedis Apo-
stolicæ vacationes.

VIGESIMA-QUARTA. Pontifices non ex
Cardinalibus electi.

VIGESIMA-QUINTA. Differentia in nu-
mero & nomine Pontificum.

VIGESIMA-SEXTA. Qui primum nomen
mutarint.

VIGESIMA-SEPTIMA. Ante Papatum legi-
time uxorati.

PRÆFATIO.

VIGESIMA-OCTAVA. Pontificum Nepotes ad Pontificatum assumpti.

VIGESIMA-NONA. Mufici, Medici, Spiritui, & Fratres sibi in Pontificatu succedentes.

TRIGESIMA. Omnes hactenus Romani Pontifices 158. verbis Technicis descripti.

13 Tandem habes ONOMASTICON, quo voces Ecclesiasticae obscuriores clare & dilucide explicantur. Non enim videbatur opusculum sufficiens, ut libro separato ederetur; emendarum forsitan & auctum tempore crederet. ¶ Crevit revera: etenim editioni huic plusquam CC.L. Ecclesiasticae voces addita, quae caractere, vulgo Curliba noscuntur. Benedicti XIV. Clementisque XIII. prodit natiuita: & ex abundantia cordis aliquid os loquitur nostri CAROLI VI. Castellaque III.: recordatur obiter optimi ministri Excellentissimi D.D. Zenonis à Somodevilla; magnarumque hercum D. Ludovici Velasco, & Vincentii Gonzalez, quorum virtutes, tanquam stemmata Hispania tempora pingant.

14 Nonnulla hic, fateor, pluribus nota erunt, ac non ita huiusce eruditionis expertibus: neque eo consilio proferuntur, ut passim observentur, & ab usu quotidiano recedatur; (quot enim Ecclesia hodie utuntur ipsa Breviario iussu Urbani Octavi, magno, & longo labore diligenter accurateque correcto?) sed ut per Etymologiam res ipsa clarius innotescant; etenim expedit, ut unusquisque artis suae vocabula non ignoret: pu-
dor

PRÆFATIO.

do namque est. literatos interdum Latios melius intelligere voces Ritus Ecclesiasticos significantes, quam ipsos Clericos, qui eas quotidie usurpant.

15. Pluribus te non moror, Benigne Lector, nisi ut animo benevolo, qualiacumque sint, hac accipias, & consideres illud Apostoli essatum 1. ad Cor. 12. Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum: quod postremum si mihi concessum fuerit, licet alia non acceperim, me voti compotem factum, existimabo.

JESUS

CHRISTUS

PONTIFEX

OMNIUM, QUI FUERUNT, SUNT,
ET ERUNT,

MAXIMUS,

UT EO, QUOD MANEAT
IN AETERNUM, SEMPI- *Ad Hebr.*
TERNUM HABET SACER- 7.
DOTIUM; cum Eccle-
siam suam constituere,
& Vicariam summi sui
Sacerdotii potestatem in
unum aliquem, & eos
omnes, qui legitima successione seque-
rentur, transferre vellet, Simonem Pe-
trum

JESUS.

trum prae reliquis suis Apostolis elegit, cui non sine mysterio Nomen novum induit, dicens Joannis 2. *Tu es Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Unde fortasse consuetudo orum trahit, longo tamen post tempore observari cepta, ut ad summum Pontificatum eVecti proprium nomen in alium mutare soleant, ut simul cum nomine pristinos mores exuisse censeantur. Fuit autem Pontificatus à Christo, antequam mortem pateretur, Petro hicce verbis Matthæi 16. promissus: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cælorum: post passionem tamen duntaxat collatus; quod ut ait Divus Thomas in Matthæum, Claves ista nondum essent fabrefacta, & Christi sanguine intincta ac temperata, cum quo pariter virtus ac efficacia Sacramentorum, & Clavium potestas efluxit; quam Christus Petro conferre volens, eum lingillatim hicce verbis Joannis 21. semel, iterum, ac tertio interrogat: *Simon Joannis diligis me plus his?* eumque respondisset toties Petrus; *Etiam Domine tu scis, quia amo te;* tum Christus totidem vicibus subjunxit: *Pasce agnos meos.* Ter hoc modo examinatus Petrus, jussionem triplicem accipit, doctrinæ verbo, vite exemplo, ac subsidio temporali oves sibi creditas procurandi. Insuper trinam illam de dilectione Petri interrogationem ideo à Christo factam fuisse, ait Sanctus Augu-*

CHRISTUS

finis, ut redderetur negationi *trina triplex* *Tract..*
Confessio, ne minus *amori lingua seruiat* *123. in*
 quam *timori*, & *plus vocis elucuisse videatur* *Joan. in*
mors imminens, quam *vita praesens*: *es-* *md.*
setque amoris officium pacifice Dominicum
gregem, si fuit amoris indicium negare Pas-
chorem, Christus itaque cum vixisset in
 terris annos triginta tres, & tres menses,
 ac post Resurrectionem suam per dies
 quadraginta vivum se *Viris, sceminis, Dis-*
cipulis, Apostolis, ac pluiquam quingen-
 tis *Fratribus exhibuisset*; feria quinta, *Jo-*
vis dicta, quarta decima *Maii* (cum si-
 mili ante sex septimanas die, *Cœna Le-*
gali quoad esum *Agni Paschalis celebrata*,
Corporis & Sanguinis sui Sacramentum
instituisset, ac duodecim suos *Apostolos*
Sacerdotes consecrasset) praesentibus &
 intuentibus undecim, e vertice *Montis*
Olivarum, sex ab *Hierosolyma* stadiis dis-
 tante, in caelum ascendit, oculi que om-
 nium se sublevarat, relinquens *Petrum suum*
 in *terris Viventium*, non *successorem*; nam
 Christo succedere nemo potest. *Successor*
 enim tunc datur, quando alius ab offi-
 cio amovetur, & definit *Magilstratum*
 gerere, alio in ejus locum *suffecto*; *Chris-*
 tus autem manet *Pontifex in æternum*.
 Neque e contrario ullus *Romanus Pon-*
 tificis *Petri Vicarius*, sed *Successor* dicen-
 dus. Ipse enim munus *Pontificium*, non
 nomine *Petri*, sed *Christi ministrat*, li-
 cet *Petro succedat*: & auctoritatem, qua
 utitur, ac potestatem, quam habet li-
 gandi

Petrus
Christi Vi-
carius, non
Successor.

Romanus
Pontifex
Petri Suc-
cessor, non
Vicarius.

JESUS.

gandi atque solvendi à Christo habet, non à Petro. Petrus siquidem ut à vita, sic à Pontificatu discessit. Qui Petro succedit, Vicarius Christi est, qui vivit Pontifex in æternum. Igitur Romanos Pontifices, non Successores, sed Vicarios Christi, at Petri non Vicarios, sed Successores dicemus; nisi nominum, & rerum significatione abuti velimus.

ROMA-

ROMANORUM
PONTIFICUM

BREVIS NOTITIA.

I

ANCTUS PETRUS
Christi Vicariatum ab
ipso Domino acceptum
tenuit ab anno Christia-
no quarto & trigesimo
utque ad septuagesi-
mum, quod est spatium
sex & triginta anno-

Anno
Christi 344

rum : nimirum Hierosolymæ annis 3. An-
tiocliæ 7. Romæ 24. mensibus 3. diebus
10. Petrum instituisse tempus Adventus
Christi, per tres hebdomadas integras, &
unam non integram annue observandum,
affirmat G. Durand. in Rationali Divin.
Offic. lib. 6. cap. 1. Quadragesimam ab
eodem institutam fuisse, ex Radulpho
probat B. Gavantus in Rubricis de Qua-
drag. Quod Pascha semper celebretur in
die Solis, jam Dominica dicta, ex auc-
toritate D. Petri esse narrat C. Baronius
ad annum Christi 52. n. 82. In prima
Missâ ante omnes Apostolos festo Pente-
costes ab ipso celebrata, post Consecra-
tionem dixit Orationem Dominicam, sive

Adventus:

*Quadrage-
sima.*

*Pascha die
Dominica.*

A

Pa.

ROMANOR. PONTIC.

Pater noster
in Missa. **Pater noster**; quod & Apostoli deinde
uturparunt: neque Missa, teste Gregorio
lib. 7. Epist. 63. aliis partibus primum
constabat, quam Consecratione, Oratio-
ne Dominica, & Communione; quæ Ora-
tio, cæteris etiam ommissis, uti in die
Paralceves, nunquam prætermittitur. Con-
secrationis Eucharisticæ formæ à Christo
editæ vocem illam enim à Petro insertam
fuisse ait S. Thomas 3. p. qu. 78. art.
2. ad 5. Fuit Petrus origine Syrus, natus
Bethlaide Galilææ civitate; vicus, habet
Breviarium Romanum Festo S. Andree,
Simeon Metaphrastes, ait, Bethlaidam
fuisse parvam, & ignobilem Capharna-
tani agri civitatem, sitam ad litus mag-
ni lacus Genesaret, sive Maris Tiberia-
dis. Petri annos fere viginti quinque, qui-
bus Romæ rexit Ecclesiam, nemo Pon-
tificum Romanorum hactenus vidit. No-
men Petrus est à Græco, Latinæ Saxum,
Syriacæ Cephas; quod, ut ait. Evange-
lium, interpretatur Petrus, super quam
Petram Christus ædificavit Ecclesiam suam.

*Consecratio-
nis formæ
verba enim.*

LINUS, primus post Petrum (uti
Breviarium Romanum 23. Sep-
temb.) gubernavit Ecclesiam: cujus tan-
ta fides & sanctitas, fuit, ut non solum
dæmones ejiceret, sed etiam mortuos ad
vitam revocaret. Sancivit ne qua mulier
nisi velato capite Ecclesiam introiret:
scripsit. res gestas B. Petri, & ea maxime,
quæ ab illo acta sunt contra Simonem
Ma-

*Mulieres in
Ecclesia ve-
lato capite.*

BREVIS NOTITIA.

Magum; item de Petri, & Pauli Agone libros duos. Illum Princeps Apostolorum; dum universalis Ecclesie sollicitudine, ab Urbe in diversas Christianae Orbis Provincias evocaretur; ordinavit Coepiscopum; sive Coadiutorem suum una cum Clero: & Linus quidem intra Urbem, Clerus autem extra, in suburbis vicariam gerebant potestatem; & quamvis Petrus Clementem in Apostolica Cathedra successorem paulo ante mortem designasset, Clemens tamen modesta usus iuri suo cessit, & Linus Pontifex Romanus electus fuit, ac dein Clemens. Clemens itaque fuit secundus Petri designatione, non Ecclesie nominatione, aut electione, quae Linus, ac deinde Cleto tributa fuit, idque non sine Divino consilio, ne in posterorum exemplum transiret successores sibi in Pontificatu eligere, & libertas Ecclesie in constituendo Pastore isto modo adempta foret; vide paulo post in Clemente. In antiquis Vaticanis Pontificum Insignibus primus depictus est Linus Pallio amictus, unde eum Pallii Pontificalis institutorem multi tenent. Fuit ipse Italus; Volaterris in Etruria natus; transiit in Pontificatu annum undecimum. Nomen Linus a Græco est linum; quod significat eam filum, cui affigitur hamus piscatorius, Flandrice *de leyn*; imò ipsum rete, quod ex lineis filis contextum est; idque non sine mysterio; nam Apostoli, eorumque

Successores
in Pontificatu non eligendi.

Pallium
Pontificis.

ROMANOR. PONTIF.

7
 successores Pontifices ac Sacerdotes Dei,
 sunt piscatores hominum.

8. **C**LETUS, secundus post Aposto-
 lum Petrum (uti Martyrolo-
 gium Romanum 23. Aprilis) rexit Ec-
 clesiam ; ad eam regendam nomine &
 re Cletus, quod est vocatus ; is ex prae-
 cepto Principis Apostolorum in Urbe vi-
 ginti quinque Presbyteros ordinavit. Sa-
 cerdotes initio Ecclesiae non dicebantur,
 sed Presbyteri, idest Seniores, non pro-
 pter decrepitam aetatem, sed ob scien-
 tiam & sanctitatem, quae in senioribus
 plus requiritur, & esse supponitur, iux-
 ta illud Sapientiae 4. *Senectus venerabilis*
est non diuturna, neque annorum numero com-
putata; cani enim sunt sensus hominum, &
aetas senectutis vita immaculata. Quae-
 nam aetas ad Presbyteratum requiretetur, vide
 post in Fabiano. Et Christianorum Mystae,
 non Sacerdotes, sed Presbyteri eo dicti
 sunt, quod inter Judaeos essent Sacer-
 dotes, & Principes Sacerdotum ; & in-
 ter Gentiles, feminae Sacerdotes diceren-
 tur, uti apud Virgil. lib. 6. *Aeneid.* Sy-
 bylla Cumana vocatur *longeva Sacerdos* ;
 & ad illam Deiphobus : *ne sevi magna*
Sacerdos ; ac S. Ambrosius de Virginitate
 l. 2. Vestales Virgines, Palladis Sacer-
 dotes appellat. Similiter loco Templo-
 rum dictae sunt Ecclesiae, id est coetus
 sive conventus ; unde in actis S. Silves-
 tri dicitur : *Templa claudantur, & Ecclesia*

Non Sacer-
dotes, sed
Presbyteri
primus dic-
ti.

Non Tem-
pla, sed Ec-
clesiae.

BREVIS NOTITIA.

pateant; ut paulatim observationes Judaicæ & Gentilium superstitiones evanescerent. Primus in litteris usus est verbis illis: *Salutem, & Apostolicam Benedictionem*, qua etiamnum salutationis formula utuntur summi Pontifices. Presbyteri tanquam Angeli salutant populum dicendo: *Dominus vobiscum*, qua formula Gabriel Angelus usus est ad Mariam Virginem: & Angelus ad Gedeonem, dicens: *Dominus tecum*. Episcopi tanquam Apostolorum successores dicunt: *Pax vobis*, quod Apostoli à Christo Domino acceperunt. Summus Pontifex dicitur *Dominus Apostolicus*, Salutem & Apostolicam Benedictionem precatur. Fuit Cletus Romanus, vixit in Pontificatu annos 12. menses 7. Nomen Cletus Græcum est, Latine vocatus, uti Anacletus revocatus, & Paracletus advocatus, id est, voco, unde & Kalendæ.

Salutationis formula, Papa, Episcopi, Presbyteri.

4. CLEMENS ex genere Imperatorum Romæ summo loco natus, Philosophus præclarus, deinde Christianus Theologus eximius: multa scripsit accurate & salutariter, quibus Christianam Religionem illustravit, ut ipsius Opera in folio edita testantur. Septem Urbis regiones divisit septem Notariis singulas, singulis attribuens, qui passiones Martyrum, & res ab eis gestas diligentissime litteris mandarent; quorum umbram Romanæ Ecclesiæ Protonotarii, præsertim qui

ROMANOR. PONTIF.

**Protonotarij
Apostolici
participan-
tes.**

**Paramenta
Sacerdota-
lia.**

**Corporalium
lotio.**

Canon Misse.

**Benedictio
frugum.**

**Baptizati
confirmatio.**

**Clemens non
secundus,
sed quart.**

Papa.

qui *Participantes* vocantur, adhuc retinent: Vestes Sacerdotales ad Missam ordinavit: voluit lavari Corporalia in proprio vase: dicitur auctor Canonis Missæ, item Benedictionis frugum. Voluit quod Baptizatus, prout citius poterit, confirmetur. Martyrium ipsius exacte describitur in Brev. Romano 23. Nov. De ipso

Discepat mundus, sit quartus,

sine secundus,

nam invaluit apud aliquos opinio, Linum & Cletem nequaquam post Petri obitum successores fuisse, sed tantum viventis adhuc, dum universalis Ecclesiæ sollicitudine sæpe in diversas Provincias evocaretur, coadiutores fuisse: & quidem Petrus paulo ante obitum Clementem Romanum Pontificem, & successorem suum designaverat; verum Petro è vivis sublato, celsit humiliter ipse nomine & re Clemens, (quod est natus & lenis, qui remittit de eo quod possit prosequi) atque subire munus & onus illud recusavit; idque non sine divino consilio, ne suprema Ecclesiæ dignitas, potestas hereditaria fieret, & arbitrio unius, non totius multitudinis electione, administranda crederetur; proinde Lino & Cleto, qui Petri coadiutores fuerant, prælati, quartus ipse Pontificatum inivit, & vero certa Apostolicæ Sedis tempora eis tribuenda esse docet ipsius Ecclesiæ auctoritas ex Breviar. & Martyrol. Romano supra de utroque allata:

Jara; tum etiam sacer Missæ Canon, in quo Linus & Cletus, secundum antiqua diptycha, post Apostolos primi recensentur, sequente eos Clemente, qui antiquus Apostolorum Petri & Pauli discipulus, post Linum & Cletum, Romanus Pontifex ab anno Christi 93. usque ad 28. Novemb. anni 102. per annos novem, menses & dies sex, primum Æræ Christianæ sæculum feliciter absolvit, ac sequens incœpit.

5. **A** NACLETUS, cuius festum agitur die 13. Julii, decrevit, ut à tribus, neque à paucioribus, reliquis consentientibus, Episcopus consecraretur; uti consecratum fuisse, narrat Anacletus ipse, Jacobo minorem Hierosolymitanorum Episcopum à Petro, Jacobo majore, & Joanne. Voluit ut Clerici sacris Ordinibus publice, & à proprio Episcopo initiarentur; utque Presbyteri sacrificent non soli, sed secum testes adhibeant; & illud non ubique, sed in locis Deo consecratis; utque *Dominus vobiscum*, & *Orate Fratres* non ad unum, sed ad duos minimum præsentem dicatur; & ut in Missa, peracta consecratione, omnes præsentem communicent. Tres decretales epistolæ sapientia plenas, quæ extant, conscripsit de Testibus, Judiciis, & Ordinationibus Episcoporum; voluit ab Episcopis annuatim visitari Limina Apostolorum. Insuper Clericis comam alere pri-

Anno Christi 100.

Episcopus à tribus ordinandus,

Sacri Ordines publice, & à proprio Episcopo conferendi,

Sacrificandum in locis sacris, & multis præsentibus, omnibusque communicantibus.

ROMANOR. PONTIF.

primus prohibuit : formam in radendo observandam. Anicetus postea præscripsit. Beati Petri sepulchrum sive Memoriam ornavit, Pontificumque sepulturæ locum attribuit, & separata à plebe loca sepeliendis Martyribus assignavit. Fuit ipse Græcus Atheniensis, pervenit in Pontificatu ad annum nonum, mensem tertium. A Græco revocatus dicitur, uti Patroletus advocatus, & Cletus vocatus.

Memoria B. Petri idem quod sepulchrum.

EVARISTUS item Græcus, Judæo Patre natus, totidemque annorum & mensium Pontifex, domos fidelium cultui divino mancipatas, in quibus Synaxes, id est congregationes fiebant, & Tituli vocabantur, Presbyteris & Diaconis, ad confusionem vitandam, divisit; unde Cardinalium Tituli originem trahunt. De Titulo mentionem facit Martyrologium Romanum 26. Julii hisce verbis: *Romæ Sancti Pastoris Presbyteri, cujus nomine Titulus extat in Viminali apud sanctam Pudencianam.* Ad quem locum vide notas Baronii, qui inter alia sic ait: Idem Titulus quod Memoria seu Ecclesia, sic dictus, quod in loco ubi erat Ecclesia erigenda, Crux poneretur in Titulum, uti hodie in Ecclesiarum erectione adhuc servatur. Constituit Evarestus ex traditione Apostolica, ut Matrimonium publice celebretur, & Sacerdotis benedictio adhibeatur, neve Vir & Uxor ante una dormirent, quam à Sacerdote

Tituli Ecclesiarum, & Cardinalium.

Titulus idem quod Memoria seu Ecclesia.

Matrimonium publicum Sacerdotis benedictione.

BREVIS NOTITIA.

re benedicerentur; ut qui vult nubere, in Domino nubat. Festum ipsius agitur 26. Octob. ubi in lectione Breviarii fit mentio de septem Diaconis ab ipso ordinatis, qui Episcopum custodirent, dum prædicationis munere fungeretur: idque propter stylum veritatis, ne Episcopo prædicanti ab æmulis imponerentur errores. Vide infra in Lucio simile quid ordinatum. Evaristus bene optimus latine sonat; valde, bene optimus: unde interjectio, *Euge!* vox laudantis: quare non debet scribi Evaristus, sed Evaristus: sicuti Evangelium, id est bonum nuncium, non Evangelium; per u vocalem, non per y consonantem.

*Episcopo
prædicanti
ab ipso Dia-
coni.*

7. **A**LEXANDER Primus, vir quidem ætate juvenis, sed moribus ac sanctitate incomparabilis, & salutaribus institutis illustris, ordinavit in Missa lectionem Epistolæ, & Evangelii, Canoni addidit, ob memoriam Passionis Christi, *Qui pridie quam pateretur; & post Consecrationem: Unde & nos memores, usque ad Memento Defunctorum.* Statuit ut una tantum Missa in die celebraretur, (quod usque ad Deusdedit Papam 70. ita mansit, qui secundam permisit) utque tantum Panis azymus, uti purior & Christi institutionis similior, & vinum in Mysterio offerretur: vinum autem aqua misceri iussit, propter Sanguinem & Aquam, quæ ex Jesu Christi

Lectione Epistolæ & Evangelii in Missa. Item Memoria Passionis Christi.

Una tantum Missa in die.

Panis azymus.

Vinum aqua mixtum.

La-

10 ROMANOR. PONTIF.

Latere profuxerunt, atque ad Christi & Ecclesie conjunctionem significandam. Passiones ex Evangelistis in Hebdomada Majoris iussit legi eo ordine, quo scriptae sunt. Decrevit ut aqua benedicta sale admixta perpetuo in Ecclesia asservaretur, & in cubiculis adhiberetur ad fugandos Dæmones, ita retribens; *Aquam sale admixtam populo benedicimus, ut cuncti aspersi sanctificentur, nam si omnis vituli aspersus sanguine populum sanctificabat, multo magis aqua aspersa sale, divinisque precibus sacrata; & si sale asperso per Helisæum Prophetam sterilitas aque sanata est; quanto magis divinis precibus aqua sacrata sterilitatem rerum auferet humanarum, & insidias diaboli avertet, atque à phantasmaticis versutius homines defendet, & cotuquinos sanctificabit?* Fuit Alexander Romanus, sedique annos decem, menses tres, & dies 20. Memoria ejus ab Ecclesia celebratur tertia Maji, festo Inventionis S. Crucis. Nomen Alexander Græcum est, latine sonans auxiliator virilis vel virorum, auxiliari, auxilium, sive remedium, Alexius remedium ferens.

3. **X**YSTUS Primus similiter Romanus, decemque fere annorum Pontifex; se universalis Ecclesie Episcopum in epistolis scripsit, censuitque ne Episcopi ad Sedem Apostolicam quacumque de causa vocari, inde redeuntes à suis populis reciperentur, nisi secum de-

Papa universalis Ecclesie Episcopus,

fer-

BREVIS NOTITIA.

¶¶

ferrent literas Romani Pontificis. Vetuit ne vasa sacra ab aliis, quam à sacris ministris, nullo modo à foeminis tangerentur: neque Corporalia ex alia materia, quam ex lino eoque purissimo fierent; ordinavit cani in Missa Trifagion *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sababot.* Memoriam defunctorum in Missa ex præscripto Apostolorum ejus decreto tribuere Platinam, ait Gavantus, cum Platina ascribat Gelasio primo. De hoc Xysto nihil habetur in Breviario, sed in Martyrologio sexta Aprilis. Octavus post illum Pontifex Zephyrinus vocatur à Tertulliano libro de Pudicitia *secundum veterem nomenclaturam Pontifex Maximus, & Episcopus Episcoporum;* unde patet non esse recens Papam OEcumenicum sive universalem appellari: nomen latine est Porticus, sive series longa arborum.

Vasa sacra à foeminis non tangenda.

Corporalia ex lino.

Trifagion Sanctus &c. in Missa.

Memoria Defunctorum.

Pontifex Maximus, Episcopus Episcoporum.

9. **T**ELESPHORUS quadraginta dierum solemne jejunium per septem hebdomadas ante Pascha ab omnibus Christianis observari, uti ab Apostolis constitutum erat, injunxit: quod jejunium tunc non continuum, sed interpolatum, incipiebat à Septuagesima, omisis tribus per septimanam diebus; vide Onomasticon in voce Quadragesima. Inseruit Missæ hymnum Angelicum *Gloria in Excelsis.* Ordinavit celebrari tres Missas in festivitate Natalis Domini, pri-

Jejunium quadragesimæ.

Gloria in Excelsis. Tres Missæ in Natali Domini.

✠✠ ROMANOR. PONTIF.

nam media nocte, cum Christus in Bethleem natus est; secundam illucescente aurora, quando á Pastoribus est adoratus; tertiam hora diei tertia, quum dies Redemptionis nostræ illuxit. Aliqui ad triplicem Christi Nativitatem referunt; 1. æternam ex Patre, 2. temporalem ex Virgine Matre, 3. spiritualem, per gratiam in cordibus fidelium. Alii, quia Christus natus est in salutem eorum, qui erant ante legem, sub lege, & post legem sub Evangelio. De ipso fit mentio in Officio Ecclesiastico Vigilia Epiphaniæ. Fuit Monachus Græcus, uti nomen indicat, quod latine sonat, finem referens. Carmelitæ illum pro suo habent. Sedit annos undecim, menses novem.

*Patrini in
Baptismo.*

*Ordines &
gradus in
Clero.*

20. **H**YGINUS decretum promulgavit de susceptoribus seu Patrini: (ita enim Ecclesia eos vocat, qui infantes tenent, & præsentant dum baptizantur, & ex sacro lavacro suscipiunt) ubi inter alia hæc habentur: *Sicut infantes contrahunt peccatum originale ex culpa aliena, ita Divina convenit misericordia, ut justificentur per fidem & confessionem alienam.* Clerum composuisse, & gradus distinxisse; vel traditam ab Apostolis formam illustrasse dicitur: & sicut Evaristus Titulos in Urbe Presbyteris divisit, ut unusquisque suæ Parochiæ terminis distingueretur; ita Hyginus Clerum composuit, & gra-

BREVIS NOTITIA. 49

gradus distinxit, ut alii superiores, alii inferiores, Presbyteri & Diaconi, & Ordines minores essent. Extat ejus Epistola decretalis ad omnes Christianifideles de Deo Trino & Uno, & Christi Filii Dei Incarnatione, Catholicam Doctrinam plene complectens. Commemoratio de eo fit 11. Jan. Fuit Græcus, Patria Atheniensis, attingit in Pontificatu annum quartum. Nomen ipsius latine sanus vel sanans dici posset, sanitas.

11. PIUS Primus, Apostolorum traditionem de Paschate die Dominico celebrando firmavit, ad Ecclesias nonnullas judaizantes corrigendas, quæ Pascha quocumque die, luna decima quarta, cum Judæis in Plenilunio Martiali celebrabant, cum Christiani Dominica sequente suum Pascha celebrent. Primus notatur Pius qui Romæ Templum consecravit, Thermas Novati dictum, domum scilicet Pudentis Senatoris, sanctarum Virginum Pudentianæ & Praxedis patris, apud quem S. Petrus cum Romam introisset, primo hospitio exceptus fuit: cui Pius fratrem suum, Pastorem nomine, primum præfecit Presbyterum: unde primus Titulus, Pastoris dictus fuit. Vide Onomathicon in voce Titulus. Ritus consecrandi & velandi Virgines sacras à Pio ordinatos dicitur. Pœnam quam statuit in Sacerdotem, cujus negligentia de Sanguine Domini ali-

Pascha die Dominico celebrandum.

Primi Templi consecratio.

Consecratio & velatio Virginum.

44 RÔMANOR. PONTIF.

aliquid stillaverit, vide in Breviario Romano 11. Julii. Fuit natione Italus, patria Aquilejensis; annos novem & dimidium Petri Cathedram tenuit.

12. **A**NICETUS, quo Ecclesie melius consultum esset, ne malis moribus labefactaretur; renovavit Decretum Anaclesti, ne Clerici comam nutriant; formamque tonsionis addidit, ut desuper caput in modum sphaerae seu coronae radantur. Etiam cavuit a paucioribus quam tribus non consecrari Episcopum; ubi vero Metropolitanus esset consecrandus, omnes Provinciales Episcopos interesse voluit. Ab eodem quoque sancitum fertur ne Archiepiscopi nisi ex singulari prerogativa Primates (quorum aliquid postea Patriarchae dicti sunt) appellarentur, reliquis Metropolitanam nomen remaneret: in qua voce vide Onomasticon. Ejus quoque decretum est, ne Episcopus crimen Metropolitanum suum ad aliam quam ad Primatem, aut ad Sedem Apostolicam deferret. Fuit Anicetus Syrus, est nomen ipsius graecum latine invictus, ab alpha privativo & vinco: colitur ab Ecclesia 17. Aprilis, sedit annos octo, menses fere novem.

Corona in capite Clericorum rarsa:

Archiepiscopi non sunt Primates passim vocandi.

13. **S**Oter Pontifex re & nomine Ecclesie salutaris, idem est quod latine Salvator, hebraice Jesus. Praeter pietatem singularem, in rebus deliberandis

Missæ egregii consilii fuit, erga omnes se
adeuntes comis & benignus, ecclesiasti-
caque eloquentia insignis. Sancivit ne
ullus post cibum potumve seu quodi-
bet minimum sumptum Missam tacere,
neque absque patens necessitatis inter-
venta eam imperfectam relinquere au-
deat: Ideoque præcepit, ut Sacrificans
habeat secum adiutorem Sacerdotem, ut
si aliquo casu ille, qui sacrificium ince-
pit, turbatus, vel ad terram elisus fue-
rit, à tergo semper habeat qui ejus vi-
ces prosequatur intrepidus. Voluit item
juxta Anaæleti constitutionem, ne nul-
lus Presbyter Missarum Solemnia cele-
brare præsumat, nisi duobus ad mini-
mum præsentibus, sibi que respondentibus;
& ipse tertius habeatur Sacerdos.
Quia cum ab ipso dicitur Dominus vo-
biscum, & Orate Fratres, aptissime con-
venit, ut ipsius salutationi præsentibus res-
pondeant. Idem sancivit ne sacræ virgi-
nes vasa sacra & pallas attingerent, ne-
ve thuris ministerio in Ecclesia uteren-
tur: idque contra Mōntanam Hæreti-
cam, cuius secta sceminas sacris Myste-
riis immiscebat. Idem statuit, ut Chris-
ti Corpus in Cœna Domini ab omnibus
sumeretur, exceptis iis qui propter gra-
ve peccatum id facere prohiberentur.
Avariki decretum de Benedictione sa-
cerdotali, & consensu Parentum Matri-
monii adhibendo renovavit: Ideo animi
dicantur Sponsus & Sponsa, qui ante
Ma-

Missæ à je-
juno cele-
branda, ne-
que imper-
fecta relin-
quenda. De-
ficiente in
Missæ sacer-
dote; alius
suppleat.

Missam au-
dientes Sa-
cerdoti res-
pondeant.

Sacræ Virgi-
nes vasa sa-
cra non tan-
gant, nec
thuis minist-
rent.

Omnium in
Cœna Domi-
ni commu-
nio.

Benedictio
Sacerdota-
lis, & con-
sensus pa-
rentum ad
matrimo-
nium.

18 ROMANOR. PONTIF.

Matrimonium à parentibus ex utraque parte spondebantur. Colitur ab Ecclesia 22. Aprilis. Fuit Italus, Fundis in Campania natus, sedit annis quatuor, tredecim diebus minus.

24. **E**LEUTHERIUS Græcus, uti nomen indicat, liberatorem seu servatorem significans, ab libero; quod re ipsa erat; nam ipsius tempore summa pace & quiete (ut Breviarium Romanum 26. Maii ait) fruebatur Ecclesia Dei à persecutoribus libera. Ad hunc Pontificem Lucius Britannorum Rex circa finem secundi sæculi extinctam Religionem Christianam restaurare cupiens, quam Joseph ab Arimathia, qui Christi corpus sepelivit, in ea insula primum prædicaverat, supplices literas misit, ut se ac suos in Christianorum numerum reciperet: uti narrat Gildas vetustissimus illius Gentis Scriptor; & Tertullianus vicinus illorum temporum, Britannorum inaccessa Romanis loca subdita tunc Christo fuisse scribit: quamobrem Fugatum & Diamianum, pios & doctos viros, misit in Britanniam, per quos Rex & reliqui fidem susceperunt; cui fideliter adhaeserunt, quoadusque erupit furor Diocletiani Imperatoris; nam deinde, teste Gilda, ob immanitatem persecutionis Religio ita refrixit, ut pene extincta, tandem à S. Gregorio Magno, missis eo doctis & sanctis viris Augustino

*Converso
prima &
secunda Anglorum
ad
Fidem
Christi.*

*Anglorum
post mille
annos ab Ec-
clesia Cath.
desectio.*

ano; aliisque Monachis sub finem sæculi
 Christiani quinti, renovata fuerit, quam
 usque ad sæculum quintumdecimum per
 mille circiter annos integram, inviola-
 tamque conservarunt: & circa annum
 Christi 1534. per turpissimum ab Eccle-
 sia Catholica schisma se obstinate retra-
 xerunt; in quo schismate adhuc hodie
 pertinacissime perseverant. Scripsit Eleu-
 therius Gallix Provinciis, nullas escas
 superstitiose refutari debere; quoniam
 Deus universas ad victum fidelibus suis
 tribuit; Matth. 5. & Actor. 10. idque
 contra Encraticarum hæresim, quæ non
 solum carnes, sed etiam nuptias dam-
 nabat. Noluit præterea quempiam de gra-
 du suo dejici, nisi prius accusatus, reus
 criminis convinceretur: exemplo Salva-
 toris, qui scelus Judæ, licet furis, &
 proditoris, nondum tamen convicti, ita
 æque tulit, ut quidquid interim pro dig-
 nitate Apostolica egisset, ratum firmum-
 que esse voluerit. Postquam sedisset an-
 nis quindecim, incertum est quo
 mortis genere sublatus fuerit: nisi quod
 in antiquis Martyrologiis Martyr reperi-
 tur adscriptus, & Ecclesia illum 16. Maji
 pro tali colit: cum alioqui certum sit
 Martyris nomen apud Tertullianum, Cy-
 prianum, & alios plerisque antiquorum
 tribui consuevisse non iis tantum, qui
 mortem, sed etiam qui cruciamentum
 aliquod Christi causa subiisset; qui &
 dicti reperiuntur Confessores, cum, &
 utrius-

*Accusatus
 non convicti,
 non damnandi.*

*Martyr
 Grace idem
 quod Latino
 Confessor.*

utriusque vocis vim expendas, idem sensum
nam. latine testem significat: & quod
Martyres sanguine fecerunt; confes-
sione tua alii sancti fidem Christi testati
sunt: hinc in Martyrol. Romano multi
vocantur simpliciter Episcopi, alii Epis-
copi & Confessores, de quo vide notas
Baronii ad Martyrol. die 2. Januarii, ad
illa verba: *Passio Beati Isidori Episcopi, &*
alterius ibidem Isidori Episcopi, & Confes-
soris, ac Onomasticom huic additum in
uocibus Confessor, & Martyrologium.

VICTOR Primus. Initio Ecclē-
siaz sive Baptisma conferebatur
omni tempore, & qualibet aqua, ut
omnes in viam fidei facilius adducerentur;
sed crescente Religionis honore, &
numero fidelium aucto, ordinatum fuit
ad maiorem Sacramenti huius celebra-
tionem, ut solummodo conferretur in Pas-
chate, & Pentecoste, per aquam tunc
benedictam: uti patet ex decreto huius
Victoris, quod extat de Consecr. dist.
15. c. Celebritatem: idque eo potissi-
mum, ut qui baptizari vellent, myste-
riis fidei melius imbuerentur; integro-
que anno catechizabantur, & tempore
præsertim Quadragesimæ concionibus in-
tererant: unde S. Cyrillus Hierosolymi-
tanus sermones suos indigitat Cateche-
ses, quos habuit tempore Quadragesimæ
ad Catechumenos sive Baptizandos: quæ
consuetudo duravit usque ad tempora
Ca-

*Solemnis
Baptismus
in Paschate
& Pente-
coste.*

*Catechismus
& Catechu-
menus unde
dicantur,
vide Ono-
mast.*

Caroli Magni, & Ludovici Pii, ut ait S. Thomas; quando ordinatum fuit, ad multa inconvenientia vitanda, ut omni tempore Baptisma conferretur, retenta nihilominus veteri consuetudine benedicendi Fontes Baptismales singulis annis in Sabbato Sancto, & Vigilia Pentecostes; atque offerendi in Missa *Pro his Fontis Baptismales*, quos Deus regenerare dignatus est *tismi pridie ex aqua & Spiritu Sancto, tribuens eis remissionem omnium peccatorum*; uti per Octavam Paschalis & Pentecostes adhuc dicitur in Canone *Missæ*. Victor hic confirmavit decretum Pii, ut Sacrum Pascha die Dominico celebraretur; qui ritus ut postea in mores induceretur, habitus sunt multis in locis Concilia; & in Nicæna denique prima Synodo sanctum est, ut Pascha dies festus post quartam decimam lunam ageretur: ne Christiani, *Differentia inter Pascha Judæorum, & Christianorum.* Iudeos imitari viderentur, qui in quarta, post æquinodium vernali, incidisset, pascha celebrare soliti sunt: ne Christiani cum Judæis illud celebrantes eorum sceleribus in occidendo Christo commissis consortes esse videantur; hinc die Dominico proximo sequente Pascha Christianorum, quod est Christi Resurrectio, que ista die contingit, celebrari decretum fuit: uti Sabbathum in diem Dominicam mutatam; & dies Veneris, quam Gentiles Iudis, epulis, & variis noquiis traducebant, in memoriam &

ROMANOR. PONTIF.

luctum, ac jejunium, ob Christi mortem eo die toleratam, conversa est: & quamvis Victor primum decrevisset, ut Baptismus tantummodo per aquam in Paschate & Pentecoste benedictam conferretur: statuit tamen postea, ut quavis aqua, modo naturali, si necessitas cogeret, quicumque baptizari posset, Scripsit de Quæstione Paschæ, & alia quædam opuscula. Fuit Afer, seditque annis novem.

Quavis aqua naturali baptizare licet.

Anno Christi 100.

Communio in Paschate. Calices lignei, deinde vitrei, tandem ex metallo. Doctis ac probis ord. sacri multis presentibus conferendi. Episcopo sacrificanti adfuit sacer. Episcopi à solo Papa condemnantur.

16. **Z**EPHYRINUS indixit omnibus Christianis, si ad pubertatis annos pervenerint, communicare in Paschate. Decrevit quod Calices & Patenæ essent vitreæ, non ligneæ, prout ante erant; idque propter ligni porositatem: hanc tamen constitutionem sequentes Pontifices irritaverunt, decernentes, ut calices fierent ex auro, argento, vel saltem stanno; non ex ære, ob æruginem, & tetrum saporem, quem æs creat. Sancivit, ut qui ordinandi essent, opportuno tempore, & multis presentibus Clericis ac Laicis de more sacris initiarentur, doctique ac spectatæ vitæ homines ad id officii munus deligerentur. Decrevit præterea, ut rem divinam facienti Episcopo Sacerdotes omnes honoris & reverentiæ gratia astarent: idem instituit ut Patriarcha, Primas, Metropolitanus adversus Episcopum non ferant sententiam, nisi Apostolica auctoritate fulti; promul-

gavit etiam edictum de recipiendis mœ-
chis pœnitentibus, indeque obstrepen-
tẽm Tertullianum, qui illos non reci-
piendos tenebat, anathemate multavit:
festum ejus agitur 16. Augusti. Sedit
annos octodecim, nativitate Romanus,
nomine Græcus, quod à Zephyro ven-
to, id est vitam afferens, dicitur: quia
eo flante, terra hieme mortua, vere
revivificat; ita Zephyrinus latine vivifi-
cans reddi possit.

*Machi pœ-
nitentes re-
cipiendi.*

17. **CALIXTUS** Primus, vel, uti
correctius scribitur, **CALLIS-
TUS**, pulcherrimus sive optimus; or-
dinavit ut Clerici ad sacros Ordines pro-
movendi uxoribus abstinerent; prohibuit
Matrimonium inter consanguineos; eos
Hæreticos censuit; qui arbitrabantur Sa-
cerdotes post admissum crimen, etiam si
dignam pœnitentiam subiissent, ad pris-
tinos honores redire non posse. Consti-
tuit *Quatuor anni Tempora*, quibus jeju-
nium ex Apostolica traditione acceptum
ab omnibus servaretur, idque pro fruc-
tibus terræ; juxta prophetiam Zachariæ
c. 8. *Jejunium quarti, & jejunium quinti,
& jejunium septimi, & jejunium decimi erit
domui Judæ in gaudium & lætitiã & so-
lemnitates præclaras; quia sicut replemur à
Domino frumento, vino, & oleo ad
alenda corpora, ita repleamur jejunio ad
alendas animas. Edificavit Basilicam S.
Mariæ trans Tyberim; & in via Appia*

*Continentia
sacris ordi-
nibus an-
na.*

*Matrimo-
nium probi-
bitum inter
consanguin.*

*Jejunium
Quatuor
Temporum.*

22 ROMANOR. PONTIF.

Cœmeterium Callisti.
 vetus Cœmeterium ampliavit, in quo multi sancti Sacerdotes & Martyres sepulti sunt, quod ab eo Callisti Cœmeterium est appellatum; uti Breviar. Rom. 24. Octobris; fuit Romanus, seditque annos quinque.

Vasa sacra argentea & aurea.
 23. URBANUS Primus, vasa pro sacro ministerio iussit fieri ex argento & auro, exclusis propter fragilitatem vitreis, Ex institutione Christi, & Apostolorum traditione statuit, ut quisque baptizatus, deinde Chrismate confirmaretur, idque per manus Episcopales; nam & ab Episcopis Chrisma conficitur, & ipsi in Apostolorum locum successerunt; qui soli leguntur Act. 8. & 19. quod super baptizatos manus imponebant, & accipiebant Spiritum Sanctum; ita ut ratione non careat Sacramentum Confirmationis à solis Episcopis conferri. Urbani institutum est, ut Ecclesia fundos ac reditus à Fidelibus oblatos reciperet, partireturque proventus Clericis omnibus virisim, nihilque cuiuspiam privatum esset, sed in commune bonum; quod hodie inter Clericos obsolevit. Ipse de bonis Ecclesie attributis scripsit his verbis; Ipse res Fidelium, que Domino offeruntur, non debent in alios usus quam Ecclesiasticos, & Christianorum fratrum vel indigentium converti; quia vota sunt Fidelium, & premia peccatorum, ac patrimonio pauperum; uti Brev. ipsius festo

Confirmatio per manus Episcopi conferenda.

Ecclesia fundos ac reditus à Fidelibus oblatos reciperet, partireturque proventus Clericis omnibus virisim, nihilque cuiuspiam privatum esset, sed in commune bonum; quod hodie inter Clericos obsolevit.

27. Maji. Rationem alibi addit, cur sedes Episcoporum excelsæ, & paratæ si-
 ve ornatae, ut throni habeantur in Ec-
 clesiis, scilicet ob traditam eis à Domi-
 nò potestatem judicandi, & solvendi at-
 que ligandi; quare etiam tribunalia di-
 cuntur; fuit ipse nobilis Romanus, &
 magnam partem Romanæ nobilitatis, in-
 terque alios S. Cæciliam cum sponso suo
 Valeriano, & fratre Tiburtio ad Chris-
 tum convertit; sedit annos 6. menses
 7. dies 4.

*Sedes Epis-
 copi excelsæ
 & ornatae.*

19. **P**ONTIANUS, similiter Roma-
 nus, quatuor annorum, eorū-
 demque mensum, ac dierum viginti-
 quinque Pontifex, instituit Psalmos die
 ac nocte in Ecclesia cantari, Missæque
 proposuit Confiteor; quia justus in princi-
 pio accusator est sui, Proverb. 18. docuit
 quod honorandi sint Sacerdotes; quo-
 niam ore proprio, inquit, conficiunt
 Corpus Christi, illudque populis attri-
 buunt; & panem ideo venerari & of-
 culari solemus, ubi in terram cecide-
 rit, quia inde Corpus Christi confici-
 tur; festum ejus agitur 19. Novembris:
 qui ob præclaram Fidei confessionem
 multis calamitatibus afflictus, in exilio
 vitam finiens, sine fuso sanguine Martyr
 ab Ecclesia colitur; quo modo inter
 Pontifices quinque coluntur: Marcellus,
 Joannes, Silverius, Martinus, & Pontia-
 nus. Joannes Stella in vitis Pontificum,
 quas

*Psalmorum
 in Ecclesia
 cantus. Con-
 fiteor ante
 Missam.
 Sacerdotes
 cur honoran-
 di, & pa-
 nis ubi ceci-
 dit cur of-
 culandus.*

*Martyres si-
 ne fuso san-
 guine.*

27. ROMANOR. PONTIF.

*Papa in co-
mitatu
1000.
Virginum
sed perpe-
ram.*

quas usque ad Julium II. produxit; re-
fert Cyriacum quemdam Pontiano suc-
cessisse, annumque unum sedisse; sed
quod contra voluntatem Patrum Papa-
tui renunciasset, atque in comitatu S.
Ursulæ Coloniam venisset, in Pontifi-
cum catalogo positus non fuit; cum tam-
en ipse virgo existens, cum virgini-
bus illis Martyrio coronatus sit. Ita Joannes Stella Sacerdos Venerus; cuius fa-
bulosæ historiæ etiam Ciaconius memi-
nit; atque hoc perperam scriptum esse,
series temporum demonstrat; nam mar-
tyrium S. Ursulæ prope duo sæcula post
contigit: potuit tamen contigisse, quod
in comitatu S. Ursulæ (ubi erant etiam
Sacerdotes & Præsules) aliquis fuerit ce-
teris venerabilior, Cyriacus Papa dictus,
quo nomine antiquitus ipsi Episcopi vo-
cabantur, imo spectabiliores Sacerdotes:
uti postea videbitur in Gregorio VII.

*Episcopi non
transferendi
nisi pro pu-
blica utili-
tate.*

20. **A** NTERUS, rogatus an liceret
mutari Episcopum de civita-
te in aliam, respondit, licere quidem
pro communi utilitate aut necessitate,
sed non pro libitu cuiusquam, aut do-
minatione; uti Petrus Princeps Aposto-
lorum de Antiochia, pro publica Eccle-
siæ utilitate, translatus est Romam, &
quidam alii auctoritate Apostolica mu-
tati sunt; verum avaritiæ, vel præsump-
tionis, aut propriæ voluntatis causa,
non sunt Episcopi mutandi de civitate in

civitatem, nisi fiant Archiepiscopi. Martyrio coronatus legitur, eo quod gesta Martyrum diligenter à Notariis exquisivisset, & in Ecclesia recondisset; ne una cum vita bene agentium memoria aboleretur: nihil de ipso in Breviario, sed in Martyrologio 3. Januarii; fuit Pontifex unius dumtaxat anni, ipse Græcus, uti nomen, quod est contrarius amoris contra quem Platina Dialogum scripsit: amor noxius, amor bonus: sic Aterus accentu in penultima, est contrarius amori noxio.

21. **FABIANUS**, coronata per Martyrium uxore, Pontifex designatus fuit indicio columbæ & sublimi devolantis, ejusque capiti insidentis. De ipso narrat Breviar. Rom. 20. Januarii, quod *septem Diaconis septem urbis regiones divisit, qui pauperum curam haberent: Diaconorum vestis Dalmatica, apertas, & laxas habens manicas, indicium est liberalitatis, quam exercebant ipsi erga pauperes: totidem subdiaconos creavit, qui res gestas martyrum à septem Notariis per Clementem institutis scriptas colligerent, & in ordinem redigerent: statuit ut quotannis feria quinta in Cæna Domini, vetere combusto, Chrisma renovaretur: ad Presbyterii ordinem triginta annorum ætatem requisivit: quia ipse Dominus illa ætate Baptizatus, tunc docere cepit. Presbyteros non accusan-*

Diaconi pauperum curatores: eorum vestis cur laxa.

*Presbyteri
tas anno-
rum 30.*

11 ROMANOR. PONTIF.

malos aut reprehendendos dixit; quia eorum causas sibi Dominus reservare voluit, & suo iudicio vindicare: tolerandos eos potius à fidelibus, quam exprobrandos, & veluti paleam cum tritico, usque ad ultimum ventilabrum relinquendos; & sicut pisces malos cum bonis, usque ad segregationem, quæ futura est in litore maris, id est in fine sæculi. Idem Presbyteros illiteratos celebrare vetuit; prohibuitque, ne quis fidelis ex consanguineis uxorem duceret usque ad quintum, exclusive, consanguinitatis gradum: fuit Fabianus Romanus annorum quindecim sanctissimus Pontifex.

Inter Consanguineos Matrimonium vetitum.

22. CORNELIUS ad Pontificatum

non subito pervenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, ad sacerdotii sublime fastigium ascendit: neque vim fecit ut Pontifex fieret, sed vim ipse passus est, ut Pontificatum coactus acciperet, ut sanctus Cyprianus ait: qui & modum tunc eligendi Pontificis Maximi ita tradit. Primo divinum aliquod indicium præcedebat, ut quem Deus vellet eligi, signo aliquo admoneret; idque Apostolico more: de eo igitur, qui iudicio Dei præelectus erat, coacto Presbyterio, (hoc enim nomine sacra illa comitia dicebantur) rogabatur singulorum sententia: eorum iidem votum & testimonium explorabatur, qui

Modus eligendi summum Pontificem.

Cur delegati ex plebe ad electionem Pontificis admittuntur.

ple-

plebis totius vicem representabant; oportet enim illum testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt ad Tim. 3. admittebantur æque ad comitia, si qui aderant in Urbe Episcopi cum prærogativa suffragii; quod verò ad plebis in electione officium spectabat, sic delegati aderant, ut de ordinandi antea facta viri testimonium ferrent, non autem quod ferendi suffragii jus haberent, ut docet Cyprianus; suffragium ad Clerum, iudicium seu testimonium ad plebem referens; licet hoc ipsum alibi appellet etiam suffragium. Sub Cornelio contigit primum in Ecclesia schisma: Novatus Episcopus Africanus videns Novatianum Presbyterum Romanum, qui ex Philosophia & dicendi peritia magnum sibi fastum comparasset, ob Cornelii electionem invidiae stimulis agitari, coepit una cum illo adversus Cornelium agere; ita ut Novatianus per nonnullos rudiores ac simpliciores Episcopos, eosque ebrios redditos clandestine ordinatus fuerit in Romanum Episcopum: sed quomodo hi errorem suum deposuerint, & Cornelium Papam legitimum agnoverint, vide Cyp. ad Antonianum. Novatianus vero in hæresim lapsus (à quo secta Novatianorum) asserbat lapsum peccatum esse irreconciliabile, neque ulla medicina aut pœnitentia curari vel remitti posse; & sic negabat articulum Symboli Apostolici, *Remissionem peccatorum*, & cla-

Primum
in Ecclesia
Schisma.

Novatianus
contra Cor-
nelium.

Hæresis No-
vatianorum.

22 ROMANOR. PONTIF.

ves universaliter datas Petro ligandi, atque solvendi : & plures alios errores discipuli ejus adjuaxerunt : ipse tempore Xysti Secundi Romæ occisus, martyr Satanæ effectus est ; ipsiusque aliquot in Episcopatu successores ducentis prope annis ulque ad Cœlestini primi Pontificatum permanserunt ; à quo deinceps publice Episcopum habere prohibiti sunt. Fuit Cornelius Romanus, vixitque in Pontificatu circiter annos duos : vetuit à Sacerdotibus & Dei ministris exigi sacramentum juramenti, nisi pro confirmatione veræ Fidei : quomodo cum Lucina fœmina sanctissima, corpora Apostolorum Petri & Pauli è Catacumbis in locum opportuniorem transtulerit, videatur Brev. Rom. 16. Septemb. & quid sint Catacumbæ ; Onomasticom huic Notitiæ additum.

Clericis jurare non licet, nisi pro confirmatione veræ fidei.

23. **L**UCIUS Primus, unus ex Presbyteris Confessoribus, qui cum Cornelio ad Centum Cellas, sub Imperatoribus Gallo & Volufiano in exilium missi fuerant, mandavit eligi continentes altaris ministros, iisque prohibuit contubernia, & frequentationes cum mulieribus : & ut nullus clericus cum extranea habitet fœmina, nisi forte soror, aut proxima fuerit ; idque cum maxima sollicitudine fiat : non enim, ait, ignoro malitias Satanæ. Summa Conciliorum habet quod ipse præceperit, ut duo

Clericis continentibus non cohabitent mulieribus.

duo Presbyteri & tres Diaconi in omni loco Episcopum comitarentur, propter testimonium Ecclesiasticum: vide supra in Euaristo, qui simile quid ordinavit: sub hoc Pontifice obiit Origenes, de quo dictum antiquitus: *Ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus*: antea sub Zephyrino martyrio affectus fuerat Leonides Origenis Pater (de quo Martyrologium 22. Aprilis) qui apud Suidam Episcopus & Martyr fuisse legitur; quem filius scriptis hortatus est subire Martyrium, agereque constantissime: quod & explevit, capite abscisso, Origenem juvenem 17. annorum orbem relinquens; quem nisi mater multis artibus avocasset, martyrii sitim, ad quod anhelaverat, expleisset: post patris igitur necem, una cum matre, & aliis sex fratribus minoribus natu orbem relictus, cepit literas humaniores profiteri Alexandria, & ex proventibus perceptis matrem viduam, & fratres aluit; rem enim familiarem, ob confessionem Christi, Fiscus occupaverat: deinde post Clementem Alexandrinum (Stromatum dictum, ob libros Stromatum, quos scripsit) præceptorem suum, Catecheseos in Ecclesia Alexandria magister fuit, latine monte genitus Ionat, sive montanus: fuit nomine & scriptis Græcus: uti Tertullianus latinus, quasi ter, & maxime Tullianus, sive Ciceronianus, ac Latinorum Architheologus: sed decrepita ætate in Mon-

*Origenes
Leonidis
Martyris filius.*

*Stroma quid
vide Onomastic.*

50 ROMANOR. PONTIF.

Tertullianus senex, quando Origines juvenis.
tanam hæresim lapsus est : nota quod Tertullianus obiit senex anno Christi 215. cum Origenes juvenis esset, qui obiit ejusdem sæculi anno 256. ætatis suæ 69. Fuit Lucius Romanus unius duritæ annis, & 4. mensium Pontifex; cuius commemoratio fit in Breviar. Rom. 4. Martii.

Sacerdotes tutores esse non possunt: de quo vide egregiam Cypriani epist. 9. l. 1.
Benedictio sacrorum indumentorum, eorumque usus extra Ecclesiam prohibetur.
Baptizati ab hæreticis legitima Ecclesie forma non rebaptizandi.
24. **S**TEPHANUS primus, Lucii Archidiaconus, eligitur in Pontificem: sub ipso Synodus celebrata fuit in Africa, ad quam inter alia, perlatæ est querela, quod moriens Christianus homo Presbyterum filius suis tutorem ex testamento nominasset, contra Ecclesie Canones; quod facinus severe admodum ultæ S. Synodus secundum antiquam disciplinam censuit, ne pro eodem defuncto sacrificium offerretur, aut preces frequentarentur in Ecclesia: ut sic ceteris daretur exemplum, ne quis Sacerdotes, Dei ministerio, & altari mancipatos, curis secularibus implicaret: hodie bene secus fit: instituit Stephanus benedicti indumenta ad usum sacrorum, utque sacerdotes & diaconi nusquam sacris vestibus nisi in Ecclesia uterentur: secularibusque interdixit, ne auderent vestes sacras usurpare; ne si secus facerent, poenam Regis Balthazaris subirent, qui vasa sacra manibus impuris tractare ausus, profanis usibus ea adhibuit, & subito à Deo punitus fuit: idem Baptizatos ab hæ-

hæreticis iterum baptizari vetuit: quod de iis intelligendum est, qui forma Ecclēsiæ consueta ab hæreticis baptizati essent: alia quæ fecit & passus est, vide in Breviar. Roma, 2. Augusti: fuit Romanus, annorum trium totidemque mensium Pontifex. Nomen græcè latine corona, satis notum est.

25. **X**YSTUS Secundus, sive Junior (ita enim secundi ejusdem nominis in vitis Pontificum pæssim vocantur) ex Philosopho Græco Atheniensi Christi discipulus, sæviente crudeli Valeriani persecutione, ob denegatum Martini simulacro sacrificium capite truncatur, cum sedisset tantum mentes undecim, dies duodecim, & Sancto Laurentio Archidiacono suo (quem ante Pontificatum in Hispania prædicans, inter alios Christo lucratus fuerat, & secum Romam adduxerat) Martyrii coronam prædixisset; qui se ad Martyrium non simul duci, talibus inter alia verbis conquererebatur: *Experire utrum idoneum Ministrum elegeris: sui commissi Domini sanguinis dispensationem, cui consummandorum consortium Sacramentorum, huic consortium* *Diaconi sancti sanguinis negas? Cum Fideles sub utraque specie communicarent, Sacerdōs Christi fide- libus dispensabat; vide lectiones secundæ nocturni 13. Augusti in Breviar. Rom.*

26. DIO-

*Diœceses,
Parochiæ, &
Cœmeteria.*

26. **D**IONYSIUS Presbyteris Romanis Ecclesias & Cœmeteria in Urbe divisit, Parochias & Diœceses foris distribuit, quo quisque suis limitibusque contentus esset, nec aliter administrandi se quisquam ingereret; ac scripsit de Parochiarum divisione, item de Sanctissima Trinitate, ac Christi Divinitate, adversus Arianas & Sabellianas hæreses: de eo Martyrologium 26. Decembris narrat, quod *multis pro Ecclesia Dei impensis laboribus, fidei documentis clarus effulsit*: nomen Dionysius venit à græco, id est vino inferio, unde Bacchus dictus est; Bacchius, & Bacchi sacra sive Bacchanalia: nil mirum Sanctos interdum habuisse profana nomina: Paganismus adhuc vigeat: vide indicem Martyrologii Romani, ubi Bacchus, Mercurius, & Apollo, Divorum etiam nomina invenies: fuit Dionysius Monachus Græcus, duodecim annorum Pontifex. Carmelitz ipsum, uti supra Telesphorum, esse sui Ordinis tenent: nonnulli eum ignotis parentibus ortum, spurium indignant: vide Pontum Heuterum tractatu de libera hominis nativitate.

*Profana
etiam Sanctorum nomina.*

*Corpora &
lispiana
Sanctorum
sub altari-
bus inclusa.*

27. **F**ELIX Primus, Martyrum gloriæ consulens, constituit ut Missa super memorias & sepulchra eorum celebraretur; & ubi sepulchra talia non essent, ponerentur Reliquiæ Martyrum sub alta-

BREVIS NOTITIA.

53

Altari: quod hodie adhuc fit in altarium consecratione; & alveus, in quo Reliquiæ ponuntur, vocatur Sepulchrum, idque secundum illud Apoc. 6. *Vidi sub- tus altare animas intersectorum propter verbum Dei &c.* unde clare demonstratur altaria esse Sepulchra Martyrum; hinc absque eorum Lipsanis altaria non consecrantur: idem decrevit, si de consecratione templi alicuius ob verustatem & oblationem monumentorum ambigeretur, denuo consecrari posse: *nec enim (ut ipse ait) iteratum dicitur, quod factum esse nescitur: fuit Felix Romanus annorum duorum Pontifex:*

18. **E**UTYCHIANUS habetur auctor Offertorii in Missa, item benedictionis frugum, qualia sunt poma, uvæ, fabæ, & cætera comestibilia: idque contra Manichæos, qui tenebant poma, & fructus omnes productos esse à malo principio, ob lapsum primorum parentum: hinc illos detestabantur & maledicebant, Papa è contrariò fructus benedicente, & per verbum Dei sanctificante, Deoque gratias pro illis agente tamquam vero Creatori & Domino: *Decrevit, quam duxit uxorem fidelis ante Baptisma, liberum esse ei hanc habere vel non habere: contra Ebrietatem ita scripsit: magnum malum Ebrietatis, ex quo omnia vitia pullulant, Christianis omnibus cavere præcipimus: qui autem hoc vitium*

Offertorium:

Benedictio comestibilium.

Uxorem ante Baptisma ducere vel non habere tam liberum est retinere, vitium.

*Ebriofis ex-
communica-
ti, usque ad
emendatio-
nem.*

re noluerit, excommunicandum esse censemus, usque ad congruam emendationem: item, Episcopi & Dei Ministri non debent comessationibus & vinolentiis nimis incumbere, considerantes sententiam Domini dicentis, ne graventur corda vestra crapula & ebrietate: moderate enim cibum, & necessarium solum sumant, ut, juxta Apostolum, sobrii sint & parati ad servitium Dei. Martyrologium Romanum 8. Decembris ait, quod per diversa loca trecentos & quadraginta duos Martyres sua manu sepelivit, quibus & ipse sociatus, sub Numeriano Imperatore Martyrio coronatus est; & in Coemeterio Callisti sepultus. Modum sepeliendi Martyres ipse praescribens, vetuit ne sine Dalmatica aut Colobio purpurato sepelirentur: quid sit Dalmatica & Colobium, vide Onomasticon: fuit Eutychanus Italus ex Tuscia, annorum octo & sex mensium Pontifex: nomen derivatur ab Eutichius, quod latine bene munitus sive muratus sonat: murus, muro cingit, sive munio.

Diocletianus

*Patruus Caii
Papae.*

*Per septem
Ordinum
gradus, eos-
que exerci-
tos ad Epif-
copatum as-
sendendum.*

29. **C**AJUS ex genere Diocletiani Imperatoris, ipsius fratris Filius, ob Patruum sui crudelitatem in subterfaneis locis, quas cryptas vocant, diu latuit: qui Imperator affines sub Christianos, Susannam Gabinii fratris Caii filiam, ipsum Gabinium, imo uxorem suam Serenam Augustam ferro & igne consumpsit, Cajusque una cum ipsis pe-
riit:

riit: qui constituerat, ut his ordinum gradibus ad Episcopatum ascenderetur, Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri: & ne quis Episcoparetur, nisi ministrasset consueto tempore in singulis ordinibus: cavavit etiam ne prophanus quispiam sacris initiatum in iudicium vocaret, neve paganus aut hæreticus accusandi hominem Christianum potestatem haberet: colitur 22. Aprilis: fuit Dalmata, annorum duodecim Pontifex. Nomen Gajus recte pronuntiatur tamquam Gajus, Græce, latine lætor: unde Gallica vox Gay.

Sacris initiati à prophanis in jus non trahendi.

30. **M**ARCELLINUS cum Idololatricæ ex timore commissæ pœnitens, cilicio indutus ad concilium plurimorum Episcoporum Sinuessam venisset; eum damnare ausus est nemo; sed omnes una voce clamaverunt: *Tuo te ore, non nostro iudicio, judica; nam prima Sedes à nemine judicatur.* Postea Martyrio affectus, à Marcello Presbytero, qui ipsi in Pontificatu successit, Presbyteris & Diaconis, Hymnis ac luminibus abhibitis, honorifice sepultus fuit: vide historiam paulo fufius descriptam in Breviario 26. Aprilis, quando festum eius ab Ecclesia colitur; fuit Romanus, annorum 8. Pontifex: nomen Marcellinus diminutivum est à Marcellus; & hoc à Marcus.

Prima Sedes à nemine judicatur.

Modus sepeliendi cum hymnis ac luminibus.

Anno
Christi
300.

*Ecclesiam
Dei bere-
dem scriba-
re.*

*Primatus
Romana
Ecclesie.*

31. **M**ARCELLUS Primus, cuius hortatu nobiles & potentes matronæ, Priscilla cœmeterium suis sumptibus ædificandum curavit, & Lucina bonorum suorum Ecclesiam Dei fecit hæredem, viginti quinque titulos in Urbe instituit, quasi Diœceses quasdam: ad Baptismum pœnitentiamque eorum, qui ex infidelibus Christianam Religionem suscipere, & ad Martyrum sepulturam. Quid sint Tituli, & Diœceses, vide Onomasticon: scripsit Marcellus Epistolam ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ de Primatu Romanæ Ecclesiæ, quam caput Ecclesiarum appellandam esse demonstrat; ubi etiam illud scriptum est: *Nullum Concilium jure celebrari, nisi ex autoritate Romani Pontificis*: Martyrium ipsius sine sanguine, ex squallore carceris, describitur in Breviario die 16. Januarii: fuit Romanus, annorum quinque Pontifex.

*Inventio S.
Crucis.*

*Corporalia
non serica
sed lineæ.*

32. **E**USEBIUS: sub hoc Pontifice sancta Crux Domini nostri & beata Helena 5. Nonas Maji Hierosolymæ inventa est; & ipse Festum Inventionis hujus eo die quotannis celebrandum statuit. Deerevit sacrificium altaris non in serico panno aut tincto, sed in puro lineo ab Episcopo benedicto celebrari: (jam per usum Corporalia sacramur) eo quod Corpus Domini

in Sindone munda sepultum fuerit: item
 Sacramentum Confirmationis perficiendum à solis Episcopis; nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ab ipsis Apostolis fuisse peractum, uti patet Actorum 8. & 19. Idem præcepit, quod oportet Episcopum moderatis epulis contentum esse, suosque convivas ad comedendum & bibendum non urgere; quin potius sobrietatis præbeat exemplum: removcantur ab eius convivio cuncta turpitudinis argumenta; non ludicra spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigia: adsint peregrini, & pauperes ac debiles, qui de sacerdotali mensa Christum benedicentes, benedictionem ipsi percipiant; recitetur sacra lectio, subsequatur vive vocis exhortatio, ut non tantum corporali cibo, imò verbi spiritualis argumento convivantes se refectos gratulentur, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum Dominum nostrum: fuit Eusebius, uti nomine, ita origine Græcus; & re Eusebius; id est pie vivo, hoc est pietas. Pontifex annorum 2. mensium 7. ipsius meminit Martyrologium die 26. Septembris.

Confirmatio
 à solis
 Episc. per-
 agenda.
 Episcopalis
 mensa, qua-
 lis esse de-
 beat.

63. MELCHIADES Afer annis fere
 duobus præfuit: nomen ab *Die Domi-*
 hebræo Melchi derivandum videtur, quod *nica* jeju-
 interpretatur meus rex, sive consilium *nium veti-*
 meum, unde patronymicum Melchiades. *tum: &*
 Hispani aliqui illum suum dicunt, & *quodam die*
 Mantua Carpetanorum, hodie Matrito, *Jovis.*
 oriun-

oriundum : vetuit jejunium die Domini-
nico, ob Resurrectionis, & feria quinta,
ob Ascensionis Domini memoriam : quod
festum Ascensionis olim in Ecclesia tam
erat solemne, ut feræ quinquæ festivæ
essent, sicut Dominicæ sunt, & in iis
prout in Dominicis nunquam jejunaretur,
nequidem in Quadragesima : idque
ne ullum daretur signum tristitiæ in illa
die, quæ tantum lætitiæ cum cælo,
tum terræ attulerat, cum humana in
Christo natura elevata fuit super omnes
Angelorum Choros. Instituit Melchiades

Erogatio panis benedicti in Ecclesiis.

erogationem Panis benedicti, in
symbolum unionis inter Fideles : unde
adhuc in Ecclesiis Parochialibus diebus
festivis post Missam Conventualem pau-
peribus panis erogatur. Candelabra in

Candelabra in altari.

altaribus poni jussit : & constituit : ne
quis umquam aliqua suspicione, ante

Nemo condemnandus ante propriam confessionem.

veram probationem, & propriam confessionem
condemneretur. De iplo tanquam Martyre in Breviario Romano 10.

Martyr idem quod Confessor.

Decembris sit commemoratio, idque
propter Fidei confessionem; nam latine
testem sive confessorem significat, uti
superius in Eleutherio notatum fuit.
Martyrologium aut, quod in persecutio-
ne Maximiani multa passus, reddita Ecclesie
pace, quiescit in Domino.

Ultimum hunc triginta trium primorum Pontificum, qui omnes ab Ecclesia Martyres habentur, subsecutus est Primicerius Confessor,

34. **SILVESTER** Primus, Romanus, vir divinus, aspectu angelicus, sermone nitidus, corpore decorus, opere sanctus, consilio magnus & maturus, fide catholicus, spe patientissimus, ac omni charitate diffusus; cui tantam Dominus contulit gratiam, ut non à Christianis modo, verum etiam à Gentilibus miro coleretur affectu: ab ipso namque baptizato Imperatore Constantino, & Ecclesiæ pace firmata, facultas data fuit Christianis, quod hæctenus negatum, publice templa extruendi: hinc ritus, quos in consecrandis solemniter Ecclesiis, & altaribus Romana servat Ecclesia, Beatus Silvester primus instituit: multa ipse decreta fecit Ecclesiæ Dei utilia: in his, ut à solo Episcopo Chrisma conficeretur, ut Presbyter Chrismate baptizati summum liniret verticem, ut Diaconi Dalmaticis in Ecclesia, & Palla linostima (quam hodie manipulum dicimus) ad lævam uterentur, ut in lineo tantum velo sacrificium altaris conficeretur, præcipit tempus omnibus, qui Ordinibus initiati essent, exercendi singulos ordines in Ecclesia, antequam quisque ad altiorem gradum ascenderet; ut Laicus Clerico non inferat crimen, ne Clericus apud profanum iudicem causam dicat. Sabbati & Dominici diei nomine retento, reliquæ hebdomadæ dies feriarum nomine distinctos, ut jam ante in

*Solemnis
Consecratio
Ecclesiarum
& Altarium.*

*Chrisma fit
à solo Episcopo, à
Presbytero
unctio.*

*Manipulus.
Palla Linostima.*

*Intestitia &
exercitia singulorum
Ord.*

*Clericus à
Laico non
accusetur.*

*Hebdomadæ
dies quare
feriæ dicitur.*

Ec-

Ecclesia vocari cœperant, appellari voluit: quo significaretur, quotidie Clericos, abjecta cæterarum rerum cura, uni Deo prorsus vacare debere: & reliqua, quæ cœlesti prudentia, Ecclesiam per viginti annos administrando; statuit, & fecit: vide breviarium Romanum no. 11 Novembris, & ultima Decembris. Primus inter Pontifices usus est Mitra, quam alii deinde Pontifices exornaverunt; hinc in antiquis Pontificum imaginibus prior mitratus pingitur. Sub ipso habitum est primum Concilium œcumenicum, Nicænum dictum, constans trecentis decem & octo Patribus, anno Christi 325. ubi Arius condemnatus est; qui Christum non ejusdem, sed similis cum Patre substantiæ assererat.

Mitra Pontificia.

Primum Concilium Œcumenicum Nicœnum.

Pallium ornamentum Archiepiscoporum Latinarum, apud Græcos ornamentum Episcoporum.

§ 5. **M**ARCUS Romanus instituit ut Episcopus Ostiensis, à quo Romanus Pontifex consecratur, pallio uteretur, quod Archiepiscoporum ornamentum est: apud Græcos tamen omnes Episcopi Palliis utuntur; quod unde sit, vide infra in Joanne undecimo. Pallium summi honoris index, Potestatis Ecclesiasticæ plenitudinem designat; estque præcipuum Romani Pontificis insigne, quo in Missarum solemnibus semper & ubique utitur: ab ipso Metropolitanis impertiri solitum, qui illo nec semper, nec ubique utuntur; quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non

in plenitudinem potestatis, sicut olim summi Sacerdotis Hebræorum amiculum erat superhumeralè, ita in Christianæ Religionis sacerdotio, genus illud indumenti, quod Pallium dicitur, summi tantum Pontificis celsit usque; ab eodem tamen compluribus Episcopis magna ex causa communicatum: hoc superjacet Planetæ, seu Casulæ dum Pontifex tæcra facit: cur Pallium ex lana ovium vel agnorum confici soleat, non ex lino aut bysso? Isidorus Pelusiota rationem reddit: hoc, inquit, amiculum, quod summus Sacerdos humeris gestat, ex lana, non ex lino aut bysso contextum, ovium illius, quam Dominus aberratam quesivit, inventamque humeris suis sustulit, pellem designat. Episcopus enim, qui Christi typum gerit, ipse munere fungitur, atque ipse etiam habitu illud omnibus ostendit, se huius illius Pastoris imitorem esse, qui gregis infirmitates sibi ferendas preposuit: vide quid Cæremoniale Romanum ait: Consecratio Romani Pontificis, secundum antiquas Patrum constitutiones, solebat spectare ad Episcopum Ostiensem, qui etiam Pallio in ea consecratione utebatur, assistebant ei Portuensis, & Albanensis Episcopi: sed ad tollendas contentiones, jam pridem introductum est, ut prior Episcoporum Cardinalium, cum duobus ex senioribus Episcopis, id munus obire debeat: sicque nostris temporibus servari videmus, ut non habeatur ratio Ecclesiasticæ, sed prioritatis Episcopalis. Pallia au-

Quare fiat
Pallium ex
Lana.

Consecratio
Romani
Pontificis
antiqua,
&
moderna.

Ubi & a
quibus Pal-
lia texantur.

tem texuntur Romæ in Monasterio S. Agnetis : ubi aluntur singulis annis agni gemelli, quos Pontifex illac in supplicatione publica transiens a Monialibus ad fenestram oblatos benedicit, ex quibus occisis defumitur lana sic benedicta; ex qua Moniales istæ Pallia contextunt; quæ deinde ponuntur super Corpus S. Petri, unde Papa ea delumit, & mittit Archiepiscopis. Christophorus Marcellus Archiepiscopus Corcyrensis, olim Xisti IV. Præfectus Cæremoniarum, & priscus Auctor Rituum Ecclesiasticorum, tribuit primam Pallii institutionem Lino Petri successori; ex Eusebio Cæsariensi, sermone de Epiphania, vide supra in Lino. Statuit Marcus, ut recitato Evangelio in Missa, Symbolum Nicænum à Clero & à Populo decantaretur; vixit in Pontificatu tantum menses octo, sub Constantino Magno Imperatore, qui duas à Marco dedicatas Basilicas magnis muneribus exornavit: vide Breviarium Rom. 7. Octobris.

Pallis Institutor.

Symbolum Nicænum in Missa post Evangelium.

Mors Constantini Magni.

36. JULIUS (à magno demissum nomen *Julo*, uti Virgil. *Æneid.* 1. Africanus *Æneæ* filius *Julus* dicebatur à tenera lanugine, sive prima barba, initio sui Pontificatus, nempe anno Christi 336. Constantino Magno vita functo, Imperii 31. ætatis 66. congregatis Romæ 116. Episcopis, OEcumenicam Synodum Nicænam confirmavit, damnatam-

tamque hæresim Arianam nova ex-
 communicatione proscriptis: anno dein
 Christi 340. Julii quarto, Athanasius Ro-
 mam venit, ut adversariorum accusa-
 tionibus & calumniis responderet, qui
 vocati & citati, ac per sesquiannum
 expectati non sunt ausi comparere; quo
 tempore Athanasius in Urbem invexit
 Ægyptiorum Monachorum institutum,
 vitamque Antonii Magni, quam ipse
 conscripserat: idem Romæ cum esset,
 illud quoque insigne fidei suæ reliquit
 Occidentalibus monumentum, nempe
 symbolum, quod hucusque Athanasii no-
 mine in Ecclesia recitatur, per quod ipse
 se Athanasium, id est immortalem
 omnibus Orthodoxis reddidit. Consti-
 tuit Julius, ut nullus Clericus causam
 quamlibet in publico ageret, nisi in
 Ecclesia per Notarios stipularetur: &
 ut omnium monumentorum in Ecclesia
 confectio per Primicerium Notariorum
 celebraretur: sive, ut alii dicunt, man-
 davit omnia ad Ecclesiam pertinentia,
 ut legitime fierent, per Notarios exacte
 conferri, & à Primicerio Notariorum
 sive Protonotario comprobari; de ipso
 narrat Martyrol. Rom. 12. Aprilis: Ro-
 mæ via Appia Natalis Sancti Julii Pape,
 qui adversus Arianos pro fide Catholica plu-
 rimum laboravit, ac multis præclare gestis,
 sanctitate celebris quievit in pace: fuit Ju-
 lius Romanus, annos quindecim & ali-
 quos menses Romæ sedit: lætæque Oriens

*Institutum
 Monacho-
 rum Anto-
 nianorum.*

*Symbolum
 Athanasii.*

*Clericus pu-
 plice cau-
 sam agere
 nisi cum Ec-
 clesie noti-
 tia non po-
 test.*

*Monumenta
 Ecclesie per
 Protonota-
 rios appro-
 bata.*

universus Arianorum procellis suo tempore exagitaretur, Occidentalis tamen Ecclesia summa fruebatur tranquillitate; verum sub sequenti Pontifice non ita mansit.

37. **L**IBERIUS item Romanus, & eorundem annorum Pontifex; idem latine, quod græce Eleutherius; ejus nomine insignita fuit Ecclesia Romana ab ipso extracta in Monte Exquilino impensis Joannis Patricii Romani; primum *Basilica Liberii*; deinde *S. Mariæ ad Præsepè*, ob translata eo ex Bethleem sacra Christi Incunabula; postremo Ecclesia *Sanctæ Mariæ Majoris* atque *ad Nives* dicta; quamvis nihil de Liberio referatur in Martyrologio Romano, de ipso tamen egregia sit mentio in Breviario die quinta Augusti, atque in Pontificum Catalogo nomen ipsius litera S. prænotatur: nam propter fidem & veritatem Catholicam, quam adversus Arianos tenebat; & propter Ariminensem Conventum à sectatoribus Arianae hæresis Arimini, Civitate Flaminiae coactum, (ubi multa callide disputata fuerunt, & negabatur Christus cum Patre esse homoussios) ab illo aperte impugnatum & reiectum, (uti Breviarium in lectionibus de Sancto Damaso 11. Decembris) instigantibus Arianis, & eorum fautore Imp. Constantio in exilium actus, eiusque loco Felix secundus sus-

sec-

*Ecclesia S.
Mariæ Majoris, sive
ad Nives,*

*Ariminensis
Convencus.*

fectus est: inter alia ordinavit Liberius, quod diebus jejuniorum nullæ lites, nullæque contentiones esse debeant, sed in Dei laudibus, & opere necessario persistendum: arguitque cõs, qui tempore Quadragesimæ debita à creditoribus exigunt, juxta illud Isaia 58. *Ecce in diebus jejunii vestri debitores vestros expetitis, ecce ad lites & contentiones jejunatis: & diebus istis sacratissimis abstinendum esse statuit à conjugis, & caste ac pie vivendum, ut sanctificato corde & corpore dies isti transigantur, donec perveniatur ad diem sanctum Paschæ: quia nihil pene valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, quod orationes, vigiliæ, & eleemosinæ non commendant: unde *tempus clausum*, quod *clausum*.*

vocant, quando nuptiæ celebrari non possunt, originem trahit. Illum Ambrosius lib. 3. de Virgin. sanctæ memoriz virum, Basilius Beatissimum, Epiphanius Beatum nominat; tantum abest ut pro hæretico eum aliqui habuerint: imo reperitur memoria Liberii in Martyrolog. Bedæ die 24. Septembris recensita inter alios Sanctos: qui, si quid externo actu per metum aliquando in gratiam Arianorum fecisse videatur, certum tamen est, nunquam illum aut hæresim docuisse, aut hæreticum extitisse: & si quam maculam olim exul Arianorum ad tempus communionem contraxit, posteriore confessione in Synodo apud

Diebus jejunii & quadragesimæ à lites & conjugis abstinendum.

Tempus clausum.

apud civitatem Ariminum legitime habitata, ubi antea Pseudo-Sinodus ab Arianis coacta fuerat, prorsus delevit.

38. **FELIX** Secundus, licet ingressus ejus ad Pontificatum fuerit vitiosus; quod vivente adhuc Liberio, ab Schisma Arianis, & fautore eorum Constantio Secund. Constantini magni filio intrusus fuisset: Felix 2. mortuo tamen Liberio, legitime contra Liberium, qui Imperatore Ariano, quem legitimus jam defuncto Liberio legitime sedit. confirmatus fuit; imo ab ipso Constantio Imperatore Ariano, quem legitimus jam Pontifex ut hæreticum damnaverat, ob Catholicæ Fidei confessionem e Sede sua dejectus, Cære in Tuscia occulte ejusdem necatus, gloriose occubuit: ejus corpus inde à Clericis raptum, Romæ via Aurelia sepultum, postea ad Ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani delatum; tandem anno 1582. sub Gregorio decimotertio ibi repertum est, sub altari reconditum, cum hac inscriptione: *Corpus Sancti Felicis Papa, qui damnavit Constantium*: vide Martyrologium Romanum 29. Julii; qua die ipse memoria tenetur: & notas Baronii ibidem: fuit Felix Romanus, unoque anno & tribus mensibus legitime sedit.

39. **DAMASUS** Primus Hispanus, ex Lusitania, latine domans vel domitus reddi possit, à domo, unde adamas lapis pretiosus, præ duritia indomabilis. Breviarium Romanum 11. De-

Damasus Poeta.

BREVIS NOTITIA.

47

Decembris ait, quod fuerit vir egregius & eruditus, qui prosa & versu scripsit de virginitate, multaque alia metro edidit: ac Platoniam (vide Onomasticon) Petri & Pauli exornavit elegantissimis versibus. Vitæ Pontificum Romanorum, quas Anastasus Bibliothecarius continuavit, ipsius nomine circumferuntur: at vero multi non ipsius hoc scriptum, sed Damasi Portuensis Episcopi esse volunt; nam stylum Damasi Papæ dissimilem, & multo nitidiorem esse, apparet ex Epistolis, quas ad Hieronymum dedit: & ipse Hieronymus, cum alia ab ipso scripta narrat in Epistola ad Dextrum Prætorio Præfectum, nullam prorsus mentionem facit editi ab eo libelli de vitis Pontificum urbis Romæ. Inter alia pœnam talionis constituit iis, qui alium falsi criminis accusassent: idque ea occasione contigit: cum in Clero Romano orta esset dissensio ex substitutione Felicis decessoris, parte adversa indigne ferente, hunc Damasum, qui erat ex communione Felicis, electum esse in Pontificem; Ursinus Diaconus creatus fuit Antipapa: sed cum deinde Damasi electio legitima agnosceretur, schismatici ad falsas accusationes conversi, sanctissimum virum adulterii accusarunt; verum probata ejus innocentia, Concordius, & Callistus Diaconi calumniatores ab Ecclesia fuere dejecti, lata lege Talionis

*Vita PP.
non Damasi
Pape, sed
Damasi Portuensis Episcopi.*

Pœna talionis.

*Schisma Tertium.
Ursinus contra Damasum.*

con-

48 ROMANOR. FONTIF.

contra falsos delatores : duravit verò schisma tredecim mensibus , quando Ursicinus se Ponticatu abdicavit , factusque fuit Episcopus Neapolitanus. Statuit Damasus , ut quod jam à Pontiano Papa statutum pluribus locis erat in usu , Psalmi per omnes Ecclesias die noctuque ab alternis canerentur ; & in fine cujusque Psalmi adderetur , *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto* : extinxit Chorepiscopos , eo quod ipsi per inflationem se Episcopis similare vellent ; vide Onomasticon in voce Episcopos : dicitur instituisse Festum Assumptionis B. M. Octavam ejusdem postea instituit Leo quartus ; sub ipso habitum est Concilium OEcumenicum secundum 150. Patrum , Constantinopoli , anno Christi 381. contra Macedonianos Spiritum Sanctum Deum negantes. Governavit Ecclesiam egregie annos decem & septem.

Gloria Patri &c. in fine Psalm. Chorepiscopi extincti.

Secund. Concil. œcumenic. Constantinopol.

Communicantes , & memoriam venerantes. Monachi ad sacros Ordines admissi. Bigami irregulares.

40. SIRICIUS , Romanus : annorum tredecim Pontifex , fertur auctor partis Canonis. *Communicantes , & memoriam venerantes.* Monachos ad Clerum accersiri , & ad Ordines sacros promoveri posse permisit ; (antea enim nec ipsi Abbates erant sacerdotes , uti SS. Antonius , & Hilarion , imo aliqui Benedictum sacerdotem non fuisse volunt) Ordinesque interpolari , non omnes una ordinatione dari voluit. Bigantum , & qui viduam duxisset , sacer-

dotem fieri prohibuit : statuit ut Baptismus non celebretur nisi in Paschate & Pentecoste ; quod intelligendum de iis , qui adulti baptizabantur ; eratque hoc apud antiquos usitatum , ut baptismus cum celebritate conferretur , uti patet ex Missæ Canone infra Octavam Paschatis , & Pentecostes : *Hanc igitur oblationem , quam tibi offerimus pro his quæque quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu Sancto &c.* quod duravit usque ad tempora Caroli Magni , circa annum Christi 800. Sirius est stella in ore canis dicta à siccando ; nomen Siricius huic Pontifici conveniebat , quia siccus & tardus erat in extinguenda hæresi Origenis ; cui sequens Pontifex egregie se opposuit : ita ex Hieronymo Alphonsus Ciaconius.

*Solemnitas
Baptismi in
Pascha &
Pentecoste.*

41. **A**NASTASIUS Primus , Romanus , annorum 4. Pontifex , vir ditissimæ paupertatis , & apostolicæ sollicitudinis , quem , ut S. Hieronymus ait , Roma diu habere non meruit , ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur ; nam haud multo post ejus obitum , Roma à Gothis capta atque direpta fuit : ita Martyrologium 27. Aprilis ; cavet ne ullus corpore defectuosus sacris ordinibus initiaretur ; neve peregrini ordinarentur , nisi à proprio Episcopo chirographum signatum exhiberent ; *unde Litteræ Dimissoriales* : statuit ut ad

Corpore defectuosos non ordinandi.

Litteræ Dimissoriales.

recitationem Evangelii, ad majorem reverentiam & attentionem verbo Dei, & promptitudinem ad illud opere exequendum demonstrandam, ab omnibus staretur, etiam a Presbyteris; quod illis nominatim hac occasione injunctum fuit: cum Diaconi ob temporalium Ecclesie bonorum administrationem apud populum essent in magna estimatione, ipsique se comparare, imo præferre inciperent Presbyteris; hi ad dignitatem suam tuendam, volebant, ut ipsis sedentibus Diaconi starent; resque eo processit, ut Diaconis stantibus, & Evangelium cantantibus, Presbyteri manerent sedentes: contra quem abusum Anastasius edito decreto; non tantum populum, sed etiam Presbyteros stare jussit, nomen huic jussu non incongruum habens, nam Anastasius latine resurgens dicitur, resurrectio.

Anno
Christi
400.

Baptizandi
parvuli quare?

Jeiunium in
Sabbato.

S. Hostia
servanda in
diem Paras.

Pax Domini,
& Patris
ostium
in miss.

41. INNOCENTIUS Primus, Pelagio & Coelestio damnatis, contra eorum hæresim decretum fecit, ut parvuli ex christiana etiam muliere nati, per Baptismum renasci deberent: *Ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Probavit ut Sabbato jejunium servaretur, ob memoriam sepulture Christi Domini, ac trinitatem B. Virginis, & Apostolorum: ordinavit servari Hostiam consecratam in diem Parasceves: auctor est Pax Domini sic semper.

per vobiscum, & pacem omnibus dari iussit in Missa; de quo ita rescripsit: *Pacis osculum dandum est post confecta mysteria, ut constet populum ad omnia, quae in mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, praebuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo: quia vero per illud pacis osculum nescio quid lascivi interdum obrepebat; ordinata fuit Tabella pacis, quae cuique daretur osculanda, praeterquam sacerdotibus, qui adhuc in choro se invicem salutant in osculo pacis, dicendo Pax tecum. Noluit, ut Ecclesia semel consecrata amplius consecraretur: censuit, ut si Clericus sine proprii Episcopi consensu esset ordinatus, eius ordinatio fieret irrita: declaravitque quod Episcopi, qui praebendas & dignitates; vel Sacramenta, ut puta Oleum sanctum, Chrisma, consecrationes altarium &c. venderent, pro Simoniacis punirentur: scripsit B. Augustino, quod plus communibus, & publicis Ecclesiae orationibus, quam singularibus & privatis proficere poterimus: ipsius aetate Sanctus Hieronymus quoque floruit, qui de ipso ita ad Demetriadem scripsit: *Sancti Innocentii, qui Apostolicae Cathedrae, & beatae memoriae Anastasii successor est: tenemus fidem &c. vide Breviarium Romanum 18. Julii: fuit Italus Albanensis, annorum quindecim Pontifex.**

Tabella pacis.

Ecclesia bis non consecranda. Clerici sine consensu sui Episcopi non ordinandi.

Sacramenta & Praebendas vendere, simoniacum est.

Publicae orationes meliores privatis.

43. **Z**OSIMUS servus & spurii Clericatum; Clericis tabernas interdixit. Sabbato sancto Cereum magnum benedici constituit, in honorem Resurrectionis Christi, qui in Passione quasi extinctus, novo lumine in Resurrectione refulsit: alii dicunt quod concessit licentiam Parochiis benedicendi Cereum Paschalem, quam majores duntaxat Basilicæ habebant: quod autem mos benedicendi Cereum istum fuerit ante Zosimum, patet ex Prudentio poeta Christiano, qui uno seculo Zosimum præcedens, cecinit hymnum de Cereo Paschali: & Martinus Polonius Theodorum primum, anno 643. auctorem faciens, plane uti in pluribus errat: vigebat tunc consuetudo cantandi omnes Missas; abbreviatio earum, & submissa voce recitatio fluxit ab indevotione & impatientia populi: sanctus perhibetur in Martyrologio 26. Decemb. fuitque Græcus, prout nomen, latine vitalis, & vita; unius tamen tantum anni Pontifex.

Servi & spurii non Ordin.

Clericis tabernæ interdixit.

Cereus Paschalis.

Missæ omnes prius cantabantur.

Schisma Quartum.

Eulalius contra Bonifacium.

44. **B**ONIFACIUS Primus, quinquennis Pontifex Romanus, in leg. doctissimus, & vetus Presbyter, post unum diem à Zosimi obitu invitatus ac reluctans eligitur: contra illum Eulalius Archidiaconus, favente Symmacho Urbis præfecto, intruditur: re ad

BREVIS NOTITIA.

††

ad Imperatorem Honorium delata; propter dies, qui imminebant S. Paschatis, Imperator negotiorum differens, utrumque urbe iussit abstinere; & Spoletinum Episcopum Romæ sacra celebrare: cum autem Eulalius temere se in urbem intrussisset, & publicæ seditionis præbuisset occasionem, Honorius eum, Clericosque ei communicare præsumentes urbe iussit expelli, Bonifacium vero in urbem deduci, & tamquam legitimum Papam regere Ecclesiam: Instituit Bonifacius feria quinta in Cœna Domini cantari *Gloria in excelsis Deo*: quia gaudium est eo die ob institutionem venerabilis Sacramenti: extatque decretum ejus de ætate Presbyterorum, ne ante trigésimum ætatis annum, uti Fabianus statuerat, ordinentur: neque tantum servos & spurios, uti decessor Zosimus, & antecessor Anastasius debiles & claudos, sed etiam debitis intricatos à Sacris arcuit. *Sanctorum vigiliæ* ab hoc Pontifice sublatae sunt, retento tantum nomine cum jejuniis: cur autem sustollendæ essent, narrat inter alios Augustinus sermone 115. de diversis; *Istum tam sanctum locum, ubi jacet sancti Martyris Corpus, invaserat pestilentia & petulantia saltatorum; per totam noctem hic cantabantur nefaria, & à cantantibus saltabatur: & cætera pejora quæ fiebant. De Bonifacio hoc Martyrologium 25. Octobris facit mentionem.*

Gloria in excelsis in Feria quinta in Cœna Domini.

Debitis intricati non ordinandi. Vigiliæ sublatae retentis jejuniis.

Tertium
Concil.
œcume-
nicum
Ephes.
D. Virgo.
S. Maria
Mater Dei
ora pro no-
bis Missæ
Psal. Judi-
ca, Introi-
tus, Gra-
duale, Of-
fertorium,
Communio.
Cur Missæ
Introitus.
Discrepent
à vulgari
Psalmodum
editione.
Matutinum
& Laudes
ante Missam
dicendas au-
thenticus to-
rum Psalte-
rium dice-
batur.

54. **C**ÆLESTINUS Primus, à quo
in tertio Concilio Oecumeni-
co, Ephesi anno 430. à ducentis Pa-
tribus celebrato, Nestorius damnatus,
& Diva virgo, id est Deipara, dicta
est, qui illam quidem dicebat Christo-
tocon, non tamen Theotocon, (vide
Onomasticon) unde magna in Catholi-
cis pietas erga B. Virginem Deiparam
excitata, templa in ejus honorem crea-
ta, & tunc primum ad Salutationem
Angelicam additum fuit: *Sancta Maria
Mater Dei ora pro nobis &c.* instituit Psa-
lmodum *Judica me Deus* ante Missam à Sa-
cerdote dici; inseruit Missæ Introitum,
Graduale, Tractum, Offertorium, Commu-
nionem; quod autem discrepent hic Psa-
lmodum versiculi à vulgari nonnumquam
editione, sit ex vetustissima illa sacro-
rum Bibliorum versione, quæ etiam an-
te S. Hieronymi tempora celebris ha-
bita est in Ecclesia; ex qua omnes fere
Missarum introitus, Gradualia, & Offer-
toria desumpta sunt. Cum solerent an-
tiqui totum Psalterium ante Missam præ-
mittere; nunc ad minus Matutinum cum
Laudibus & aliis Psalmis præparatoriis
præmittendum esse quis neget? Et Ga-
vantius in commentariis Missalis, Titu-
lo de præparatione Sacerdotis celebra-
turi ait: esse quidem auctores viginti,
qui negent peccatum mortale, matuti-
num omittere; sed & novemdecim, qui
af-

BREVIS NOTITIA.

36

affirmant. Atque hic Cælestinus instituit illos quinque Psalmos præparatorios ante Missam, ut quidquid quinque Psalmi præparatorii, & sensum transgressione commisit Sacerdos, hoc modo detergat: septem autem orationes, quæ incipiunt, *Au-tem ante Missam, quesumus Domine, & Gratia sancti Spiritus illumina cor nostrum &c.* subjunguntur pro septiformi gratia Spiritus sancti impetranda: hinc non absque ratione præscribunt Rubricæ, ut Sacerdos celebraturus Missam Matutino saltem cum Laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet, & Psalmos orationesque ante Missam positas pro temporis opportunitate dicat; cum antiqui toto Psalterio prius recitato, solerent ad Missarum solemnia accedere. Cælestini meminit Martyrologium 8. Aprilis; fuit Romanus; octo annorum Pontifex.

46. **X**YSTUS Tertius similiter Romanus, & totidem annorum Pontifex, in pauperes & sacra ædificia profusus, Basilicam Liberii, quæ hodie S. Mariæ Majoris dicitur, & tunc S. Mariæ ad præsepe vocabatur, ob translata eo ex Bethleem Incunabula Christi, restituit; atque ab hoc Xysto etiam Xystiana dicta fuit. Huic Pontifici Eudoxia Eudociæ filia catenam detulit, qua S. Petrus ab Herode vincetus fuerat; quam à matre acceperat, quæ illam Hierosolyma attulerat; illique monstravit Xystus

Basilica S. Mariæ majoris, ad præsepe, & Xystiana dicta.

us alteram catenam, qua Nerone Imperatore idem Apostolus constrictus fuerat; quibus collatis, factum est, ut illæ inter se ita connecterentur, ut non duæ, sed una catena ab eodem artifice confecta esse videretur; uti tacito Pontificis nomine narratur Kalendis Augusti in Breviario Romano: qui Xystus instituit festum illud S. Petri ad vincula. Baronius in notis ad Martyrologium 28. Martii ait, quod res ejus gestæ sint amplissimæ, quæ volumine prægrandi potius, quam brevi annotatione indigeant; & 5. Augusti, quod Adrianus Papa ad Carolum magnum de eo scribat; Xystus Papa successor Coelestini refecit Basilicam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento Majorem, quæ & Præsepe dicitur, & ipse tam in metallis aureis, quam in diversis historiis, eam sacris decoravit Imaginibus; ita Adrianus apud Baronium ad annum 808.

*Vestum S.
Petri ad
vincula.*

Orate fratres. Incensatio oblatorum, Sanctum Sacrificium, Immaculatam Hostiam. Ite Missa est.

Benedicamus Domino. Sanctus Dominus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis immortalis miserere nobis. Ite Missa est, Benedicamus Domino. Sanctus Dominus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis.

47. **L**EO Primus, ob excellentissimum doctrinæ, & curæ Paternalis studium Magnus dictus, auctor est Incensationis oblatorum, *Orate fratres, Hanc igitur, Sanctum Sacrificium, immaculatam hostiam, Ite Missa est, Benedicamus Domino.* Ipse tempore per miraculum, quod contigit Constantinopoli, cepit usurpari Trisagion Sanctus Deus, *Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis;* ubi illa verba græce proclamabantur, quo

quo idiomate apud nos adhuc in die Parasceves proferuntur. Contigit autem hoc modo miraculum: anno hujus Leonis septimo, ingens terræ motus per sex menses variis in locis concitatus est; quo urbes plurimæ & muri Constantinopolitani cum 77. turribus corruerunt; ac fames & pestifer aer multa millia hominum & jumentorum delevit: cum Theodosius Imperator una cum Patriarcha Proclo, uniuersoque populo præ metu ruentium ædificiorum, extra urbem habitarent; ac die quadam motu vehementius grassante, cuncti simul ex intimo corde misericordiam divinam implorarent, & clamarent Kyrie eleison: superna repente vi puer, spectantibus omnibus, de media turba extra visum hominum raptus, rursusque per aerem priore via in eundem locum demissus, multitudini supplicationibus intentæ retulit, se audivisse decantatum hoc ab Angelis Trifagion: utque omnes eodem modo concinerent hortatus est; quo dicto animam Deo puer reddidit: ubi vero populus jubente Proclo Trifagion ad eum modum decantare cœpit, motus terræ continuo cessauit: quo miraculo commoti Theodosius Imperator, & Pulcheria Augusta Constitutione Imperiali decreverunt, ut per totum orbem hymnus iste diuinus concineretur. Colitur S. Leo ab Ecclesia 11. Aprilis, deque ipso in lectionibus secundi Noctur-

*Terra motus
vehemens
per ea verba
sopitus.*

Trifagion.

§§ ROMANOR. PONTIF.

Cubicularii.

Camera.

*Quartum
Concil.
œcume-
nic. Chal-
ced.*

ni narratur, quod sepulchris Apostolorum custodes adhibuerit, quos Cubicularios appellavit: quodque in tribus Basilicis Cameras extruxerit, id est, sacella vel sacraia: quid sint Cubicularii, & Camerae, vide latius in Onomastico. Fuit Leo Italus in Etruria natus. Canonicus Regularis, sedit in Pontificatu annos fere 21. Sub ipso habitum fuit Concilium quartum œcumenicum Chalcedonense, 630. Patrum, anno 451. contra Eutychen, Christum solum Deum fuisse asserentem.

48. **H**ILARIUS opum neglectu, & consiliorum magnitudine inter sublimes Pontifices effulsit, agendo, quæ ad optimum Pontificem pertinent tum in extruendis templis, iisque ornandis, ac dotandis, tum etiam docendo, admonendo, castigando, elemosynasque copiosas, ubi opus erat, largiendo: constituit, ut nullus literarum inscius in Clericum ordinaretur, prohibuitque, ne Episcopi sibi deligerent successores, & ne ullus ordinetur Episcopus sine consensu Metropolitanis: sub ipso solemnes ante Ascensionem Domini triduanae Litaniae, quas sanctus Mamertus Episcopus Viennensis in Gallia instituerat, universalis Ecclesia recipiens comprobavit: de quo vide Martyrologium 11. Maij: & nota quod S. Mamertus eas non absolute, sed in Gallis

*Illiterati non
sunt Clerici.
Episcopi suc-
cessores non
statuant: nec
sine consensu
Metropolitani
ordinentur. Ro-
gationes ante
Ascensionem
Domini.*

iis tantum instituerit : quia ante Augustinum ex fuerunt , qui de iis tractat ; uti notat Baronius ad 25. Aprilis. Hilari meminit Martyrologium 10. Septembris. Fuit ipse Sardus , annorum fere septem Pontifex , nomen à Græco est latine hilaris , lætus ; exhilaro : ab aliquibus etiam Hilarus sine i , nominatur.

49. **S**IMPLICIUS vetuit Clericos recognoscere Beneficium à Laicis : Episcopum male dividendum redditus Ecclesiasticos administratione prorsus interdixit. Oblationes fidelium tripartito dividendas esse præcepit : ut Episcopo & Clero una portio cedat ; dux reliquæ in Ecclesiæ fabricam , & pauperes ac peregrinos erogentur. Notandum quod in sabbato quatuor temporum mensis Decembris tantum habitæ fuerint Ordinationes à S. Petro usque ad hunc Simplicium , qui deinde Sabbato quatuor temporum Quadragesimæ Ordines sacros contulit ; & secundus ejus successor Gelasius extendit Ordinationes ad alia quatuor tempora : fiuntque in Sabbato tantum ; quia à Deo illud est sanctificatum , ut ordinandi etiam sanctificentur : quod fierent autem antiquitus mense Decembri tantum , uti passim constat ex Iectionibus Breviarii de Pontificibus ; ideo erat , ut nimirum cum Christo nascente tunc ordinandi ab Ecclesia gignerentur : ita Amalarius : fuit Simplicius

*Clerici Laicis
recognoscere
non debent
beneficia.*

*Oblationes
quomodo dividende.*

*Ordines sacri
initio
tantum in
Sabbato 4.
temporum
Decembri
consecrabantur.*

*Cur in Sabbato , &
cur mense
Decembri.*

86 ROMANOR. PONTIF.

cius Italus Tiburtius, per annos quindecim Pontifex, habetur in Martyrologio 2. Martii.

50. **FELIX** Tertius, qui Sancti Gregorii Magni atavus fuit: de quo is refert, quod sanctæ Tharsilzæ nepti apparens, illam ad cœlestia regna vocavit; uti Martyrol. 25. Febr.: constituit ut Ecclesiæ non nisi ab Episcopis consecrarentur: sub hoc Felice Pontifice, & Zenone Imperatore, post trinam revelationem inventum est Corpus Sancti Barnabæ in Insula Cypro, ad cuius pectus erat Euangelium S. Matthæi Barnabæ manu conscriptum, hinc Thymis (vide Onomastica) compactum: paulo post Zeno Imperator morbo comitiali correptus, dum mortuus creditur, vivus sepultus est: & merito, cum infida fuerit hæretici hominis fides, qui non ad pietatem, sed ad regni stabilitatem se Catholicum mentiretur: fuit Felix Romanus ex nobili Aniciorum prosapia, Canonicus Regularis, annis novem in Petri Cathedra sedit.

Ecclesia non nisi ab Episcopis consecrande.

Inventio Corporis S. Barnabæ, & Euangelii S. Matthæi. Zeno Imperator epilepticus vivus sepultus.

Libri Canonici S. Script. Ordinationes in sabbatis omnium 4. temporum.

51. **GELASIUS** Primus, discipulus sancti Augustini, declaravit libros S. Scripturæ quinam sint Canonici, quinam Apocryphi. Ordinum collectionem, quæ antiquitus tantum fiebat mense Decembri, & ab antecessore Simplicio facta fuerat in Quadragesima, reli-

BREVIS NOTITIA.

Liquorum quatuor temporum Sabbatis attribuit : voluit ne ullus bigamus ad sacros Ordines, nisi de licentia Sedis Apostolicæ promoveretur : item nullus membro mutilatus, aut carens oculo (quod postea ad oculum Canonis, sive sinistrum restrictum fuit) Presbyter ordinaretur. Mandavit item Sacerdotibus ne unquam sacrum Christi Corpus sine Sanguine conficerent, nec ulla consecratio fieret extra Missam : auctor est Gelasius decem Missæ Præfationum, quæ sunt : 1. Præfatio Communis, 2. de Nativitate, 3. de Epiphania, 4. de Quadragesima, 5. de S. Cruce, 6. de Resurrectione, 7. de Ascensione, 8. de S. Spiritu, 9. de SS. Trinitate, 10. de Apostolis : quas & ad cantum aptavit. Præfationis de B. Maria auctor est Urbanus secundus, de quo vide infra : sub hoc Gelasio contigit Apparitio S. Michaelis in monte Gargano, de qua die octava Maji : de ipso autem Martyrologium 21. Novembris : *Roma S. Gelasii Pape doctrina & sanctitate conspicui* : fuit Gelasius, uti Augustinus, Afer, annorum quatuor, & mensum fere novem Pontifex : nomen Gelasius Græcum, latin ridens sonat, à rideo.

Membro mutilatus, aut oculo carens irregularis.

Corpus Christi sine sanguine non consecrandum.

Undecim in Missis Præfationes.

Apparitio S. Michaelis.

52. **A**NASTASIUS Secundus, sive Junior, ratum habuit Baptismum ab Hæretico datum, & Ordinationem collatam ab Episcopo suspensum dum-

61 ROMANOR. FONTIF.

Ordinatio ab Episcopo suspensa est valida.
 dummodo utantur forma Ecclesie Catholice consueta, sic scribens: *Quod mali ministrando sibi tantummodo noceant, non Ecclesie Sacramenta commaculent; nec eos, qui per hereticos sunt baptizati, aut ordinati, portio lesionis attingat:* fuit Anastasius Romanus annis fere duobus, minus 8. diebus, Pontifex.

53. **S**YMMACHUS die quarto eligitur: sed eodem die fit quintum in Ecclesia schisma, per intrusum quemdam Laurentium; qui in S. Marie, via nova, Symmachus autem in Constantiniana Basilica ordinatus fuit: qua ex causa separatus est Clerus, & divisus Senatus: sed schismatis superatis, Symmachus pauperum & maxime Clericorum amator & sustentator constituit diebus Dominicis & Natalitiis Martyrum cantari *Gloria in Excelsis Deo*: quod antea fecerat Telesphorus, sed sine hac festorum restrictione: aruit hic legitimus Pontifex Laicos, etiam si reges: ab electione Pontificis, iisque de rebus Ecclesie disponendi potestatem abrogavit: consultus a Cesario Arelatensi Episcopo anno 301. respondit possessiones dari posse ad tempus Clericis; unde Beneficiorum Ecclesiasticorum origo coepit: cum antea stipe accepta victitent Clerici: quod aliqui ex almutiis perperam probare conantur, quae saccum sive manticam superius referunt, & lingua

Anno Christi 300.
 Schisma Laurentius contra Symmachum.
Gloria in Excelsis tantum in Festis.
Laiis de rebus Ecclesie disponere non licet.
 Origo Beneficiorum Eccl.

BREVIS NOTITIA.

63

gua Teutonica *Aelmoesse* eleemosynam sonat, vide Onomasticon in voce *Almutia*: de ipso Martyrolog. 19. Julij: *Romæ sancti Symmachi Papæ, qui schismaticorum fatigatione diutius fatigatus, deum sanctitate conspicuus migravit ad Dominum: fuit Sardus, ultra quindecim annos Pontifex, nominis sui etymon egregie explens; quod Græce est, latine simul pugnaus, sive contendens sonat.*

54. **H**ORMISDA ab græco, id est navem in portum duco; quod reapse præstitit, Petri navem schismaticorum fluctibus agitatum in portum quietis perducens; de ipso Martyrologium 6. Augusti: huic Papæ *Clodovæus I. Francorum Rex, sub decessore Symmacho Christianus factus, misit Coronam auream gemmis ornatam; & S. Remigius Rhemensis. Episcopus scripsit ei congratulans de Pontificatu; ad quem rescripsit Papa, eumque Legatum Apostolicum Franciæ in omnibus constituit. Micrologus de Ecclesiasticis observationibus cap. 8. sic scribit: Beatus Hormisda à Sancto Petro quinquagesimus quartus. Papa illum deponit, quicumque non ordinatus officium ordinati usurpaverit: nihil autem obstat quin Sacerdos inferiorum ordinum officia, si necesse fuerit, expleat, quem omnes inferiores obtinere constat: qui & in Missa sacris vestibus est indutus, sine quibus juxta Romanum ordinem ministrare non debemus.* *Non ordinatus officium non usurpet. Sacerdos inferiores officia exercere potest.*

Re-

Reliquit Hormisda ex legitimo ante Papatum matrimonio filium Silverium nomine, qui ad Papatum, immo ad Martyrium deinde pervenit: fuit ipse Italus in Campania natus, seditque annos 9.

55. **I**OANNES Primus, à Justino Seniore Imperatore summo excipitur honore, cum enim Constantinopolim tenderet, tam pro Religione Catholica, quam pro Regis Theodorici causa (cuius iussu paulo post Ravennæ carceris prædore fameque contumptus, Martyrum numero est adscriptus; impius autem Theodoricus in ignem Liparitanum, Vulcani Ollam dictum dejectus) occurrit ei civitas ad duodecimum milliare cum cereis & crucibus, & adoravit eum primus in terra Imperator, qui licet à Constantinopolitano Episcopo diadema accepisset, Papæ tamen manibus voluit coronari: & hic fuit primus Imperator à Romano Pontifice coronatus: quem ritum postea in consuetudinem induxit Carolus Magnus, fuitque Joannes primus Romanorum Pontificum, qui Constantinopolim est profectus. Miracula quæ tunc edidit, vide in Breviario Romano 27. Maii: fuit ipse Italus in Tuscia natus, annorum duorum, & mensum novem Pontifex.

Occursus & adoratio Papæ cum cereis & crucibus.

Prima coronatio Imperatoris Romani à Papæ.

56. **F**ELIX Quartus Divis Medicis Cosmæ & Damiano Romæ tena-

BREVIS NOTITIA.

templum dedicavit: scripsit ad Episcopos, Missam non debere celebrari nisi in sacris Deo locis; nisi magna compulerit necessitas: quoniam scriptum est Deuteronomii 12. Vide ne offeras Holocaustum in omni loco; quem videris; sed in loco quem elegit Dominus Deus tuus; sicut enim non alii quam sacri Domino Sacerdotes debent sacrificia offerre, sic non in aliis quam Domino sacris locis Missæ sunt celebrandæ. Juxta doctrinam Beati Jacobi, & aliorum Apostolorum, mandavit infirmos ante obitum inungi Oleo sancto. Ex epistola prima hujus sancti Felicis Papæ Quartæ leguntur Lectiones secundi nocturni in die octava Dedicationis Ecclesiæ: & Gavanius in Præfatione Octavarum Romanæ sic ait: Sancimus Papa Felix hoc nomine Quartus; ut per octo dies dedicatio solatur Ecclesiarum; quam à Constantino edictam; & à Silvestro per octo dies indicam; fecerunt. S. Albanus & Sozomenus. Martyrologium 30. Januarii de ipso refert, quod pro Ecclesiæ Catholica plurimum laboravit. Fuit Italus Beneventanus, anni quarti, uti nominis, Pontifex.

Non nisi in sacris Deo locis sacrificandum.

Extrema Unctio.

Octava Dedicationis Ecclesiæ.

152. **B**ONIFACIUS Secundus sive Junior, sub contentione cum Dioscoreo ordinatur ille in Basilica Julii, hic in Constantiniana: Et fuit dissensio in Clero & Senatu diebus 277 quo tempore defunctus est Dioscorus,

Schisma Sextum. Dioscorus contra Bonifacium.

DE ROMANO PONTIF.

& quævit seditione. Schismaticus hic ad
Vexianus simonia infamatus fuit, eaque
de causa post mortem à Bonifacio ana-
thematizatus: absolutus tamen postea
ab Agapeto, ut injulte demnatus: de-
cessit rursus Bonifacius, quod & am-
te non semel statutum fuerat, ne quis-
piam sibi successorem in Episcopatu de-
ligeret; & ut in demortui locum alter
Pontifex, si fieri posset, die tertia sus-
ficeretur, ne dilatio seditionem faceret:
in epistola quadam ostendit per Divi-
nam Sapientiam optime constitutum, ut
minores majoribus subdantur, & om-
nes Episcopi Episcopo Romano: quare
gradus diversos & ordines distinctos con-
stituit, ut dum reverentiam minores po-
terioribus exhibent, & potiores minori-
bus dilectionem impendant, vera car-
cordia servetur. Nota quod hic Bonifa-
cius Secundus sit primus inter Pontifi-
ces Romanos, de quibus nihil habe-
tur in Breviario aut Martyrologio Ro-
mano, uti sequentes duo Joannes, &
Agapetus; obitque Bonifacius huius ori-
ginis Romanus anno Pontificatus, uti no-
minis, secundo.

*Justinianus
Imperator
collektor le-
gum.*

IOANNES Secundus, honorificam
legationem accepit ab Impera-
tore Justiniano, cum ingentibus donis
auri & argenti, ac gemmarum, addi-
ta confessione fidei in scripto sub chi-
rographo proprio Imperatoris: fuit hic
Jus-

Justinianus, qui leges sparsas & incompositas in ordinem ad utilitatem hominum redegit, & ea quæ supervacanea & inutilia, ac contra Religionem Christianam videbantur, abscidit: habuit Joannes Concilium Romæ pro decidentia questione, an unus de Trinitate passus dici debeat: quæ consultatio per annum duravit: & statutum est, posse dici, sed securius addi, passum in carne: fuit Romanus fere triennis Pontifex.

Unus de Trinitate passus, sed in carne.

59. **A** GAPETUS Primus, secunda longa, quia Græce scribitur per *α*, quæ quidem vocalis est, quæ apud Græcos producitur; ideo Latine Agapetus, non Agâpetus pronuntiatur, ab græco, quod significat amo, diligo. Græci autem in pronuntiando non habent rationem quantitatis, sed accentus: hinc Agapetus dilectus, amabilis, Agapeti hujus sanctitatem S. Gregorius Magnus l. 3. Dialogorum cap. 3. commemorat (uti Martyrologium 20. Septembris). *Agapetus Var Catholicum, Evangelii tuba, præco justitiae &c.* Ritus expiandi Catholice quod Hæretici polluerant induxit: nam omnes templi ædes, & altaris sedisque velamina Anthimi Pseudoepiscopi infecta flatibus, catholicis eluit precibus: hincque fluxit antiquus Ecclesie Catholice ritus expiandi quæ hæretici polluerant. Feriam quintam similem Dominicæ festivam quondam

Agapetus idem quod Divinus.

Ritus expiandi ab hæreticis pollutæ.

68 ROMANOR. PONTIF.

dām in Ecclesia habitam, & cognatam
 Dominicā vocatam, Agapetus propter
Festivitas nimia festa, quibus populus gravabatur,
serie quinta festive celebrari fustulit; ut sola Domi-
sublata. nica per septimanam sic observaretur:
 vide supra in Melchiade: fuit Roma-
 nus biennalis Pontifex.

60. SILVERIUS Hormisdæ quondam
 Papæ ex legitimo ante Ponti-
 ficatum Matrimonio filius: de eo Mar-
 tyrologium 20. Junii: *Natalis Sancti Sil-*
verii Papa & Martyris, qui cum Antimum
Episcopum hæreticum (quem Theodora Au-
gusta ex Trapezuntina in Constantino-
politana pedem intruserat) ab Agape-
to prædecessore suo depositum restituere noluis-
set; agente impia Theodora, à Belisario in
exilium pulsus ad insulam Pontiam, ibidem
pro fide Catholica ærumnis confectus desecit:
 vide latius eodem die in lectionibus
 Breviari: fuit ipse Italus Campanus,
 nomen à silva, uti Silvester, habens;
 trium annorum Pontifex.

61. VIGILIUS (idem latine, quod
 græce Gregorius, vide PP.
 Schisma 66.) Joannis Consularis viri nobilissimi
 Septimum: filius, S. R. E. Archidiaconus, viventi
Vigilius adhuc Silverio, agente impia Theodo-
*contra Sil-*ra Augusta, substitutus est eo fine, ut
verium. Archimum Constantinopolitanæ Sedi res-
 titueret, ejusque dogma confirmaret:
 quod ipse in se conversus constantior

recusat, & considerans se schismaticum in ordinem redigit: mortuoque Silverio dat locum comitiis habendis pro electione Papæ; in quibus legitime electus, ascendit thronum Petri, moxque Anthimum cum aliis hereticis, atque schismaticis anathematizat. Censuit eos esse damnandos, qui cum carnibus abstinerent, ea quoque credebant esse vitanda, quæ carnibus admista fuisse videbantur; nam (inquit) Dominus noster Jesus Christus ita præmonuit dicens: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quæ procedunt de ore, hæc sunt quæ coinquinat hominem*: quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Dei creaturam, in nostra recipimus societate. Ordinavit insuper, ut verba consecrationis Eucharisticæ secreta dicerentur: solebant antea Sacerdotes alte & clare ea proferre, & circumstantes respondebant Amen; quasi dicerent: ita esse credimus; uti patet ex lectionibus sancti Ambrosii feria quarta infra Octavam Corporis Christi: *Dicit tibi Sacerdos Corpus Christi, & tu dicis Amen, hæc est verum; quod confitetur lingua, teneat effectus &c.* Sed quia ex frequenti eorum auditu, verbis istis Sacrosanctis homines abutebantur, ordinatum fuit ab Ecclesia, ut verba Consecrationis secreta, devote, & attente dicerentur; videtur Vigilii auctor Capitulorum, quæ passim in horis Ca-

*Bonum est
abstinere
carnibus,
etiam in
vesci.*

*Verba conse-
crationis
prius alte,
jam secreta
proferuntur.*

*Capitula ad
horas Cano-
nicas.*

hōnicis leguntur; de iis ita rescribens: *Quarles Paschalis, aut Ascensionis Domini, Pentecostes, vel Epiphania, Sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas singularis, Capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sancta solemnitate, aut eorum factis, quorum natalitia celebramus; cetera vero ordine consueto prosequimur: sub ipso habitum est OEcumenicum Concilium quintum, Constantinopolitanum secundum, anno 553. constans 165. Patribus, contra Originistas: fuit Vigilus Romanus; alii quindecim, alii septemdecim ei Pontificatus annos tribuunt, ob illegitimum primum Sedis Apostolicæ ascensum.*

Quintum Concilium oecumenicum Constantin. 2.

Hora Canonice quotidie per solv.

*Missæ con-
vers. serius
dicenda die-
bus ieiun.
Hæretici sa-
culari potes-
tate coercen-
di.*

*Promissionem
promittere
ad sacra fi-
nissimum.*

62. **PELAGIUS** Primus (latine Marinus vel Maritimus, à græco Mare) Canonicas preces Ecclesiasticis quodvis per solvendas constituit; quod imposuit paulo post Pelagius secundus sub pœna peccati. Missam Conventualem diebus juniorum post Nonam celebrari decrevit; pro defunctis suffragia fieri iussit: hæreticos, cum excommunicationibus non terrentur, brachio seculari coercendos ordinavit: decretum promulgavit adversus eos, qui pecunia, aut promissionibus ad gradus ordinesque Ecclesiasticos pervenirent; ipso Pontifice, Constantinopoli Romam translatum est. Corpus Sancti Stephani, & collocatum in sepulchro Sancti Laurentii: qui huic Protomartyri locum celsissimè dextrum,

& Humani inde Hispani nomen accepisse dicitur: fuit Pelagius Romanus, sexdecimque annis prope quinque.

63. **I**OANNES Tertius cognomento Castellinus ex patre Anastasio viro illustri Romæ natus: ipsius tempore venit in Italiam Longinus Patricius cum Exarchi titulo; quo sublato fuerunt Consules Romani. Onuphrius Panvinius ait, quod mortuo Narsete ultimo Consule, Longinus Patricius reliquam Italiam, quod Longobardi non occupaverant, Imperatoris Constantiopolitani nomine, Exarchi titulo, Ravennæ sede locata, obtinuit; & sic præesse cepit, assumens titulum ex re quam aggrediebatur, incipiens enim præesse significat: vide Onomasicon. Ordinavit hic Joannes, ut qui bona Ecclesiastica injuste usurpassent, quadruplum redderent: quod in lege antiqua ita statutum esset: uti David ad Nathan dicebat: Ovem reddet in quadruplum. 2. Reg. cap. 12. & in lege nova Zachæus ad Christum: Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum: præfuit Ecclesiæ annis tredecim.

*Consulibus
extinctis,
Exarchi præesse
cepit.*

*Usurpatores
bonorum
Ecclesiæ reddent
quadruplum.*

64. **B**ENEEDICTUS Primus, sub ipso Longobardi pessum dederunt Italiam, & in magnis laboribus atque afflictionibus Papa positus, mortuus est ex compunctione Italiam: scripsit Epistolam ad Davidem Episcopum Hispanum

72 ROMANOR. PONTIF.

in Boetia, qui per literas retulerat ad Sedem Apostolicam, esse quosdam in Hispania, qui dicerent neminem posse veraciter probare, Trinitatem esse unitatem; sed Papa ex S. scripturæ testimoniis, Genesis 18. Exodi 34. 2. Reg. 5. Haiz 37. Matthæi 28. confundit contrasentientes; Et suam sic concludit Epistolam; *Hic frater testimonis veritatis, Unitatem Trinitatis agnosce, & desine Avianorum pravitatem sequi, ut ab eadem Trinitate possis indulgentiam promereri; fuis Romanus, seditque annos quatuor.*

*Trinitatem
fuisse Unitatem
probatur varie ex
S. Scriptura.*

65. PELAGIUS Secundus, Romanus,

vetuit assumere nomen OEcumenici Patriarcham aut Archiepiscopum, docuitque illud soli Pontifici Romano convenire, ex privilegio Petri, una cum jure convocandi, formandique Concilia generalia; obligavit sub peccato Clericos in sacris existentes ad recitandum quotidie septem horas Canonicas; quod ut rite heret, librum Officii Ecclesiastici, Breviarium dictum, in optimum ordinem redegit successor ejus Gregorius. Præfationes, quibus in Misfa utitur Romana Ecclesia ex editione Gelasij, tenendas præcepit Pelagius; reliquit Corpus B. Petri Apostoli tabulis argenteis deauratis; sicque ornavit corpus, sive sepulchrum B. Laurentii quid vero mirandum atque pavendum accidit, tum cum Martyris hujus cor-

*OEcumenici
nomen soli
Papa convenit.*

*Obligatio ad
horas Canonicas
sub peccato.*

pus ab operariis quaeretur, audiamus S. Gregorium tunc viventem hoc narrantem lib. 3. epist. 30. *Sanc̄te memoriae decessor meus Pelagius, ad Corpus S. Laurentij Martyris quaedam meliorare desiderans; dum nescitur, ubi venerabile corpus eius esset collocatum, & effunderetur exquirendo: subito sepulchrum eius ignoranter apertum est, & it̄ qui praesentes erant, & laborabant Monachi, & Mansionarii, qui corpus eiusdem Martyris viderunt, quod quidam minime tangere praesumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita ut nullus superesse potuisset, qui sanctum & iustum eius corpus viderat.* Hæc Gregorius; simile quid contigit nostro hoc tempore circa corpus S. Francisci Xaverii in Indiz Metropoli Goa. Pelagius autem, lue inguinariae five pestilentia, quæ Italiam præcipue devastabat, sublatus est, anno sui Pontificatus duodecimo.

*Corpora
Sanctorum
temere non
movenda.*

66. GREGORIUS Primus, Monachus prius, & Abbas Benedictinus, magnis dein in Ecclesiam meritis Magnus vocatus, principio omnium Horarum Canoniarum *Deus in adiutorium* cum Gloria Patri adjecit: & considerans Cælestinum Papam, ut infirmitati & indevotioni humanæ consulere, recitationem omnium ante Missam Psalmorum mutasse in aliquos ex Psalmis versiculos cum Gloria Patri repetitos; adjecit se-

*Deus in adiutorium
cum Gloria
Patri.*

*Kyrie eleyson
& Chrisfe
eleyson in
Missa.*

*Libera nos
quajumus
Domine ab
omnibus ma-
lis &c. at-
que Beato
Andrea.*

*30. Misse
continua pro
defunctis.*

*Dies cine-
rum initium
Quadragesi-
me.*

*Jejunium
Quadr. con-
sequenter
observan-
dum.*

rics *Kyrie Eleyson*, & ter *Chrisfe Eleyson* in honorem SS. Trinitatis alternatim repetitum & eo quod Canticum istud sic quasi totius psalterii compendium, secundum illud Psalmistæ: *Ego dixi Domine, miserere mei.* Orationi Dominicæ, quæ à S. Petro in prima Missa, & deinceps ab omnibus dicta fuit, adjecit: *Libera nos quajumus Domine ab omnibus malis præteritis, presentibus, & futuris &c.* addens atque *Beato Andrea*, quia Gregorius huic Apostolo propensior fuit, cujus nomine in suis ædibus Romæ monasterium edificavit, ubi Monachi vitam profes- sus, postea Abbas fuit: quo tempore pro quodam Monacho defuncto triginta diebus continuis offerri jussit sacrificium; quod mortuo isti quam bene- cesserat, vide Dialogos ipsius l. 4. c. 55.

quas triginta Missas, ex ipsius institu- tione, adhuc adhibere pro defunctis so- lemus. Præordinavit quatuor dies in ca- pite jejunii quadragesimalis; cujus ini- tium consecravit cineribus benedictis he- delium capitibus imponendis: qui cine- res debent esse aridi, non in modum luti (prout apud nos perperam fit), quod sacra Rituum Congregatio anno 1603. declaravit, & Romæ, ac in Ita- lia, & Hispania passim observatur: vo- luitque Gregorius, ut jejunium istud consequenter observaretur, non inter- palate, prout antea fiebat, incipiendo nempe à Septuagesima, feriis quintis.

& Sabbatis, atque Dominicis non jeju-
 nando: & ut dies inestitutæ adhuc ob-
 servarentur: ordinavit à Septuagesima
 usque ad Pascha canticum latinæ Alle-
 luja. *intermissio*
Alleluja.
 intermitti: instituit Cantum Roma-
 num, sive plenum, ab ipso Gregoria-
 num dictum; & Collegium Cantorum
 fundavit, quibus domum quam inha-
 bitarent construxit: in optimum ordi-
 nem redegit Breviarium, quo Romana
 utitur Ecclesia; item Sacramentarium,
 seu librum Sacramentorum; & Pastora-
 le, seu Regulas Pastorales edidit: in
 festo Purificationis, & Dominica Pal-
 marum Processiones instituit, ac Lita-
 nias Majores atque Stationes: quis mi-
 nores, sive Rogationes ordinaverit, vi-
 de Onomasticon in voce Litania. *Processiones,*
Stationes, ac
Litania.
Commemoratio S. Pauli 30. die Junii ab illo
 instituta cur sit, vide item in voce Com-
 memoratio. *Commemor.*
S. Pauli.
 Bigamos Ordinibus Sacris,
 uti prius prohibitum fuerat, interdixit.
 Subdiacones agamos voluit; & usum in
 Sicilia, quo uxores ducere non veta-
 bantur, compressit; ordinavitque ne quis
 impostertum Subdiaconus ordinaretur, ni-
 si continentiam servare Episcopo spo-
 pondisset: vetuit foeminas tam virorum
 quam foeminarum ingredi Monasteria:
 coepit ipse numerare annos Christianos
 à Christi Incarnatione: de quo vide
 Onomasticon in voce *Æra*: præ humili-
 litate abhorruit à nomine Oecumenica,
 sive universalis Episcopi, ut Paulus,
 qui

qui de se dicebat : Non sum dignus vocari Apostolus : imo se sacerdotis nomine indignum reputans , *Servum Servorum Dei* appellavit , quo titulo & successores hactenus usi sunt : cumque Joannes Patriarcha Constantinopolitanus sibi universalis Ecclesie Episcopi nomen arrogaret , ejus audaciam hac sua humilitate fregit : ipsius tempore tanta mortalitas homines invasit , ut oscitantes & sternutantes passim morerentur : hinc ordinavit , ut sternutantibus diceretur : *Deus te salvet vel servet* ; & oscitantes signaculo Crucis os signarent : quomodo mortalitas ista cessaverit , die Resurrectionis Domini , per Antiphonam *Regina Celi lætare , alleluja* &c. historia nota est : fuit Gregorius Romanus Gordiani Senatoris filius , ex illustri Anctorum Prosapia : annos fere quatuordecim optime gubernavit Ecclesiam . Nomen Gregorius græcum est , idem quod latine Vigilus , vigilo : de nomine Ancius vide Onomasticon .

Deus te salvet sternutantibus.

Oscitante Cruce os signant Antiphona Regina Celi lætare , alleluja.

Anno Christi. 600.

Papa Apocrisarius seu Responsalis: vide Onom. Tintinnabuli.

47. **S**ABINIANUS, magnarum rerum sub Gregorio decessore procurator fuit ; quem ipse in Epistola ad Eulogium Episcopum Alexandrinum , Diaconum in urbe regia responsa Ecclesie facientem , ac Responsalem suum sive Apocrisarium vocat ; & Gregorius eo se munere quondam functum fatetur . Sabinianus horas diei tintinnabulioni-

sonitu distinguere docuit, & Officium Divinum pulu campanæ die ac nocte præsignari voluit: cum antea Clerus non nisi horologiis sciatericis, aut cleydydis uteretur: idem lampades, & latera lumina in templis ardere ordinavit. Ciaconius ait, quod Sabinianus usum campanarum adhibuit: iussitque ut ad Horas Canonicas & Missarum solemnia pulsarentur: quamquam campanæ diu ante à Paulino Episcopo Nolano inventæ fuerint. Incurrit ipse pessimam avaritiæ notam; quod cum rogaretur decessoris sui liberalitatem erga pauperes imitari: respondit, Gregorium ex popularis famæ ambitu dispassse largitionibus patrimonium Ecclesiæ. Et ipse, dira urgente fame, triticum communitati non gratuito erogavit, sed cariori quam aliquis pretio venum exposuit: quare populo invidus, cum defunctus esset, sine pompa funebri tumulatus dicitur. Patria ipsius à multis ignoratur, alii Bleranum in Tuscia, alii Volaterranum in Etruria volunt. Platina ait, quod ejus patria merito ignoretur: homo enim obscuro loco natus, obscurior moribus, rebus gestis Gregorii decessoris sui viri sanctissimi adversatus est: sedit tantum menses quinque, dies novendecim.

*la. Officium
Divinum
pulu campanæ præsignatum: Lampades, & latera lumina in Ecclesiis.*

48. **B**ONIFACIUS Tertius, Gregorii olim ad Phocam Imperatorem

rem

*Legati Papa
ordinarie in
Summos
Pontifices
assumuntur.*

rem Apocensarius, id est Legatus, sive Nuntius : accidebat enim, ut qui eo munere functi essent, iidem in Summos Pontifices eligerentur : cum scilicet Clerus eos eligere studeret, quos sciret Principibus fore gratos ; uti de Gregorio legimus, & hodie fieri videmus. Qui Photas imperiali edicto sancivit nomen Oecumenici, sive universalis tantummodo proprium esse Ecclesie Romanae, tanquam quae caput esset omnium Ecclesiarum, solique convenire Romano Pontifici : quem titulum Ecclesia Constantinopolitana sibi vendicare conabatur ; faventibus interdum malis Principibus, affirmantibusque eo loci primam sedem esse debere ubi Imperii caput esset ; Romanis contra affirmantibus, Urbem Romanam, unde Constantiopolis colonia deducta est, caput Imperii merito habendam esse ; cum Graeci in literis suis Principem suum Romanorum Imperatorem, indigerent, etsi Romae non resideat : meretur videri Notatio Onuphrii ad Platinam in hoc Pontifice : unde inter alia colligere licet, Episcopum Romanum oecumenicum Papam ; Constantinopolitanum, oecumenicum Patriarcham vocatum fuisse : tenuit Bonifacius Romae Concilium, in quo decrevit sub anathemate, ne quis in demortui cujusvis Episcopi locum substitutionem tractaret, nisi saltem die tertiam post ejus obitum : sub eadem si- mul

*Episcopus Ro-
manus oecu-
menicus Pa-
pa : Constan-
tinopolitanus
oecumenicus
Patriarcha.
In demortui
Episcopi lo-
cum quis, &
quando sus-
stituendus.*

BREVIS NOTITIA.

98

aut poena vetuit, ne quis dohis, mris, pretiis, adulationibus, aut aliis quibuscumque seculi modis ad Episcopatum, aut summum Pontificatum promoveretur. Fuit ipse Romanus, vix novem mensium Pontifex.

109. **B**ONIFACIUS Quartus, Italus, Marfus, ex civitate Valeria, Medici filius, tot annorum, quot decessor mensium, fuit Papa: hic domum suam paternam, uti Gregorius Magnus, in Monasterium redegit, factus deinde monachus Benedictinus; de eo Martyrologium 25. Maii: *Rome sancti Bonifacii Papa Quarti, qui Pantheon in honorem S. Mariæ ad Martyres dedicavit.* Cum ante hunc Pontificem nullum templum Gentilium Deorum usui Christiano esset dedicatum: & propter hæc Imperatoris Honorii legem: *sicut sacrificia profana prohibemus; ita volumus & publicorum operam ornamenta servari,* extarent complura fana, & intactum inter alia remansisset Pantheon, nobile delubrum, forma rotunda, à Marco Agrippa Consule quondam erectum, Jovi omnibusque Diis de dedicatum: Bonifacius illud à Phoca Imperatore impetravit, & ejecis simulacris gentilibus, in honorem Dei Genitricis Mariæ; & omnium Martyrum, duodetriginta curribus repletis, è diversis Urbis Coemeteriis ecclesiis, illuc solemniter corporatis,

Pantheon.

Estum prius omnium Martyrum, nunc omnium Sanctorum.

tatis, ac decentissime collocatis, consecravit, die 13. Maij; quod Templum *Maria Rotunda & ad Martyres* dictum fuit: quo die illud festum Itali usque ad Gregorium Quartum celebrarunt, qui illud in Kalendas Novembres transtulit; eo quod mense Majo concurrentibus undique ad eam sollicitatem populi, cum

Quare à mense Majo in Novemb. translatum.

frugum copia eo anni tempore angustior esset, transferendum censuit in Novembrem, quo repletis horreis, annonam copiosior esse solet; quod festum eousque in honorem, non omnium Sanctorum, sed Martyrum tantum celebratum fuit: cuius vestigia adhuc remanserunt in Officio Ecclesiastico prima die Novembris, (quod modo omnium Sanctorum est) in quo Psalmi Vesperarum, Responsoria brevia Horarum, ac Versiculi Nocturnorum adhuc sunt de Martyribus, notandumque est quod in nonnullis antiquis Ecclesiis etiamnum hoc festum celebratur cum paramenti rubris, quasi in honorem adhuc omnium Martyrum.

70. **D**EUSDEDIT, idem quod græcè Theodoros; de eo Martyrologium 8. Novembris: *Roma Sancti Deusdedit Papa, qui tanti moris fuit, ut leonolum osculo à sepra sanovesii; hic iussit parentes propriorum liberorum in Baptismo susceptores abstinere à copula carnali; item ne filius Patris puellam à sacro*

sacro fonte à Patre levatam in uxorem ducere possit ; unde patet affinitatem spiritualem hic contrahi ; instituit secundam singulis diebus in Clero peragendam Missam , unde intelligas unicam prius dici solitam ex decreto Alexandri Primi : adeo detestabatur labem Simoniam , ut permiserit contra Simoniacos restificari posse infames , & mulieres publicas : fuit Romanus , trium apud eum Papa.

*Affinitas
spiritualis
Patrinorum.*

*Antiquitas
una tantum
Missæ in Cle-
ro fiebat.*

71. **B**onifacius Quintus statuit , ne quis cooptaretur in Clerum , nisi à deiuncti Clerici locum subrogaretur , tot enim se in Ecclesiam intrudebant , ut reditus ad alendum omnes non suppetere. Presbyteris tantum & Diaconis permisit Reliquias Martyrum & aliorum Sanctorum contingere. Congruentes ad Ecclesiam , ne vi retrahi possent , fancivit. Edvino Regi Anglorum scribens ; præfatur se *servum servorum Dei* ; quod prius à Sancto Gregorio scribi cœptum fuerat ; sub ipso passus est Sanctus Anastasius Monachus Persæ ; cuius corpus sequens Pontifex ab Heraclio Imperatore acceptum , Romæ ad Aquas Salvias collocavit : fuit ipse Neapolitanus , sedique annos fere octo.

*Clerici in de-
suetorum
tantum lo-
cum substi-
tuendi.*

*Reliquia SS.
aquibus lan-
gende.*

*Immunitas
Ecclesie.*

*Passio San-
cti Anastasii
Persæ Mo-
nachii. 22.
Januarii.*

72. **H**onorius Primus Canonicus Regularis , Theologia & Poetica excultus ; sub ipso contigit histo-

82 ROMANOR. PONTIF.

Exaltatio S.
Crucis.

ria Exaltationis Sanctæ Crucis, prout
14. Septembris in Breviario Romano
describitur: sub eodem obiit B. Isido-
rus Hispalensis Archiepiscopus, vir eru-
ditissimus & sanctissimus, qui præter
alia scripsit viginti libros Originum sive
Etymologiarum doctrina refertos: ab
hoc Pontifice Hispaniæ Rex Suintilla Ca-
tholicus cognominatus est; quia de ejus
& Optimatum sententia statutum fuit
in Tolerano Concilio, ut qui assumeret
ad Thronum Hispaniæ, juraret
non permitturum se aliquem in regno
suo degere, aut militare, qui non es-
set Catholicus: fuit Honorius Italus,
Campanus, natus patre Petronio viro
inter Consulares præcipuo, annorum
paulo plus 12. Pontifex.

78. SEVERINUS: ipso nondum conse-
crato, thesaurus Lateranensis
Ecclesiæ ad eam diem intactus, à Mau-
ritio Chartulario (vide Onomasticon in
voce Secretarium) expilatus fuit: ad ip-
sum missa est legatio à Scotis super
controversia aliqua; sed cum deputati
invenissent Severinum Pontificem defunc-
tum, Clerus Romanus una cum Joanne
sequenti Pontifice electo nondum con-
firmato, literas aperuerunt, Scotisque
responsa fecerunt; quorum sic habebat
inscriptio: *Dilectissimis Thomiano, & cæ-
teris, Milarius Archipresbyter, & servans
locum sanctæ Sedis Apostolicæ, Joannes Dia-
conus,*

donus, & in nomine Dei electus, Joannes Primicerius, & servans locum Sedis Apostolicæ, Joannes Servus Dei, & Consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis &c. unde formâ Vicariatus antiqui vacante Sede apparet: nunc defuncto Pontifice sigilla franguntur, in signum quod vacante Sede nihil expediatur: fuit Severinus Romanus, unius tantum anni Pontifex.

*Vicariatus
Sede vacante.*

74. **I**OANNES Quartus, distractis variarum Ecclesiarum thesauris, multa milia hominum per Istriam, & Dalmatiam a captivitate & servitute redemit: & sanctorum multorum corpora ex Barbarorum manibus Romam, cum devoto apparatu, transferri curavit. Heraclius Imperator a Sophronio Patriarcha Hierosolymitano commoitus, de una Christi voluntate, Joannem hunc consuluit, atque acrem a Pontifice de ejusmodi opinionis perversitate objurgationem retulit: itaque pudore affectus, cum nec susceptum errorem abjicere vellet, nec aspera Christianorum sustinere convicia posset, edictum proposuit, ne quis unam, neve duas in Christo voluntates assereret: qui Heraclius, ante tam catholicus, sub quo contigerat. Exaltatio sanctæ Crucis, tandem Monochelitarum hæresis infectus obiit: fuit Joannes hic Dalmata, unius tantum anni, & novem mensium Pontifex.

*Captivi a
Barbaris
Christiani
distractis
Ecclesiarum
thesauris redempti.*

75. **T**HEODORUS Primus, nomine & origine Græcus (latine Adeodatus vel Deudedit) Pyrrhum Constantinopolitanum Patriarcnam relapsulum in hæresim Monothelitarum ; quam prius coram Pontifice abjurarat, deposuit & damnavit hoc modo : accedens Papa ad sepulchrum sancti Petri, de sanguine Christi ex sacro Calice in æramentum distillato, depositionem Pyrrhi excommunicati conscripsit : quo ritu, Octava Synodus etiam usa est adversus Photium ; nequaquam tamen à Latinis de cætero usurpatus legitur : sedit hic Pontifex fere septem annis.

Excommunicat. Episcopi hæretici depositio quomodo à Pontifice scripta.

Martinus Papa & Martyr non suo sanguine.

Christma ab Episcopis singulis annis consecratum distribuendum.

76. **N**ARTINUS Primus Italus, Tuderinus, (sive Tuderis Tuderitis ; hinc Camers Camertis, idem quod Camerinus) ejus festum agitur 12. Novembris, postridie sancti Martini Turenensis Episcopi ; fuit Martyr, sed sine suo sanguine, (vide Onomasticon de Confessoribus Martyribus) qui ob Catholicam Fidem ærumnis confectus in exilio vitam sexto Pontificatus anno finivit ; extant ipsius Epistolæ quibus deplorat ærumnas suas, ac Fidei ab hæreticis prodicionem, & sunt ejusmodi, quæ siccis oculis legi non possunt. Præcepit hic Pontifex omnibus Episcopis, ut sacrum Christma singulis annis consecratum per omnes Ecclesias suæ Diocesis distribuatur.

77. **EUGENIUS** Primus ordinavit
 Episcopos habere carceres, ad *Carceres*
 puniendum delicta Clericorum: cate- *Episcoporum*
 rum fuit benignus, mansuetus, omni-
 bus affabilis, & decessoris sui non tan-
 tum in Sede, sed & sanctitate succes-
 sor: refertur in Martyrologio die 2.
 Julii: fuit Romanus, seditque per
 sesquiannum.

78. **VITALIANUS** Musices peritus,
 Cantum Ecclesiasticum ad *Cantus cum*
 consonantiam Organorum ordinavit, Da- *Organis.*
 vidis in hoc exemplum secutus; quo
 organico murmure cantus non tantum
 ornatur, sed & cantores exonerantur:
 sanctus habetur in Martyrologio 27.
 Januarii; fuit Italus Signinus, Provin-
 ciz Campaniz, seditque annos 14. men-
 ses 5. Uno seculo post Vitalianum, or-
 gana primum missa fuisse in Galliam
 Pipino Regi, Patri Caroli Magni à
 Constantino IV. Imperatore, qui cum
 Irene matre regnavit, auctor est Ma-
 rianus Scotus: & organa dein sub Lu-
 dovico Pio, Caroli Magni filio, ejus
 sumptibus primum fabricata & compo-
 sita esse, industria cujusdam, cui no-
 men erat Gregorius, narrat Haymon
 Monachus de gestis Francorum l. 4.

79. **A** DEODATUS laudatissimus,
 quod neminem inconstolatum
 á

§§ ROMANOR. PONTIF.

Supplicationes contra prodigia.

Privilegium exemptionis.

à se discedere sineret, ad abolenda prodigia; quæ sæpè numero sui Pontificatu tempore apparebant, supplicationes frequentes instituit: in Archivio Turonensi extat ejus epistola, qua per privilegium eximit ab Episcopi potestate Monasterium sancti Martini: fuit Romanus, Monachus Benedictinus; sedique annos septem.

Peragi tranquillitas, quod violenta nequit.

80. **D**ONUS Primus doctrina & sanctitate adeo floruit, ut Ravennatam Ecclesiam jam pridem à Romana segregatam Sedi Apostolicæ obtemperantem reddiderit: fuit Romanus, per seique fere annum Pontifex; quo ipsius tempore maximi fuere imbres multique fulmine afflati interiire, & frumenta in agris emarcuere. Nomen Donus latine reddi posset motor, agitor, à moveo, agito.

S. Sebastiani Tutelaris contra Pestem.

Sanctiones Pontificiæ tanquam ipsius D. Petri.

81. **A**GATHO (græce, latine bonus): cum ejus tempore Romam, aliasque Italiæ urbes pestis sævissima depopularetur, divino admonitu Altare in honorem S. Sebastiani, in Ecclesia S. Petri ad Vincula, ad luem propulsandam, non sine remedio erectum fuit: unde contigit, ut fideles posterì eundem Divum contra pestem consueverint habere Tutelarem. Agathonis invenitur rescriptum: Sic omnes Apostolicæ Sænis Sanctiones accipiendæ sunt, tanquam

quam ipſius dñi voce Petri firmate. Legimus in Pontificali, de vitis Pontificum, quod circumfertur nomine Damasi, & continuatum eſt ab Anaſtaſio Bibliothecario, Agathonem Pontificem ad luminaria S. Mariæ ad Præſepe, & Apòſtolorum, ſolidos bis mille centum ſeptuaginta donaffe; Habitum fuit ſub ipſo OEcumenicum Concilium ſextum, Conſtantinòpol. III. anno 681. conſtans Patribus 170. contra Monothelitas; Martyrologium 10. Jan. de eo habet: *Romæ S. Agathonis Papæ, qui ſanctitate & doctrina conſpicuus quievit in pace: fuit Siculus Panormitanus, Monachus Benedictinus, præfuitque annis quatuor.*

Dona præluminaribus.

Sextum Concilium oecumenic.

82. **L**EO Secundus, humanis & divinis literis Græce & Latine doctus; Muſicis etiam eruditus, ſacros Hymnos & Pſalmos in Eccleſia ad concenrum meliorem reduxit: probavit acta ſextæ Synodi, quæ Conſtantinopoli ſub deſſore Agathone celebrata eſt; quam & in Latinum tranſtulit: & cætera quæ fecit, vide Lect. Breviar. 28. Junii: Leonis hujus quoque inſtitutum eſt, & ſalutare: ne ad Archiepiſcoparum aſſumptus pro uſu Pallii, aliarumve Officiorum, quicquam Eccleſiæ perſoiveret: idem in Miſſa poſt Agnus Dei, Pacis Oſculum etiam populo dari voluit, & finita Miſſa ſpargi aquam Benedictam: fuit Siculus Dioceſis Catanen-

Pontifex muſicus græce, & latine doctus.

Nibil pro Pallio.

Oſculum Pacis Populo, & aqua Benedicta.

30. ROMANOR. PONTIF.

tarensis, brevis nondum unius anni, sed
factus Pontifex.

83. **B**ENEDICTUS Secundus : de ip-
so fit mentio in Martyrologio
7. Maij, ad quem locum Baronius ita
notat : hic Secundus hujus nominis fuit,
junior dictus, successitque Leoni secun-
do; cujus tanta fuit opinio sanctitatis,
ut Heraclius Constantinus Imperator
usurpata a prædecessoribus suis, in
Romanorum Pontificum electione, pe-
cunia impartiri solita, assensionem om-
nino remisit. S. Gregorius Papa ejus-
modi reverentiam (sic enim ipse appel-
labat) acerbissime deplorat, vocatque
Dei Ecclesie captivitatem, atque inve-
hitur in Imperatorem talia sibi illicitè
vendicantem, in explanatione Psalmi
quarti Pœnitentialis, ad illum versum;
Tota die exprobrabant mihi inimici mei; id
primus excogitavit Odoacer Getulus,
Rex Italiae Arianus, cujus conatibus
Anastasius Papa primus, quantum po-
tuit, restitit : fuit Benedictus hic Roma-
nus, unius vix anni, uti decessor,
Pontifex.

84. **I**OANNES Quintus, Agathonis
olim Apocrisiarius, scripsit li-
brum de Pallii dignitate : quid autem
fit Archiepiscopale Pallium, & unde
vocetur ac fiat, vide Onomasticon : à
tribus Episcopis Romæ vicinioribus, Of-
tien-

*Dignitas
Pallii Ar-
chiepiscopa-
lis.*

tiens, Portuensi, & Velitrensi, in Basilica Lateranensi se consecrari fecit: quamquam hodie antiquior Episcoporum Collegii Cardinalium, licet non sit Ostionfis, Papam consecret: fuit Joannes hic natione Syrus, patria Antiochenus, aliquotque diebus plus uno anno sedit.

*Ostionfis
Episc. conse-
crator Roma-
ni Pontificis.*

84. **C**ONON tempore Adeodati Romanam veniens in Clerum Romanum adfiscitur, deinde ob doctrinam & diligentiam circa mysteria & rem divinam, sanctæ Sufannæ Presbyter Cardinalis, Titulo ejus loci creatur; unde assumptus ad pontificatum, Angelici nomen sortitus, & munificus in ædes sacras, ac pauperes fuisse legitur; cumque adversa per totum Pontificatum valetudine confictatus, se morti propinquum videret, ingens auri pondus legavit, Paschalis Archidiaconi, & thesauri Pontificii dispensatoris arbitrio in pios usus distribuendum: qui thesauri cupiditate incensus, & regnandi cupidus, literas dedit ad novum Exarchum Ravennatem, atque ei grandem se pecuniam daturum, si ipse beneficio Pontificatum obtinisset, promisit: qui ambitione sua simoniaca, paulo post Schisma in Ecclesia excitavit: uti videbitur in sequenti Pontifice, Nomen Conon à græco, id est, athletarum more exercere: fuit ipse Natione Thrax, Patria Tomitanus, qua in urbe Ovidius

*Ex simoniaca
ambitione
schisma.*

Naso quondam exul defunctus est : obiitque Pontificatus sui mente duodecimo nondum expleto : ita ut hic , & tres antecedentes Pontifices singuli annum plus minus unum tantummodo regnaverint.

86. SERGIUS , Syrus Antiochenus ; nomen græcum , latine rete , vel retaculum , annorum fere 14. laudatissimus Pontifex ; de eò Martyrologium 9. Septembris , & Micrologus capite 18. sic ait : *Sergius Papa in ordine 86. constituit ut in tempore fractionis Domini Agnus Dei*

poris , Agnus Dei à Clero & à populo de- in Missa , & cantaretur ; videlicet ut ille nobis propitio- dona nobis tur ; cuius corpus ibi confringi videmus , & Pacem.

credimus ; voluitque Agnus Dei ter decantari , & loco ter misere nobis , dici ordinavit tertio loco , dona nobis Pacem ; addiditque orationem pro pace , idque ob bella Italia tum frequentia. Idem Capite 48. Sergius Papa à Petro 86. constituit , ut in diebus Annuuntiationis , Dormitionis , & Na-

ivitatis B. Maria , & sancti Simeonis , quod Festum by- Græci vocant , Litania exeat à sancto Adria- papantes si- no , & ad Sanctam Mariam populus occur- ve purifica- rat : est autem Hypapante idem quod ob- itions B. M. viatio ; quia venerabiles Persona Simeon & Anna eo die Domino obviaverunt , dum in templo præsentaretur : vide Ono- masticon : ipsius tempore Populus in

Schisma factiones divisus pro Theodoro Archi- presbytero , & Paschali Archidiacone

cer-

BREVIS NOTITIA.

52

berat; sed maxima Cleri & Optima-
tum pars Papam Sergium, quem infig-
nis probitatis & doctrinae S. Leo Papa
Presbyterum crearat, uno consensu ha-
bere voluit; cui cum statim Theodorus
cessisset, Paschalis quoque pudore
coactus cessit. Sergius Benefactoris sui
S. Leonis Corpus in locum celebriorem
deportavit; ac Sanctae Crucis portionem
capitae argenteae inclusam, revelatione
divina declaratam; adorandam produxit.

Theodorus
& Paschalis
contra Ser-
gium.

Pars Sanctae
Crucis argen-
teae inclusa
adorationi
exposuit.

87. IOANNES Sextus: hujus tempo-
re Exarchorum vires, de qui-
bus supra in Joanne Tertio, admodum
tenues reddi coeperunt; contra vero
Pontificum augeri: adeo ut deinceps
supplices, non insultantes in Italiam
mittere Exarchos Imperatores viderent:
de Exarchis vide Onomasticon: fuit hic
Joannes Graecus, & paulo ultra tres
annos sedit.

Anno
Christi
700.

88. IOANNES Septimus singulariter
delectabatur picturis, quas ad
verisimilitudinem Sanctorum Patrum
complures magnis sumptibus exquisivit,
iisque varias Basilicas exornavit: fuit hic
etiam, uti decessor, Graecus, annisque
duobus cum dimidio sedit.

Picturae Sanc-
torum Im-
agines.

89. SISINIUS arthritide ita constri-
ctus, ut non modo ambulare
sed nec cibum sumere per se posset,

Pontifex ar-
thriticus.

vi-

92. **ROMANOR. PONTE.**

vigesimo die obiit : nomen ipſius aliqui per duplex Zeta, Zizinius ſcribunt, & derivant à græco, quod latine lolium ſiva zizanium ſignificat : niſi forte derivetur à græco quod eſt ſtrido, ut ferrum candens in aquam miſſum : fuit ipſe Syrus.

90. **C**ONSTANTINUS, graſſante fame trienniali, cui provide pauperes ſublevando ſuccurrit, navigavit Conſtantinopolim : ad ejus occurſum Juſtinianus Imperator coronam in capite geſtans ſe ad Pápæ pedes proſtravit, eoſque eſt oſculatus ; deinde in amplexum mutuum corruerunt : unde moſ ortus dicitur, quod Principes oſculari ſoleant ſummi Pontificis pedes ; proxima autem die Dominica è manu ſolemniſter celebrantis Joannis Juſtinianus SS. Synaxim ſumpſit, & Eccleſiæ Romanæ privilegia confirmavit. Moris tunc erat, ut Epiſcopi, antequam conſecrarentur, rationem fidei atque obſequii ederent, eamque in Pontificum tabulis referent ; quod cautiones in ſcrinio facere ipſi dicebant : fuit, uti prædeceſſor, Syrus, annorum ſex Papa.

*Oſculatio
pedum Pa-
pæ.*

*Cautiones
in ſcrinio fa-
cere.*

91. **G**REGORIUS Secundus, de quo Martyrologium 23. Februarii, auctor fuit officiorum in feriis quintis per Quadrageſimam, & jejuniõrum in iſdem : nam feriis quintis ex decreto Mel-

Melchiadis non jejunabatur ; de quibus ita Gavantus : Ferie quintæ propter festivitatem Ascensionis Domini , quæ tali die contigit , festivæ habitæ sunt à Silvestro successore Melchiadis , & ideo non habuere officia propria in Antiphonario , & Sacramentario à S. Gregorio assignata : sed Gregorius dictus Junior , id est Secundus , Officia propria , & Missas iisdem attribuit , & jejunium in iis instituit : atque hinc Evangelia passim quintis feriis Quadragesimæ assignata , communia sunt aliis diebus extra Quadragesimam : vide supra in Melchiade. Fuit Gregorius hic Secundus , ut Primus , Romanus , & Monachus Benedictinus , perque annos fere quatuordecim , ut ille , sedit.

*Evangelia
feriis 5.*

Quadragesimæ, & jejunia assignata.

Ferie quintæ festivæ habitæ propter Ascensionem Domini.

92. **G**REGORIUS Tertius : narratur de eo, quod omnes per ordinem memoriter teneret Psalmos , in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus : præcepit ipse , & successor Zacharias Casinenfibus Monachis , ut una cum officio divino recitarent etiam Officium B. M. Virginis ; decreto deinde Urbani Secundi ab omnibus Ecclesiasticis recitari jussim : dedit hic Gregorius titulum Christianissimi Carolo Martello : ita ut Reges Hispaniæ prius fuerint vocati Catholici , quam Franciæ Reges Christianissimi : vide supra in Honorio Papa primo : de ipso Martyrolo-

Officium B. M.

Rex Franciæ Christianissimus vocatus.

rolo-

ROMANOR. PONTIF.

rologium 28. Novembris : Romæ Beati Gregorii Papa Terii : qui sanctitate præclarus migravit in cælum : fuit Syrus , & ultimus ex hac Natione Pontifex. Benedicti illum inter suos referunt ; annis fere undecim sedit.

93. **Z**ACHARIAS , Nomen Hebraicum , latine memoria Domini : de eo Micrologus capite 2. Zacharias vir Apostolicus in ordine nonagesimus tertius : constituit ne Sacerdotes ad celebranda Missarum solemnia cum baculo intrarent , nec velato capite altari assarent : intelligendo quod ita clauderent , ut sine baculo incedere non possent ; quia Canon ait : *Claudis minime Ordinibus interdictum est , ut tamen Ordinati ad solemnia Missarum celebranda baculo non incedant* : de ipso etiam Joannes Diaconus l. 4. cap. 5. Zacharias sanctæ Ecclesiæ Romanæ Episcopus , Græco Latinoque sermone doctissimus , post annos fere centum septuaginta quinque , Dialogos Gregorii in Græcam linguam convertens , Orientalibus ecclesiis divulgavit : fuit Romæ , & adhuc perseverat illustris memoria sancti Georgij ad Velum Aureum (nunc Velabrum dicitur) ubi venerandum Martyris hujus caput asservatur , quod Zacharias Papa in theca repertum cum inscriptione Græcis literis exarata , ibidem recondidit. Ipse inter alia respondit bonum fuisse

claudi baculo incedentes irregulares ; nec capite tecto celebrare licet.

Dialogi S. Gregorii in linguam Græcam translati. Caput Sancti Georgii ad velum aureum , nunc Velabrum.

fuisse Baptismum, quod aliquis ex ignorantia linguæ latinæ ita pronuntiasset verba: *Bautizo te in Nomine Patriæ, & Filii, & Spiritu Sancta*: modo non intenderit hæresim, aut errorem inducere; sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam ita dixisset, non possumus contentire, ut de novo baptizetur. Ab hoc Pontifice sancitum fuit, ne præter Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis, Angelorum alia ulla nomina recitarentur; quod dein Carolus Magnus Imperator firmavit in Capitularibus Aquigranensibus, præcipiens, ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, nisi illorum quos habemus in auctoritate: hi sunt Michael, Gabriel, & Raphael. Martyrologium 15. Martii de eo pronuntiat: quod Dei Ecclesiam summa vigilantia gubernavit, & clarus meritis quævit in pace, Pontificatus anno 10. Fuit ipse Monachus Græcus, & ultimus ex ea natione ad Pontificatum assumptus.

Baptismus validus, etiamsi verba non bene pronuntiata.

Trium Angelorum nomina Michael, Gabriel, & Raphael tantum usurpanda.

94. **S**TEPHANUS Secundus Romanus tertio Papatus die apoplexia correptus moritur: ideoque vel ob vitæ brevitatem, vel quia non consecratus, omittitur á pluribus in serie Pontificum; sed haud recte: cum & legitime creatus fuerit, & è Pontificum numero non subtrahendus, etiamsi ad ho-

Stephanus secundus 3. diei. Pontif.

horam tantum vixisset, uti Vicedominus Papa 194. qui primo Papatus die defunctus est.

95. **S**TEPHANUS Tertius; itidem Romanus, annorum 5. Pontifex: hujus virtus & sapientia eum ita amabilem reddiderat, ut suorum humeris fuerit deportatus ad Basilicam Lateranensem; unde mos profuxit in nonnullis solemnitatibus Papam humeris deportandi. Hic Astulphum Longobardorum Regem agros Romanos invadentem, cum verbis & muneribus avertere non posset, in Galliam ad Regem Pipinum, Brevem dictum, personaliter profectus est, primus Pontificum Alpes transgressus; cui Pipinus Carolum filium adolescentem, qui Magnus postea dictus est, ad centesimum lapidem obviam misit: & ipse Pipinus, ad tertium lapidem equo suo descendens, ac frenum Papalis equi regens, eum ad Palatium suum deduxit, ac Summus Pontifex Pipinum confectum Italia, sive Romanorum Regem consecravit, atque ita Imperium à Grecis ad Latinos transferri coepit; idque sub impulsione Imperatore, hæretico, inconomacho, Constantino Copronymo (unde hoc illi cognomen, vide Onomasticon) & sic cessavit Exarchatus; qui per ducentos fere annos duraverat; quam ordinationem non multo post Leo Tertius in Carolo

*Mos Papam
humeris de-
portandi.*

*Primus Pa-
pa Alpes
transiens.*

*Imperium
Romanum à
Grecis ad
Latinos
translatum.*

In Magno totaliter executioni mandavit. Nota quod in manus eius Stephani sanctus Rumoldus Archiepiscopatum suum, à Papa Zacharia acceptum, septimo Præfulatus anno resignavit, ut prædicationi Euangelij liberius vacare posset: uti narrat wachtendonck in vita, capite nono, & undecimo.

98: **P**AULUS Primus Stephani præcedentis frater; Romanus, annorum decem Pontifex, in demortui locum fratris, ob vitæ & doctrinæ integritatem subrogatus fuit: cum exemplo careret duorum fratrum in summo Sacerdotio successio; quæ nec impolterum unquam visa, nisi semel adhuc in Benedicto Octavo, & Joanne Vigesimo. Erat autem Paulus (nomen suum bene referens græcum, quod idem est ac quietus latine quietus, pusillus, modicus) vir impulsivi ingenii, clementiæque singularis, & adeo Salyatoris nostri imitator, ut nulli unquam malum pro malo redderet; sed e contra malos, à quibus sæpe injuriis afficiebatur, in bono vinceret: solitus noctu cum paucis familiaribus pauperum domos, infirmorum cubicula, & captivorum carceres visitare, illique liberaliter elemosinis, & bonis exhortationibus succurrere: ædes etiam paternas, in quibus natus & educatus fuerat, in Ecclesiam convertit; quam in honorem Sanctorum

Fratum in Pontificatu successio rara.

Stephani Protomartyris, & Silvestri Pontificis Deo dicavit: ipse quoque in Cimiterio antiquo invenit corpus Beatæ

Inventio Petronillæ filæ B. Petri, in sepulchro
Corporis B. marmoræ, hac inscriptione: *Petronillæ*
Petronilla. filiæ dulcissimæ: quod argentea capsâ inclusum, congregato Clero Populoque Romano, ex viâ Appia in Vaticanum detulit, & non procul à Corpore B. Pe-

Schisma tri collocavit: mortuo hoc Pontifice
 Nonum. Schisma excitatum fuit à Torone Nepesino Duce potente: fratrem tuum Constantinum Laicum per vim intrudentem, & ipsum à coacto vicinorum Episcoporum conciliabulo approbati curante; sed aruisse statim ordinantis Episcopi manum, ita ut eam ori applicare non potuerit, tradit Anastasius Bibliothecarius, Paulus hic in Martyrologio 28. Junii Sanctus recensetur.

97. STEPHANUS Quartus, (postquam vacavisset Sedes mensibus predecim ex intrusione fratris Toronis, qui Constantinum Secundum se nominabat, & per saltum ordinatus fuerat) sancivit ne quis nisi per distinctos gradus Pontifex creari posset: omniaque, quæ sic per saltum Ordinati in divinis egissent, irritavit, præter Baptisimum, & Confirmationem: fuit Stephanus Siculus, paulo plus tribus annis Pontifex, ex Canonico Augustiniano factus Monachus Benedictini: quod mutationis genus in

Et hinc vacat Sedes mensib. 13.

Per saltum ordinatorum irrita quæ?

Canonici Augustiniani facti Benedictini.

in aliquibus factum dicitur ex eo, quod Benedictini a Gotis & Cassino fugati, se Romam conferentes, & a Canonicis Lateranensibus hospitio excepti, cum religiosa disciplina multum excelleret, nonnulli ex istis se Monasticæ illorum Regule subjecerint; hinc an aliqui Pontifices fuerint ex Ordine Benedictino, an Augustiniano, controversatur.

28. **A**DRIANUS Primus, Romanus cultum sacrarum Imaginum hic veris stabilivit: *Disimus in omni geritudine, sicut figuram vivificantis Crucis, ita venerabiles & sanctas Imagines propagandas, ex quavis materia paratas, congruenter in templis sanctis, vasis, vestibus, parietibus, & tabulis, adibus privatis, & viis publicis habendas; quo scilicet per hanc imaginum inspectionem inspectores ad prototyporum memoriam veniant & desiderium, isque salutationem & honorariam adorationem exhibeant, oblationibus suffitorum & luminum, ut antiquis pie consuetudinis erat: imaginis enim honor in prototypum resultat; non tamen veram latram, que secundum fidem est, queque solum divine nature competis, impetendam: igitur, qui aliter docuerit, vel aliquid ex his que deputata sunt Ecclesie, sive Evangelium, sive figuram Crucis, sive sanctas Martyrum reliquias, quas stiverit esse germanas, & veras, projicere, aut contra constitutionem Ecclesie improbe aliquid moliri ausus fuerit; si Clerici, aut*

Cruces & Imagines in Templis, domibus, & viis publicis.

Adorationibus & luminibus honoranda.

- Episcopi fuerint, deponi precipimus; Monachos, aut Laicos Communionem privari.* Ita Adrianus. Literas Pontificias, quæ primo cera sigillabantur, plumbo muniri constituit; protulit tunc in pauperes, singulis diebus in porticu Lateranensi centum alere solitus: magnificus in ornamentis; Candelabrum 1370. cereorum capax, cujus brachia Delphini dicta, appendit, ante Presbyterium S. Petri; quod nunc Chorum, & Candelabrum Coronam dicimus; diuturniorem cæteris, tam præteritis, quam secutis Pontificibus Patrum habuit, utpote, qui proxime ad aënas Petri pervenerit: sedit enim annis 23. mensibus 10. diebus 18. Sequenti etiam Leonis Pontificatus diuturnus fuit, annorum 20. mensium 3. & dierum 17. ita ut spatio 45. annorum duo tantum Summi Pontifices vili fuerint; sequens autem Stephanus Quintus 7. duntaxat mensibus sedit: sub Adriano habitum est anno 787. Concilium OEcumenicum septimum, Nicænum secundum, Patrum 350. contra Iconomachos, sive Imaginum impugnatores.
- Spacio 45. annorum duo tantum Pontifices.*
- Concil. gener. 7. Nicænum 2.*
- Anno Christi 800. **L**EO Tertius, ex Canonico Augustiniano, dem Monacho Benedictino, pietate & moribus, ac Pontificatus diuturnitate ultra annos viginti, Adriano non dissimilis, festo Nativitatis Domini anno 800. Carolum Magnum Romæ Imperatorem coronavit: quæ
- Im-

Imperatoria coronatio deinde in usu esse
 cepit. S. Swibertum S. Willebrordi Coe-
 piscopum, & Westphaliæ Apostolum,
 post lectam ipsius vitam, & miracula
 discussa, postque actas preces, & cele-
 brata jejunia, de consensu Cardinalium,
 præsentem Carolo Magno, Sanctorum
 Confessorum Catalogo ascripsit: tradit-
 que S. Ludgerus primus Monasterien-
 sum Episcopus, qui præsens aderat, Pon-
 tificem instituisse diem primum Martii
 ab incolis festivo quorannis celebrari,
 & ad divina confluentibus indulgentias
 concessisse: quæ prima solemnis Sancti
 alicuius Confessoris Apotheosis sive Ca-
 nonizatio memoratur: antea moris erat,
 cum aliquis Martyrio occubisset, ut
 Episcopus, sub cuius ditione id acci-
 disse, rem gestam scriberet ad Prima-
 tem; à quo adhibitis collegis Episcopis,
 an inter Martyres esset recipiendus de-
 clarabatur: quod in Canonizatione S.
 Rumoldi Tutelatis nostri contigit, qui à
 duobus Episcopis Gerardo Cameracensi,
 & Adelberto Ultrajectino, qui ad hoc
 Mechliniam venerant, Martyr declara-
 tus fuit. Hic Leo cum suorum tempo-
 rum gravissimis vexaretur afflictionibus
 septies in die, imo novies interdum Mil-
 sam celebrasse, pro impetrando divino
 auxilio, perhibetur: & cum septimo
 Kalendas Maji, festo S. Marci, solemn-
 i ritu Litanias Mores cum Populo &
 Clero celebraret, ipsi crudeliter lingua
 abi-

*Prima so-
 lemnis Con-
 fessoris Ca-
 nonizatio,
 additis In-
 dulgentiis.*

*Quomodo
 ea ante fie-
 bat.*

*Papa prius
 uno die ce-
 lebrans.*

100. **ROMANOR. PONTIF.**

*Primicerius,
Sacellarius,
vide Onom.*

abiecit, & evulsi fuerunt oculi per
Paschalem Primicerium, & Campulum
Sacellarium, nepotes Adriani Papæ de-
functi, qui assumptionem ejus ægerrime
ferentes, parum absuit quin Schisma in
Ecclesia excitaverint: sed ope B. Petri
lingua & oculorum usum recepit, atque
incolans in Franciam ad Carolum Mag-
num, unicum afflictæ Ecclesiæ ea tem-
pestate præsidium contendit; unde annò
803. cum eodem Imperatore, & insig-
ni Cardinalium, ac Procerum comitatù
Mechliniam venit: percrebuerat enim
per totam Europam fama miraculorum
S. Rumoldi, sub præcedenti Pontifice an-
no Christi 775. martyrio affecti: atque
ipse Leo ad tumultum ejusdem lingua la-
tina concionem in laudem ipsius habuit,
& aliquot donaria obrulit; uti narrat
Wachendonek in vita S. Rumoldi ca-
pit. 29.

100. **STEPHANUS** Quintus declarã
Signum S. **S**unt Sacramenta sine S. Crucis
Crucis adhibendum. signo administranda non esse: unde de
Consecratione, distinctione & ita lo-
quitur: Numquid non omnia *Chrysmata Sa-*
cerdotalis ministerii Crucis figura perficiuntur?
numquid Baptismatis unda, nisi Cruce sanc-
tificata, peccata relaxat? Et ut cetera præ-
tereamus, sine Crucis signaculo quis Sacerdo-
tii gradus ascendit? Fuit hic Stephanus
Romanus, mensium duntaxat quinque
Pontifex, intra quod breve spatium an-
no

no 818. quarto Kalendas Novembris Ludovicum Pium, Caroli Magni filium, Imperatorem coronavit.

101. **P**ASCHALIS Primus, Romæ in Coemeterio Prætextati, inter alia reperit Corpus B. Cæcilie Virginis & Martyris, aureis indumentis, sanguine adhuc respersis, involutum: quod deinde nostro tempore anno 1599. Octobris 20. sub Clemente 8. eo habitu quem imagines de illa inventione passim editæ referunt, fuit repertum. Martyrologium Romanum die 14. Maji ita habet: *Roma sancti Paschalis Papæ, qui plurima sanctorum Martyrum corpora à cryptis levavit, & in diversis Ecclesiis honorifice tumulavit: fuit Romanus, Benedictinus. Canonici Augustiniani suum dicunt: annis septem Ecclesie præfuit; anno 823. Dominica Resurrectionis Lætherium Ludovici Pii filium Romæ coronavit.*

*Inventio
Corporis S.
Cæcilie.*

102. **E**UGENIUS Secundus; sub hoc Pontifice, sublato schismate Zinzini, qui post aliquot dies abdicavit, constitutio promulgata fuit, ut Pontificum electionibus illi tantum interessent, quibus per sanctorum Patrum constitutionem antiqua fuit consuetudine concessum: munificus erga pauperes Eugenius fuit, curavitque ne usquam vilius quam, Romæ annona veniret, pau-

*Schisma
decimum.
Zinzinius
contra E-
ugenium II.*

104. ROMANOR. PONTIF.

pauperum pater dictus: ortu Romanus.
Can. Reg. annorum 3. & 6. mensium.
Pontifex.

103. VALENTINUS magno Cleri
& Senatus, Populiq; Ro-
mani consensu, nondum Presbyter, sed
Diaconus in summum Pontificem assu-
mitur, ob præstantissimas virtutes, pie-
tatem, clementiam, liberalitatem, &
divinam eloquentiam, qua omnia quæ
volebat persuadebat, eaque tantum ute-
batur ad persuadendum res bonas &
sanctas: sed præter expectationem 30.
die, Romæ in Patria obiit.

104. GREGORIUS Quartus, ex
Monasterio Fossæ Novæ, Or-
dinis Sancti Benedicti Papa: de ipso
Martyrologium Roman. Kalendis No-
vemb. *festivitas omnium Sanctorum, quam
in honorem B. Genitricis Dei Maria, & om-
nium Sanctorum Martyrum Bonifacius Papa
Quartus, dedicato templo Pantheon, cele-
brem & generalem instruit agi quotannis in
Urbe Roma; sed & Gregorius item Quar-
tus postmodum decrevit eandem festivita-
tem, quæ variis modis jam in diversis Ec-
clesiis celebratur, in honorem omnium Sanc-
torum solemniter hac die ab universa Eccle-
sia perpetuo observari. In Italia à tempo-
re Bonifacii Quarti celebrabatur hoc fes-
tum die 13. Maji: sed hic transtulit in
Kalendas Novembres; quo die antea*

*Festivitas
omnium
Sanctorum,
antea om-
nium Mar-
tyrum tan-
tum.*

*Cor transla-
ta in 1.
Kal. No-
vemb.*

Ro-

Roma agebatur ab ethnicis festum Cybeles, & omnium Deorum: eamque non tantum in honorem Martyrum, sed etiam Sanctorum omnium festivitatem agi voluit: & alias rationes cur in mensem Novembrem translata sit, vide supra in Bonifacio IV. Papa 69. Fuit autem Gregorius hic Romanus, dignissimus sexdecim annorum Pontifex.

105. SERGIUS Secundus; Platina ex hic primo nominatus fuerit *Os porci*, si-
ve Bucca porcina; ideoque fuisset pri-
mus, qui in assumptione ad Pontifica-
tum nomen mutavit; sed fabulose hæc,
uti alia plura; à Polono scripta sunt
nam quis tali unquam nomine homo
Christianus vocatus fuisset: nisi forsan
cognomine: primam nominis mutatio-
nem factam fuisse constat ab Adriano
Tertio, qui antea Agapetus; & succes-
sore Stephano Sexto, qui Basilius; ac
Joanne Duodecimo, qui Octavianus di-
cebatur: vide suis locis rationem: sed
usus mutandi nomen postmodum coepit,
& perseveravit à Sergio Quarto; qui
Petrus antea vocatus, reverentia causa
erga primum Christi Vicarium, nomen
dimisit: uti paulo post latius referetur;
fuit Sergius hic Romanus, Canon. Reg-
trium annorum Pontifex, qui corona-
vit Imperatorem Ludovicum II. Lotha-
rii filium, anno 844. adhuc vivente Pa-

Mutatio no-
minis Ponti-
ficum.

A quibus
vere cape-
rit.

106. **L**EO Quartus ab ingressu Presbyteria sive archiepiscopatu ex-
clufi. dolesum Imperatorem arguit. Octavam
Offava Af- Assumptiohis Deiparæ julsit, cum an-
fumpcionis tea festum hoc à Damato institutum si-
Deiparæ. ne octava celebraretur: pulcherrimas
orationes, sive collectas in honorem
Apostolorum Petri & Pauli compoluit,
quibus Ecclesia Romana adhuc utitur.
Cruccm, quam ex more antiquo Sub-
diaconus ante equum Papæ præferre so-
lebat, renovatam auro & gemmis exor-
navit. Papissa Joannâ fabulose post hunc
Pontificem inseritur à Mariano Scotò,
fabula Pa- sculi decimi, & Martino Polono, duo-
pisse Joan- decimi scriptoribus: sed Ado Viennen-
ne. sis in Gallia Archiepiscopus sculi octa-
vavi scriptor insignis, quo hæc fabula
contigisse narratur, & Anastasus S. R.
E. Bibliothecarius, qui eodem tempore
vixit, & sex Pontificum consequentium
ordinationi se interfuisse scripsit, nimi-
rum Sergii 2. Leonis 4. Benedicti 3.
Nicolai 1. Adriani 2. ac Joannis 8. &
historiam Romanorum Pontificum usque
ad sua tempora digessit, nihil omnino
meminerunt de supposita hac muliere,
aut de ullo Joanne Pontifice, Leoni 4.
succeedente; sed post tres Pontifices,
Joannem Octavum ponunt; quem fabu-
le hujus assertores Nonnam vocant: at-
que

quæ hinc incidit discrepantia in Joannibus: Verum pro fabula etiam haberi cœpit ab heterodoxis historiarum non ignaris, quorum testimonia fatentium esse talem vide in Cenotaphio Joannæ Pappissæ eversæ à Philippo Labbe & Societate Jesu. Calvarinam hanc super iterum movere cœperat quidam Samuel Mateus Professor Historiarum Grœningæ in Frisâ, edito tractatu de Joannæ Pappissæ restituta; sed prædictus Labbeus, Gallus Bituris, eum declarationibus suis eo deduxit, ut scripto veniam petierit, quod fabulæ fabularum omnium fabulosissima, renitente conscientia, ut ipse scribit, patrocinium suscepisset: fuit Leo Romanus Can. Reg. annorum paulo plus octo Pontifex. Sanctus indigitatur in Martyrol. 17. Julii.

107. **B**ENEDICTUS Tertius diu re-
 luctatus, plorans, & Deum,
 ac Sanctos testes faciens, se nequaquam
 dignum esse, qui tantæ Sedi præficere-
 tur, Pontificium munus tandem suscepit: sed Schisma excitavit Anastasius XI.
 Presbyter Cardinalis Tituli S. Marcelli, Anastasius
 qui non longe post coactus abdicavit. contra Be-
 neditum 3.
 Constituit Benedictus, ut Pontifex in-
 teriret Sacerdotum funeribus, & Clerus Pontifex
 reciproce Pontificis; quod ipse non se- Sacerdotes,
 lum verbo, sed reipia observavit, om- & hi Ponti-
 niaque Charitatis officia implens, post ficem sepe-
 obitum Clericorum humeris delatus est liant.

108 ROMANOR. PONTIF.

in Ecclesiam S. Petri: inter quos erat ejus Successor Nicolaus: fuit ipse Romanus, Can. Reg. duorum annorum, & dimidii Pontifex.

108. **N**ICOLAUS Primus, cognomento Magnus, Gregorio Magno æquiparandus: nam ut ille ne assumeretur se subduxit, ita hic laterbris extractus consecratur, præsentate Ludovico Imperatore, atque cum hymnis & canticis deducitur in Patriarchium Lateranense, equi Pontificii Imperatore ipso frænâ tenente: & ut Gregorius Anglorum, sic ipse Bulgarorum Apostolus merito habetur: sub ipso bis uno anno Tiberis intantum excrevit, ut Romani crediderint eluvione mundum rursus periturum; pro viribus autem Urbi succurrere non omisit: transfudit Corpus S. Clementis ex Chersona insula, ubi in mare projectus fuerat, Romam in Ecclesiam ejus nominis: prohibuit interesse Missæ Sacerdotis Concubinariis. Scripsit plures epistolas, Vir Cathedra illa dignissimus, & Regibus, ac Tyrannis fortiter imperavit: sub ipso Anastasius Bibliothecarius publicavit historiam Romanorum Pontificum, ejusque censuræ submitit; eamque protecurus est Guilielmus Bibliothecarius. Martyrol. Rom. 3. Novembris eum vigore Apostolico præstantem indicat: fuit Romanus, annorum novem cum dimidio vere Magnus Pontifex. ADRIA-

*Imperator
pro fratre
servis Pa-
pe.*

*Translatio
S. Clementis.*

109. **A**DRIANUS Secundus: vir hic multarum virtutum, cum *Hic, & duo*
 bis antehac, post obitum Leonis 4. & *decessores*
 Benedicti 3. ab omnibus expetitus, ex *Pontifices*
 quisitis excusationibus verecunde subter- *reluctantes*
 fugisset tandem post Nicolaum, fere oc- *assumpti: vi-*
 togenarius, omnium votis perquisitus *de 2. præ-*
 consecratur: diversa exin fuere judicia *cedentes.*
 de affectu Adriani in Nicolaum deces- *Papa suis*
 sorem; quasi quæ ille zelo Religionis *Convivis*
 sanxisset, hic refringere gauderet: sed *ministrans.*
 purgavit se Adrianus, convocatis Epif-
 copis ad convivium, eorum manibus
 humiliter aquam effundens, cibos appo-
 nens, pocula ministrans, ac denique
 cum illis discumbens; quod nullum Pon-
 tificum fecisse noverant: dum surrexit
 ab epulis in faciem suam coram om-
 nibus procidit, rogans ut pro Ecclesia
 Catholica, pro Imperatore, ac pro seip-
 so preces Deo offerrent; demum in lau-
 des Nicolai prorupit, ejusque memo-
 riam in sacris Diptychis celebrari præ-
 cepit: sub ipso habitum fuit 8. Conci-
 lium OEcumenicum, Constantinopolita-
 num 4. & in Orientali Ecclesia ulti-
 mum, anno 869. Patrum 389. fuit ip-
 se Romanus, perque annos fere quinque
 Ecclesiæ præfuit.

110. **J**OANNES Octavus hoc loco, *Concil.*
 non ante, post Leonem 4. po- *œcumen.*
 nendus, statuit; ut si quis homicidium *8. Conf-*
 eom- *tantino-*
pol. 4. &
ultimum in
Oriente ha-
bitum.
Homicida
irregulares.

110 ROMANOR. PONTIF.
 commississet, perpetuo irregularis habe-
 retur, & ad sacros ordines nullatenus
 admitteretur; & si sacerdos esset, Mis-
 sam celebrare non presumeret; item si
 quis Sacrum de non Sacro aut non Sa-
 crum de Sacro abstulisset, sacrilegii poe-
 na multaretur: concessit Indulgentias
 militantibus, aut occisis pro Ecclesie
 defensione: cumque Italia Saracenorum
 grassationibus depopularetur, pre-
 curre obit: hincque accidisse potuit, ut
 ob nimiam animi teneritudinem, ab-
 jecta omni, ut videbatur, virilitate,
 non Papa Joannes, ut Nicolaus, &
 Adrianus, qui inimicis fortissime resis-
 terunt; sed Joanna fuerit dictus; &
 qui Spadoni Photio Sedis Constantino-
 politanae (expulso per vim Ignatio le-
 gitimo Episcopo) non pastor, sed lupus
 resistere ausus non fuisset; quique vic-
 tus fuisset a femiviro, non vir, sed fo-
 mina potius esset nuncupandus: sicque
 nomen contumelie transierit ad poste-
 ros rerum inscios in veritatis opinio-
 nem, fueritque a pluribus decantatum
 Joannem 8. fuisse foeminam; atque ut
 Horatius Turcellinus ait in Epitome his-
 toriarum: sunt, qui Joannem 8. foeminam
 fuisse fabulentur; quod falso creditum; ve-
 ri locum apud imperitum vulgus obtinuit, si-
 ve muliebris Pontificis facies, sive effemina-
 tus interdum vigor fabula locum dederit.
 Ab hoc Joanna incipit discrepare nu-
 merus Pontificum in Joannibus; quia
 hic

Sacriligum
 furtum.

Joannes 8.
 quare femi-
 na dictus?

Papisia
 Joanna pro
 fabula habi-
 ta etiam ab
 Heterodo-
 xis.

hic vocatur Nonus ab iis, qui Joannem
 8. perperam Papulam dictam, ponunt
 paulo ante, post Leonem Quartum: quod
 satis clare refutarunt Oauphrius Fanvi-
 nius, Cardinalis Bellarminus, Florimon-
 dus Remondus, ex Hetero Orthodo-
 xus, & novissime P. Labbe in Joanne
 Papulae Cenotaphio everfo: ut etiam
 Heterodoxi fateantur esse fabulam; qua-
 les fuere Samuel Marefius, cum pri-
 dem Papulam restituere conatus fuiffet;
 & David Blondel, qui totam fabulam
 tractatu Gallico clare propofuit, & apud
 suos propter hoc malam incurrit notam.
 De Sede autem perforata, five sterco-
 raria, quae fabulae huic admifcetur, ut
 aliquid addam: sciendum est, quod in
 Ceremoniis antiquis Consecrationis Pa-
 pae adhiberi folet ejusmodi sedes, &
 cantari illud Psalmi Davidici, *Suscitans*
de terra inopem, & de ftercore elevans
pauperem: ut collocaet eum cum Principibus,
cum Principibus populi sui; ut qui in tan-
 ta dignitate constituitur, sciat se non
 Deum, sed hominem esse, humanaeque
 naturae, utpote salvo egerendae, obno-
 xium, unde stercoariae nomen accepit:
 cujusmodi adhuc Sedi imponitur novus
 Papa, cum deportatur ad Basilicam La-
 teranensem pro Pontificatus possessione
 accipienda, & paulo post in altera
 auro, gemmisque ornata collocatus, a
 Cardinalibus adoratur: fuit hic Joannes
 Romanus, annisque decem in Pe-
 tri

*Sedes ster-
 coraria.*

112. ROMANOR. PONTIF.

tri Cathedra sededit: intra quod spatium, ab anno 872. usque ad 882. tres Franciæ Reges Romanorum Imperatores coronavit: Carolum 2. Calvum, Ludovicum 2. Balbum, & Carolum 3. Crassum, dictos; quod nulli Pontificum contigit.

111. **M**ARINUS, vel potius litera interposita MARTINUS Junior (quod postea in electione Martini Quinti comprobatum fuit) filius Paulumbi Presbyteri, ex legitimo ante Sacerdotium Patris Matrimonio, maxima cum laude, ter à Sede Apostolica legatus Constantinopolim missus fuerat: dein creatus Pontifex Photium; cunctaque ab eo res gestas, præsertim Episcopales damnavit; hincque Basilius Imperator Photii fautor conabatur eum de solio Papali dejicere; sed restitit egregie; sedique laudabiliter annum, & mensem unum; primus ex Gallis, ut ipsi putant, ad Papatum assumptus: nam Onuphrius Ravennius in Notis ad Platinam ait fuisse non ex Gallia, sed Galleſio Faleriorum in Etruria oppido oriundum.

Nominis mutatio, quo intuitu facta.

112. **A**DRIANUS Tertius, Agapetus antea, Pontifex factus, Adrianus appellatus; quod magnitudine animi cognomines Adrianos prædecessores æquaret: hic inhaerens de-
cel-

gestoris sui vestigiis, execratus & ipse Phorium tamquam Laicum, agentem Constantinopoli Patriarcham; quamvis à Basilio Imperatore rogaretur, Communionem ei impertiri noluit: videns autem Imperator frustra se agere, hostiles & contumelijs plenas lites ei scripsit, quas sero Romam perlatas, post obitum Adriani, Stephanus successor accepit: fuit autem Adrianus Romanus, anno uno & quatuor mensibus Pontifex.

113. **S**TEPHANUS Sextus, miræ virtutis & pietatis Præsul, Urbi famę alijsque incommodis laboranti, ex defectu pluvię, & locustarum vastatione, oratam pluviam copiosissime impetravit; aquamque benedixit, cujus asperione locustę penitus sunt expulsę. Extat rescriptum hujus Papę ad Heribertum Archiepiscopum Moguntinum, quo explodit purgationem per ferrum candens, vel aquam ferventem fieri solitam, tanquam judicium Dei: quod præsertim fiebat in foeminis ad probandam pudicitiam. Fuit Stephanus Romanus, Basilius ante dictus, annisque paulo plus sex Romanę Ecclesię præfuit.

*Aqua Benedi-
dicta contra
locustas.*

*Probatio per
ferrum can-
dens.*

114. **F**ORMOSUS fortunę inconstantia varie jactatus, tandem ad summum Pontificatum pervenit: existens enim Portuensis Episcopus, usque ad Laicalem statum à Joanne Octavo de-

gradatus est, quod conjurationis contra ipsum auctor haberetur; dein á successore Martino, vel Marino in gradum pristinum restitutus: demum in Romanum Pontificem assumptus fuit; unde

Schisma Schisma duodecimum in Ecclesia ortum; XII. ita ut quidam Sergius aliquot dies sederit, sed ope Arnulphi Imperatoris, *Sergius contra Formosum.* quem anno 895. Romæ Formolus coronavit, extinctum fuit: qui nomini suo respondens, Ecclesiam Principis Apostolorum renovare aggressus, eam variorum Divorum picturis formosiores reddidit: fuit ipse Romanus, Canonicus Augustinianus, annorum quinque & dimidii Pontifex.

Pontifex
15. dierum.

115. **BONIFACIUS** Sextus, aliquot tantum dies Cathedram tenuit: nihilque de eo narratur, nisi quod sequitur in successore Stephano: fuitque Bonifacius Italus ex Tuscia oriundus.

Cadaver
Pontificis
exhumatum,
& degradatum.

116. **STEPHANUS** Septimus, Romanus, Bonifacium decessorem tamquam Sedis invasorem, cum eam vix medio mense tenuisset, expulit: quin etiam prædecessorem Formolum, quod á Papatu prius obtinendo eum arcuisset, tanto persecutus est odio, ut sacrilegus in ejus cadaver extiterit. Nam illud è sepulchro extrahens, atque in Sede Apostolica Pontificalibus indutum collocans, cum eidem tanquam viventi ex-

exprobrasset, quod nimia ambitione, ex Portuensi Episcopo, Pontificatum Romanum invasisset: illud ipsum cadaver sic damnatum, sacrisque mox exutum vestibus; ac digitis, quibus benedicere moris est, mutilatum in Tiberim projecit: cunctosque quos idem Formosus ordinaverat gradu deposuit, iterumque ordinare voluit: quod quomodo detestatum fuerit, paulo post in Joanne Nonno videtur: ipse vero, Deo vindice, Sede pulsus, & in carcerem detrusus, laqueo imbi strangulatus est, Pontificatus sui anno quarto nondum expleto. Fuerunt hæc infelicissima & luctuosissima Ecclesie Romanæ tempora, quibus majora damna sustinuit à Principibus nonnullis, qui Pontifices intrudebant, quam unquam passa sit à Gentilibus, Hæreticis, vel Schismaticis. Verum etsi interdum deforme valde caput Ecclesie ab illis apponi contigerit, magno tamen miraculo, non est inventus, qui hoc perditissimo tempore ab ipsa se abscinderet schismate, vel hæresi eam impugnaret, sed omnes Fidei vinculo & obedientie nexu juncti perstiterunt; idque virtute orationis Christi pro inconcussa Fide Petri, & successorum ejus.

Infelix Ecclesie seculum.

Ipsa tamen à Christo non deserit.

117. **R**OMANUS Marini, vel potius Martini superioris ex fratre nepos, Italus Galleſus, uti patruus fuerat, non Gallus. Testimonium Evangelii.

Anno Christi 900.

licum est: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis*: sicut Stephanus irritaverat, quæ à Formoso fuerant decreta; ita Romanus, qui Stephano successit, idem ipsi præstitit; cum parvo tempore quatuor vix mensibus Pontifex fuisset.

118. **T**HEODORUS Junior, natalitate Romanus, spatio viginti dierum, quibus solummodo Pontifex fuisse dicitur, nil aliud fecit, quam rursus confirmare decreta Formosi: quantumque pietatis fuisset Formosus inde demonstratum est, quod, ut refert Luitprandus, dum ejus corpus a piscatoribus postmodum inventum ad S. Petri Basilicam reportaretur, Divorum, quos depingi curaverat imagines, illud in loculo positum, motis capitibus, venerabiliter salutaverint.

119. **J**OANNES Nonus, Italus Tiburtinus, professione Monachus Ordinis S. Benedicti, cum non esset ei liberum Romæ degere, Ravennæ Synodum coegit; in qua damnata & combusta sunt acta Stephani Septimi adversus Formosum, & ordinati à Formoso in gradum pristinum restituti, atque anathematizati Sergius Presbyter, alique, qui Formosi sepulchrum temerare ausi fuerant: item prohibitio facta est, ne decedente Papa, Patriarchium Romæ expoliaretur, aut alibi Episcopias quæ

Patriarchium & Episcopium quid? vide Onomast.

quæ mala consuetudo irreperat: obiit anno quarto, & aliquot diebus; qui missus à Deo videbatur ad destruenda, quæ antecessor Stephanus male egerat.

120. **B**ENEDICTUS Quartus Romanus, Canonicus Regularis Lateranensis, sequenti die à morte decessoris factus Pontifex; hujus sæculi moribus corruptissimis, laudabiliter annos tres totidemque menses, amore in pauperes commendatissimas, Pontificatum tenuit.

121. **L**EO Quintus, Italus, natus in Villa Priapi, agri Ardeatini. Pontus Heuterus illum spurium indigitat Tractatu de libera hominis nativitate; quò inter alia demonstrat, plerisque ita natos fuisse optimi genii, sive ingeniosos: hic Leo Quintus Benedicto Quarto subrogatus, post dies quadraginta expellitur, detruditurque dolose in arctum Monasterium à Christophoro familiari suo, & ambitioso successore, ubi mœrore pressus brevi obiit.

122. **C**HRISTOPHORUS Romanus Sedem ex invasione mensibus octo occupat, sed deturbatur à successore Sergio, & similiter in Monasterium detruditur; arctiori dein custodiæ mancipatus in vinculis moritur: Deo illi condignam penam contribuyente, ut quæ

Schisma
XIII.
*Inter tres
Papæ Leo-
nem,
Christopho-
rum, &
Sergium 3.*

quæ Leonî Domino fecerat ; & ipse pateretur.

323. **S**ERGIUS Tertius factione Adalberti Marchionis Sedem apprehendit, odioque adhuc furens in dudum defunctum Formosum, sententiâ capitis in eum pronuntiat, rursusque sepulcro extractum capite truncat, & truncum cadaver iterum in Tiberim projicit, sed & præter tyrannicam ejus vim, turpitude quoque vitæ scriptis est prædita. Luitprandus enim testatur, ipsum ex Marozia nobili scorto filium genuisse Joannem dictum, qui & ipse summum Pontificatum postea ejus nominis undecimus adeptus est : mala hæc tempestate bonum hoc præstitit, quod Lateranensem Basilicam terræ motu collapsam restituit : fuit Romanus è Comitibus Tusculanis, annis fere tribus notæ non bonæ Pontifex.

Pro sacrilego (ut videtur) facinorè hujus Sergii, & superioris Stephani, in Formosum commisso, ita respondet Belarminus *Controvers. Tom. 1. Lib. 4. de Rom. Pontifice*, errasse scilicet Stephanum 7. & Sergium 3. sed in quæstione facti, non juris ; & malo exemplo, non falsa doctrinâ, hæc enim inquit rei esse historiam. Formosus Cardinalis & Episcopus Portuensis à Papâ Joanne Octavo depositus ac degradatus, & usque ad sortem Laicorum redactus,

ex Urbe discessit, & juravit nunquam se ad Urbem vel Episcopatum rediturum: paulo post, mortuo Joanne Octavo, successor ejus Martinus Secundus absolvit Formosum à juramento incaute prolato, & dignitatem pristinam restituit: haud ita longe post idem Formosus Papa creatur, cui mortuo successit Stephanus Septimus, qui magno in Formosum odio inflammatus, & nesciens, vel non credens eum à Martino Papa fuisse absolutum à juramento, publice in Concilio Episcoporum decrevit, Formosum nunquam legitimum fuisse Pontificem, atque adeo irrita fuisse debere omnia ejus acta: & qui ab illo ordines sacros acceperant, coegit iterum ordinari, tanquam nihil ab illo accepissent: displicuit hoc factum omnibus, & ideo tres Pontifices ordine succedentes, Romanus, Theodorus 2. & Joannes 9. convocato alijs Episcopali Concilio, judicaverunt Formosum verum fuisse Pontificem, ipsiusque Stephani sententiam irritaverunt: successit postea Sergius 3. & in omnibus Stephanum imitatus est: præcipua ergo quæstio fuit, an Formosus fuisset Papa legitimus, necne: in quibus quæstionibus, & de facto errasse: *ita Bellarminus.*

124.

A NASTASIUS Tertius Sergio 3. suffectus, modeste in tot
suc-

*Episcopi Pa-
piensis præ-
rogative.*

120. ROMANOR. PONTIF.

fluctibus & integre vixit : Episcopum Papiensem, sive Ticinensem singularibus auxit privilegiis ; ut Crucem præviam haberet in itinere ; umbella uteretur, equo albo veheretur, & in Conciliis à læva Pontificis assideret : fuit ipse Romanus, per annos duos irreprehensibilis Pontifex.

125. **L**ANDO : hic ita obscurus fuit, ut etiam ab aliquibus inter Pontifices non numeretur ; tantam sex mensibus & diebus aliquot præfuit ; interposuisse dicitur suam auctoritatem, quo Arnulphus Imperator, & Berengarius Imperium ambiens bellum inter se non gererent ; fuisse eum volunt aliqui origine Sabinum, professione Canonicum Aurelianum, sive Augustinianum.

*Puer quin-
quennis Ar-
chiepiscopus
Rhemensis.*

126. **J**OANNES Decimus, anno 914. Berengarium contra Arnulphum ab Italis electum Imperatorem coronavit : confirmavit electionem pueri quinquennis in Archiepiscopum Rhemensem, delegans interim munia Pastoralia Episcopo Suefionensi. Joanni huic Decimo ab aliquibus alius quidam Joannes supponitur ; sed quia male intraverat, statim ejectus est, & in Catalogo Pontificum passim prætermittitur : fuit autem Joannes Decimus Italus Ravennas, de Familia Cynthia, quæ hodie Cincia dicitur, seditque annis quatuordecim.

127. **L**EO Sextus Romanus, detrusus à factiosis in carcerem; ibi mense septimo defunctus est; vir bonus, qui virtutis suæ splendore sculi tenebras illustrare incipiebat.

128. **S**TEPHANUS Octavus Romanus sedit annos duos, mensem unum, ejusque vita mansuetudinis & religionis plena fuit. Vratislaus Spirrenæus Bohemiæ Dux Christi Fidem sub ipso recepit; nam, qui Bohemiæ præerant antea Duces, post auctis opibus & copiis, Reges appellati sunt, uti patet paulo post in Wenceslao ejus filio Bohemiæ Duce, dein Rege. Sub idem tempus Monasterium Gemblacense in Brabantia à Comite Guiberto propriis impensis, magnisque operibus strui coepit, & absolutum est, uti narratur in Chronographico, quod in pariete Ecclesiæ extat:

Vratislaus Bohemiæ Dux Christianus factus.

Fundatio Monasterii Gemblacensis.

Unum D scribis, C quatuor, X bis, & I bis;

Cum Claustrum per te fit Gemblacense Guiberte.

Quod est anno Domini D.CCCC.XXII. cujus Monasterii Abbas Comitis titulum, quem Fundator habuerat, & primum inter Nobiles Brabantia locum tenet.

129. **J**OANNES Undecimus, Sergii tertii, ut supra, filius: detent-

Græci Episcopi omnes Palliati.

tentus per vim in carcere coactus fuit concedere Patriarchæ Constantinopolitano, ut absque Romanorum Pontificum permisso, ipse & successores uterentur Pallio: indeque mos inolevit: ait Luitprandus, ut Episcopi totius Græciæ Palliis utantur: obiit in carcere patientissimus in afflictionibus, cum Ecclesiæ præfuisset annis fere quinque: fuit Romanus ex Comitibus Tusculanis.

S. wenceslaus Rex Bohemiæ.

130. **L**EO Septimus, Romanus, tempore trium annorum, sex mensium, & decem dierum, quo gubernavit Ecclesiam, nihil notatu dignum historici referunt; nisi quod Sanctus wenceslaus Regiis insignibus ab Othone Imperatore decoratus, quibus præ humilitate nunquam uti voluit, à fratre Boleslao, instigante eum Drakomira matre pagana ad Regnum invadendum, Martyrio affectus fuerit: cum quo Boleslao filio illa impiissime vivens, impietatis suæ debitas poenas luit: Vide historiâ succincte narratam in lectionibus Festi 28. Septembris, quod anno 1673. quo hæc scribo, à Clemente Decimo Breviario Romano est insertum.

131. **S**TEPHANUS Notus, Romanus, sed in Germania educatus, ab Italis vexatus, & in seditione ab Alberico Principe excitata turpiter mutilatus, deinceps vitam duxit in occulto, cum

tum ob inhonesta vulnera in facie deformatus prodire in publicam refugeret: misit hic Pontifex pallium Hugoni, jam virò factò, in pueritia electo Rhemensi Archiepiscopo; qui à Joanne pridem Decimo quinquennis confirmatus fuerat in electione, à Rhemensibus publica legatione petitur: sedit annis tribus, mensibus 4. diebus 3.

132. **M**ARTINUS Tertius, à pluribus Marinus Secundus dictus (vide supra in Martino Secundo): sub ipso Constantinus Porphyrogenitus solvit Edessenorum obsidionem, mediante dono imaginis, quam vultus sui Christus miraculose delineatam, Abagaro Regi miserat: hæc Imago primo Constantinopolim, inde ob bella translata est Romam, & magno honore culta: fuit ipse Romanus, annorum trium & dimidii Pontifex.

*Imago Christi
Abagaro
Regi missa.*

133. **A**GAPETUS Junior, vir innocens, & Reipublicæ Christianæ amator, Monachis, & præcipue Casinensibus privilegia multa concessit. Legatos misit in Galliam, ad stabilendum Ludovici Quinti Regnum, quod factione Hugonis Capetis, variis nutabat insultibus; qui illud dein invasit: fuit Romanus, annorum prope decem Pontifex.

134. **J**OANNES Duodecimus Romanus ex Comitibus Tusculanis, electus ambitione Patris sui Alberici potentissimi Principis, cum nondum decimum septimum ætatis suæ annum expleffet: quod tolerandum potius suasere pessima illa tempora, quam Ecclesiam schismate scindere, utpote malo omnium pessimo: mutavit ipse nomen, quod vocabatur Octavianus, in Joannem; ut posset audire in adulatoris acclamationibus: *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes*: qui existens Pontifex venerationi magis quam devotioni, & voluptatibus plus quam precibus vacabat; aliaque auditu indigna de illo narrantur. Otho Magnus, primus ex Germanis Imperator, à quo ipse anno 962. Coronam Imperialem accepit, quibusdam querulis de illius excessibus respondisse fertur: Puer est; facile bonorum mutabitur exemplo virorum: fuit per annos fere novem non bonæ notæ Papa.

135. **B**ENEDICTUS Quintus, Romanus, à Romanis Joanni per annum unum subrogatus fuit: quod audiens Otho Imperator, Romam reduxit in angustias, eamque fame laborantem accepit in deditionem: mox (quod ipsius non erat) convocavit Synodum, in qua extractoratus fuit Benedictus, substituto Leone sequenti: quod facinus Deus

Papa juvenis annorum septendecim.

Imperatoris non est Synodum convocare, & Pontificem mutare.

Deus ipse vindicavit, immiffa in ejus exercitum peste læviffima, qua Antiftites multi, inter alios, extincti funt. Benedictus interim vir patiens & fanctus, traductus in Germaniam, Hamburgi fancto fine quievit: aliqui Benedictum hunc inter Pontifices non numerant, quod vivente Joanne fuffectus fuerit.

136. **L**EO Octavus Romanus, Canonicus Regularis, fuffectus etiam per novem menses fuit, eo tempore quo in exilium Benedictus miffus fuerat: fed schisma hinc ortum duravit etiam aliquo tempore fequentis, Papæ.

Schisma
XVI.

Leo 8. contra Benedictum 5.

137. **J**OANNES Decimus tertius: cum tandem per Othonem Primum Imperatorem turbæ Romanæ effent compofitæ, Pontifex hic lætitia repletus, Othonem Juniozem Imperiali corona decoravit, & confortem ejus Theophaniam Imperatoris Græcorum filiam: in monumentum autem, & augmentum tantæ felemnitatis anno 968. elevata eft campana miræ magnitudinis recens ære fufa, quam prius facris ritibus Papa confecravir, atque Joannis nomine nuncupavit: hincque invaluit ufus benedicendi campanas, easque aliquo nomine indigitandi. Sub hoc Pontifice contigit, quod narratur in Breviario Romano Kalendis Augufti; cum anno falutis humanæ nongentefimo fehexagefimonono quidam

Benedictio
& nominatio Campanarum.

*Attalus
Reliquiarum
Jauber.*

dam Comes Othonis Imperatoris familiaris, occupatus ab immundo spiritu, seipsum dentibus lanigaret, is iussu Imperatoris ad Joannem Pontificem ducitur, qui ut sacra Vinculorum Petri catena Comitibus collum attigit, erumpens nefarius spiritus, hominem liberum reliquit; ac deinceps in urbe Vinculorum religio propagata est: fuit Joannes hic Romanus, annisque fere septem Petri Cathedram optime tenuit.

138. **D**ONUS Junior (eo modo Secundi inter Pontifices, præsertim ubi duo tantum ejusdem sunt nominis, passim vocantur) Romanus, trium duntaxat mensium Pontifex, tantæ modestiæ fuisse refertur, uti si nihil in Pontificatu gessit, quo præterea laudaretur, non tamen aliqua injuria affectus, vel ignominia notatus fuerit, ut sequens mox Pontifex.

139. **B**ENEDICTUS Sextus, Romanus, à Cynthio præpotenti Romano captus, in Molem Adriani, quam Sancti Angeli vocant, includitur, eodemque in loco fame moritur: aliqui post annum unum & tres menses strangulatum volunt: male autem à Cynthio actum est; non enim ad illum pertinebat, etiamsi Benedictus deliquisset, Pontifici manus injicere. Miratus Platina de tanta in Pontificem injuria Othone[m] Impe-

pe-

peratorem, Ecclesiæ Romanæ defensorrem accerrimum, nullam sumpsisse vindictam, sed illum aliis negotiis impeditum fuisse putat.

140. **BONIFACIUS** Septimus; cuius cognomen & patria ob ignobilitatem (ut Platina credit) reticetur; aliqui Germanum dicunt, & Francōnem antea vocatum: Pontificatum malis artibus adeptus, pessime dimisit; nam mense septimo relinquere Urbem coactus, pretiosissima quæque ex Vaticana Basilica subtrahens, Constantinopolim fugit; quomodo obierit, vide paulo post in Joanne Decimoquarto.

141. **BENEDICTUS** Septimus, Romanus, Comitum Tusculani filius, Arnulphum Archiepiscopum Rheimensem, seditione pulsum, Sedi suæ restituit: ab ipso Sanctus Stephanus Hungariæ Rex Regium nomen & diadema impetravit: sub ipso Corpus Sancti Bartholomæi Apostoli ex Urbe Beneventana, Romæ in insula Tiberina collocatum fuit: in magnis Ecclesiæ turbis laudatissimus novem fere annorum Pontifex vixit.

*Corpus S.
Bartholomæi
in Insula
Tiberina.*

142. **JOANNES** Decimus quartus, Italianus Papiensis, sive Tricinenfis, Petrus antea vocatus: sub hoc Pontifice Romæ institutum fuit Sodalitium, pro

*Institutum
Sodalitium
defunctorum.*

solamine Fidelium defunctorum per præces & eleemolynas impetrando; & ad refricandam in mentibus viyorum mortalitatis memoriam, nihil in Sacello ad hoc præparato, præter genuinam totius mundi domitricis Mortis imaginem, ubique repræsentabatur, tum in parietibus, tum in altari, & ornamentis sacris, in musica, & officio divino: ad sacelli introitum videbantur plurima mortuorum ossa & capita; uti hodie in funebri apparatu adhuc fieri videmus; multi Prælati, & Episcopi nomen huic Sodalitio dare non dedignabantur, ejusque memorix testis tabula marmorea adhuc extat Romæ in Diaconia SS. Cosmæ & Damiani: singuli Sodalium pro singulis de Sodalitio defunctis 40. Missas celebrari curabant; uti S. Gregorius 30. instituerat; quem numerum quadragenarium imitari hodie incipiunt, qui supra Plebem 30. Missis Gregorianis contentam, sumptuosius suos sepelire satagunt. Exactis à Joanne hoc in Pontificatu tribus mensibus, rediit invalor & expilator Bonifacius, qui suorum factione Papam detrusit, in munitionem

Schisma
XV.
Bonifacius
7. prius expul-
sus de-
nuo rever-
sus.

S. Angeli à factionariis occupatam; ubi per menses quatuor pessime detentus Joannes fame periit: unde tetrum Schisma exortum fuit. Bonifacius vero post totidem ab ejus nece menses, ultore Deo repentina morte percussus est; quem sui fautores, post tetrix animæ exala-

sionem, lanceis confossum, nudumque per plateas tractum, insepultum abiecerunt: licet quidam Clerici postea se pelierint.

143. **I**OANNES Decimus quintus, Romanus de Vicō Albæ Galliæ, Pontifex annorum 10. & mensum 4. Clericis odio habitus fuit, quod divina & humana cognatis & armibus suis elargitur. HUGO Capet, post Ludovicum Quintum Carolinorum ultimum, tertie stirpis Franciæ Rex, ad hunc Joannem Legationem misit, quem invitabat in Galliam, ad componendas Rhemensis Ecclesiæ discordias: Pontifex autem Legatum suum eo direxit Abbatem S. Bonifacii Urbis Romæ,

*Papa nimis
affe. sua erga
suos.*

144. **I**OANNES Decimus sextus: hunc Crescentius potens Romæ Consul, Urbis Imperium sibi vendicare studens, ita persequi cœpit, ut Urbem relinquere Papam oportuerit: sed ubi innotuisset ipsum pro auxilio Legationem misisse ad Othonem Imperatorem, Crescentius humanissime revocavit: quo redeunte Consul cum Senatu ad pedes Papæ se prostravit petens veniam, eaque obtenta, in concordiam redacti vitam simul quiete traduxere. Hic Pontifex habetur auctor Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, die secundæ Novembris. Sanctus Odilo Cluniacensis Abbas illam quidem in suis mo-

*Commemora-
tio omnium
Fidelium de-
functorum 2
Novemb.*

nalteriis antea instituerat ; sed hujus Pontificis auctoritate ubique locorum tenendam , sacris legibus sancitum fuit : fuit ipse Romanus , mensium tantum 4. & aliquot dierum Pontifex.

145. **G**REGORIUS Quintus , Saxo-
Germanus , Bruno ante vo-
catus Othonis Imperatoris Tertii affinis ,
cujus interposita auctoritate Pontifex
creatur ; quem die Pentecostes anno
998. Imperiali Corona decoravit : ve-
rum post Othonis in Germaniam dis-
cessum , seditionibus Romanorum exa-
gitatus ad Imperatorem confugit ; Ro-
manique Joannem Episcopum Placenti-
num ab ipsis Decimum septimum dic-
tum intruserunt. Gregorius hic Electo-
res Sacri Romani Imperii , non deter-
minando numerum ; primus instituit , vi-
delicet solis Germanis licere Principem
deligere , qui Cæsar , & Rex Romano-
rum appellatus , tum demum Impera-
tor & Augustus haberetur , si eum Ro-
manus Pontifex confirmasset : nam de-
functo Othone , omnes Feudatarii Prin-
cipes Imperii per annos ducentos elec-
tionem fecerunt : septem vero Electo-
res postea determinati sunt sub Inno-
centio Quarto anno 1245. Hic Ponti-
fex propter largas elemosynas , & egre-
gia facta , quibus claruit , *Minor Grego-
rius* est appellatus : sedit per annos tres ,
& menses fere octo.

Qui S. R.
Imp. Pri-
mum Electro-
res.

146. **I**OANNES Decimus septimus, Italus, Episcopus Placentinus, contra Gregorium intrusus, & pro Pontifice habitus fuit: nomen ejus quidam ex Pontificum Catalogo supprimunt, nonnulli vero apponunt; quod Populi, Clerique Romani contenti, ad quos electio spectabat, Pontificatum inisset. Schisma interim per mentes decem, quibus hic intrusus regnavit, in Ecclesia fuit: & coactus ab Imperatore Othone se abdicavit, effossisque oculis in Germaniam relegatus est.

Joannes Episcopus Placentinus contra Gregor.
f.

Schisma
XVI.

147. **S**ILVESTER Secundus, Gallus ex Aquitania, Monachus Floriacensis prope Aureliam, dein Abbas Bobiensis, & Archiepiscopus Rhemensis ab Hugone Capeto designatus; cujus filii Roberti Pedagoga quondam fuerat, ante Papam Gerbertus Philosophus vocatus est: cum Episcopatu legitime depositus fuisset, scripsit virulenta adversus Pontificum Epistolas, à Cardinali Baronio confutata, tanta Sede, ut Spondanus ait, indignus. Mathematicæ & Astrologiæ scientissimus præbuit ansam ignavis sæculo isto 1000. quo nullum indoctius & infelicus fuit, opinandi, quod magicis incantationibus ad tantum culmen evehctus fuisset: prudenter tamen fere per quatuor annos Pontificatum administravit, ipse cultor doctorum &

Anno
Christi.
1000.

sanctorum Virorum, ac jurium Ecclesiarum defensor, pro cuius subsidio primus edita epistola parænetica bellum sacrum conclamavit. Qui referunt eum opera diaboli Pontificatum fuisse assecutum, ajunt, inquisisse quandiu in ea dignitate esset victurus, diabolumque respondisse: si non attigeris Hierusalem, diu vives; quo responso lætus, longè finem suum abesse suspicabatur: sed quarto Pontificatus sui anno, dum tempore Quadragesimæ Romæ in Basilica S. Crucis in Hierusalem sacrificaret, subito se moriturum cognovit: quare pœnitentia ductus errorem suum coram populo confessus est, rogavitque ut corpus suum diabolicis artibus seductum membratim detruncaretur, dissectumque ac laceratum super currum imponeretur, & eo loci sepeliretur, quo sponte ab equis foret vectum: feruntque Dei nutu (ut scelerati discant veniæ locum sibi relictum esse, modo rite pœnituerint) equos ipsos sponte ad Lateranensem Ecclesiam pervenisse, ibidemque sepultum fuisse. Refertur insuper, quando tumba ipsius, ex collisione ossium, quæ intus movebantur, solebat sudare, præsagium fuisse mortis tum regnantis Pontificis: quam ei tumbam erexit tertius in Papatu successor Sergius Quartus, uti postea narrabitur:

148. **I**OANNES Decimus, octavus, Patria & Cognomentum ejus ob ignobilitatem prætermittitur: Ciaconius putat Romanum fuisse ignobilissimum, qui Sicco ante vocatus sit: quinto ab initio Pontificatus mense moritur; unde ob breve tempus nihil de eo memoria dignum scribitur, nisi quod ipso Pontifice multa prodigia apparuerint, visusque fuerit Cometes, & multæ urbes terræ motu concussæ referantur.

149. **I**OANNES Decimus nonus: hujus tempore Constantinopolitana Ecclesia cum Romana conjuncta est unione Catholica, & à Sergio Patriarcha ipsius nomen Papæ in sacra Diptyca est relatum. Joannes hic, quem Platina Vigesium indigitat, se ipse Decimum nonum appellat in suis quæ ab Onuphrio in Annotationibus ad Platinam referuntur Diplomatum, & publicarum tabularum instrumentis ipsius tempore factis: quare Joannes illi, qui postea 21. 22. & 23. passim vocantur, tantum 20. 21. & 22. dicendi sunt: fuit hic Joannes 19. Romanus, annorum fere sex Pontifex.

Nomen Papæ à Grecis in dipthyca relatum vide Onamast.

150. **S**ERGIUS Quartus, Romanus, vir sanctissimæ vitæ, cum ante, tum in Pontificatu, in pauperes liberalis, in amicos jucundus, in delin-

quen-

*Primus Pa-
pa, quem in
nomine mi-
tando sequen-
tes sunt se-
cuti.*

quentes clemens, iuste & integre omnia gubernans; eo mirabilior fuit, quod istius temporis Pontifices potius intrusi à sæculi Principibus, quam electi, monstra hominum essent: tunc Monachus Benedictinus; cum Petrus vocaretur, ob reverentiam erga primum Christi Vicarium Petrum, nomen mutavit: ante illum quidem aliqui nomina sua mutaverant, sed nullà in successoribus consequentia, quam nominis mutationem non sine ratione Pontifices post hunc deinceps imitati sunt; quod Christus Dominus Petro ad Apostolatam assumpto nomen novum imposuerit; Joannis v. versu 41: *Tu es Simon filius Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Sergius hic sepulchrum insigneparavit Silvestro Secundo antecessori suo, ut Magis notam dilueret, quam ob summam Matheos peritiam contraxerat: annis fere tribus præfuit.

*Aureum Po-
mum cum
Cruce Insigne
Imperii.*

457. **B**ENEDICTUS Octavus: Sanctus Henricus Rex Romanorum anno 1014. Romam venit, ut Benedictum hunc Urbe pulsam & profugum adversus quemdam Gregorium Romanorum potentia intrusum suæ Sedis restitueret: ad cujus adventum, mox Gregorius abdicavit. Henrico dein obviam processit Papa cum Clero & Senatu, atque insigne Imperii Orbem, fere Pontium aureum preciosissimis ornatum

tum gemmis inserta desuper aurea Cruce, ei tradidit: quo intelligeret sic eum debere gubernare mundum, ut non oblivisceretur submittere se Cruci Christi; & non aliter imperare, nisi egregiis virtutibus ornatus, dignus haberetur vivificæ Crucis prætegi vexillo: (hinc & hodie dicitur: Leopoldo Sceptrum Sacri Romani Imperii, Pomumque Orbis Christiani in summo capite crucigerum, & Thronum Majestatis Cæsares moderante, direttore ejus & sospitato- re Crucifixo mundi Servatore): post hæc Papa coronavit Henricum, & Conjugem ejus Cunegundem, prævia data responsione in atrio Basilicæ Vaticanæ, quod Advocatus, patronus, & Defensor foret Ecclesiæ, cujus privilegia, & liberam Papæ electionem post inunctionem confirmavit. Beatus hic Imperator animadvertens non dici Romæ Symbolum in Missa post Evangelium (quod tamen alibi canebatur,) responsum accepit, quod Romana Ecclesia non fuisset aliquando hæresi infecta, sed secundum Petri doctrinam, in soliditate Fidei permansisset inconcussa: at, inquit Henricus, ideo magis necessarium est Symbolum frequenter decantari: sic suscepta est Romæ consuetudo aliena. Cassinurus Cluniacensis Monachus, atque Diaconus, Regni Poloniæ hæres, dispensatione Benedicti, pro ea à Polonis rogati, absolutus Votis, & Ordinibus sacris,

*Imperator
Advocatus
Ecclesiæ.*

190. ROMANOR. PONTIF.

*Rotunda Po-
lono-um
Conjura*

sacris, coronatur Rex, ea conditione ut
Potius omnes rotunda in morem Mo-
nachorum tonsura utantur, nec ultra
auriculas comam promittant: quo mo-
do adhuc hodie tondentur. Fuit hic
Pontifex Romanus ex Comitibus Tus-
culanis, Theophylactus antea vocatus,
annique duodecim sedit.

*Canonizatio
S. Romualdi
an. 1032.*

132. IOANNES Vigefimus, corona-
vit anno 1027. die 5. Pasche
Conradum secundum Imperatorem. Sanctum
Romualdum eodem anno defunctum
quique post ejus obitum cano-
nizavit, id est in Canonem sive ordi-
nem Divorum redegit, (vide Onomat-
icon) juxta ritum ejus temporis, qui
erat, ut petentibus concederet Aposto-
lica Sedes, super corpus defuncti Ala-
ria constituere, & Missas celebrare: fuit
hic Joannes Romanus, Benedicti De-
cessoris frater, ex Comitibus Tuscula-
nis, Monachus Benedictinus, & rarissi-
mo exemplo fratri in Papatu successit:
quod tantum semel antea in Stephano
tertio, & Paulo primo fratribus acci-
dit; seditque hic secundus & ul-
timus frater in Papatu successor an-
nos fere decem.

*Secundus, &
ultimus fra-
tris in Papa-
tu successor.*

*Puer decem
annorum Pa-
pa.*

153. BENEDICTUS Nonus, decem
annorum puer Alberici Co-
mitis Tusculani, duorum immediatè
precedentium Pontificum fratris filius,
succes-

infectus, vel potius intrusus est factio-
 he Patris agre ferentis, Papatum suc-
 cessione duorum Fratrum suorum ger-
 manorum quodammodo stabilitum egre-
 di e familia sua: ut autem tantum ne-
 fas attentare Albericus præsumeret;
 præcellerat exemplum in puefulo quin-
 quenni electo & confirmato Archiepis-
 copo Ræmensi, & in Joanne Duode-
 cimo, annorum septemdecim juvene,
 ex iud. m Comitibus Tutulanis; ambi-
 tione cognominis Patris *Alberici*, in
 summum Pontificatum intruso: fuit-
 que habitus puer hic legitimus Papa,
 à quo petierunt & obtinuerunt Pallium
 tres Archiepiscopi Hamburgenses sibi
 invicem succedentes; omnes viri sancti-
 tate insignes: tanta scilicet vigebat tunc
 observantia erga Romanam Ecclesiam,
 ut quæcumque audirent Petri Thro-
 no insidere, colere & venerari non de-
 tractarent: de ipso Martyrologium Kæ-
 lendis Junii: *Treviris Sancti Simeonis Mo-
 nachii, qui à Benedicto Papa Nono in Sacer-
 dotum numerum velatus est.* Nec est quod
 Novatores ut Baronius ait, hoc Eccle-
 siæ Romanæ objiciant; ipsa talia non
 faciebat, sed pati cogebatur, ob poten-
 tiam sæcularium Principum.

154. **S**ILVESTER Tertius, Romanus,
 Puero huic in Pontificatu sup-
 positus fuit: qui Sede duobus fere men-
 sibus occupata, à Benedicti factionariis
 excu-

198 ROMANOR. PONTIF.

excussus est: sed puer cunctis se invifum cernaens, Joanni Sacra Romanæ Ecclesiæ Archipresbytero Pontificatum dimifit, qui Gregorii Sexti nomen assumpfit.

Schisma XVII.

Tres simul Pontifices Romanæ residentes, contra quos quartus suffectus.

1155. **G**REGORIUS Sextus, Romanus, cum per annum ac fere mentes sex sedisset, dimiffam Cathedram Benedictus pueriliter repetiit: atque ita tres simul Pontifices Roma habuit. Vt Regnò, cujus Rex puer est! araditque Otto Brisingensis, tres istos Pontifices, divisit inter se redditibus, simul Romæ sedere vifos: unam ad S. Petrum, alterum ad Sanctam Mariam Majoram, & Benedictum in Palatio Lateranensi: quo durante Schismate Henricus Tertius in Italiam veniens, ventilata erroneorum Pontificum causa, tribus istis quartum substituit Suidgerum Episcopum Bambergensem, qui Clemens Secundus dictus fuit.

1156. **C**LEMENS Secundus, Saxo-Germanus, Suidgerus antea dictus, in die Nativitatis Domini anno 1107. solenniter consecratus, Henricum Tertium Germaniæ Regem, cujus fuerat Capellanus, & Episcopus Bambergensis, & conjugem ejus Imperiali dignitate sublimavit: sed abeunte in Germaniam Imperatore, Romani Pontificem, injussa suo creatum, veneno & medio sustulere, Pontificatus mense no-

no : & scribunt quidam venenum in hos-
 usus ab ignobili quodam Bavaro para-
 tum fuisse, qui ei in Pontificatu succes-
 sit, & Damasus Secundus appellatus est.

157. **D**AMASUS Junior Germano-
 Bavarus, Popo Bagnarius
 antea dictus, ingeniosus, & in nego-
 tiis tractandis dexter fuit: qui brevis-
 simi temporis Pontifex, vigesimo quar-
 to Pontificatus die per vim occupati,
 subito mortuus est; ita ut nonnulli
 hunc inter Pontifices nequaquam nomi-
 nandum censeant. Alii sic narrant: quod
 dum a Benedicto Nono supradicto pue-
 ro Ecclesia adhuc affligeretur, hic Da-
 masus missus ab Imperatore eligendus,
 omnium votis acceptus; brevi que de-
 functus fuerit: quomodo autem Bene-
 dictus ille infelicitate obierit, testatur Pe-
 trus Damiani Cardinalis contaneus; quod
 apparuerit aliquibus horribili figura cor-
 pore urfino, auribus & cauda asininis,
 dicens se a Deo, & Petro, cujus de-
 honestaverat Sedem, inter bestias asinan-
 darum in desertis & putidis locis, us-
 que ad finale iudicium; damnatumque
 inde ad inferos: postquam interpolate
 ita regnasset per annos 12.

Hoc tempore prope medio inter nos-
 trum & Christianitatis primordium, cir-
 ca seculum nempe nonum; indoctum
 pessim & infelix dictum: licet negari
 non possit; Pontifices Romanos a pri-
 mo-

morum pietate Pontificum nonnikil def-
civisse ; Deum tamen Ecclesiam suam
(uti bene notat Baronius) non dese-
ruisse existimandum est ; Principibus Chri-
stianis sanctitate conspicuis eam tum vel
maxime fulciendo ; quales fuerunt SS.
Henricus Imperator cum Coniuge sua
Cunegunde , Stephanus Rex Hungariæ
cum filio Emmerico , Wratislaus Spire-
nzus Dux Bohemiæ cum Wenceslao fi-
lio , Canutus Rex Daniæ , Eduardus An-
gliz , Robertus Franciæ , Ferdinandus
Rex Castellæ & Legionis , dictus Mag-
nus &c. ita ut quod in uno defuit , in
altero Deus suppleverit.

158. **L**EO Nonus , Franco-Germanus,
nobilis Comes de Aspurga,
prius Monachus Benedictinus, dein Pa-
pa, Virtutum & Miraculorum (ut Mar-
tyrologium Romanum 19. Aprilis) lau-
de insignis , quasi Sol novus exoritur.
Post Leonem 3. qui S. Svibertum , &
Joannem 10. qui Sanctum Romualdum,
ac Benedictum Nonum , qui Sanctum
Simeonem Trevirenses , Leo hic in Ca-
nonem Divorum solemaiter retulit SS.
Gerardum Tulli Leucorum , & Wolfan-
gum Ratisbonæ Episcopos : cumque esset
Musica & sacrarum literarum scientia ex-
cultus , multas ad cantum Antiphonas
composuit , & aliquot præclara opuscu-
la Ecclesiæ Dei utilia edidit : decrevit
ut ad omne plenum Officium , excep-
tis

tis Adventu, & Innocentium festo, feriis, ac vigiliis, atque á Septuagesima usque ad Pascha, cantetur in Missa Hymnus Angelicus *Gloria in Excelsis*: ante quidem cantabatur, ex decreto Telesphori in omni Missa; sed hic restrinxit: mandavit insuper Clericorum domicilia juxta Ecclesiam construi debere: sedique laudabiliter paulo ultra quinque annos: & ad ipsius tumultum in Vaticano coruscant miracula.

Gloria in Excelsis quando omitti debeat.

Clericorum Domicilia prope Ecclesiam.

159. **V**ICTOR Secundus Germano-Bavarus, Everardus antea dictus, Comes Calbensis, Henrici Tertii Imperatoris propinquus & consiliarius: sub ipso Episcopus quidam de crimine Simonie acculatus, cum illud detrectaret confiteri, repente jussus est dicere, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*. Patrem quidem, & Filium discrete & expedite protulit, Spiritum autem Sanctum nequaquam valuit proferre: itaque se Divino judicio convictum cernens, crimen confessus est, & deposito Episcopatu, mox Spiritum Sanctum libero quoque ore protulit. Pontifex hic paulo ultra duos annos præfuit.

Simonia crimen in Spiritum Sanctum.

160. **S**TEPHANUS Decimus Got- Leonis Ducis Lotharingæ filius, primum Canonicus Regularis, deinde Monachus, atque Abbas Cabilas, in Pontificem assumptus, ita permisit in locum

cum suum alium eligi Abbatem, ut post obitum suum dimitteret succederet. Mediolanensem Ecclesiam, quæ à Romana ducentos fere per annos se subtraxerat, eidem submisit, & univit. Petrum Damiani ab eremo revocatum, invitum creavit Cardinalem & Episcopum Portuensem; quem mox coepit aulicæ vitæ tadere, ac de reditu ad Eremum sequentem Papam interpellavit; quod tandem ab Alexandro Secundo obtinuit: hunc Petrum Honestum (de familia nobili, Honesta dicta) nominatum; Damiani filium, ob amorem solitudinis, egregiam vitæ sanctimoniam, singularem eruditionem, ac zelum Ecclesiasticæ Discipulæ, Hieronymum juniorem invenimus appellatum; ipse autem se Petrum peccatorem appellabat. Stephanus hic septem tantum menses, & aliquot dies præfuit.

S. Petrus
Damiani
Hieronym.
junior. dic-
tus, se Pe-
trum Pecca-
torem nomi-
nabat.

161. **B**ENEDICTUS Decimus, nullus plane ingenii (vide Baronium Tom. 11. ad annum 1058.) Mincius antea dictus, inferitur hic à Platina, ab aliis tamen prætermittitur; quod intrusus & invalor reputetur, atque per vim & factionem nonnullorum Potentium noctu fuerit consecratus, dum inter Cardinales plerique cum Petro Damiani hæc detestantes fugere per diversa latibula coacti fuerunt: qui cum Sedem Apolliticam nefarie tenuisset per-
men-

mensis fere decem, expulſus eſt: fuit Romanus ex Comitibus Tuſculanis, cujus familiae ſeptem ſummi Pontifices referuntur: Sergius 3. Joannes 11. & 12. ac Benediſti quatuor, 7. 8. 9. & hic Decimus.

Septem Rom.

Pontific. ex

Comit. Tuſc.

262. **N**ICOLAUS Secundus coronavit Romæ Henricum Quartum Imperatorem anno 1058. ſub hoc Pontifice, tempore Petri Damiani poſteſtas data fuit ſolis Cardinalibus, & non aliis, creandi Pontificem, & dignitas Cardinalatus in majori honore haberi cœpit; ordinatumque fuit, ut quicumque Pontificatum alio modo, quam cœncordi Cardinalium electione obtineret, pro excommunicato & apoſtata haberetur: Eodem tempore Berengarius Archidiaconus Turonenſis Hæreſiarcha, argumentis ab ipſo Pontifice in medium aliſis conſutatus & devictus palinodiam cecinit, erroremque ſuum circa Sacramentum Euchariftiæ, in quem tertio reciderat, revocavit: de quo narrat Guilielmus Bibliothecarius, quod proximus morti exiſtens, feſto Epiphaniæ magnis ſuſpiriis dixerit: Hodie apparebit mihi Chriſtus ad gloriam meam, uti ſpero, ratione poenitentiae meae; vel ad damnationem, uti timeo, ob animas quas ſeduxi, & reducere non potui: fuit hic Nicolaus Gallus tranſalpinnus Allobrox ſive Sabaudus, annorum duo-

*Papa à ſolis
Cardinalibus
creandus.*

*Berengarius
Hæreſiar. &
ſipſiens &
moriens.*

duorum , & mensium lex Pontifex.

163. **A**LEXANDER Secundus ita rescriptit super Presbytero epilepsia laborante : clericus habens ordi-

Epilepticis nem Presbyterii; sed quia caduco morbo la-
Miss. celeb. borat, non ausi sumus concedere, ut offer-
non licet. ret, vel Missam celebraret: quia vero lan-

guor in culpa non est, super hac re aucto-
ritatis nostrae decreto consulenda delibera-
vimus; consulimus itaque, ut si frequenter
hoc morbo tangitur, ab oblatione & Missa-
rum celebratione omnibus modis prohibeatur:
indeccens enim est & periculosum, ut in con-
secratione Eucharistiae morbo vitæ epileptico
cadat. Si vero Dei misericordia convalescit

Licet, si con-
valuerint.

(quandòquidem non culpa sed infirmitas in
causa est) eum sacrificare jam non interd-
cimus. Sub hoc Pontifice contigit Schisma

decimum octavum, Cadolo Parmæ
Episcopo, manifesto Simoniacò, à non-
nullis factiosis electo, & vocato Hono-
rio secundo. Dum hic Pontifex à Con-
cilio, ad componendum Schisma Man-
tuz coacto, Lucam transiret, majorem
hujus Urbis Ecclesiam B. Martino dica-
tam, cujus ipse Episcopus fuerat, so-
lemniter consecravit, ejusque Canoni-
cos speciali prerogativa Mitra Episcop-
ali insignitos reddidit, ac multis auxi-
privilegiis: vide paulo post in Pascha-
li Secundo, qui simile quid fecit Eccle-
siz Compostellanæ: statuit hic Papa ut
excepta die Nativitatis Domini, non
nisi

Schisma
XVIII.

Cadulus Parmæ
Episcop.
contra Ale-
xand. 2.

piſi ſemel in die celebretur; fuit Mediolanenſis, Canonicus Aurelianus annifque undecim cum dimidio fedit.

164. GREGORIUS Septimus magno omnium conſenſu eligitur invitus & reluctans; qui idcirco hunc expedivit ad Henricum Germaniæ Regem, deprecans ut electionem ſuam impediret: de eo Martyrologium 25. Maij. *Salerni, de poſitio Sancti Gregorii Pape Septimi, Eccleſiaſtica libertatis propugnatoris acerrimi.* Ipſe de numero Pſalmorum ac Lectionum per totum annum in Officio Eccleſiaſtico ſic ſtatuit: *A die, inquit, Reſurrectionis uſque ad Sabbatum in Aſiſis; & à die Pentecoſtes uſque ad Sabbatum ejuſdem hebdomade, tres Pſalmos tantum, tresque Lectiones antiquo more cantamus & legimus; omnibus aliis diebus per totum annum, ſi feſtivitas eſt, novem Pſalmos, & novem Lectiones dicimus; aliis autem diebus duodecim Pſalmos; & tres Lectiones recitamus: in diebus Dominicis octodecim Pſalmos, & novem Lectiones dicimus, excepto die Paſche & Pentecoſtes. Ecce numerum Pſalmorum & Lectionum, quem hodie adhuc in Officio Eccleſiaſtico ſervamus.*

Numerus Pſalmorum ac Lect. qui in offic. Eccl. adhuc ſervatur.

Contra clericos fornicatores.

Si qui ſint Presbyteri, aut Diaconi, aut Subdiaconi, qui crimini fornicationis ſint obnoxii, interdiciamus eis ex parte Omnipotentis Dei, & auctoritate S. Petri, introitu Aſiſis ſacræ donec acta penitentia ſatisfaciant: ſi

vero in peccato suo perseverare maluerint, nemo officium eorum auscultare velit; quia benedictio eorum vertitur in maledictionem,

*Collatio Sa-
cerdotiorum
non fiat à
Laicis.*

Oratio in peccatum. De collatione Sacerdotiorum ita sanxit: Sapientiorum Patrum de non fiat à creta sequentes, decernimus, ut si quis posthac Episcopatum, aut Abbatiam; aut aliquam Ecclesiasticam dignitatem ab aliquo Laico acceperit, nequaquam inter Episcopos, aut Abbates numeretur, eique gratia Sancti Petri, atque introitu Aedis interdicatur. Eadem ratione, si quis Imperator, Rex, Dux, Marchio, Comes, aut quælibet alia secularis potestas, aut persona Episcopatum, aut aliam Ecclesiasticam Dignitatem detulerit, ejusdem sententiæ vinculo teneatur; ita Ecclesiasticæ libertatis vindex acerrimus: sub iplo coacta Rom. synodo constitutum

*Solus Pontif.
Rom. Papa
dictus.*

est, ut Papæ nomen uni Romano Pontifici tribueretur, quasi sit omnium Pater Patrum, & Pastor Pastorum. Sub hoc fere tempus cœpit Ordo Monachorum Carthusiensium à S. Brunone Doctore Parisiensi, & Canonico Rheimensi institutus anno 1082. Contra hunc sanctum Pontificem excitatum est schisma decimumnonum, & creatus fuit Anti-

*Ordo Carthu-
sianorum.*

*Schisma
XIX.*

*Guibertus,
Clemens 3.
dictus contra
Gregorium
7.*

papa Guibertus Archiepiscopus Ravenas, cui nomen impositum Clemens Tertius; fuit Gregorius Italus Etruscus, ex Comite Petiliano factus Monachus Benedictinus; & parum ultra duodecim annos sanctissime præfuit Ecclesiæ Romanæ.

165. **V**ICTOR Tertius, postquam electioni suæ ex humilitate, quantum poterat, restitisset, tandem acquiescens Coactio Consilio, Guibertum, qui clemens Tertius dici volebat, excommunicavit. Decrevit Penitentiam & Communionem non debere suscipi, nisi à Catholicis Sacerdotibus, meliusque esse sine visibili communionē persistere, & invisibiliter communicare Domino, quam eam ab hæreticis & schismaticis sumendo, à Deo separari. Fuit Papa hic nemine & re egregius sui Victori, nam natus patre Beneventi Principe, sponsam summo loco natam intactam relinquens, clam eretum petiit; factus Monachus Benedictinus, inde summus Pontifex, uno circiter anno præfuit.

*Penitentia,
& Communio
ab Hæreticis
non sumenda.*

166. **U**RBANUS Secundus, ex Canonico Regulari Lateranensi, sancti Brunonis discipulus; cujus consiliis & doctrina, in tot illis Ecclesiæ calamitatibus (nam schisma Clementis Tertii Antipapæ nondum extinctum erat) aliquot annis hic Pontifex usus est: induxit expeditionem contra infideles in Terram Sanctam: erat autem pro Ripendio Indulgentia plenaria proposita, & pro tessera militari Crucis signum rubei coloris super scapulam dexteram, militum vestibus impressum: hinc Expeditio vocata est Cruciatâ, & Diploma

*Expeditio
Cruciatâ.*

Bulla Cruciatæ. Bulla Cruciatæ, subintellige, Expeditionis. Ut autem Deus omnia prosperaret, Papa ordinavit & indixit Clericis Officium B. Mariæ (a Gregorio Tertio Monachus Calsinensibus injunctum) quod pie susceptum est etiam à Laicis, additis Indulgentiis: ac Duce Godefrido Bullonio Hierosolima Infidelibus erepta est 14. Julii 1099. fuit ipse auctor cultus & venerationis B. Mariæ in Sabbato, & Præfationis in Missa de eadem, quæ hæbet: *Et te in veneratione B. Mariæ semper Virginis collaudare, benedicere, & prædicare.* Instituit ut per intercessionem ejusdem B. Virginis invocetur Gratia Divina in principio homiliarum sive concionum, dicendo *Ave Maria*: retulit in numerum Divorum S. Attilanum Episcopum Zamorensem, de quo Martyrologium 5. Octobris: fuit Gallus Diocesis Rhemensis, & fere duodecim annis Petri Cathedram possedit.

Ave Maria sub initium concionis.

Anno Christi 1100. Schisma XX. Albertus, Theodoricus, & Sylvester contra Paschalem II.

167. PASCHALIS Junior: hunc nolentem & latitantem, cum protestaretur humeros suos tanto oneri nequaquam sustenturos, totus Clerus Papam desiderat: cui optimo Pontifici impius Imperator Henricus Quartus tres Antipapas successive subrogavit, quibus ipse toto fere Pontificatus sui tempore viriliter restitit, sub quo schismate hæresis orta est, quæ docebat Ecclesiam ex-

com-

communicationem contemnere. Papa hic coronavit Henricum Quintum, Quarti filium: anno 1111. concessit Abbati Monti Casini, ut vocaretur Abbas Abbatum. Septem Canonicos in Ecclesia Compofsellana instituit, qui vestibus purpureis, & mitris uterentur, quibus solis in Ara maxima, ubi Corpus S. Jacobi Apostoli conditum est, celebrare licet, quosque Cardinales vocavit: & hoc ex affectu quem gerebat ad hanc Ecclesiam, ubi in minoribus existens, Pontificis maximi Legatus fuerat: vide supra in Alexandro secundo, qui simile quid præstitit Ecclesie Lucensi. Fuit hic primus Papa, qui annos Pontificatus sui, sicut Imperator regni, computare, & subscribere cœpit: quod sequentes deinde Pontifices sunt imitati, signando: Pontificatus nostri anno secundo, tertio, &c. fuit Paschalis Tuscus, Monachus Cluniacensis, annosque octodecim sedit. Nota quod inter Benedictinos numerentur septem præcipuæ Congregationes; primi sunt Casinates, orti circa annum 550. deinde Cluniacenses circa annum 900. Camaldulenses anno 940. Vallis umbrosæ anno 1060. Cistercienses 1113. Silvestrini 1232. & Cœlestini anno 1174. aliqui Gulielmitas circa annum 1150. & alias minoris notitiæ Congregationes numerant: quamvis Aureliani S. Gulielmum Eremitam Augustinianum fuisse velint.

*Casinus
Abbas, Ab-
bas Abba-
tum. Com-
postellani
canonici Car-
dinales.*

*Pontificatus
nostri anno
secundo ter-
tio, &c.*

*Septem præ-
cipuæ Cong.
Benedictino.*

Schisma
XXI.

*Mauritius
Burdinus Lu
sitianus. Tem
plarii.*

Hospitalarii.

168. **G**ELASIUS Junior : adversus hunc legitimum & invictum ac renitentem creatum Pontificem , intrusus fuit in Sedem Petri Mauritius Burdinus , Archiepiscopus in Lusitania Bracharensis : sub Gelasio hoc orti sunt Templarii , sive milites templi , qui non longe à Sepulchro Domini , in parte ædium templi habitantes , nomen inde traxerunt : & Hospitalarii ; hi peregrinos ad Terram Sanctam tendentes hospitio excipiebant : illi per loca sacra eos armati ducebant ac reducebant , quò eis sine periculo invisere ea liceret. Templarius S. Bernardus regulas & exhortationes varias præscripsit , inter quos etiam avunculum habuit : duravit verò hic Ordo ducentos circiter annos , usque ad Clementem Quintum : sub quo vide quomodo sint extincti : fuit Gelasius Italus Cajeranus , Monachus Calinas , unius solum anni Pontifex.

169. **C**ALLISTUS Secundus , electus in Cluniacensi Cœnobio , ubi Gelasius obierat : ejus in Urbem adventus miro exceptus est applausu : quem præveniens Burdinus Antipapa , in munitionem Sutriam se recepit , unde extractus in perpetuum carcerem deportatus est : tandem post varias militum illusiones , deductus fuit per mediam urbem pilosa vervecis veste pro chlamyde

ru-

rubea indutus; Camelo ex adverso impositus, data ei in manibus pro freno cauda. Sub hoc Callisto Secundo, & Henrico Quinto Imperatore, inter Sacerdotium & Imperium insignis illa pax & concordia facta est anno plus minus quinquagesimo, ex quo inter Gregorium Septimum, & Henricum Quartum, ob Investituram, sive Sacerdotiorum collationem ingens discordia fuerat excitata. Compostellanum in Galæcia Episcopum, in honorem S. Jacobi Apostoli (de cujus miraculis ipse volumen fecit) constituit Metropolitanum: & duodecim Canonicos, ante tantum septem à Paschali Secundo statutos, qualitate Cardinalitia in Ecclesia Compostellana stabilivit: fuit Papa hic Burgundus Guilielmi Burgundiæ Comitis filius, Imperialis & Regiæ celsitudinis derivata consanguinitate generosus, annosque tere sex in Petri Cathedra sedit: sub ipso anno 1122. habitum fuit primum in Ecclesia occidentali sive latina, Romæ, Concilium generale nonum, Lateranense primum.

Pax inter Sacerdotium & Imperium, pro collat. Beneficiorum

Archiepiscopus Compostellanus.

Concil. generale 9. Lateranense 1.

170. **H**ONORIUS Secundus electus est hoc modo: Convenientes in Basilica Lateranensi Cardinales elegerunt Theobaldum S. Anastasiæ Presbyterum Cardinalem, & Cœlestinum Secundum appellaverunt; ipsoque sive non consuetate electioni, cœptus est
cani

153: ROMANOR. PONTIF.

cani Hymnus *Te Deum laudamus*, quò
 nondum dimidiato, Robertus Frangipa-
 nius cum suis asseclis Lambertum Car-
 dinalem, Episcopum Ostiensem acclama-
 vit Pontificem, qui & ipse pro Theo-
 baldo Hymnum cantabat; unde maxi-
 mus ortus est tumultus: sed mox om-
 nibus ad concordiam reductis, Lamber-
 tus perstitit Pontifex, dictusque est Ho-
 norius Secundus; qui cum suam electio-
 nem minus Canonicam consideraret, post
 septem dies in præsentia omnium Car-
 dinalium, sponte Mitra & Manto depo-
 sitis, Pontificatui renuntiavit, dicens
 malle se Ostiensem Episcopatum jure
 obtinere, quam injuria Romanum. Car-
 dinales, ejus perspecta humilitate, eum
 revocaverunt, & ut legitimum Papam
 adorantes, consuetam ei obedientiam
 exhibuerunt. Confirmavit Candidum Or-
 dinem Præmonstratensem, à S. Norber-
 to institutum, cum Patriarcha hic Tan-
 chelinum Hæresiarcham eloquentia sua
 confucasset, & subtilitate superasset: fuit
 Honorius Italius, Bononiensis, Canoni-
 cus quondam Aurelianus, per annos
 quinque Ecclesiæ præsidens.

*Confirmatio
 Ord. Præ-
 monstraten.*

Schisma
 XXII.
*Petrus Leo-
 nis, dictus
 Anacletus II.*

171. INNOCENTIUS Secundus: legi-
 timus hic Pontifex, fugiens à
 facie Antipapæ Petri Leonis, qui se Ana-
 cletum Secundum, quemque S. Bernar-
 dus Epistola 124. Antichristum dicebat,
 in Galliam se recepit: atque in itine-
 re

re per Germaniam inferiorem transiens, Bruxellæ consecravit Ecclesiam S. Joannis super Paludem, *ap del Poel*; cujus Dedicacionis diploma ibidem adhuc servatur, & memoria quotannis agitur Idibus Octobris cum Indulgentia plenaria ab ipso Innocentio concessa. Porro cum per id tempus Clericis, & Sacerdotibus honor, qui par erat, non deferretur, sententiam excommunicationis protulit in eum, qui violentas manus in Clericum injiceret, à qua nullus Episcoporum illum absolvere præsumat, donec Apostolico conspectui præsentetur: quod à posterioribus Pontificibus, & Conciliis innovatum fuit. Cæterum post infelicem mortem Anacleti Antipapæ, schismatici aliquot Cardinales Gregorium quemdam e suis substituerunt, & Victorem Quartum nominarunt; sed hic ad sanio rem mentem opera S. Bernardi mox perductus abdicat, & se Innocentio subjicit. Jamque verum Pontificem Romanæ Cathedræ, Ecclesiamque universam paci vixdum restituerat Bernardus, in quo negotio septennium laboravit; cum ecce (incredibile dictu) idem Innocentius eidem Bernardo non tantum grates non rependit, sed & amicitiam illius perturbatus, ipsum veluti frequentibus suis scriptionibus permolestum fastidivit; ac demum iniquis malevolorum delationibus circumventus, eo iracundiæ ac cæci furoris processit, ut in-

*Dedic. Eccl.
S. Joannis
Bruxelle.
Anno 1139.*

*Si quis in
Clericum manus violentas injecerit,
Anathematis sit.*

victissimum defensores suum, atque orbis Christiani Atlantem imprudentiæ primum accusaret, tum etiam perfidiæ, ac agitata in Ecclesiam proditoris criminaretur: uti patet ex Bernardi ad Innocentium Epistolis 217. & 218. Hic Pontifex Lotharium III. Imperatorem anno 1232. qui Papam ob schisma Petri Leonis fugitivum cum valido exercitu ex urbe Leodiensi Romam reduxit, ibidem coronavit: eique ceu legitimo Pontifici schismatis tempore fideliter adhaesit: sub hoc Pontifice obiit Joannes à Stampis, Gallice dictus Jean des Temps, id est à Temporibus, ob diuturnam 360. annorum vitam: nam illum sub Carolo Magno primo meruisse tradit Paulus Æmilius in Ludovico Juniore; de quo Baptista Mantuanus Carmelita & Poeta:

illum fama refert hyemes vidisse trecentas.

Fuit Innocentius Romanus Canonicus quondam Regularis, per annos 14. Summus Pontifex: sub ipso habitum est

Concilium
Gener. 10.
Lateranen-
se 2.

Concilium Generale decimum, Lateranense secundum, in quo inter alia damnatus est Arnaldus de Brixia, qui Clericos possessiones habere posse negabat.

172. **C**OELESTINUS Secundus, Italus Typhernas, brevem habuit Pontificatum, quinque duntaxat mensum & dierum tredecim, felicem

tamen: quod nulla seditione vexatus fuerit, qua octo præcedentes Pontifices exagitati fuerunt, extat D. Bernardi ad ipsum epistola 234. auctoritatem Sedis Apostolicæ adversus infamem Simoniacum imploratis, quæ incipit: *Opertet vos secundum Justitiam, quæ ex Lege est, suscitare semen fratris vestri defuncti: quod digne implebitur, si Papæ Innocentii, cui in hæreditate Domini successistis, & defendistis bene gesta, & minus adimpleta perficitis: præ manibus est in quo id liceat experiri &c.* ut verbum abbreviatum faciam auribus occupatis, audiat potius Dominus meus, quid dictum fuerit, & factum teneamus &c. Ab hoc Pontifice Cœlestino incipit Malachiæ Archiepiscopi Armachani in Hiberniâ, ex Ordine Cisterciensi, coetanei S. Bernardi, cujus vitam ipse conscripsit, Prophetia de Summis Pontificibus ab hoc tempore in futurum secururis; cui prædictioni quæ fides adhibenda sit, videatur hujus Notitiæ Præfatio.

Prophetia S. Malachiæ Episc. de futur. Pontificibus.

173. **L**UCIUS Secundus: contra hunc Pontificem rebelles Romani hæresim Arnaldi de Brixia sectati sunt, nempe Clericos non debere habere proprietatem honorum, sed cuncta esse Principis, & sufficere illis, si more antiquorum Sacerdotum sustineantur de decimis & oblationibus: vide S. Bernardi epistolas 242. & 248. Sub hoc Papa Edessa Mesopotamiæ civitas, maxima

Clerici possunt habere propr. hona.

Civitas Edessa à Turcis capta.

na Christianorum clade, à Turcis capta & direpta fuit: qua audita clade; mellissius Pater, jussu Pontificis, patrocinium Religionis Christianæ suscipiens, principes omnes Christianos cum literis, tum nuntiis adhortatus est, ut Crucis Christi vexillum in Saracenos sumerent: quo eventu, patet ex vita Bernardi, & libro 2. de Consideratione. Lucius hic incerto lapidis ictu percussus, cum Romanos ad nova studia concitatos à Capitoliò conaretur depellere, paulo post obiit, cum sedisset tantum menses undecim, dies quatuor: fuit Italus Bononiensis Canonicus Augustinianus.

174. **E**UGENIUS Tertius, Abbas SS. Vicentii & Anastasii Romæ ad Aquas Salvas; quod Monasterium Innocentius Secundus amplo patrimonio à se dotatum & restitutum S. Bernardo dederat; cui Abbatem illum præfecit, qui postea Eugenius Tertius summus Pontifex fuit, uti Breviarium Romanum 20. Augusti. Papa hic Metropolitanus Armenorum, qui mille, pluresque sub se habet Episcopos, subjicientis se Romano Pontifici, legationem suscipit emensam per sex annos, totidemque menses. S. Bernardus, cujus hic Pontifex Discipulus fuerat, & quem Monachum induerat, illi libros quinque de Consideratione obtulit, ad bene administrandum Pontificatum. Coronasset

*Armenorum
Metropolit.
subjicit se
Rom. Pont.*

set hic Eugenius Papa Tertius Conradum Tertium Imperatorem, nisi dum ad motus Italicos compescendos, & Imperii coronam capestendam, expeditionem pararet in Italiam, non sine veneni suspitione, extinctus fuisset Imperator: propter turbas autem Romanas in Franciam Eugenius receptus, consecravit anno 1146. ecclesiam Montis Martirum prope Parisios, assistente eodem mellifluis Patre, & S. Henricum Imperatorem Divorum Canonis adscripsit: fuit Italus Pisanus, Pontifex 8. annorum.

*Dedicatio
Ecclesie Montis Martirum prope Paris.*

175. **A**NASTASIUS Quartus Romanus, Canonice Augustinianus, Pontificatum adeptus, Calicem pulcherrimi operis, magnæque æstimationis Ecclesiæ Lateranensi donavit, & ædes egregias apud Pantheon, quod S. Mariam Rotundam vocant, brevi ædificavit; amator ac nutritius pauperum audiebat, pluraque mente destinaverat, tum ad dignitatem Ecclesiæ, tum ad Urbis ornatum Romæ, si ei aliquandiu vivere in Pontificatu licuisset: obiit autem post annum primum, mense quarto, die 24.

176. **A**DRIANUS Quartus, solus inter Pontifices natione Angelus, uti Adrianus postea Sextus solus Belga, eidem in omnibus persimilis; is ob severitatem patris, & mediocritatem tenuitatem, in Galliam secedens, suis obse-

*Unicus Papa
Anglus.*

obsequiis meruit recipi in Monasterium quoddam Canonicorum Regularium, cuius deinde Abbas factus, Romam pro Ordinis sui reformatione contendit: ubi Eugenius Tertius, cognita ipsius prudentia, illum Episcopum Albanensem creavit: dataque Monachis licentia eligendi alium Abbatem, ipsum Cardinalem, & Legatum fecit Apostolicum: factusque deinde Pontifex, nec obolum erogavit in propinquos; adeo ut matrem permiserit alendam elemosynis Ecclesie sue parochialis Cantuarii in Anglia. Coronavit Romae anno 1155, Fredericum primum, qui Anobardus, sive Barbarossa dicebatur. Fertur hic Pontifex, uti postea Adrianus Sextus, cum onus Pontificium sensisset, dixisse se quidem per omnes dignitatum gradus ad summum Pontificatum ascendisse, sed nihil unquam felicitatis aut tranquillitatis expertum: ac Romae Pontifice neminem esse miserabiliorē; quod & Adrianus Sextus postea censuit. Vocabatur antea Nicolaus Breck-sparre, quod est Hastifragus; hinc hastam fractam in insignibus portabat; obiit morbo anginae: aliqui dicunt quod cum biberet de fonte aquam, mulca inseparabiliter adhaeserit ejus gutturi, unde quinto Pontificatus anno praefectus fuerit.

Romano Pontifice nemo miserabilior.

177. **A**LEXANDER Tertius: ad hunc Pontificem S. Thomas Cantuariensis se conferens, benignè acceptus

cus fuit : multumque Papa laboravit, pro querelâ componenda adversus Henricum Secundum Angliæ Regem, à quo Thomas dein Martyro affectus, multis coruscans miraculis, ab Alexandro hoc in Sanctorum numerum est relatus; delevitque hic Pontifex, ut nulli, nisi per Apostolicam Sedem Canonizato sacer honor publice habeatur: vetuit detestabiles pandinas, quas Torneamenta vocant, Germanis circa annum 938. inductas, in quibus milites ex conducto convenire solent, & temere congregi, unde cades corporum & animarum proveniunt. Fredericum Secundum Imperatorem Schismaticum eo usque humiliavit, ut in terram prostrati collum pede comprimens dixerit: *Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem*; cui ipse respondit; non tibi, sed Petro, cui successor es, pareo: iterumque Pontifex: Et mihi, & Petro. Post sic humiliatum Fredericum celebravit Concilium œcumenicum undecimum, Lateranense tertium, anno 1190. in quo statutum fuit, ut non habeatur Papa, nisi à duabus Cardinalium partibus electus: multa etiam ad reformationem Cleri edita sunt; ut unus non habeat duo beneficia, & conferantur illi qui Ecclesiæ prodesse possunt, & vacantia, non vacatura: sumptuosa convivium non convenire Prelatis, sicut nec vestes pretiosas, aut venerationes

*S. Thomas
Cantuariensis
canonizatus.*

*Non nisi ab
Apostolica
Sede Canonizati publice
colendi, Torneamenta vero
vita.*

*Fredericus
Imp. Schis.
& humiliatus.*

*Concil. œc.
ner. 11. La-
teranense
3.*

*Beneficia quibus
& quomodo conse-
randa.*

Episcop. ante 30. annis non eligendi. riones, illos decere; statutumque fuit ne quis in Episcopum eligeretur, nisi triginta annos natus. De Schismate contra hunc Pontificem narrat Martinus Polonus, & Onufrius Panvinius ipsum vicisse quatuor Pseudo-Pontifices, primum Octavianum de Monticello, qui Victor

Schisma XIII.

Quatuor Pseudo-Pontifices.

Contra Alexandrum Tertium.

Carolus magnus à schismatico Pontifice canonizatus.

Ordo Carthusianorum.

Dispensatio cum Monacho Presbytero ad ineundum Matrimonium.

Quartus; secundum Guidonem Cremonensem; qui Paschalis Tertius, Tertium Joannem Strumientem, qui Callistus Tertius; & Quartum Landonem, qui Innocentius Tertius, vocati sunt; quorum secundus Paschalis Tertius cum in Germaniam ad Fredericum Imperatorem se recepisset, Carolum Magnum Romanorum quondam Imperatorem in Sanctorum Canonem retulit: qui, quod à schismatico Pontifice sit canonizatus, in Martyrologium Romanum non est relatus: ita ut non simple hoc schismata fuerit: vide Prophetiam Malachiae: & laus Deo quod post densas hæc nebulas per ducentos postmodum annos, nulla schismatica tempestas dein exorta fuerit. Ordinem Carthusianorum sub Gregorio septimo exortum confirmavit. Divum Bernardum duodecimo post obitum anno Sanctorum Canonum inseruit.

Narratur hic Papa dispensasse cum quodam Nicolao Justiniano Veneto, Monacho Benedictino, & Presbytero, ad ineundum Matrimonium, ne familia illustris Justiniana, ex qua solus hic in hac Republica supererat, cum ipso

extingueretur; qui tandem susceptis sex filiis & tribus filijs ex Anna Ducis Michaelis Veneti filia, reversus ad Monasterium dies suos sancte finivit. Alexandria Civitas Lombardiæ, sive Insulariæ, sub hoc Pontifice condita, ab ipso nomen accepit: fuit Alexander Italus Senensis, Monachus Cisterciensis, uti Martyrologium eorum habet 27. Augusti. Canonici Aureliani, inter quos in juventute fuit, suum esse contendunt: annosque duos & viginti dignissime sedit, & post Adrianum Primum proximus omnium ad Petri annos pervenit.

*Alexandria
Lombardiæ
civitas ab
Alexandro
3. nominata.*

178. **L**UCIUS Tertius, Lucensis, antequam notum quatuor Pontifex, nomen suum egregie adimplevit, dum in tantis Ecclesiæ tenebris sub præcedenti Pontifice exortis deorsum illud schisma ante Papatum lumine suo illustravit, & Alexandrum contra tot adversarios fortiter adjuvit, in rebus agendis soletissimus: electus dein ex Episcopo Ostiensis non immerito in summum Pontificem difficultatibus etiam non caruit; nam quarto Pontificatus sui anno a Senatoribus Romanis civili seditione, quod Consulatum nomina abolere niteretur, Urbe pulsus, Veronam se recepit, ubi diem clausit extremum, in Cathedrali Ecclesia cum hoc Epiraphio sepultus.

Luci Luca dedit lucem sibi, Pontificatum Ostia, Papatum Roma, Verona mori.

*Imo Verona dedit tibi iustus gaudia, Roma
Exitium, suras Offici, Luca mari.*

*Amisio
Hierosolym.
anno 88.
postquam à
G. Bullone
fuerat cap-
ta.*

172. **U**RBANUS Tertius Italus Me-
diolanensis: sub ipso Sala-
dinus Babylonæ Rex Hierosolymam ce-
pit, anno octogesimo octavo, ex quo à
Godefrido de Bullone, sub Urbano Se-
cundo, infidelibus crepta fuerat: qui
nequissimus Tyrannus Crucem Domini
per duos dies in probrosum ostentum
per civitatem portando fustigari fecit:
quo tristi nuncio percussus Urbanus in-
cidit in ægitudinem; obiitque anno
Pontificatus sui secundo nondum expleto.

180. **G**REGORIUS Octavus, Italus
Beneventanus, Monachus
Benedictinus, sequenti die subrogatus,
mox pro subsidio Terræ Sanctæ ad uni-
versos Christianos literas dedit, indico-
to universalis jejunio; sed probus Pon-
tifex secundo mense obiit.

181. **C**LEMENS Tertius Romanus
vir scientia literarum, Er-
cundique clarus, sed & vitæ puritate,
animique integritate præclarior, trium
annorum totidemque mensium Pontifex;
declaravit, quod filii Episcoporum ex
legitimo prius matrimonio nati possint
sacris Ordinibus initiari, & habere be-
neficia sua in Ecclesia paterna.

182. **C**OELESTINUS Tertius, coronavit Henricum Sextum, Fred. Barbarossæ filium Romæ anno 1191. feria secunda Pâschatis, cum ipse Pontifex pridem consecratus fuisset. Confirmavit Ordinem Militum Teutonicorum, in quem bonis Germani, itemque nobiles admittuntur, quibus Templariorum reditus multi ascripti sunt: retulit in numerum Sanctorum Waldum Episcopum, ab Honorio Secundo Eugubinae Cathedrae præpositum, cultum ab Ecclesia 16. Maii; & S. Joannem Gualbertum Abbatem 12. Julii, nuper oratione ac lectionibus propriis a Clemente Decimo in Officio Ecclesiastica adornatum, fuit Coelestinus Romanus, antequam prope septem Petri Cathedram possedit.

Ordo militum Teutonicorum.

183. **I**NNOCENTIUS Tertius, Seniores Cardinalibus mutuo concertantibus, junior omnium ætatis annam trigessimam tantum agens, renuens & lacrymans, Pontifex creatur: quod autem Diaconus tantummodo esset, dilata est ejus in Presbyterum ordinatio usque ad Sabbatum sequens quatuor temporum Quadragesimæ, & sequenti Dominica in Pontificem consecratur. Sub ipso Ordo SS. Trinitatis de Redemptione captivorum anno 1198. initium cepit: anno 1202. inter Sanctos Confes-

Anno Christi 1200.

Ordo SS. Trinitatis.

*Canonizatio
S. Guilielmi.*

*Semel tan-
tum in die
celebran-
dum.*

*Psal. Pœnit.
in Quadrag.
Oratio,
Acunctis.*

*Eucharistia
cum lumine
& campanula
ad
agros seren-
da.*

fores retulit S. Guilielmu[m] Aquitaniz Ducem per Sanctum Bernardum à Schilimate contra Innocentium Secundum mirabiliter reductum, mortuum anno 1156. Romæ Idibus Octobris anno 1209. coronavit Othonem Quartum. Philippus vero Pseudo-Imperator Moguntiz coronatus dicitur. Cum hoc tempore, contra decretum Alexandri Secundi, aliqui ex nimia devotione (uti de SS. Alberto Crispiniensi, & Norberto Præmonstratenfi legitur) pluries in die Missam dicerent; Innocentius hic, & sequens Honorius statuerunt, ut excepta die Nativitatis Domini non nisi semel in die citra dispensationem celebretur. Iussitque Innocentius recitari in Quadagesima Psalmos Pœnitentiales: & dicitur composuisse Orationem, *A cunctis.* Laudatissimus hic Pontifex, cum scripsisset insigne volumen de sacro Altaris Mysterio, in quo transtribstantiationem Panis & Vini in Corpus & Sanguinem Domini fieri docet; illudque servari in Templis, & campanulam cum lumine præcedere, cum ad infirmos defertur, ordinasset, & alia egregia opera edidisset; cumque ædificasset Romæ amplissimum Sancti Spiritus Xenodochium pro Orphanis, Peregrinis, & Infirmis; quomodo post mortem, decimo nono Pontificatus sui anno pie obitam, apparuerit ingenti flamma cinctus B. Lutgardi, vide Bellarminum de Gemitu Columbae, lib.

lib. 2. Cap. 9. Sub ipso habitum fuit Concilium œcumenicum 12. Lateranense 4. anno 1214. numero Prælatorum vix comprehenso: fuit Innocentius Italus, Anagninus ex Signæ Comitibus, Canonicus quondam Augustinianus, Pontifex post Petrum diuturnitate sessionis septimus.

Concil.
Generale
12. Lateranense.

184. **H**ONORIUS Tertius anno 1120. Romæ coronavit Fredericum Secundum; qui dein male contra Ecclesiam se gerens, Imperio privatus est ab Innocentio Quarto in Concilio Lugdunensi. Gerardus Loricus, in Summa Theologica, verbo *Benedictio*, ait Honorium Tertium Indulgentiam concessisse Germanis, post comestionem actis gratis haustum sumentibus: passim tamen ad Bonifacium aliquem Papam id refertur, juxta antiquum hoc Distichon:

*Indulgent.
bibentibus
post dictas
Gratias.*

*Papa Bonifacius post Grates rite bibenti.
Sexaginta dies Pacis amore dedit.*

Nam quisquis Papa ille fuerit, vere Benefactor sive Bonifacius, si minus nomine, re ipsa fuit: quam indulgentiam potissimum concessit, ne Gratiarum actio post refectioem omitteretur. Audisse memini ex Presbyteris, sive senioribus nostris Mechliniensibus, cum tempore Xysti V. Reverendissimus Dominus Wilhelmus Lindanus Ruremondensis Episcopus Ecclesie sue negotiis Romæ de

desineretur, & rogatu C. Baronii, ac
instinctu Pontificis vacaret relegendis, &
expendendis notationibus in Martyrolo-
gium a Baronio propediem in lucem
emittendis; ipsum inter alia exposuit
se Pontifici, quomodo moris esset in
Belgio bibere post dictas gratias men-
sales, pro lucranda Indulgentia Papæ
Bonifacii: & respondisse Xyltum, se li-
cet de Indulgentia ista nihil unquam in-
audisset, eam tamen, siue data fuerit,
siue non, motu proprio Belgis conce-
dere. Sub hoc Honore cepit mos con-
cludendi Cardinales Conclavi pro elec-
tione novi Pontificis: ubi quotidie ali-
quid cibi illis detrahitur, ut ex parcio-
ri victu, uti Giaconus ait, maturetur
electio. Ordinem Dominicanum, &
Franciscanum ab Innocentio decessore
approbatum Honorius confirmavit. Fuit
Romanus; Canonicus Regularis, sedig-
que annos fere undecim.

*Conclave
Cardin. &
partior vict.*

*Ordo Domi-
nicanus, &
Franciscanus
confirm.*

185. GREGORIUS Nonus Anagni-
nus, Innocentii Tertii Ne-
pos, ordinavit ad elevationem Corporis
Christi in Missa campanam pulsari,
ut fideles etiam extra Ecclesiam ad illud
adorandum mentem elevent, & parti-
cipent de Sanctissimo Sacrificio: itera
Salve Regina sub vesperam cantari, &
ere sonante fideles convocari ad Laudes
Deiparæ; quæ hymnum ob Ecclesiam
ab Imperatore Frederico Secundo valde
af-

*Campana
sonitus ad
elevationem
in Missa.*

*Salve Regi-
na, & Lau-
des vesperi.*

afflictam quotidie cantari præcepit. Hymnus hic ab Hermanno Contracto uno sæculo ante compositus dicitur. SS. Dominicum & Franciscum una inter Divos *Canonizatio* retulit; illum octavo, hunc secundo SS. Domini- *post obitum anno*: atque Antonium à *ci*, Francis- *Padua nondum completo post obitum* *ci*, Anton. à *anno*: item Sanctam Elisabetham Hun- *Padua, &c.* gariz Reginam: cumque sedisset annos quatuordecim & menses quinque, ex devotione sepeliri voluit in habitu Franciscano. Officium Minorum de *sancto* *Devotio se-* Franciscò in primis Vesperis sic canit: *pultura in* *Cæpit sub Innocentio, cursumque sub Honorio* *habitu relig.* *perfectit gloriosum, succedens his Gregorius* *magnificavit amplius*: Ordiniq; Franciscano affectissimus eum multis Privilegiis affect.

186. COELESTINUS Quartus, Mediolanensis, decimo septimo electionis suæ die, ante coronationem moritur, & vacat Sedes mensibus 21. eo quod Cardinales plerique à Frederico Secundo Imperatore, qui contra Papam & Ecclesiam dissidebat, captivi detinerentur: unde factiones Guelphorum *Factione.* pro Papa, & Gibellinorum pro Imperatore *Guelphorum* invaluerunt: quarum nominum originem vide in Onomastico: tandem post *& Gibellin.* hoc duorum annorum Sedis Apostolicæ vacationem, precibus Raymundi Comitum Tolosani dimissis à Frederico Cardinalibus, Papa sequens electus fuit.

187. **I**NNOCENTIUS Quartus amicus pridem Imperatoris. Hoc Papa renuntiato Fredericus dixit, se optimum amicum Cardinalem, amisisse, & accerrimum hostem eundem Papam natum esse, quod rei eventus declaravit; nam hi versus nomine Frederici tunc spargebantur.

*Roma diu situbans, varijs erroribus affa
Corruet, & Mundi desinet esse Caput.*

Cui responsum:

*Niteris incassum Navim submergere Petri:
Fluctuat, et numquam mergitur illa ratis.*

Rescripsit Fredericus:

*Fata volunt, stellaque docent, aviumque
volatus.*

Quod Fredericus ego malleus orbis ero.

Cui responsum.

*Fata volunt, Scriptura docet, peccata lo-
quantur.*

*Quod tibi vita brevis, poena perennis
erit.*

*Octava Na-
vitatatis B. Mariæ diu quidem ante institutum, cum
Mariæ. Ru-
ber galerus* octava celebrari ordinavit. Cardinales
Cardin. rubri galeri insignibus decoravit; quo
significare voluit eos paratos esse debe-
re caput & sanguinem impendere pro
tuenda Ecclesia; eo maxime tempore,
quo Fredericus eam ita vexabat: reli-
qua Cardinalium insignia posteriores Pon-
tifices, Bonifacius octavus, & Paulus
secundus excogitaverunt. Sub annum

1245. ab hoc Pontifice confirmati sunt septem Imperii Electores: de quibus hi versus:

*Moguntinensis, Trevirensis, Coloniensis,
Quilibet Imperii fit Cancellarius horum.*

Hi tres Ecclesiastici; Moguntinensis Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Coloniensis Italiæ sunt Cancellarii; quatuor sequentes sæculares, Imperatoris in coronatione Officiales:

*Est Palatinus Dapifer, Dux portitor Ensis,
Marchio Præpositus camera, Pincerna Bohemus.*

Comes Palatinus, Dux Saxonie, Marchio Brandenburgicus, & Rex Bohemie. Antea sub Gregorio Quinto statutum fuerat, ut omnes Imperii Principes feudatarii eligerent Imperatorem. Papa hic Petrum Martyrem Ordinis Prædicatorum, & Stanislaum Episcopum Cracoviensem Martyrum Catalogo adscripsit: ac Sanctam Claram Virginem ægotantem iuvisit, eique suppliciter petenti Indulgentiam peccatorum imperavit; quam sequens Pontifex Alexander inter Sanctas Virgines retulit. Sub Innocentio Quarto anno 1244. habitum fuit Concilium œcumenicum 13. Lugdunense primum contra Fredericum Secundum Ecclesie rebellem, Imperio depositum; & substitutus ei fuit Henricus Turingus, S. Elisabethæ filius: dein Guilielmus Hollandus, huic Richardus Anglicus: ac demum Alphonfus Sapiens, Castell-

Petrus Martyr, & Stanislaus Cracov. Sanctis adscripti.

Concil. Gener. 13. Lugdunense primum.

180 ROMANOR. PONTIF.

telles Rom : qui coronati à Papa non fuerunt : sed tenetur post depositionem Frederici, Imperium vacasse usque ad Rodolphum Habsburgicum, fuit Innocentius Iteus ; Genuefis, paulo post undecimum Papatus annum mortuus.

181. ALEXANDER Quartus Anag-

tinus, consanguineus Inno- centii Tertii, & Gregorii Noni, an- natus pape septem Pontifex, canoni- Libri G. de rebus sanctae Clarae sub priore Ponti- ficis mortuam, Libros Guilielmi de sanc- to Amore contra paupertatem religio- sam perpetuo edicto abolevit, atque Mendicantium Ordinibus multa concessit privilegia, & ex eis viros doctos ad Episcopatum ac Cardinalatum provexit.

Canonizatio
S. Clara.
Libri G. de
S. Amore
condemnati.

Eremita
Augustin.
ex eremo ad
urbes voca-
ti.

Festum
sancti Ru-
moldi Mech-
linien.
Apost. qua-
re prima
Julii.

Eremitas Augustinianos urbes incolere, iussit; ubi verbo & exemplo, nec non confessiones audiendo, salutis fructum afferre possent. Festum sancti Rumboldi Mechliniensium Apostoli statuit celebrandum prima die Julii : de quo vetus Usuardi Martyrologium à J. Molano editum : Kalendis Julii Octava sancti Joannis Baptistae. Mechlinia Bapto sancti Rumboldi gloriosissimi Martyris, atque Pontificis, Sontorum Regis filii, signis & dolina mirabilis; qui regalis celsitudinis solium, & Pontificatus dignitatis respiciens bonarem, Mechliniam petiit, sibi divinitus destinatum, quatuordecimo Kalendas Julii martyrio consecravit; sed quia eadem die sanctissimi Baptistae, & Pape-

BREVIS NOTITIA.

287

Corporis Domini celebratur Natiuitas, Romanus Pontifex Alexander Quartus Passionem nostri Martyris in Natiuitatis predicti observantia consuevit solemnizari: fuerat autem Canonici Sanctorum ascriptus more tunc recepto (vide supra in Leone 3.) sub Joanne undecimo anno 930. cum Maphyrio affectus fuisset anno 776.

289. **U**RBANUS Quartus, Natione Gallus, Patria Trecentis, natus patre Sutore veteramentario, sed animi indole nobilis, annorum trium, & duorum fere mensium Papa, quondam Monachus Cisterciensis, professus in Monasterio Fosse nove: ita die secunda Octobris Martyrologium Cisterciense: anno 1264. Festum Corporis Christi solemnissime celebrandum instituit, ob causam quam reddit sanctus Thomas in Officio ejusdem festi. Collegium duodecim Canonorum Trevis in patria fundavit; idque in Templo S. Urbani ab ipso in paternarum aedium solo edificari iussit.

Festum Corporis Christi.

290. **C**LEMENS Quartus, Gallus, annorum trium & decem mensium Pontifex: post uxoris decessum, e qua duas habuit filias, secessit ipse ad Carthusianos; apud quos etiam pater ipsius defuncta uxore se retraxerat; & usque ad mortem perseverarat; sed sanctus Ludovicus Francie Rex, pre-

nos-

noscens bono publico magis expedire, eum revocavit, & ascivit in Consiliarium, ac status ministrum: variis dein Ecclesiasticis dignitatibus insignitus, tandem factus Papa, raræ virtutis exemplum præbuit, cum in aliis, tum maxime in affectu erga consanguineos: uni enim filix in Monasterio collocatæ triginta tantum libras dedit: alteri, quæ conditionis suæ marito nupserat, trecentas libras dotis nomine numerari iussit; idque hæc conditione, ne quid amplius peteret. Nepoti tres habenti præbendas injunxit dimissionem dñarum: instantibus autem amicis, ut non tantum ea beneficia ipsi permitteret, sed majora & plura tribueret, respondit, se plus Deo, quam carni & sanguini debitorem esse; dignum est legi in additionibus Onuphrii ad Platinam Breve Apostolicum super hoc Nepoti suo scriptum; quod & invenitur apud Marchantium in Horto Pastorum, titulo de Beneficiis: imitatus semper institutum Carthusianorum, à morte uxoris abstinuit à carnibus usque ad obitum, neque unquam dimisit cilicium; unde merito Carthusianis adnumerari potest, cui flagrans non defuit affectus, & imitatio regularis.

Pontifex plus Deo quam carni & sanguini debet.

Sedis Apostolicæ diutissima vacatio.

191. **G**REGORIUS Decimus, cum ex discordia Cardinalium vacatio Sedis protracta fuisset usque in tri-

trigesimum tertium mensura, qua diurnior nulla fuit; tandem

Papatus munus tulit Archidiaconus unus, quem Patrem Patrum fecit discordia fratrum.

Dictus antea Theobaldus Placentinus, de familia Vice-comitum Mediolanensium, Archidiaconus Leodiensis, existens Pontificis Vicarius Generalis in obsequio Christianorum apud Ptolemaidem Syriæ civitatem, cum Eduardo primo genito Anglorum Regis filio; ubi Ludovicum Francorum Regem, & tempus opportunum expectabat, ut cum cæteris Hierosolymam proficisceretur contra Saracenos; ad expugendam Terram Sanctam: vide Joannis Molani Natales Sanctorum Belgii decima Januarii, ubi hic Gregorius pro Sancto recensetur: ipso Pontificæ anno 1274. celebratum fuit Concilium œcumenicum 14. Lugdunense secundum, & inter alia conditæ sunt leges in Conclavi à Cardinalibus observandæ, quas vide in annotationibus Onuphrii ad Platinam. Huic Concilio Pontifex ipse cum quindecim Cardinalibus præsens interfuit; sub quo obiit Sanctus Bonaventura, & divus Thomas eo se conferens in itinere mortuus est. Rudolfus Comes Hasburgicus; primus è Domo Austriaca Imperator, Aquisgrani primo coronatus; dein Losannam Helvetiorum urbem ad hunc Gregorium profectus, ab ipso confirmatus, & Im-

Concil.
Gener. 14.
Lugdunense 2.

Anno
Christi.
1244.

Primus
Austriacus
Imperator.

Perni insignibus decoratus fuit; quod nollet ire Romam pro Imperii Corona, dicens: multorum Alemanhorum Reges Italia consumpsit, non ibo Romam.

122. **I**NNOCENTIUS Quintus Burgundus, Frater Petrus de Tarentasia prius vocatus, ex Ordine Prædicatorum primus in summum Pontificem electus, Pontificatus sui mense ac die quinto moritur: contraxerat, levem ostentiuiculam contra Sacerdotes seculares, eo quod, cum esset inter illos & Fratres Prædicatores contentio de sepeliendo corpore Clementis Quarti, ad iudicium id Fratribus committi debere, quod Pontificem, dum viveret, ita velle diceret.

*Contentio de
Sepultura
inter Regul.
& Sacerdotes.*

123. **A**DRIANUS Quintus Genuensis, Depos Innocentii Quarti, revocavit constitutionem Gregorii Decimi de Conclavi Cardinalium; quam revocationem, quod ante ejus coronationem, facta fuisset, & sic inyalida censeatur, Joannes successor confirmavit: acque ita sine Conclavis conclusionem, qui successerunt Pontifices Nicolaus Tertius, Martinus Quartus, & Coelestinus Quintus, creati sunt: hic autem posterior Coelestinus revocavit dictam Gregorii constitutionem, & qui ei successit est Bonifacius Octavus ratam habuit, confirmatamque libro Decretalium Sexto re-

*Constitutio
de Conclavi
Et Cardinalium
revocata.*

registravit, a quo deinceps tempore observata est. Adrianus hic amicis, qui ad ei de Pontificatu congratulandum advenierant, respondisse fertur; utinam me Cardinalem prospere valentem, non moribundum Pontificem invenissetis. Post ejus obitum, qui triginta novem tantummodo diebus in Pontificatu exgeraverat, electus fuit Vice-dominus de Vice-dominis Placentinus, Gregorii Decimi Nepos, ejus sororis filius.

194. **V**ICE-DOMINUS, dictus per aliquot horas GREGORIUS Undecimus, primum Minorita, deinde *Papa unius diei.* Arch-Episcopus Aquensis, postmodum electus in Papam; ipsa electionis die, suprema simul dignitate & vita functus est; ideoque inter Pontifices passim non numeratur: sed computandum esse vel ob subiti occasus exemplum, a quo tantam dignitatem exempta non est, quis negat? vide supra Stephanum Secundum, brevis similiter spatii Pontificem, & chronicon Minorum anno 1276.

195. **J**OANNES Vigésimus primus (dictus Vigésimus secundus, sed revera tantum Vigésimus, ob rationes superius allatas in Joanne Decimo nono) Lusitanus Ulysiponensis; primus, qui eo jam tempore quo Pontifices nomina mutare coeperunt, nomen suum retinuit, dictus antea Magister Joannes Pe-

*Papa medi-
cus auctor
Theauri
pauperum.*

Petrus, medicinae peritissimus: inter alia edidit librum, qui inscribitur *The-saurus Pauperum*, de medendis humani corporis morbis, in omnes fere linguas ad usum pauperum translatus: mense sui Pontificatus octavo, ruina cubiculi recens constructi, obiit; qui vitam sibi longiorem ob medicinae peritiam pollicebatur, sed videmus, ne summos quidem Pontifices, & maximos Physicos humanis casibus exemptos esse. Constitutionem Gregorii Decimi de Conclavi, quam Adrianus Quintus suspenderat, penitus revocavit, adeo ut sine conclusione Cardinalium, qui deinceps ei successerunt, usque ad Bonifacium Octavum electi fuerunt.

*Tabelliones
sanguisugae
litigantium.*

186. **N**ICOLAUS Tertius, amantissimus fuit Fratrum Minorum, ex quibus aliquot Cardinales creavit. Missam devotissime celebrabat: ita ut semper sacrificii tempore in lacrymas dissuere: vacantibus Ecclesiis citissime prospiciebat, easque statim optimis & idoneis ministris committebat. Notarios & Tabelliones, tamquam sanguine pauperum litigantium victitantes, ut tetrum virus, Curia sua exclusit: fuit Romanus ex Illustri Urbinorum Familia: & Romani a sexaginta retro annis, ab Honorio nempe Tertio, usque ad hunc Nicolaum Tertium, nullum Civem suum in Petri Cathedra sedere viderant. Probus

bus hic Pontifex intempestivè, nondum triennio in Pontificatu exacto, sublatu est.

197. **M**ARTINUS Quartus, à nonnullis secundus tantum dicitur; sed aucto intermedii Pontifices Martini inter Martinos recensentur: fuit Gallus, quondam Canonicus & Thesaurarius Ecclesiæ Sancti Martini Turonensis; ideoque Martinus nominari voluit, dictus antea Simon de Briâ; sub ipso Vesperæ Siculæ contigerunt, Siculis *Vesperæ Siciliae.* cum Gallorum superbiam, ac libidinem amplius ferre nequirent, constituto tempore pulsationis campanarum ad preces vespertinas, ipsa die Paschalis, quæ erat 30. dies Martii anno 1282. omnes tota insula Gallos, super octo millia, inermes, & nihil tale tali maxime die cogitantes, nullo ætatis aut conditionis discrimine habito, trucidantibus, ipsasque à Francis prægnantes mulieres Siculas eviscerantibus, ne quid stirpis Franciæ superesset in Sicilia: quo tempore Petrus Aragonius salutaris est Rex Siciliæ. Papa autem, hoc audito, jus Regni ei abrogat, tribuit Carolo Valois filio minori Regis Franciæ ex sorore Aragonii. Martinus hic ab omni cupiditate sanctorum alienus, Ecclesiastici juris defensor maximus fuit: cum germanus frater aliquando ad eum accessisset, ut ei de tanto honore gratularetur, simulque multa, ab eo obtinere speraret,

127 ROMANOR. PONTIF.

*Papa Eccle-
sia bona suis
non distri-
buens.*

eum confestim paucis muneribus dona-
tum, domum redire iussit, affirmans
bona Ecclesie, quæ sua non essent, se
nolle sine ratione donare: anno sui Pon-
tificatus quarto mortuus, ex devotio-
ne in habitu Franciscano sepultus fuit;
hinc in Epilogo Ordinis Seraphici tam-
quam Pontifex ex Franciscano Ordine
assumptus exprimitur: sed non recte:
ut supra Gregorius Nonus.

*Carmelita,
& Augusti-
niani refor-
mati.*

128. **H**ONORIUS Quartus senio &
arthritide laborans, instru-
mentis ad hoc affabre aptatis Missam
celebrabat: prudentia & consilio præ-
pollebat, dictitans manus & pedes non
imperare, sed caput, Ordines Carmeli-
tarum, & Eremitarum Augustinianorum
ad maturiorem deliberationem delatos
confirmavit; Carmeliticque Pallium al-
bum dedit, cum antea versicolore, ute-
rentur. Alicos suos amabat, & propin-
quorum amore non caruit, quos ex
Ecclesie redditibus ditabat, contra quod
facere solebat prædecessor. Fuit Roma-
nus, annisque duobus sedit.

*Primus ex
Franciscanis
Pontifex
probus &
eruditus
cognatorum
loco habuit.*

129. **N**ICOLAUS Quartus, Italus,
Ordinis Minorum Generalis,
humili genere, civitate Asculana in Pi-
ceno ortus, primus in Pontifice ex Fran-
ciscanis assumptus, (quamquam non
proprie, cum ante ipsum electus fuerit
ex eodem Ordine Vice-dominus nepos
Gre-

Gregorij Decimi, ipsa electionis die mortuus) probos & eruditos cognatorum loco habuit: audito calamitoso rerum Syriæ statu, Crucem prædicari, ubique jussit, sollicitans Principes Christianos arma in Barbaros convertere: & ipse suo ære confectum exercitum misit in Syriam ad Ptolemaidis, quam Soldanus obsidebat, defensionem: Sed inutiliter; hancque Christianorum à Terra Sancta expulsionem deplorans, obiit mense primo post annum Pontificatus sui quartum. Scribunt aliqui (putem fabulose) ipsum fecisse Constitutionem, neminem posse fieri Papam, nisi ex Ordine Minorum: & videtur nonnihil causæ subfuisse; quia Sedes post mortem ipsius valde diu vacavit, ultra duos nempe annos: donec tandem electus fuit sanctissimus Eremita, nihil simile cogitans, Petrus de Morono.

Amiysi Ptolemaidis.

200. **C**OELESTINUS Quintus, Italus Eterniensis, in Samnibus natus, parentibus piis, sed arctis domi rebus, ipse undecim Fratrum suorum ultimus: cum ex discordia Cardinalium Sedes Apostolica vacasset annos duos, menses tres, dies duos, Cardinalis Latinus ex Ordine Prædicatorum mentionem fecit Petri de Morono notissimæ Sanctitatis Eremitæ: qui absens confestim omnium consensu renunciatus Pontifex, acceptis electionis suæ literis,

Sedes Apostolor. vacatio per annos 2. menses 3.

ægerrime Pontificatum admisit, usurpans, illud Davidis, Psalmo 76. *Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini*; dumque ex Eremito ad consecrationem tenderet, evehctus est assello; non enim induci potuit, ut equo veheretur: quam simplicitatem Deus miraculo sanitatis ægro redditæ comprobavit; in qua consecratione ad ducenta hominum millia interfuisse referuntur, præter diu expectatam electionem, ac rei novitatem; quod homo Eremita literarum rudis, & linguæ latinæ ignarus, ut narrat Ciaconius ex Guilielmo Cardinali Sirleto, sed sanctitatis eximia præditus, ad tantæ dignitatis fastigium non nisi à Deo evehctus fuisset; & ideo Cœlestinus vocatus, quod cœlitus missus crederetur. Inter duodecim quos creavit Cardinales, duos sui Instituti Monachos, ab ipso Cœlestinos dictos assumpsit, quibuscum Divinarum Laudum consueto exercitio privatim vacare posset; sed mox defuncto Cardinali Latino, qui pondus Apostolicum vicæ Pontificis, cum se imparem tanto oneri crederet, sustinebat; cogitavit de Pontificatus abdicatione: ad quam Papam pronum notans Benedictus Cardinalis Cajetanus, successioni inhians, eam persuasionibus suis maxime promovit; nequaquam autem vasframentis vulgo decantatis, immiffa nimirum per cannam, sive fistulam voce de superiore cubiculi tabulato: ut

fi

*Eremita
Linguæ Latinæ
ignarus
fuit Papa.*

si salvari vellet, Pontificatu abiret. Coelestinus enim non adeo credendus est rudis fuisse in discernendis spiritibus, ut talibus se dolis deludi passus esset, qui cum Angelis Dei frequens conversabatur, & spiritu prophetico donatus erat. Facta igitur constitutione, licere Pontifici abdicare se dignitate, abdicavit Coelestinus in publico Consistorio, deditque Cardinalibus potestatem subrogandi alium: statimque depositis ornamentis Pontificis ad Cardinalium pedes se recepit, qui regnaverat tantum menses 5. & dies octo.

*Abdicatio
Papalis dig-
nitatis.*

*Licita per
constitutionem.*

201. **B**ONIFACIUS, Octavus vulgo dictus (cum sextus duntaxat dicendus esset, rejectis duobus Bonifaciis Sexto, & Septimo iniquis Sedis invasoribus) Benedictus Cardinalis Cajetanus antea vocatus, conjecit in carcere decessorem Coelestinum; quod metueret, ne aliquis ex Potentatibus eum ad Pontificatum reduceret; in quo carcere post biennium sanctissime mortuus est 19. Maii, anno 1296. aurea cruce circa ostium cubiculi tota die mirabiliter in aere pendente; & ob miraculorum praestantiam undecim post annos a Clemente Quinto in Sanctorum numerum relatus: Bonifacius, expulsis duobus Cardinalibus Columensibus, maximis suis inimicis, iisque omni dignitate spoliatis, exhibuit se mox publice spectandum

Anno
Christi
1300.

*Mitra Pa-
palis cum
duplici co-
rona.*

*Primum Ju-
bilationum.*

*Papa ambis
esse Impera-
tor : deinde
Rex Francie.*

*Rubra ves-
tis Cardina-
lium.*

dum cum tiara duplici corona cincta, non contentus simplici, qua antecessores usi fuerant; cui Urbanus deinde Quintus tertiam imposuit. Bonifacius Jubilæum primum instituit centesimo quoque anno celebrandum; quod anno seculari 1300. Romæ maximo populi concursu celebravit. Quo tempore cum Albertus Aultriacus Imperatoris Rodulphi filias contra Adolphum Nassavium electum Imperatorem prætenderet Imperium, essetque inter illos summa contentio; Papa, duobus altercantibus, id sibi adscribens, Romæ die quodam se stitit in publico, in habitu ordinario Pontificali, benedictionem populo impertiens: die vero sequenti cum habitu prodiit Imperiali, coronam Cæsaream in capite gestans, prælatis sibi per spatharium gladius duobus: cumque sedisset in Throno, alta voce clamavit: *Ecce duo gladii hic: Pontificiæ nempe, & Cæsareæ potestatis; sed postea confirmavit electionem Alberti, tali eum conditione coronans, ut Imperator Regi Franciæ Philippo Pulchro (quem ob reditus Ecclesiasticos sibi negatos excommunicaverat) bellum inferret; eoque regno privato, Regni Franciæ titulum ipse Papa gestaret, unde maximæ dissensiones inter Bonifacium Papam, & Philippum Regem ortæ sunt. Sicut Innocentius Quartus Cardinalibus rubrum galerum, ita Bonifacius purpureum, eis vestimen-*
tum

tum dedit. Degradationis Clericorum *Clericorum*
certam sententiam & rationem conscrip- *Degradatio.*

fit. Pulpitum in Laterano erigendum cu-
ravit; ex quo feria quinta in Coena Do-
mini quotannis excommunicationes pro-
clamantur: Corpus Hermanni Bisochi,
qui fuerat caput Ordinis Fratitellorum,
apud Ferrarienses per triginta annos pro
sancto cultus; habita diligenti inquisi-
tione, exhumari & comburi iussit tan-
quam damnati Hæretici, & ara ejus do-
nariis multis pretiosa destructa fuit. Lu-

*Excommuni-
catio in Cæ-
na Domini.*

dovicum Nonum Francorum Regem di-
vorum numero adscripsit, Francis licet
postea infestissimus, uti patet ex inju-
riosis utrimque literis de Jure Ecclesiæ
& Regni scriptis, quas profert Fr. Ca-
riere in Chronologia Pontificum, Ad-
ditione de Pontificibus male in Gal-
liam affectis, ut à Gallis de ipso dic-
terium hoc sparsum habeatur: Pa-

*S. Ludovi-
cus canoni-
zatus.*

patum ut vulpes intravit, ut lupus gu-
bernavit, ut canis expiravit: contra
quod notandum est, trecentis post mor-
tem annis, hoc seculo, anno nempe
1605. quinto Idus Octobris, corpus
ejus plane incorruptum, membrisque
omnibus integrum repertum fuisse: ves-
tibus quoque sacris, quibus ad sepul-
turam indurus fuerat, omnino sanis:
qua de re confectum fuit publicum in-
strumentum, quod descripsit Brovius
Tomo quarto. Sedit Bonifacius hic Octa-
vus annos octo, menses fere decem; fuit

*Papa notæ
non ita bonæ
post 300.
annos inte-
ger reper-
tus.*

Anagninus, ex prosapia Innocentii Tertii

202. **B**ENEDICTUS Undecimus, secundus ex Ordine Prædicatorum ad Papatum euectus: Decimus, imò Nonus ab aliquibus tantum dictus est, propter Benedictum quintum, qui vivente Joanne Duodecimo, malè notæ Pontifice, susceptus fuit; & Benedictum Decimum, qui per vim intrusus Sedem Apostolicam fere per annum violente tenuit. Natus fuit hic Benedictus Tarvisii, in Venetorum districtu, obscuris parentibus, patre Notario, matre pannorum lotrice: Grammaticæ primum præceptore Bocasino patrio, Presbytero Ecclesiæ Parochialis Sancti Andreæ in patria, operam dedit: deinde Venetiis, quo vitam sustentare posset, Nobilium Patriciorum filios rudimenta docuit: Ordinemque Prædicatorum inopia pressus intravit (ita Ciaconius ejusdem Ordinis vitæ Pontificum Historicus). Pontifex hic, memorabili sui cognitionis exemplo pauperulam matrem, quondam Dominicani Cenventus in patriam ordinariam pannorum lotricem, in vestibulis tericis ad se introductam noscere dissimulavit. Ciaconius sic narrat: quod Pontifice ob timorem Columnensium Urbe relicta Perusum profecto, ibi memoria dignum æterna quid acciderit: cum Pontificis mater jam anus ad eum salutandum aliquando vili habitu accessisset;

*Papa filius
matris pannorum
lotricis.*

102. Pontificis familiaribus sericis vestimentis induta, cubiculo ejus introducitur: eam Pontifex matrem suam esse negavit; quæ vilibus vestimentis, non sericis uti solet: ea deducta, & prioribus vestibus amicta, Pontifici denuo sistitur; quam Pontifex amplexatus, ut matrem agnovit, & veneratus est, ac publice clamavit, eam pauperulam animum matrem suam esse, non illam ditem pretiosis vestibus indutam: quam ejus humilitatem audientes, qui astabant, obstupuerunt. Fuisse autem Benedictum brevium quidem spatii, octid tantum mensium, & sex dierum Pontificem; sed virum optimum ac sanctissimum, miracula ab eo post mortem edita declarant. Memoriam Impressionis Stigmatum in corpore Beati Francisci anniversaria celebritate observari à Minoritis voluit: quam postea Paulus Quintus, ut corda Fidelium in Christi Crucifixi accenderentur amorem, ab universa Ecclesia pro libitu, & Clemens Decimus de mandato colendam statuit.

Festum Impressionis Stigmat. S. Francisci.

103. CLEMENS Quintus, Gallus Vasco, cum ob seditiones Italicas Sedes Apostolica per menses undecim vacasset, factus Pontifex, eam transtulit Avenionem in Gallia, ubi ultra annos 70. mansit; (quam Itali Captivitatem suam Babylonicam appellant) missis Romam tribus Cardinalibus, qui res

Sedes Rom. Avenionem translata.

res Italicas curarent, ab his ex Pontificis commissione anno 1312. tertio Kalend. Julii coronatus fuit Imperator Henricus Septimus: Septem Pontifices consequentes, omnes Gallos Avenio habuit; quorum ultimus Gregorius Undecimus, non sine diri schismatis ad annos prope 70. protracti exitiabili appendice, Sedem Romæ restituit. Quomodo Clemens hic a Gualtero de Bruggis Episcopo Pictaviensi vocatus fuerit ad iudicium divinum, vide Natales Sanctorum Belgii Joannis Molani, die 22.

Templarii Januarii. Templarios sub Gelasio Secundo ortos extinxit; variis non tam nefandis, quam infandis errorum & scelerum obsecantibus, pravitatibus, & maculis resperfos, uti sententia contra illos lata loquitur; sed an jure tam rigide condemnati sint, multi dubitant: dicuntur Templarii appellasse à sententia hac, & citasse ad Dei iudicium Papam Clementem; & Philippum Pulchrum Franciæ Regem; qui uterque intra annum obiit. Franci referunt Templarios extinctos fuisse ob Atheismum, & impudicitiam maximam; Germani autem protestantur ipsi hæc calumnias fuisse impositas, ad maximas illorum divitiarum consequendas: apud quos illi, ut postulabant, auditi nomen tantum & leges mutarunt, personis & redditibus distributis in alias sacrorum Ordinum Familias. Sub Clemente hoc habitum fuit
Con-

Concilium OEcumenicum 15. Viennense
 in Gallia, in quo fuerunt damnati Tem-
 plarii prædicti, & Beguini hæretici. In-
 dulsit hic Pontifex Regibus Franciæ com-
 munionem sumere. Sub utraque specie
 quo privilegio adhuc utuntur in die quo
 sacranctur, & in articulo mortis. Cœ-
 lestinum Quintum, de quo paulo ante,
 Divis ascripsit: auctor est Clementina-
 rum, quæ ab illo sic vocantur: fuitque
 per annos prope novem primus in Fran-
 cia residens Pontifex.

Concil.
 Generale
 xv. Vien-
 næ in Gal-
 lia.

Indultum
 Regi Gallie
 communi-
 care sub utrâ-
 que specie.

204. JOANNES Vigésimus secundus

Gallus, natus patre Scrutario, *Vacatio lon-
 ga Sedis:
 Apost. ob
 translata
 Sedem Ro-
 ma Avenia-
 nem.*
 sive Sartore veteramentario, eligitur
 post Sedis vacationem per annos 2, men-
 ses 3, dies 17. Clementis Quinti Consti-
 tutiones vulgo Clementinas dictas ap-
 probavit, & legi publice in scholis jus-
 sit, & ipse edidit Constitutiones, quas
 Extravagantes vocant: instituit Ordinem
 Equitum Christi pugnantium contra
 Muros: male nonnihil audit: ob opi-
 nionem quam habuit de receptaculis ani-
 marum, usque ad corporum resurrectionem;
 quam etiam S. Bernardus tenuisse
 videtur in Sermone secundo de omnibus
 Sanctis, ad quem vide Notas Joannis
 Merlo Horstij, qui Opera Bernardi in
 pulcherrimum ordinem redegit; sed postea
 Pontifex, hic Bullam emisit, qua
 animas beari in cœlo, aliasque in in-
 ferno cruciari statim ab obitu affirma-
 vit.

Ordo Equi-
 tum Christi.

Anime ab
 obitu statim
 beantur, vel
 damnantur.

Salutatio Angelica *vespere, mane, & merid.* vit. Salutationem Angelicam in honorem Incarnationis Christi, quæ ter in die ære campano sonante designatur, induxit; ut fideles si non possint sæpius saltem ter Deum òrent; ad exemplum Davidis Psalm. 54. *Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo, & exaudiet vocem meam:* cui devotioni Clemens X. novas Indulgentias addidit. Exclust Semiduplicia ab octava Corporis Christi. Festum SS. Trinitatis in octava Pentecostes ipsum instituisse scribit Giacomius; Gavantus autem illud antiquius, & à Gregòrio Quarto institutum esse ait: antehac celebrari solebat diversimode: apud nonnullos Dominica primà post Pentecostem, apud alios Dominica ultima ante Adventum; apud Romanos autem non celebrabatur; quia quotidie canitur in honorem SS. Trinitatis *Gloria Patri, & Filio &c.* & singulis diebus Dominicis oct. Responsorium; *Duo Seraphim clamabant.* Tandem Joannes 22. assignavit Dominicam primam post Pentecostem huic Festo: ita Summa Pisanella in verbo *Feria.* Iis, qui ad nomen JESU reverentiam exhiberent, singulis vicibus quadraginta dies remissionis tribuit. Festum S. Catharinæ, quæ Grecis olim fuit notior, Latinis dein facta notissima, ob peculiare patrocinium præstitum in expeditione Ferræ Sanctæ, in Occidentali Ecclesia celebrari jussit: Canonizavit Avenione S. Ludovicum Episcopum To-

Iosapum, & S. Thomam Aquinatem. *Auditores*
 Tribunal duodecim Pontificis Capellano- *Rota.*
 rum, quos Rotæ Auditores vocant, ad
 quos ex omnibus Orbis Christiani Regio-
 nibus provocatio esset, instituit. Contra
 ipsum Ludovicus Bavarus eligi fecit Ro-
 mæ in Conventu Schismaticorum Pseudo- *Schisma*
 Papam Petrum de Corbario; qui relicta *XXIV.*
 quondam uxore, Ordinem Minorum pro- *Petrus de*
 fessus fuerat, & Nicolaus Quintus vo- *Corbario*
 catus fuit; (à quo Imperator cum Uxo- *Minorita*
 re coronari se fecit) sed tandem Ave- *contra*
 nione in publico Consistorio abjecit se *Joannem*
 ad pedes Joannis Pontificis, collo in la- *22.*
 queum inserto, veniam & vitam depre-
 catus. Papa oratione prolixa omnia sua
 commemoranti illacrymatus, eum è ter-
 ra sublatum osculatus est: vixit autem
 Palatio Pontificio sub custodiis annos
 tres, neminem alloquens; ac defunctus,
 sepultus est in Ecclesia Fratrum Mino-
 rum cum eorum habitu. Papa vero Joan-
 nes in Pontificatu ultra annos 18. men-
 ses 4. exegit, octavus inter Pontifices
 diuturnitate Selsionis.

105. **B**ENEDICTUS Duodecimus, *Papa Molis-*
 Gallus Tolosæ, natus pa- *toris filius.*
 tre Molitore, affine Papæ præcedentis,
 qui filius erat Scrutarii; ex Monacho
 primum Carmelita, dein Abbate Cister-
 ciensi, Cardinalis, ac demum Summus
 Pontifex, memor decessoris sui Joannis,
 cujus beneficio Purpuream Galerum ac-
 ce-

*Papa non
habet Con-
Janguineos.*

ceperat, opinionem ejus de animarum
post mortem statu tam dilucide expo-
luit, ut nullus superesset dubitandi lo-
cus: indignos & confanguineos arceat à
beneficiis; dicens se nolite exornare lu-
rum, & Papam non habere confangu-
neos: utque Benedictus Undecimus ma-
trem in vestibus fericis, ita hic patrem
in alio quam Molitoris habitu noluit ag-
noscere: nihilque aliud illi dono dedisse
fertur, quam pecuniam, quæ sufficeret
ad emendam molam: cumque confan-
guinei sæpius instarent, ut ab illo pro-
moverentur, subintulit illud Davidicum
Psalmi 18. *Si mei non fuerint dominati,
tunc immaculatus ero, & emundabor à de-
licto maximo.* Avenione residens invitatus
à Rege Franciæ, cum expectaretur Pa-
risiis, ut faceret solemnem introitum die
quodam Jovis; & altitia omnia ipsi ex-
cipiendo parata essent: ob quod nescio
impedimentum, tantum sequenti die Ve-
neris intravit: cujus intuitu solemnita-
tis, populus carnibus pridie paratis ves-
ci non dubitavit, ob præsentiam & ve-
niam interpretativam Papæ, quam ve-
rosimiliter ipse etiam concessit: hic or-
tum habet *La Semaine de deux Jendis*,
fuit autem Benedictus Papatu optime
functus per annos septem, menses 4.

*La Semaine
de deux
Jendis.*

*Secundum
Jubilæum.*

206. **C**LEMENS Sextus Lemovix Gal-
lus considerans paucissimos
ad annum centesimum pervenire, Jubi-
læum

laum ad quinquagesimum reduxit anno 1350. Feriam quartam Cinerum fecit privilegiam, in qua occurrens quodcumque Festum transferri iussit: quia convenit ut populus Christianus eo die publica poenitentiae det indicia. Canonizavit S. Ivonem, Britonem, pauperum Advocatum. Avenionem à Joanna Neapolitana Regina emptam, ditionis Pontificiae fecit. Nota quod Avenio sit Urbs Septenaria, uti Bruxella, habens septem portas, septem Parochias, septem Collegia, septem virorum, & septem foeminarum Monasteria, &c. Tam prodigiosae memoriae fuit; ut quidquid semel legisset, oblivisci, etiamsi cupe-
ret, non posset; & hanc tantam memoriam magno quodam capitis vulnerati ictu (cujus adhuc ingens cicatrix in superiore vertice supererat) provenisse narrat Petrarcha lib. 1. rerum memorabilium. Thesauros Ecclesiae, contra quam praedecessor fecerat, profusus distribuit propinquis ac consanguineis, ipsos locupletes, ac sui memores esse cupiens. Pontificatum illi quidam sive prodixisse, sive ominatus esse fertur: cum enim donatus quondam Parisius Doctoris Theologi Laurea ad Monasterium suum rediret, in itinere à latronibus spoliatus est omnibus usque ad indusium; iterque suum prosequens Turetum citissime pervenit, ubi quidam Sacerdos modici beneficii Ecclesiastici Rector ves-

*Feria 4. Ci-
nerum pri-
vilegiata.*

*S. Ivo cano-
nizatus.*

*Avenio Sep-
tenaria, Di-
tionis Pon-
tif.*

*Papa prodigiosa memo-
ria, profu-
sus in con-
sanguineos,
ac benefac-
tores.*

vestem ei & necessaria vitæ suppeditavit : cumque discederet, Ecquando, inquit, acceptum ego beneficium referre poterō, cui Sacerdos, tum, cum eris Romanus Pontifex : igitur multo post adeptus Pontificatum ; memor veteris beneficii, illum ipsum Sacerdotem ad se vocatum, primo Cubicularium suum fecit, deinde Archiepiscopum Tolosanum. Clemens hic, quondam ex Monacho Benedictino Episcopus Atrebatensis, Papatum per annos decem, menses septem optime gubernavit.

Salaria Auditoribus Rotæ constituta.

207. **I**NNOCENTIUS Sextus, Curia Pontificiæ reformator, mensura Auditoribus Rotæ, & Judicibus salaria constituit, ne muneribus corrumperentur : in victu domestico admodum frugalis. Ipso Avenione residente, Carolus Quartus Imperator Romæ coronatus fuit per duos Cardinales ab Innocentio delegatos, ea conditione, ut non nisi uno die ibi moraretur : & quam citissime ex Italia discederet, quod & fecit Imperator ; quæ conditio hanc Petrarchæ extorsit exclamationem : *ô infamem diem ! ô pudendum factus !* Petrarcham magicis artibus deditum jam ante Pontificatum, per delatorem quemdam Juris consultissimum Innocentius crediderat : sed delatore mortuo, contrarium reperit, ac falsum esse crimen, quod vigo doctissimo objiciebatur : itaque Petrarch-

Franciscus Petrarca.

prarcham donis ac precibus rogavit, ut Scriba Pontificius fieri vellet; is se excusare maluit tenectutis causa, quam ad Aulam redire. Fuit Innocentius, uti prædecessor Lemovix, per annos fere decem Summus Pontifex.

108. **U**RBANUS Quintus item Lemovix, Monachus Cluniacensis, Gulielmus antea vocatus, S. Victoris apud Malsiliam Abbas, Pontifex factus Tiaram Pontificiam triplici corona circumdedit, à S. Silvestro simpliciter, à Bonifacio Octavo dupliciter coronatam. In tractu Pessulano, Ecclesie SS. Marthæ & Benedicti turrim cymbalarjam viginti septem æris campani Nolis instruxit, & fundavit ibidem Collegium duodecim Medicorum. Confirmavit Ordinem Jesuatorum à Joanne Columbino fundatum: Instituit Benedictionem Rosæ Auræ Dominica Letare in Quadragesima; quam ipse primum misit Joannæ Siciliæ Reginae. Agnos Dei à se benedictos nonnullos direxit ad Imperatorem Græcorum, quorum virtutem hisse versibus expressit:

*Balsamus, & Cera munda cum Chrysmatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi mag-*

Mitra Pontif. tripliciter coronata.

Turris cymbalaria.

Jesuati.

Benedictio Rosæ Dominica Letare.

Agni Dei, & eorum virtutes.

*Fonte velut natum per mystica significatum;
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Pescatum frangit, ceu Christi Corpus & angit.
Regnans servatur simul, & partus properatur;*

*Donaque fert dignis, virtutem destruit ignis,
Portantes unde de fructibus eripit unde.*

Ufus Agni Dei est antiquissimus: initium & auctor non cognoscitur: nam dabatur antiquitus Neophytis post depositionem albarum vestium, ut meminisent quod candor, qui de habitu deponitur, semper in corde tenetur; hinc forma cordis ovali collo dependet. Leo Papa Tertius Carolo Magno Agnos Dei donavit: atque Alcuinus & Amalarius referunt, quod Papa eos benedicit Sabbato sancto, eosque distribuit Dominica in Albis: idque tantum facit anno primo sui Pontificatus, deinde singulis septenis annis; vide Molanum Oratione de Agnis Dei. Tempore quo Romani Pontifices Avenione sederunt, Urbanus hic semel Romam venit, & celebravit in Altari S. Petri, in quo à Bonifacio Octavo nemo celebravit; quod audiens Carolus Quartus Imperator Romam advolat, exhibetque Papæ officium Stratoris; & in ejus Missa Evangelium tanquam Diaconus decantavit. Ad hunc Pontificem Beata Birgitta Dei jussu Romam venit, & Sancti Salvatoris Regulam ab ipso Domino acceptam eidem obtulit, quam & approbavit: qui dein Roma rediit Avenionem studio sedandi Anglorum cum Francis bellum: ubi B. Elzearium Comitem SS. Confessorum albo inscripsit. Pontifex annorum octo, mensium trium.

*Imperator
Papa strator
& Diacon.*

*Regula S.
Salvatoris
B. Birgitta.*

*Canonizat. S.
Elzearii.*

203, **G**REGORIUS Undecimus, Gal-
 lus Lemovicensis, uti tres *Papa juvenis*
 prædecessores, Clementis Sexta fratris fi- *35. ann.*
 lius, annorum duntaxat eriginta quin-
 que Pontifex creatur, pauloque plus
 septem annis regnavit. Jussit festum Pre-
 sentationis B. Mariæ Virginis, item Sym-
 bolum dici in Mîsis Sanctorum Eccle-
 siæ Doctorum; quod ipsi illud nobis sua
 doctrina sunt interpretati. Papa hic Ro-
 mam ex Gallia reduxit Sedem Pontifi-
 ciam, motus nonnihil verbis cujusdam
 Episcopi, qui familiariter Pontifici col-
 loquens, ab ipso interrogatus, cur non
 rediret ad Ecclesiam suam, quam ma-
 lum erat sine Pastore tam diu relinque-
 re, respondit Pontifici: Cur tu Sanctis-
 sime Pater Episcopatum tuum Roma-
 num non repetis, nobis daturus exem-
 plum? accessit etiam persuasio ex reve-
 latione S. Catharinæ Senensis, uti patet
 in lectionibus Breviarii, ipsius festo 30.
 Aprilis: alii referunt S. Birgittam Hier-
 osolyma reducem, cum Romam ve-
 nisset, inde Avenionem ad Gregorium
 scripsisse, Dominum Deum omnino vel-
 le Sedem Pontificiam Romam reduci:
 qui Avenione discedens 13. Septembris
 anno 1376. post varias in mari jacta-
 tiones, tandem 17. Januarii anni se-
 quentis 1377. Urbem ingressus est. Re-
 fert porro Joannes Gerion, libro de
 examine doctrinæ, parte 2. & ex eo

Papa juvenis
35. ann.

Festum Pra-
sent. B. M.

Symbolum in
Mîsis SS.
Doctor.

Pontificia Se-
des Avenio-
ne Romam
relata.

Nauclerus, ipsum anno sequenti 1378. sub finem mensis Martii in extremis positum, habentem in manibus sacrum Christi Corpus, protestatum esse coram affantibus, ut caverent ab omnibus sive viris sive foeminis sub specie Religionis loquentibus visiones suo cerebro culas; quia per tales ipse seductus, omisso suorum rationabili consilio, de non referenda Sede Romam, se, & Ecclesiam in discrimen imminentis Schismatis traxisset; quod sub sequenti Pontifice cum diutissimo Ecclesiae incommodo exortum est.

*Jubilaeum
Tertium ad
annum 33.*

110. **U**RBANUS Sextus, Italus Neapolitanus, *Prignanus*, Jubilaeum ad annum trigesimum tertium reduxit, idque intuitu parvis numeri triginta trium annorum vitae Christi, ex quo omnes manant Indulgentiae; instituit Festum Visitationis B. M. Virginis, secunda die Julii celebrandum: idque quia isto die finita est Visitatio ipsius in domo Elisabeth, ut ait Azorius parte 2. lib. 1. cap. 23. quaest. 2. nam tribus mensibus apud illam à Conceptione Filii Dei mansit. Ordinavit, si post festum omnium Sanctorum occurrat Dominica, transferri commemorationem Fidelium Defunctorum in Feriam secundam, Papa hic ante Pontificatum claris virtutibus elucebat, quas Pontifex factus, visus est aut nunquam habuisse,

*Visitatio. B.
Mariae cur.
2. Julii.*

*Translatio
Com. Fidel.
Defunct. in
Feriam 2.*

aut

aut uno veluti momento, tum cum maxime indigeret, amisisse: hinc contra ipsum pluribus invisum electus fuit in Pontificem Robertus Cardinalis Gebennensis, Clemens Septimus dictus, quondam Episcopus Cameracensis: idque illegitime ab aliquot Cardinalibus Avenione se tenentibus, unde Schisma omnium longissimum, quod quinquaginta annos perduravit, exortum est: duoque hi Pontifices, hic in Gallia, illè in Italia, alter in alterum censuris sæviebant; seditque legitimus Pontifex Urbanus Romæ annos fere duodecim, Pseudopontifex autem Clemens, cui Franci potissimum & Hispani adhærebant, Avenione annos sexdecim.

Schisma
XXV. omnium diutissimum.

211. **BONIFACIUS** Nonus; Neapolitanus, de Nobili, licet paupere, Familia *Tomacella*, vir formosus, cantu & manscriptione excellens, qui nihil præter Grammaticam, & parum in Rhetorica audierat: Clericus vagabundus fortunam, ut dicitur, tentaturus, Romam se contulit: factusque Protonotarius, tandem gratiosus pluribus, & ipsi Pontifici Urbano, à quo fit Cardinalis: eoque mortuo à Cardinalibus Romæ existentibus eligitur Pontifex, ætatem tantummodo ter decimum vitæ ægens: erat modestissimum, & juventutem cum senectute permutasse videbatur; ostenditque etiam sine magna doctrina

Clericus vagabundus, juvenis, &

parvi studii fit Papa.

Annata.

trina magnas res posse geri. Mox Clementis Antipapæ Avenionensis erupit in eum damnatio, & vicissim Bonifacii in Clementem. Auctor habetur Annatarum Sacerdotis impositarum: statuit enim nullòs ad Episcopatum, Abbatiam; aut Sacerdotium aliquod promovendos fore, nisi dimidia parte primi anni redditum Cameræ Apostolicæ persoluta, necessitati Ecclesiasticæ sublevandæ, idque priusquam gratiam Apostolicam consequerentur; unde ærario Ecclesiastico multum accessit. Notatur nimii affectus erga propinquos: commendatur quod mori potius elegerit, quam ex suavione medicorum, calculo quo laborabat liberari, si cum foemina rem haberet. Hic S. Birgittam canonizavit: festum Visitationis B. Mariæ à decessore Urbano institutum omni studio fecit solemnizari: celebravit quartum Jubilæum anno seculari 1400. sedit annis fere quindecim: annorum tantum 30. fuisse refertur, cum Pontifex crearetur; cum mortuus est, annorum 45.

*Canonizatio
S. Birgittæ.**Jubilæum 4.
anno Christi
1400.*

213. **I**NNOCENTIUS Septimus, Italus Sulmonensis, *Melioratus*, mortuo Bonifacio omnium votis legitime electus jurejurando adactus fuit, ut ad Ecclesiæ unitatem ineundam etiam cum Pontificatus depositione, operam daret. Cum interea mortuo Clemente Antipapæ, Petrus de Luna Hispanus Aragonius,

nus, Benedictus Decimus tertius vocari volens, Avenione subrogatus est in Antipapatu, & pertinacissime contra Innocentium restitit; qui legitimus Pontifex, cum decertum fecisset de non dicendo *Credo* in festis S. Joannis Baptiste, & S. Laurentii, nisi quando venerint in Dominica, subita apoplexia sublatus est, anno Pontificatus secundo.

Credo non, dicitur in Festis SS. Joannis Baptiste, & Laurentii.

213. **G**REGORIUS Duodecimus, Venetus, *Correvius*: antequam eligeretur, cum reliquis promiserat, se cessurum Papatu, si Petrus de Luna idem facere non recusaret: sed illo, relicta Avenione, in Hispaniam fugiente, revocavit promissum suum, & Pontificatum tenuit per annos octo cum dimidio: usque dum Concilio Pisae à Cardinalibus inito, uterque, & Gregorius, & Benedictus Pontificatu sunt depositi, & vacante, ut dicebatur, Sede, ex duorum incertorum Pontificum dubio, œcumenice electus fuit sequens Alexander vivente & gerente se Gregorio Arimini pro Papa, uti in Hispania fiebat Petrus de Luna.

Vacat Sedes ex duorum PP. incertorum dubio.

214. **A**LEXANDER Quintus, secundus ex Ordine Minorum Summus Pontifex, magnæ doctrinæ & sanctitatis vir, quem verum, & legitime electum fuisse, dubitare non licet: nam tempore Schismatis, cum non est certus

Secundus ex Ordine Minorum Papæ.

certus Pontifex, perinde est ac si nullus esset; tumque Ecclesia, seu Concilium ex facultate sibi à Christo tradita Pontificem eligit. Laudatus fuit Alexander ex liberalitate in pauperes, ita ut nihil sibi reservaret, & in fine vitæ pauperimus decesserit; unde per jocum dictitabat; *se fuisse divitem Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Papam*; uti fuerat in prima ætate: nam de ejus extractione narratur: quod ortus ex Creta (Candia dicta modo) origine non tantum aliis, verum etiam sibi incognita, suos ipse parentes ignorabat, nihilque de se noverat, nisi quod in prima ætate pauper emendicato panem vixisset, & à Religioso Minoritano sibi occurrente pie exceptus, literis & lingua latina instructus, ac Franciscano habitu indutus, in Italiam traductus, studiiisque altioribus admotus fuisset; in Ordine suo magnæ sanctitatis & doctrinæ vir evadens; per varias dignitates ad supremam hanc denique pervenit, quam decem tantum mensibus & octo diebus tenuit.

215. **I**OANNES Vigésimus tertius, dictus etiam vigésimusquartus, Neapolitanus.

Ultimus ex multis Joannibus iste Joannes.

Joannes 1. ultimus ex Joannibus. Cum in adolescentia Bononiæ aliquot annis Juri operam dedisset, assumpta doctrinæ Laurea Romam iter instituit; interrogatus autem ab amicis quo proficif-

scisceretur, ad Pontificatum respondit. Romam itaque veniens, à Bonifacio Nono in cubiculum secretum recipitur: creatus deinde S. Eustachii Cardinalis, Legatus à Latere Bononiam mittitur, quam brevi conducto milite, una cum magna Flaminia parte, in potestatem Ecclesie redegit: tum vero post annos novem, longa pace, civitatem Bononiensem mirum in modum auxisset, ac grandem sibi pecuniam; & sic potestatem comparasset, cumque Alexander prædecessor Bononiae existens in ægritudine incidisset, convocatisque eo Cardinalibus, iisque ad pacem & concordiam communitis, vita excessisset; Joannes hic, Balthasar *Cossa* tum dictus, ibi potius ut Dominus multo exercitu circumseptus, quam ut legatus Apostolicus agens, Cardinalibus pro novo Pontifice eligendo ibidem congregatis multa interminatus est, nisi Papam sibi gratum eligerent; eaque de causa varii producti fuerunt: quorum neminem approbare voluit: cum autem obsecraretur, ut quem vellet, significare tandem digneretur, Date mihi, inquit, Petri Chlamydem, & ego dabo Pontifici futurum; quod cum factum fuisset, ipse Pallium suis humeris imponens, Papa, ait, sum ego: id cum pluribus displicuisset, consultius duxerunt eum permittere, quam hominem terribilem, & armatum irritare. Coronavit hic Joannes Romæ an-

*Cardinalis
potens seip-
sum Papam
creans.*

no 1411. Sigismundum Imperatorem Caroli Quarti filium. Sed cum interea ab omni Christianitate, quæ tres simul Pontifices, Gregorium XII. Benedictum XIII. & hunc Joannes ferre non poterat, magna fieret protestatio: quietis publicæ, & tollendi Schismatis causa, indicitur Concilium in Civitate Constantiensi; quo etiam venerunt Nuntii Gregori XII. sed Benedictus XIII. obstinatissimus permanfit: cumque Joannes, & Gregorius Papatui cessissent, & in Concilio depositi essent: & Joannes annis quinque Pontificem egisset, post quos adhuc fere quinque annis vixit omnium votis legitime susceptus fuit in Pontificem Odo Cardinalis Columna.

Tres simul Pontifices.

Concil. gener. 16. Constantiense Anno 1414.

316. **M**ARTINUS Quintus, Romanus, Odo Cardinalis columna ante dictus, qui in honorem sancti Martini Episcopi Turonensis, ejus festo 11. Novembris anno 1417. electus, Martinus dici voluit Quintus, relictis duobus Marinis inter Martinos, uti supra in Martino Quarto narratur, quæ electione Schisma Ecclesie longissimum sublatum fuit: quamquam non omnino sublatum dici potuerit, quandiu substitit Petrus de Luna, Benedictus Decimus tertius, & successor ejus Ægidius de Munio, Clemens Octavus dictus: ille autem usque ad extremum Novembris anni 1424. dum mense Septembri anno

Pseudo Pontifex ultra annos Petri vivens.

1394. male assumptus esset; ultra annum trigésimum in Pseudo-pontificatu vixit, & mortuus est; unde vel ideo quod transiverit annos Petri, pro illegitimo habendus esset: nullus enim Papa, etsi juvenis electus, illos hactenus vidit. Clemens autem ei succedens in schismate, usque ad annum 1427. in eo mansit: quum suasu Petri Cardinalis de Fazo, ex Ordine Minorum, Legati de Latere à Martino missi, se Antipapatu abdicavit, & Episcopatu Majoricensi remuneratus fuit: sed aliter se gessit Balthasar Colla, Joannes 23. qui publice ad Martini pedes procumbens, lacrymabundus eam ut Pontificem verum & unicum professus & veneratus est. Sub hoc Martino, anno 1226. à Joanne Duce Brabantie fundata est Universitas Lovaniensis; qui eam diplomatibus suis roboravit, ut videre est in libro Privilegiorum ejusdem Academiz. Regnavit autem egregius hic Pontifex, *Temporum suorum felicitas*, (ut in Epitaphio ejus legitur) annis tredecim, mensibus tribus. Notandum est quod Petrus ille de Luna, Pseudo-Pontifex Benedictus Decimus tertius decesserit Penischolæ (latine Pen insula) oppido Regni Valentie munitissimo; Diocesis Dertusensis, Episcopatus postea Adriani Sexti, octogenario major, usque ad ultimum vite spiritum in sua obstinatione permanens: ejus cadaver ibi primo sepultum,

*Fundatio
Universit.
Lovaniens.*

tum, postea translatum est Igluecam Aragoniæ oppidum, ibique intra arcem loco profano repositum, integram adhuc hodie perseverat.

Basileense
CONCIL.
17. œcu-
menice in-
ceptum an-
ann. 1431.
in Schisma
definens.

Schisma
XXVI. &
ultimum.

117. **EUGENIUS** Quartus; Venetus, *Condulmerius*, Canonicus Regularis: contra hunc in Concilio Basileensi electus est Amadeus Dux Sabaudiæ, qui Ducatu in filium suum primogenitum translato, vitam Eremiticam sub Regula S. Augustini, cum decem ejusdem propositi Nobilibus, in solitudine ducebat: unde à Concilii Patribus evocatus, Felicis Quinti nomen assumpsit: hincque Christiana Respublica trifariam divisa fuit: erant enim qui Felicem, & erant qui Eugenium sequebantur; & qui neutrum agnoscebant: tandem Felix post annos fere decem, quibus uti Pontificem se gesserat, cognito errore non sua culpa commisso, Nicolao Quinto Eugeni Successori Pontificatum celsit. Rationem istius contra Eugenium electionis vide apud Baronii continuatorem Spondanum. Papa hic, cum magni plane animi vir esset, cultusque divini, & Christianæ Religionis dilatandæ præcipuus zelator, ut scribit sanctus Antoninus, multas præsumptiones, & insidias vitæ inflictas æquanimiter & excelso animo pertulit; cumque anno 1447. Principum Germaniæ Legatos, qui eum verum Pontificem, rejecto Felice, agnoscebant,

ſcebant, exciperet, diem clauſit extre-
mum anno Pontificatus ſui decimoſex-
to (novem diebus minus) cum anno
precedenti 1444. Nicolaum Tolentina-
tem Sanctum declarafſet. Epitaphium
ipſius hic habes :

*Memoria Eugenii Quarti Summi atque
Optimi Pontificis : hic in pace gravis, in bel-
lo pro Chriſti Eccleſia impiger, in injuriis pa-
tiens, Religioſorum amator, ac in eruditis
viros munificus : Concilii Baſileenſis inſolentiam
adverſus Pontificiam Romanam poteſtatem,
Concilio Florentino celebrato, refranavit ac
fregit ; in quo Joannes Palæologus Græciæ Im-
perator, Romanum Caput agnoſcens, ejus pe-
dibus ſe, multasque externas & remotas Re-
giones humilime ſubſtravit. Congregatio Cano-
nicorum S. Georgii in Alga Veneta. Religio-
ſiſſimo fundatori pietatis cauſa P. C,*

Nota, quod in Concilio Florentino
sub hoc Eugenio habito, tandem eo
ventum ſit, ut Græci rationibus victi
faterentur, Spiritum Sanctum à Patre
Filioque procedere, Homouſionque iis
eſſe ; utque in azymo pane vere Cor-
pus Chriſti conſecrari, ac Purgatorii lo-
cum eſſe crederent ; poſtremo ut fate-
rentur, Romanum Pontificem verum
Chriſti Vicarium, Petrique legitimum
Suſceſſorem, primum in Orbe locum
tenere ; cui Orientalis & Occidentalis
Eccleſia merito pareret : primusque inter
Græ-

CONCIL.
18. œcum.
Florenti-
num anno
1438. In
quo Græci
ſubjecerunt
ſe Latinis,
ſed ſimulate.

*Bessarion
Grecus, Car-
dinalis fac-
tus.*

Græcos veritatem Catholicam agnoscens Bessarion Archiepiscopus Nicænus; suorum pertinaciam condemnavit, atque ad Latinos concessit; quam ob causam donatus est Cardinalatu, & Titulo-Patriarchæ Constantinopolitani. Sed simulatum Græcorum cum Latinis in gratiam reditum; & à Catholica fide defectionem, calamitates, quas, amissa sub sequenti Pontifice Constantinopoli, à Turcis Christiani nominis hostibus Græci ipsi pertulerunt, ultæ sunt.

218. **N**ICOLAUS Quintus, Italus Sarzanensis, Apostolico Solio imponitur reluctans, & meliorem suadens electionem; sed omnium votis expetitus, & coronatus, victor fuit ultimi Ecclesiæ Schismatis. Hic non originis, sed doctrinæ ac virtutum gradibus (nam modicis ortus parentibus, patre medico chirurgo, matre annonaria) ad Pontificatus fastigium ascendit: uno eodemque anno Episcopus, Cardinalis, Pontifex: cum scutum gentilitium proprium nesciret, sumpsit pro insignibus Claves Petri in scuto coccineo decussatas. Amadeum (Felicem Quintum) suavisu Frederici Imperatoris Maximiliani patris, Pontificatu se abdicantem remuneravit Cardinalatu, & Sedis Apostolicæ Vicariatu, ipsumque secundam in Ecclesia personam, ac perpetuum Sabaudie Legatum fecit, aliasque illi prærogativas

vas contulit; sed is ad antiquam solitudinem retrahens, sanctissime vixit, & mortuus est: sicque ultimo Ecclesie schismate extincto, dicebatur:

Lux fulsi mundo, cessit Felix Nicolao.

Instaurator literarum, & conquisitor librorum commendatur Nicolaus; qui quinque millibus Ducatorum emerit autographum Evangelium S. Matthæi. Opera Quintiliani, Cælii Apicii, & Porphyrii in Horatium sub ipso inventa sunt. Jubilæum quintum anno 1450. cum magna populi affluentia Romæ celebravit, quod sequenti anno 1451. Mechliniæ publicatum & celebratum fuit; eodem anno Jubilæo 1450. canonizavit Nicolaus S. Bernardinum Senensem Franciscanum: ac sic de S. Antonino Florentino Dominicanò tunc vivente locus dicitur: Non minus Archiepiscopum Florentinorum Sanctorum Catalogo adhuc vivum adscribendum putarem, quam Bernardinum mortuum. Anno 1452. coronavit Romæ Fridericum Tertium Imperatorem cum uxore Eleonora Regis Lusitanie filia paulò ante Senis in uxorem ducta: anno sequenti 1453. amissio Constantinopolis illum valde afflixit, unde morbum contrahens mortem obiit anno Pontificatus octavo; ac princeps Orientis Imperium Græcis justissima Dei vindicta ob perfidiam ereptum, penes Turcas Christiani nominis hostes mansit.

Finis ultimæ Schismatis.

Jubilæum Quintum an. 1450.

Canonizatio S. Bernardini Senensis.

Constantinopolis omissa.

§ 19. **C**ALLISTUS Tertius, tertii anni & mensis, ut nominis Pontifex, Hispanus, Alphonsus Borgia antea nominatus, eligitur per accessum scrutinio; eo quod Alanus Card. Avenionensis inclinancia in Bessarionem Cardin. suffragia avertit, hæc locutus: *Latine Ecclesie Papam Græcum dabimus? & in capite libri Neophyteum collocabimus? nondum barbam rasi Bessarion, & nostrum ca-*

Recentior con- *put erit? que indigentia Ecclesie Latine, que*
versus non *virum non reperit dignum, nisi ad Græcos*
ita fidendum *recurrat, assumatque eum qui heri & nudius*
tertius Fidem Romanam impugnavit? & quoniam
hodie conversus est, magister noster erit,
& Christiani ductor exercitus? en paupertas
Ecclesie Latine, que virum non reperit sum-
mo Apostolatu dignum, nisi ad Græcos re-
currat: sed agite Patres quod libet; ego,
& qui mibi credent, in Græcum Præsulem
nunquam consentiemus. Moverunt ea verba
plerosque adeo, ut duæ partes Colle-
gii nulla amplius ratione ad Bessario-
nem accedere vellent: & sic Callistus
electus fuit vir ætatis decrepitæ, anno-
rum 77. qui etsi ante aliquot annos suum
Papatum nonnullis prædixisset, nullius
tamen opinionem ad se traxerat; quod
delirare potius more senum existimaretur:
sed fuit ejus vaticinium verax; quod
à B. Vincentio Ferrerio se habuisse nar-
rabat; suæ nationis homine jam vitæ
functo; quem & paulo post inter sanc-
tos

Prædictio Pa-
patus per S.
Vincent. Fer-
rio.

jos Christi Confessores retulit. Papa hic
 pb insignem victoriam. B. Joanne Ca-
 pitrano Minorita Crucis vexillum Tur-
 cis inferente, obtentam, instituit solem-
 niter celebrari Festum Transfigurationis
 Domini Nostri Jesu Christi; qua die sex-
 ta Augusti, anno 1456. prælum com-
 missum, & victoria reportata fuit; af-
 firmatque Platina ab eodem esse com-
 positum Ecclesiasticum ejus diei Officium,
 cum indulgentiis iisdem, quæ concessæ
 sunt in Solemnitate Corporis Christi. Ab
 ipso processit mos pulsandi Campanam
 sub meridiem; qui institutus est ut Fi-
 deles orationibus suis adjuvarent eos,
 qui contra Turcas dimicabant; ejusque
 non infima laus fuit, quod cum Epil-
 copus esset, beneficium aliud in Com-
 mendam, ut vocant, nunquam habere
 voluit, dicens se unica Sponta sua, ea-
 que virgine, Ecclesia Valentina conten-
 tum esse, uti jus Pontificium mandat.
 Callisti autem nomen ab ipso assump-
 tum dicitur, ob memoriam Callisti Se-
 cundi, de Hispania optime meriti.

*Festum Trans-
 figurationis
 & Officium
 ejus.*

*Pulsus cam-
 pane sub me-
 ridiem.*

*Episc. unica
 sponsa Ec-
 cles. sua con-
 tentus.*

220. **P**LIVS Secundus, vocatus antea
 Aneas Silius Piccolominens, in
 juventute nonnulla scripsit notæ non ita
 probæ, quæ postea Pontifex factus dam-
 navit, dicendo inter alia: Aneam reji-
 cite, Pium audite. Ipse quondam Secre-
 tarius Concilii Constantiensis, dein Pa-
 pa pro Secretario habuit Flavium Blon-
 dum

*Papa quæ in
 juventute
 scripserat
 damnat.*

*Flav. Blon-
 dus historic.*

dum Historicum insignem ; quem adeo æstimaverat , ut ante Pontificatum Blondi Historiam in epitomen redegerit : inter alia dicere solebat , Christianam nostram Religionem , etsi miraculis non esset approbata , honestate sua recipi debere ; & dignitatibus homines , non dignitates hominibus dandas esse : ipse B. Catharinam Senensem concivem suam Sanctarum Virgiam numero addidit. Caput sancti Andreæ Romam Analphitallatum , ex Analphitanis Ducibus ipse oriundus , in Basilica S. Petri , cum maxima Cleri ac populi veneratione , in Sacello ad id sumptuose fabricato collocavit. Fuit Italus Senensis , annorum probe sex , diebus quatuor minus , brevis Pontificatus , sed ingentis gloriæ Pontifex.

*Canonizat. S.
Balthar. Sc-
mensis.*

221. **P**AULUS Secundus , statuit Jubilæum , à Bonifacio Octavo centesimo quoque anno primo institutum , à Clemente Sexto ad quinquagesimum reductum , ab Urbano Sexto ad trigesimum tertium , à Nicolao Quinto iterum ad quinquagesimum ; deinceps singulis vicenis quinque annis celebrari , incipiendo a proximo septuagesimo quinto , anno 1475. quod tamen ipse morte præventus non celebravit , sed successor ejus Xystus , Cum margaritis rebusque pretiosis , utpote Mercator ante Pontificatum , mirum in modum delectaretur , Regnum seu Mitram Pontificiam .

*Jubilæum
vigesimo
quinto anno
celebrandum.*

*Regnum seu
Mitram Pont.
Cardinales
toti p. p. a-
ti.*

etiam gemmis pretiosissimis exornavit. Cardinalibus præter vestem coccineam, pannum ejusdem coloris, quo equos sternerent, assignavit: cumque Mercaturæ tantum deditus, litteris parum instructus esset, litteratos omnes Abbreviaturæ Officiales à Pio Decessore literatissimo Pontifice institutos expunxit; ex quibus Platina Historiæ Pontificiæ & aliorum operum scriptor, apologia satis aculeata se defendens, ab ipso carceri mancipatur, unde non nisi post mortem à Xysto successore liberatus fuit: cui Historiam suam Pontificiam dedicavit, qui in vita Pauli hujus refert, eum studia humanitatis sic odisse, ut ejus studiosos uno nomine Hæreticos appellaret, parentibus suadere solitus, (quod etiam Brevi Apostolico publicasse dicitur) satis esse liberos instruere, ut legere & scribere scient, altiora studia non necessariâ, nec utilia esse, nisi ad hæreses procreandas: nec mirum si litteratos oderat, qui litteris parum instructus esset: nam existens Mercator, cum audisset Avunculum suum Eugenium Quartum factum esse Pontificem, illico Romam venit, & assumpto præceptore, qui parvo tempore illum latine instruxit, factus Cardinalis, fit deinde Pontifex. Fuit Venerus, uti Avunculus, Petrus *Barbus* antea dictus, annosque fere septem, etiam absque magna doctrina, non male regnavit.

*Pontifex il-
ligeratus, non
mirum si
litteratos ode-
rat.*

222. **X**ISTUS Quartus, Italus, *Rourens*, humili loco natus in Liguriz pagò mari vicino, patre piscatore, quocum piscaturam aliquandiu exercuit; factus deinde Minorita, ac Generalis eorum Minister; tandem Papa per annos tredecim, omnes Religiosos Mendicantes, ad æmulationem evitandam, in gratiis & privilegiis censuit esse æquales: inter alià præciara opera, scripsit librum de Immaculata B. M. V. Conceptione, quod festum cum hinc inde ex devotione celebraretur, instituit universale per totam Ecclesiam: & Dominicanis, qui jurant in verba Magistri sui Sancti Thomæ, de ea cum Franciscanis altercari interdixit. Officium Præsentationis ejusdem, SS. Joachim & Annæ, Josephi, item Francisci, Breviario inseruerit. Constitutionem Paulinam de Jubilæi ad annum vigesimum quintum reductione confirmavit, & anno 1475. solemniter celebravit. Regulam & Ordinem Minimorum S. Francisci de Paula approbavit. Sanctum Bonaventuram, qui ab annis ducentis objerat, quo tardius, eo gloriosius canonizavit. Artis Typographica paulo ante à quodam Belgæ Hollando Harlemensi, Laurentio Costero inventæ *, specimen primi in Italia
- Papa piscator, & piscatoris filius.*
- Medicantes in privileg. æquales.*
- Festum Conceptionis B. M. Virginis.*
- Officia Præsentationis ejusdem, SS. Joachim & Annæ ac Josephi & Franc. Brev. in ferta.*
- Ordo Minimorum.*
- Canonizat. S. Bonav.*
- Ars Typographica. Primum Romæ visa.*

* Sed ne te fallat mendacis opimia vulgi,
Lulius referam, quæ sit origo rei:

liâ opifices Conradus Svvynhem, & Arnoldus Pannarts huic Xysto anno Pontificatus primò, Christi 1472. per libellum supplicem exhibuere; in quo inter alios typis excusos ab illis libros, sic narratur: *Donati pro puerulis (ut inde principium dicendi sumamus, unde imprimendi initium sumpsimus) numero trecenti. Lactantii Firmiani institutionum contra Gentiles volumina 829. Epistolarum fami-liarium Ciceronis volumina 550. & ceteri libri, qui typis excusi primum Roma visi sunt.*

233. **I**NNOCENTIUS octavus; *Novus Orbis*
 habet) suo ævo inventi gloria, Titu- *inventus.*
 lum Catholici, quondam Hispaniæ Re-
 gi Suintillæ ab Honorio primo delatum,
 & propter Mauros, qui per octingen-
 tos fere annos Hispaniam occupaverant,
 intermissum, Ferdinando Castellæ Regi *Titulus Ca-*
 retribuit: qui Titulus, ut esset proprius *tholici Hispa-*
 & hæreditarius Hispaniæ Regibus Ale- *niæ Regi ve-*
 xander successor decrevit. Ad Innocen- *tributus.*
 tium hunc delatum est Ferrum Lanceæ,
 quo Christi Latus perfossus fuit, dono *Ferrum Lan-*
 Bajazeti Turcarum Imperatoris; ipso *cea, & titu-*
 que Pontifice inventus fuit Titulus S. *lus S. Crucis*
 Crucis *reperitus.*

*Sæcula bis septem numerabant ordine fati
 christigena, hinc illis lustra decemque dabant,*

ARCHETYPUS nata

Clarus Joannes en Gutherbergius hic est,

A quo ceu vivo flumine manat opus.

Crucis Romæ in Basilica ejusdem S. Crucis, in parva fenestra, plumbea theca muro lateritio inclusus; in altiore parte testudinis. Permisit Norvegis Sacramentum conficere sub una specie panis, propter vini in illis partibus penuriam; & quod, ubi eo advectum fuerit, mox acefcatur. D. Leopoldum Austriacum in Canonem Sanctorum retulit. Fuit Italus Genuensis, *ex ciborum domo*, annorum octo, uti nominis, Pontifex. Pontus Heuterus de Libera hominis nativitate, eum quartum inter Pontifices illegitimo nato natum affert: deque ipsius incontinentia etiam orthodoxi auctores non nihil scribunt.

Anno
Christi
1500.

Jubileum 7.

*Præcones
Euangelii in
novum Or-
bem missi,
Inquisitio His-
panica.*

224. **A**LEXANDER Sextus, Jubilæum Septimum ab institutione Bonifacii Octavi, sed secundum viginti quinque annorum celebravit anno sæculari 1500. quo deinceps spatio ordinaria Jubilæa celebrata fuerunt. Præcones Euangelii in insulas Novi Orbis, à Christophoro Columbo detectas, mittendos curavit: instituit Hispanicam Inquisitionem hæreticæ pravitatis. De hoc Pontifice dicitur, quod vitia ipsius æquabant virtutes, de quibus tacere, quam multum loqui præstat: quomodo extinctus sit, videatur Auctarium Onuphrii ad Platinam. Fuit ipse tertius & ultimus Pontifex Hispanus, Valentinus, *Lenzolinius*, Callisti Tertii ex fratre nepos; an-
nis-

nisque fere duodecim dominatus est.

225. **P**IUS Tertius Senensis, Pii Secundi ex Sorore Laodamia nepos, natus patre Nanno *Tudeschino*, opulentissimo homine Senensi, nomen & insignia avunculi semper usurpavit: *Papa flens cum consecraretur in Pontificem, fle- in Coronatione* vixisse dicitur ad hæc Coronationis ver- *ne infra men* ba, cum stappa incensa depromi solita: *sem mortuus. Sanctissime Pater, sic transit gloria mundi,* quod reapse expertus est, nam vigesimo sexto Pontificatus die obiit.

226. **J**ULIUS Secundus Italus Savonensis, novem annorum generosissimus Pontifex, *Xysti* Quarti ex fratre nepos, olim Novitius Minoritanus: contra prædecessorum consuetudinem (uti *Pontifices an* in antiquis Pontificum Imaginibus appa- *teriores bar-* ret, qui barba rasa fere pinguntur) *ba raja, pos-* barbam promissam alere cœpit, ad ma- *teriores pro-* jorem intuentibus reverentiam incutien- *missa.* dam: idque successores passim imitati sunt; præter Leonem Decimum, qui juvenis electus, juvenili; & Adrianum Sextum, qui Belga, Belgico more fetonderi jusserunt: anno 1509. Maximilianum Imperatorem in Italiam invitavit, ad opem ferendam contra Venetos, cum quibus dein Julius fœdus iniens, bellum Imperatori indixit; ita ut Maximilianus coronatus nunquam fuerit. Vir fuit Julius excelsi animi, quasi alter
Julius

Papa bellator.

Julius Cæsar quondam Romanæ, sic ipse Christianæ ditionis intrepidus assertor, bellicosus ultra morem prædecessorum, quos clavibus Petri latis usos fuisse dicebat; jamque sibi assumendum esse enses Pauli: objicientibus autem dictum à Christo fuisse Petro: *Mitte gladium tuum in vaginam*; respondebat, id imperatum ipsi fuisse post factam percussionem: quod autem referatur claves Petri in Tiberim projecisse, id emblematicè, per Pasquillum (ut vocant) de ipso compositum esse existimo. Auctor quidam Hispanus hoc modo narrat: *Esse Julio saliendo una vez de Roma con su exercito, arrojò la llave de San Pedro en el río Tiber, diciendo: pues que la llave de San Pedro ya no vale, valga la espada de San Paulo; y assi arrancò la espada de la vaina; porque como buen Capitan, llevarà su espada al lado.*

Libri Lutheri
vi Roma com-
busti.

127. **L**EO Decimus, Florentinus et familia Medicea, annorum dumtaxat triginta, aliis 37. dum Pontifex eligeretur. Novi Pontificis electionem expectanti populo, Cardinalis de more ex Conclavis fenestra renunciens ait: Pontificem habemus Leonem Decimum, valeant vigeantque Juniores: anno 1513. Aprilis die 11. festo S. Leonis Papæ coronatur. Sub ipso Lutherus contra Indulgentias Pontificias debacchari cœpit, cujus libros Papa Romæ comburi

Buri iussit. Lutherus autem, ut se ulcisceretur, Jus Pontificium, sive Canonicum publice in Germania cremari fecit. B. Franciscum de Paula Minimorum institutorem, qui ipsi adhuc puero Pontificatum prædixerat, Canonis Santorum adscripsit: sub ipso Concilium

*Canonizatio
S. Francisci
de Paula.*

Generale 19. Lateranense 5. anno 1512. sub Julio Secundo paulo ante mortem inceptum, anno 1517. absolutum est.

*Concil.
19. Late-
ranense. 5.*

Obiisse dicitur Leo dumtaxat quadragesimarius, cum annos octo, & menses fere novem sedisset; idque ex nimio concepto gaudio de Gallorum à Ducatu Mediolanensi expulsiōe, Dedit hic titulum Defensoris Fidei Henrico Octavo Angliæ Regi, quia Lutherum gladio & calamo impugnaverat; qui postmodum fidei Catholicae destructor, & auctor fuit Schismatis Anglicani hodie perdurantis. Ut populus Christianus ad majorem in dies Dei Matris cultum incitaretur, mille dies Indulgentiarum iis concessit, qui

*Rex Angliæ
Fidei defen-
sor, post de-
structor.*

singulis horis, sonante horologio, Salutationem Angelicam semel in memoriam horæ mysteriique Incarnationis devote recitaverint; quod & Paulus Quintus nostro sæculo confirmavit. De obitu ejus subito quidam sequens epitaphium formavit:

*Aræ Maria
sonante ho-
rologio.*

Deliciæ humani generis Leo Maxime
tecum

Ut simul illuxere, interiēre simul.

*Papa sitius
naupagi.*

228. **A**DRIANUS Sextus, unicus inter Pontifices Belga, nomen suum Baptismale Adrianus, Pontifex factus, retinuit: natus Ultrajecti Patre naupego, uti Bibliotheca Belgica narrat; Lovanii donatus Laurea Doctorali in Theologia, ejusdem dein Professor, ac Divi Petri Canonicus, Capituli suffragiis electus est Decanus, & Academiae eò titulo Pro-cancellarius,

*Collegium
Pontificium
Lovanii.*

Collegium sub Adriani Florentii nomine, quo ipse tum vocabatur, fundavit, ipso dein Pontifice, Pontificium vocatum. Non absimilis fuit Adriano, & Clementi Quartis, qui dicere solebant, se plus Deo quam carni & sanguini debere: & indignum Petri Successorem esse, qui plus cognationi quam Christo tribueret; sic Adrianus hic ædificare Sion in sanguinibus nolebat, hoc est in Sacris respicere necessitudinem naturæ, quæ ibi locum non haberet; hinc difficulter cognatos ad beneficia promovebat: unum duntaxat, eumque non sanguineum, Cardinalem creavit virum Belgam, in difficillimis negotiis olim probatum, Guilielmum ab Enckevoord Campinensem Brabantum, ullosque præterea Cardinales creasse memoratur.

*Papa nolens
ædificare Sion
in sanguini-
bus.*

Canon. SS. Bennonem Episcopum Misniensem in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia, Divorum albo inscript. Legatus à Ferdinando Caroli Quin-

ti fratre ex Germania missus ad Papam, quod in apparandis auxiliariis copiis adversus Solymannum, qui Insulam Rhodum primo Pontificatus anno, die Natalis Domini occupavit, & adversus Lutheranos multum incrementes tardius procederet; sic eum liberius affatus dicitur: Sanctissime Pater, Fabius Maximus rem Romanam cunctando quondam restituit, tu cunctando perditurus nunc videris. Sed bonus Pontifex non habebat quibuscum ex animo consultaret, utpote novus Romæ hospes: hinc non mirum, si nihil in vita sibi infelicius duxit quam quod regnavit: uti Epitaphium ipseus habet: regnum autem ipseus uno tantum anno, & octo mensibus duravit.

229. CLEMENS Septimus, anno 1525. celebravit Jubilæum octavum à prima institutione, & tertium annorum viginti quinque. Henricum Octavum Angliæ Regem, ob divortium, Pontifice non approbante, ab ipso factum, post diu frustra expectatam respiscenciam, publice anathematizavit, Rexque contra Anglicanæ Ecclesiæ caput se constituit, poena capitali in eos statuta, qui Pontificem Romanum agnoscerent; sibi que eo titulo Sacerdotiorum Decimas & Annatas persolvi iussit: qui antea stricto adversus Lutherum gladio & calamo, à Leone Decimo insignem Defensoris Fidei Titulum meruerat. Carolus

Jubilæum 8.

Schisma Anglicanum.

Coronatio Caroli V. Imperatoris.

rolus Quintus Imperator, rebus cum Clemente compositis, quas Borbonius in direptione Romæ multum turbaverat, Bononiæ in Italia à Pontifice solemniter inunctus, & coronatus fuit anno 1530. die festo S. Mathiæ Carolo natali, quæ solemnitas imaginibus laminis æreis incisa extat: post quem nullus Imperator à Romano Pontifice coronatus legitur. Fuit Clemens Florentinus ex domo *Medicea*, Juliani de Medicis filius naturalis, Leonis Decimi consobrinus. Ciaconius patruelem vocat, sive cognatum germanum à parte patris: annosque fere undecim regnavit.

Inchoatio Concil. Trident. 20. æcum.

Confirmatio Jesuitarum, & Ursularum.

230. **P**AULUS Tertius Romanus, Alexander *Farnesius* antea nominatus, patruus & patrinus Alexandri Farnesii, Principis Parmensis, Belgii Gubernatoris: anno 1545. inchoavit Concilium Tridentinum, quod aliquoties intermissum, finem tandem cepit anno 1563. Confirmavit Societatem Jesu anno 1540. & 1544. Congregationem Ursularum, quæ similes fere sunt Jesuitis in institutione juventutis foeminae. Carolum Quintum Maximum dixit, secundum hoc Distichon:

Cum fuerit Carolus Magnus; tu Carole Magnus

Esse nequis: Carole Maximus, inquit; eris.

Morti proximus, jam spiritum extremum

num redditurus, dicebat, maluisse se
culinæ Fratrum Capucinorum tora vita
interviisse, quam Papam fuisse: eamque
dignitatem annis quindecim possedit.

231. **JULIUS** Tertius, Italus Areti-
nus, *de Monte*, Jubilzum, à *Jubilæum 3.*
prima Bonifacii Octavi institutione, no-
num celebravit anno 1550. seditque vi-
tæ quietæ & hilaris æmulus annos quin-
que, dies 47. Multa in utramque par-
tem ipsi tribuuntur, quod liberalis, af-
fabilis, facerisque foret, ad iram præ-
ceps, ad placabilitatem facilis: quod
vero deposita graviorum rerum cura,
nonnihil indormisceret, effususque vo-
luptati se traderet, ac interdum dica-
citati, quæ ad scurrilitatem pene de-
clinaret; ejus gloriam nonnihil offuscat:
dissimilis Julio Secundo, ille negotio-
sus, hic otiosus nimis: procul uterque
à Julio Primo, qui otium suum con-
tra Arianos aliter impendit.

232. **MARCELLUS** Secundus, ex
Monte Politiano, Roberti
Cardinalis Bellarmini avunculus; nomen
baptismale in Pontificatu retinuit, dic-
tus antea Marcellus *Cervinus*: magnæ vir
integritatis ac expectationis: qui Pon-
tifex factus, mox Curiam Apost. con-
sanguineis suis interdixit, quorumque
Nepotum Romæ existentium visitatio-
nes congratulatorias admittere noluit,
iplos. *Papa consan-
guineos Pa-
latia Apost.
excludens.*

ipſoſque à nemine adiri voluit ; & rogatus ab amicis , ut illos in Palatium admitteret ; quid illis cum Palatio , inquit ? idne Patrimonium ipſorum eſſe judicatis ? Dum multa de ipſo ſibi promittit Eccleſia , vigefimo ſecundo Pontificatus ſui die ſublatus eſt apoplexia ; Sedesque Petri à morte ipſius totidem diebus vacavit.

233. **P**AULUS Quartus , Italus Neapolitanus , Joannes Petrus *Caraſa* antea dictus , uti nominis , ita anni quarti , & menſis tertii Pontifex , inſtituit S. Inquiſitionis Tribunal ; & ne quis hæreticus error priorum mentibus obreperet , Indicem librorum prohibitorum publicavit. Judæos in locum ſingularem coegit , eorum uſuras coercuit , eoſque pileo croceo , quo à reliquis internofci poſſent , uti voluit. Exiſtens ante Pontificatum Epifcopus Theatinus , Clericorum Theatinorum præcipuus auctor & alumnus fuit. Cum ipſo S. Ignatius Societatis Jeſu Fundator familiariter Venetiis egiffe , & de ſacro quem uterque inſtituerat Ordine interdum conſuliſſe refertur : nec familiarem modo uſum , ſed & aliquid diſſidii interceſſiſſe ; eo quod Theatinus hic Epifcopus ſemper optaverit ex gemina hac Congregatione , quæ ita invicem habitum referrent , unam conſcisci : unde adhuc in Hiſpania & alibi Jeſuitæ paſſim Theatini

*Tribunal S.
Inquiſitionis.
Index libr.
prohibitorum*

*Theatinorum
& Jeſuitarum
unus ſere
Ordo.*

imi dicuntur : quo postmodum ad summum Pontificatum evedto , Ignatium coepris suis moram injiciendam vehementer timuit ; nec sine causa ; nam quod ante Pontificatum fieri optaverat , ut ex utroque Ordine unus confisteretur , factus Pontifex ab ea mente deductus non erat ; sed causæ cognitionem Cardinali Alexandrino (qui postea Pius Quintus fuit) demandavit ; atque interea vltus suprema in omnes Ordines auctoritate , Clericis Societatis Jesu psallendi in Choro consuetudinem graviter severeque injunxit : & parendum reverenter ab ipsis in præiens fuit summæ in terris potestati ; ipsis quotidie ante cœnam Litanias omnium Sanctorum (quod etiamnum faciunt) devote recitantibus , donec per mortem mandatis Pontificis ea jussio , Cardinalis Commissarii judicio , expiraret . Sub hoc Paulo Quarto anno 1559 . Belgarum Urbes , in quibus sacrę novorum Antistitum Cathedræ figerentur , distinctæ sunt numero quatuordecim , additæque ad quatuor antiquas Cameracum , Ultrajectum , Tornacum , Atrebatum : ac tres earum Archiepiscopatus prærogativa exornatæ fuerunt , videlicet Cameracum , Ultrajectum , atque Mechlinia ; hæcque cæteris præferri placuit rogatu Regis , qui Urbem in media sitam Brabantia , Bruxellæque , atque adeo Principi proximam , destinavit Antonio Pa-

Novi in Belgio Episcopatus.

renotto Granvellano, ex Atrebatensium Ecclesia idcirco ad eam translato, quod non procul à Regia hominem abesse è re publica videretur: primumque Mechliniæ Archiepiscopum Granvellanum Papa hic Cardinalatus titulo exornavit.

Concilium Tridentinum absolutum. Montes pietatis.

Legati Hisp. & Galli præcedentia.

234. **P** IUS Quartus, Italus Mediolanensis, de Familia Medicea, Avunculus S. Caroli Boromæi: sub ipso Concilium Tridentinum per annos octodecim protractum, tandem finem, & ab ipso confirmationem accepit. Montes Pietatis nomine exiit, populo rebus in arctis pro solamine. Præcedentiam Legato, seu Oratori Regis Galliæ, non obstante publica protestatione Hispani, adjudicavit: cum tamen Rex Hispaniæ Suintilla, prius Catholicus ab Honorio Primo, anno Christi 637. quam Carolus Martellus (non Rex, sed cui à Gallis Regnum Galliæ offerebatur) Christianissimus à Gregorio Tertio, anno 740. fuerit nominatus. Fuit Pius Quartus annis quinque, & tribus fere mensibus Pontifex.

235. **P** IUS Quintus, Italus in Lombardia sive Liguria Botchi prope Alexandriam (unde Cardinalis Alexandrinus dictus fuit) stirpe quondam Senatoria Bononiensi, *Ghisteria* dicta, sed deinde minorata, patre opilio-ne nascitur anno 1505. die 17. Januarii,

filii, Divo Antonio sacra; unde Antonius in Baptismo, deinde in Ordine Predicatorum Michael vocatus; tandem post præclara doctrinæ & virtutum documenta ad summum Pontificatum nō-
lens & recusans assumptus, ait: Factus primum Dominicanus cœpi de salute mea sperare, dein Cardinalis dubitare, nunc factus Papa plane desperare: cumque ab electione sua timere Romanos subaudivisset, quod esset vir (ut Epitaphium ipse habet) Religionis ac pudicitie vindex, recti ac iusti assertor, iniquumque & disciplinæ restaurator: Fidamus, inquit, Deo, quo auctore ita nos geremus, ut gravior Romanis nostræ mortis, quam electionis sit interor: quare Pii nomen, suadente maxime Sancto Carolo Borromæo, assumpsit, cuius avunculus Decessor Pontifex idem nomen habuerat. Inter alia ordinavit, in fine Missæ a Sacerdotibus dici Evangelium S. Joannis; (quod antea, non ex mandato, hinc inde dicebatur) quia est veluti compendium Mysteriorum principium Fidei nostræ, Sanctissimæ Trinitatis, Creationis mundi, Incarnationis Christi; quæ profitetur tunc Sacerdos suo, & totius Ecclesiæ nomine: & ab illo tempore quo Evangelium hoc in usum esse cœpit, Magi, & Sææ, Incubi, & Lemures repressi multum sunt. Sub hoc Pontifice contigit memorabilis illa victoria Joannis Austriaci contra Turcas.

Optimus Papa suam salutem; vix sperans.

Evangelium S. Joannis in fine Missæ bonum contra fascinoes.

Victoria Joannis Austriaci contra Turcas.

*Emendatio
Breviarii, ac
Missalis.*

Octobris anno 1571. cujus memoria Dominica prima hujus mensis annue celebratur. Breviarium, & Missale Romanum; ac libros Rituales ad Concilii Tridentini ordinationem emendatos promulgavit. Calculi dolores patientissime sustinens, hac repetita læpius voce, Domine adde dolorem, dummodo addas patientiam, sanctissime obiit Kalendis Maji 1572. Pontificatus anno sexto, mense fere quarto; Beatus dictus à Clemente Decimo anno 1672. eodem die, quo præcedenti seculo obierat; à Clemente deinde XI. Canonizatus.

*Jubilæum
decimum.*

Kalendarium reformatum Gregorianum dictum.

236. **G**REGORIUS Decimus tertius, Italus Bononiensis, annorum totidem quoti nominis Pontifex, Jubilæum decimum, advenarum commodis luculenter apparatus, anno 1575. celebravit. Kalendarium variis erroribus obnoxium, ac labantem festorum rationem juxta veterem Nicænz Synodi rationem restituit, demptis, è Mense Octobri anno 1582. decem diebus, & æquinoctio verno deinceps vigesimo primo Martii assignato, Epactisque ad Lunæ mutationes designandas, in Aurei Numeri locum substitutis; editis insuper hac de re regulis perpetuo duraturis. Notabile est quominus qui dum ad mentem Philippi Secundi Hispaniarum Regis divinum agere volens, atque contemplans, inter alios accumbentes, Hugo-

genem Boncompagnum tunc Nuntium Apostolicum, & Minoritam Perretum, atque Protonotarium Sfondratum, ait Regi: Majestas vestra accumbit cum tribus Papis; & singulos demonstrabat secundum ordinem promotionis ad Papatum: nam *Boncompagnus* fuit hic Gregorius XIII. *Perretus* Xystus V. *Sfondratum* Gregorius XIV.

237. **X**YSTUS Quintus Italus Picennus, antiorum quinque, mensum quatuor Pontifex, humili parentela, patre villico manum labore victitante, imo subulco, sive porcario natus, diem Mercurii fastum habuit, quo ipse in lucem editus, Ordini Minorum adscriptus, Generalatu donatus, Episcopus consecratus, Purpura Cardinalitia adornatus, Pontificatu tandem sublimatus fuit. Vulgatam Bibliorum editionem *Biblia. vulg.* incredibili studio ad nativam reduci puritatem, typisque Vaticanis edi iussit. B. Didacum Minoritam Hispanum in *s. Didacus* Canonem Sanctorum redegit. Festa SS. *canonizatus* Antonii à Padua, & Nicolai de Tolentino duplicia voluit, quæ deinde *Festa SS.* duplicia, tandem à Clemente Decimo *Ant. Padua, & Nicolai Tolent.* duplicia iterum facta sunt: utque Pius *dup.* Quintus S. Thomam Aquinatem, ira Xystus hic S. Bonaventuram Ecclesie *Estum Praesentat. B.* Doctoribus addidit, Festum Praesentationis B. Mariæ à Grecis pridem observatum, uti patet ex eorum Menologio, *M. de mandato.*

à Pio & Paulo Secundis, vel, ut alij,
à Xysto Quarto ad libitum inductum, &
hinc inde tantum observatum, per to-
tam Ecclesiam celebrari iussit. Fabricam
S. Petri promovit; & tholum, qui vul-
go Cupula dicitur, & numquam absol-
vendus putabatur, desudantibus in eos
Cupula S. Petri perfecta. quotidie sexcentis operariis, absolvit.
Obeliscum altitudinis 72. pedum in pla-
tea S. Petri erexit; erectaque ipsi fuit
in Capitolio statua ærea hac inscriptione:
*Xysto Quinto Pont. Max. ab quietem publi-
cam, compressa sicariorum exulumque licen-
tia, restitutam: Annone inopiam subleva-
tam, Urbem ædificiis, viis, aquæductu il-
lustratam, S. P. Q. R.*

238. **U**RBANUS Septimus, Civis
Romanus; ideoque Urbanus
vocari volens, ut se in Urbe, & Urbis
utilitati natum ostenderet; assumptionem
ad Papatum ei Xystus antecessor
prædixit; dum enim cum illo mensæ ac-
cumberet, & inter mellaria pyra infer-
rentur; ipse unum aut alterum divisit;
quæ cum putrida comperisset: jocabun-
dus, en, ait, posthac Pyra fastidio erunt,
& Castaneæ in deliciis; Pyrorum nomine
seipsum; qui *Peisæ Perretus* ante vocaba-
tur, per castaneas Urbanum hunc, qui
tunc Cardinalis *Castagneus* erat, desig-
nans: sed ante coronationem, duodeci-
mo ab electione die, obiit.

*Papa ante
coronatio-
nem mor-
tuis.*

239. **G**REGORIUS Decimus quartus, Mediolanensis, de familia *Sfondrata*, anno 1590. Decembris die octava, Immaculatæ Virginis Conceptioni sacra, coronatus fuit ab Andrea Cardinali Austriaco, Episcopo Constantiensi, S. R. E. Archidiacono, Belgii Gubernatore, Jubilæum extraordinarium pro felici sui Pontificatus inauguratione indixit. Purpureos pileos Cardinalibus, qui ex Regulari professione, sive Claustris assumpti erant, & nigris antehac utebantur, concessit: in Quadragesima esum carnis pauperibus in publica inopia, herbis more pècudum vescoentibus indulgit: anathematizavit sones quascunque de Pontificis morte aut electione: obiit mensè & die sui Pontificatus decimo.

Card. Andreas Austriac. Jub. extraordinarium, An. 1590. Pilei rubri Cardinalibus Regularibus dati.

240. **I**NNOCENTIUS Nonus, Bononiensis, *Fabianus*, summe integritatis & experientie vir, præcedenti electione acceptabilis, nunc exemplo acceptatur: ejusque electio brevior ac tranquillior fuit, quod jam antea in ipsa Gregorii creatioe non pauci ex Cardinalibus ei fuerunt suffragati; etiam ab Andrea Cardinali Austriaco Pontificis dignitatis insignibus decoratur: mox ipse animum laxandæ annonæ adjiciens, rerum pretia imminuit; & quadraginta aureorum millia mutuo accepit, he aurum

*Theſaurus
mole Adria-
ni.*

rum quod in Adriani mole aſſervatur attingeret; quoniam Reipublicæ expedire dicebat, ut in æratio Pontificio magnum aliquod auri pondus ad graviora incommoda, & duriora tempora recon- ditum & intactum ſervaretur: ſed altera mente res maximas meditaturo, poſt duos meſes, unumque diem obiit: ita ut ſpatio unius fere anni, Roma tres ſibi legitime ſuccedentes Pontifices viderit.

Anno
Chriſti
1600.

*Jubilæum
undeciſimum.*

241. CLEMENS OCTAVUS, anno ſe-
culari 1600. ſolemniſſimum
celebrans Jubilæum, affluentibus undi-
que peregrinis, liberalitatis & humili-
tatis opera impendit, pecuniis eos ſu-
blevando, pedes lavando, accumbentibus
miniſtrando, Confefſiones audien-
do, Cardinales, alioſque prelatos ad hu-
juſmodi pietatis opera, præſtanda verbis
& exemplo egregiè invitando: ita ut
non pauci ex hæreticis, qui Romam ſpec-
tatam venerant, hiſce exemplis viſis,
Eccleſiæ Catholice ſe addixerint. Duos
ex Ordine Prædicatorum Hyacinthum
Polonum, & Raymundum de Pennaforte
Sanctorum albo inferuit: decreto expreſ-
ſo prohibuit ne in Eccleſiis, vel ſup-
plicationibus aliæ cantentur Litanie,
quam omnium Sanctorum, & B. Virgi-
nis Lauretanæ: quod autem PP. Ora-
torii cantent publice Litanias Domini
Jeſu, & Infantie ejuſdem, exiſtimo il-
los ſpecialem habere licentiam. Fuit Cle-
mens

*SS. Ray-
mundus &
Hyacinthus
canonizati.*

*Litanie om-
nium SS. &
Lauretane
tantum can-
tando.*

mens Italus Florentinus, Hippolytus *Aldobrandinus* antea dictus, annis tredecim Pontifex, qui tanquam Janus finem præcedentis, & principium sequentis sæculi cõspexit.

242. **L**EO Undecimus: huic Florentino *Mediceo* Sancta Maria Magdalena de Pazzis Florentina *Papa-Pontifex 25.* tum prædixit: sed ex morbo in cære-dierum. moniis inaugurationis concepto, vigesimoquinto Papatus die obiit.

243. **P**AULUS Quintus, Controversiam de gratia & libero arbitrio inter Dominicanos & Ignatianos compressit: sic, ut quisque à parte sua stare, sine damnatione adversæ sententiæ. Franciscam Romanam Nobilem Viduam, & Carolum Cardinalem Borromæum Sanctis adscripsit. Ignatium Lopolam Societatis Jesu Fundatorem Beatum, Gregorius successor Sanctum dixit: festum Impressionis Stigmatum in Corpore B. Francisci, ut Fidelium corda in Christi Crucifixi accenderentur amore, inter Franciscanos prius celebratum, ad universam Ecclesiam pro libitu propagavit, & Clemens Decimus de mandato. Instituit Communionem Generalem, quæ singulis mensibus in Ecclesiis Societatis Jesu frequentatur. Fuit Romanus, *Burbesius*, annis sexdecim (sesquimensis minus) Papa.

Controv. de Grat. & libero Arbit.
SS. Franciscæ Romanæ, & Caroli Borromæi Canonizat.

Festum Stigmatum S. Francisci ad universam Ecclesiam cultum.

Communis Generalis.

244. **G**REGORIUS Decimus quintus
 Italus Bononiensis, Ludovi-
 cus, annorum duorum Pontifex, quia-
 que Sanctos, Isidorum, Ignatium, Xa-
 verium, Teresiam, Hispanos quatuor,
 unum Italum, Philippum Nerium, Ro-
 mæ eo die canonizavit, quo Bruxella
 fiebant solemnissimæ exequiæ Serenissi-
 mi Belgarum Principis Alberti Austria-
 ci, 12. Martii 1622. Ad suppressenda
 dissidia Electioni Papali irrepentia, no-
 vam de forma, quæ deinceps fieri de-
 beat, constitutionem edidit. Missiones
 de Fide propaganda induxit; vetuit ne
 in privatis sermonibus & scriptis Diva
 Virgo in peccato Originali asseratur con-
 cepta; & ne alio nomine in Officio &
 Missa, quam Conceptionis quis utatur.
 Indixit festa Sanctorum Josephi, Joachim,
 & Annæ, à Xysto Quarto instituta, dein
 intermissa; item Brunonis, & Birgittæ.

*Missiones de
 fide propag.
 B. M. Vir-
 ginis Concep-
 tionem im-
 pugnare non
 licet.*

*Jubilæum
 12. ordina-
 rium 1625.
 extraordin.
 anno 1628.*

*S. Andreas
 Corsinus.*

*Regularium
 lib. Confess.
 Imagines
 nonnisi
 Sanctorum in
 locis sacris.*

245. **U**RBANUS Octavus, anno
 1625. ordinarium celebra-
 vit Jubilæum duodecimum; anno au-
 tem 1628. extraordinarium indixit, ad
 res inter Principes Christianos compo-
 tendas, qui dimicabant in diversis Eu-
 ropæ partibus. Anno 1629. Andream
 Corsinum ex Carmelita Episcopum Fe-
 sulanum, Sanctum pronuntiavit. Exer-
 mit Regulares à facienda Confessione
 deputato à Superioribus duntaxat Con-
 fel-

festario. Vetuit exponi eorum Imagines
 in locis sacris, quos Ecclesia Sanctos
 non edixit. Cardinales Eminentissimos *Cardinales*
 vocavit, qui prius illustrissimi (quo- *Eminentissimi*
 modo nunc Archiepiscopi, & Episcopi *mi vocati.*
 vocari incipiunt) & antea Aplissimi vo-
 cabantur; quomodo nunc Episcoporum
 Vicarii dicuntur, Hymnos Ecclesiasticos *Correctio*
 ad meliorem formam metricam reduxit; *Hymnorum,*
 item Psalmorum versus, ad certam pau- *et pause*
 sam in medio tenendam, asteriscis dis- *Psalmorum.*
 tinxit. Post Petrum non nisi tres Pon-
 tifices ipso diuturniores fuerunt, nempe
 S. Silvester, Adrianus primus, & Ale-
 xander Tertius. Fuit autem Urbanus Flo-
 rentinus, Maphæus *Barberinus* antea dic-
 tus, Papa annis viginti uno, mense uno,
 diebus viginti quatuor.

246. INNOCENTIUS Decimus, Ro-
 manus, Joannes Baptista *Pam-*
philus prius vocatus, anno 1650. cele- *Jubilæum*
 bravit ordinatum Jubilæum decimum- *13. Expansio*
 tertium. Festa aliquot observari in popu- *aliquot*
 lo solita, ab Urbano decessore Romæ *Festorum.*
 abrogata, sub ipso anno 1654. in Bel-
 gio publicata, & non amplius servari
 cœpta sunt. Jansenium late grassantem,
 edita Constitutione anno 1655. Ponti- *Jansenismus*
 ficatus sui anno nono extinxit; in fine *extinctus.*
 vite per novem dies agonizavit; quod
 populus imputabat vindictæ Divinæ,
 propter nimiam in rerum administratio-
 ne datam facultatem gloriæ suæ. Sedens
 in

in Cathedra Petri numerum nomini explevit, obiitque anno decimo, mense tertio, die vigesimo secundo.

247. **A**LEXANDER Septimus, Italus, Senis natus anno 1599, dictus Fabius *chifus*, ad pacem Monasteriensem Legatus Apostolicus: cum post mortem Innocentii Decimi anno 1655. à septima Januarii, usque ad 7. Aprilis per tres integros menses Sedes Apostolica vacasset; electus in summum Pontificem, mox confirmavit Diploma Depositionis sui de damnatione quinque propositionum Jansenianarum; licet Jansenius ipse non sit damnatus, qui ejusdem S. Sedis judicio se submitit. Inter septem nova Officia, quæ Brevario Romano inseruit, videlicet SS. Bernardini, Thomæ à Villanova, Francisci Xaverii, Petri Nolasci, Andreæ Corsini, Francisci Salesii, quem Divorum Fastis adscripsit, Festum Conceptionis B. M. Virginis cum Octava celebrari præcepit. Mors ipsius, quæ anno Pontificatus duodecimo contigit, hoc Chronographico exprimitur:
 oreMVs pro pontifice nostro
 aLeXanDro.

Septem nova
 Officia.

Octava Con-
 ceptionis B.
 M. V.

248. **C**LEMENS Nonus, Italus, Pistojenfis, Julius *Rospigliosi* dictus, ante dictus, cum primum esset electus, mox S. Malachie Hiberni propheta, quæ habet *Sidus Olorum*, ipsi per hoc

hoc Chronographicum fuit applicata.

Vere hic est SIDVS OLORVM.
Electio ejus contigit 20. Junii 1667. sed
amissa Candia, mors secuta est vix uno,
& lesquianno post, nona Decembris
1669. de qua item hoc Chronogra-
phicum:

stella breVI regnans spatio
fuit iste DoLorVM.

Et Epigramma:

Cur Papam hunc dicat Malacbias Sidus
Olorum?

Dum vixit potuit dicere nemo bene:

Sed Mors explicuit; cum (a) Candia per-
dita Papa

Elicuit gemitum: nonne Olor ipse fuit?

Ut moriens modulatur Olor, sic Candia
eidem

Non moduli, ac gemitus causaque mortis
erat.

Sic (b) Hierosolymam lugens Urbanus
obivit,

(c) Constantinopolim sic Nicolae gemis.

Lucius (d) Edessam sic luxeras ante Se-
cundus:

Planxisti amissam sic Adriane (e) Rhodum.

Nescio, cur fuerit vivens hic Sidus Olo-
rum,

Hoc scio, quod moriens stella doloris
eras.

(a) Sub hoc Clemente anno 1669. amif-
sa est Candia, qua jactura afflictus Pa-
pa, eodem anno, nona Decembris, Pon-
tificatus sui anno secundo, mense quin-
to,

to, die decimaquarta obiit. (b) Sic anno Christiano 1187. Saladinus Babyloniz Rex Hierosolymam cepit, octoginta octo annis à possessione Godefridi Buloniz quo tristi nuntio percussus Urbanus Tertius obiit Pontificatus sui anno secundo nondum expleto. (c) Ira Constantinopolis amissa fuit sub Nicolaò Quinto 1453. (d) Edeffa sub Lucio Secundo, anno 1144. (e) Et Rhodus sub Adriano Sexto, ipsa die Natalis Domini anno 1522. Clemens hic Canonis Sanctorum inscripsit, Petrum de Alcantara, & Mariam Magdalenam de Pazzis:

249. **C**LEMENS Decimus Romanus, Æmilius Laurentius Cardinalis *Altierus*. antea nominatus: si fas sit dicere; hunc Patrem Patrum fecit discordia Fratrum; nam cum per quinque menses Sedes vacasset, electus fuit hic junior dignitate Cardinalitia, sed senior octogenaria ætate, cum nequidem in aliquibus adhuc Ordinibus existeret: quibus omnibus rite susceptis, primaque Missa apud Carthusianos sine murmure celebrata, Pontifex ordinatur vigesima nona Aprilis 1670. Celebravit anno 1673. Jubilæum ordinarium decimumquartum, cum extraordinarium 1673. concessisset pro rebus in Polonia turbatis. Anno autem Pontificatus primo, Christi 1671. Aprilis 12. Cajetanum Thienæum Ordinis Clericorum Regu-

Jubilæum

14.

gularium institutorem, quos Theatinos appellant, Franciscum Borgiam è Societate Jesu, Philippum Benitium Ordinis Servorum B. M. Virginis restauratorem, Ludovicum Bertrandum ex S. Dominici familia, & Rotam ejusdem instituti Monialem in Sanctorum album retulit, & Pium Papam V. inter beatos haberi voluit. Anno pariter Jubilæo verrente mense Aprili Joannem a Cruce Beatis annumeravit, Albertum quoque Magnum Ordinis Prædicatorum Episcopum Ratisponensem, Franciscum Solanum Ordinis S. Francisci Beatorum diptychis adscripsit, eundemque honorem Ludovicæ Albertoniæ Viduæ ex S. Francisci familia decrevit. Restaurationem Templi S. Mariæ Majoris Clementis IX. decessoris sui jussu cœptam absolvit. Cujus rei ut perenne aliquod extaret monumentum, numos cudendos curavit, in quibus ea Basilica impressa conspicitur hæc epigraphe, *Deus fundavit eam.* Postremo ut bellum, quo Christiana Respublica afflictabatur, extingueret, Aloysium Bevilaquam Alexandrinum Patriarcham Nuncium suum ad Imperatorem misit, aliosque eodem munere & dignitate ornatos viros ad Galliarum, & Hispaniarum Reges legavit, ut eos ad pacem & concordiam hortarentur. Nec res improspere successit. De pace acturi Noviomagi convenere Principum Legati: sed postquam de ratione concordia ineun-

*Restauro
Edis S.
Mariæ Ma-
joris absolu-
ta.*

de agi coeptum, anno 1676. XI. Cal. Augusti, cum annos sex, menses duos, dies vigintitres sedisset, Clemens X. è vita celsit.

250. **I**NNOCENTIUS XI. Italus, Cardinalis *Odescalchius*, die 21. Septembris anno 1676, electus, & die 4. Octobris S. Francisco. Assisiani sacra coronatus. Vita, & moribus fuit integerrimis, à suis omnino alienus, pauperibus addictissimus. Joanni Poloniarum Regi, Leopoldo Imperatori, & Republicæ Venetæ contra Turcas. juncto foedere bellum periculosissimum iustinentibus, Vindobona præsertim arcta obsidione cincta, ingenti pecuniæ vi præsto fuit. Pridie Idus Septembris, in quem diem Dominica infra octavam Nativitatis B. Mariæ Virginis anno 1683. incidit, singulari tantæ Patronæ ope ac præsidio obsidione soluta, hostibus cæsis fugatisque, ac insigni parva victoria, ut perennis aliqua tanti beneficii memoria extaret, festum SS. Nominis Mariæ Virginis, quod jampridem in quibusdam Christiani Orbis partibus speciali ritu colebatur, ab Ecclesia universa quotannis eadem recurrente Dominica Officio duplici celebrari jussit: In magnam invidiam apud Ludovicum XIV. Galliarum Regem à turbulentis hominibus per summam injuriam adductus, injustissimam, ut visam est, ejus

Officium SS. Nominis B. M. Virginis ad universam Ecclesiam propagatum.

Festum SS. Nominis Mariæ Virginis.

ejus à se alienationem fortitudine plane Apostolica tulit, armaque *Lavardonica* in ipsam Urbem invec̄ta solo Crucis vexillo obtudit atque perfregit. Hoc Pontifice, quem Heterodoxi ipsi summa veneratione prosequerantur, Ecclesiam administrante, Hugonoti aut sectam ejurare, aut Gallia cedere jussi sunt, Nannerensi Edicto, quo freti pene innumera Tempia obtinebant, anno 1685. penitus abrogato. Eodem tempore Nuncios Apostolicus, qui jam per integrum sæculum àh Anglica Aula exulaverat, commissus Angliam totam in sui admirationem tanquam ad rei novæ conspectum excitavit. Christianissimo Regi Jacobum II. Angliæ Regem regno profugum, quem jam ille pro ea, qua erat animi magnitudine, benignissime & liberalissime unâ cum conjugè sua exceperat, per literas Pontifex commendavit. Moralem disciplinam expurgaturus, sexaginta quinque Propositiones ex variis libris excerptas damnavit. Michaelis *Molinos* Sacerdotis Hispani simulatoris post Gnosticos, & *dammatus*. Turbulinos obscenissimi, & Quietistarum Antesignani errores diris devovit. Ad summam zelo fuit pro Christiana Republica ferventissimo, ut possit dubitari, num magis laboraverit ad communes Catholicæ Fidei hostes exterminandos, quam ad Christianos recte instituendos; cum illos fuis ad Deum precibus, & opportunis missis ad bellum sub-

Hugonoti & Gallia ejeti.

Molinos

dammatus.

subsidii profligaverit, hos verbo, & exemplo ad pie sancteque vivendum excitaverit. Mortuus est pridie Idus Augusti anno 1689. sanctitate conspicuus, cum annum decimum tertium regnaret.

251.

ALLEXANDER VIII. Italus in locum Innocentii XI. est successus pridie Nonas Octobris anno 1689. & die 16. ejusdem mensis Tiara Pontificia redimitus. Prius dicebatur Petrus Cardinalis *Quibonys* Episcopus Brixiensis, Venetiis die 19. Aprilis anno 1620. natus. Venetæ Reipublicæ bellum cum Turcis gerenti nihil, electione hac potuit accidere opportunius. Novus enim Pontifex Venetos missis pecuniæ, militum, ac triremium auxiliis juvit. Fidei, & Ecclesiasticæ disciplinæ defensor acerrimus, omnes *Molinismi* reliquias nulla habita personarum ratione delere curavit. Peccatum *Philosophicum*, & triginta & unam Propositiones anathemate confixit. Pridie Idus Octobris anno 1690. eodem nimirum, quo sacris infulis coronatus fuerat, recurrente die, Laurentium Justinianum primum Veneticarum Patriarcham, Canonicum Congregationis S. Georgii in *Alga* vulgo nuncupatæ, Sanctis annumeravit. Joannem quoque de Capistrano Ordinis S. Francisci de Observantia, Pascha Francisci de Laicum, ut vocant, Ordinis Minorum Discalceatorum S. Francisci, Joannem à S. Facun-

*Laurentius
Justinianus
Laicum al-
ba inscrip-
tus.*

de Ordinis Eremitarum S. Augustini, & Joannem de Deo Ordinis Fratrum Hospitalitatis Fundatorem in Sanctorum diptycha retulit. Cum Romanam Ecclesiam mentes quindecim, dies sex & viginti administrasset, Kalendis Februarii anno 1591. è vivis excessit, Pontifex maximi consilii, prudentiæ summæ, incredibilisque solertiæ.

252. **I**NNOCENTIUS XII. Italus, Antonius Cardinalis Pignatellius, Neapolitanus Patricius, & Archiepiscopus 4. Idus Julii anno 1691. est Alexandro VIII. subrogatus, & pridie Idus ejusdem mensis coronatus. Facilem Romanis juxta; atque alienigenis audientis; admittendisque se præbuit, & in pauperes misericordem. Qua de causa Lateranense Palatium in domum pauperibus curandis, & alendis accommodatam mutavit, annuisque redditibus locupletavit. Suos minime respiciens celebrem illam anno 1692. decimo Kal. Julii edidit Constitutionem, qua hæreticos ipsos in sui admirationem pertraxit. In ea siquidem Pontificum propinquos Ecclesiæ bonis ditari, interdixit, & cavuit, ut ea tantum liberalitate & beneficentia in suos inopia laborantes uti Pontificibus liceret, qua cum ceteris nullo consanguinitatis aut cognationis vinculo junctis pauperibus uti fas est. Nec Innocentii personam duntaxat admirati sunt hæretici, sed ejus quodque doctrinam

*Constitutio
in Npotif-
mum, ut
vocant.*

*Saxonia
Dux Luthera-
nam sectam
ejurat.*

nam fecuti. Augustus certe Saxoniz Dux non minus Catholicæ Fidei veritate compulſus & coactus, quam tanti Pontificis facilitate & exemplo invitatus & illectus, Lutheranam sectam coram Conſobrina ſu Chriſtiano Auguſto de Saxonia Javarini Epifcopo ejuravit. Cujus rei uterque præmium tulit, alter à Polonis Rex conſtitutus, alter à Clemente XI. S. R. E. Cardinalis creatus. Anno 1691. Congregationem Cardinalium inſtituit, ut cæleſtes apparitiones, Prophetiæ ſpiritus, inſignesque virtutes Beatæ Catharinæ Virginis Bononiensis excuterent. Ut juſ commodius redderetur, tribuna-ha per Urbem diſperſa in unum locum coegit, coemptis ad id Ludoviſorum, aliſque conterminis ædibus. Centumcellas Urbis titulo donavit, ejuſque portum omnibus ſine ullo portorio patere juſſit. Antium quoque portum reædificandum, & Cerviam reſtaurandam curavit. Celebravit anno 1700. Jubilzum ordinarium decimum quintum, & eodem anno V. Kal. Octobr. cum annos novem, meſes duos, & dies quindecim in Petri Cathedra ſediſſet, pietate ac ſanctitate inſignis diem obiit ſupremum.

*Centumcellæ
Urbis titulo
decoratur.*

*Jubilzum
15.*

1713. CLEMENS XI. Italus, Urbinas, Joannes Franciſcus Cardinalis Albani ante dictus, die 23. Novembris anno 1700. Pontifex creatus eſt. Multa hujus ſunt præclare facta, ſed hoc maxime illuſtre, quod præter omnem

nem totius Apostolici Senatus expectationem Pontifex renunciatus, per tres integros dies delatum sibi honorem constantissime recusavit, se tanto muneri impari dictitans, donec tandem divino utique afflatus spiritu acquievit. Nec in ullius fortasse Pontificis electione Sancti Spiritus numen magis eluxit. Nam toti Cardinalium conventui compertum erat, Cardinalem Albanum, statim ut Conclave ingressus est, *exclusivam*, uti vocant, humanis conatibus insuperabilem passum fuisse. Huic uno eodemque tempore cum omnibus Christianis Principibus negotia fuerunt. Decessorum suorum Constitutiones contra quinque propositiones ac librum Jansenii nova edita Constitutione redintegravit: declaravit obsequioso silentio minime satisfieri obedientia Constitutionibus illis debita. Paschasi item Quesnelli Presbyteri Gallicentum & unam Propositiones damnavit edita Constitutione, cujus initium est, *Unigenitus Dei Filius*. Diem Conceptionis B. M. Virginis Festum habendum, ac de præcepto colendum edixit. Pium V. Pont. Max. B. Andreæ de Avellino, B. Felicem de Cantalice Confessoris, & B. Catharinam Virginem Bononiensem Divorum Fastis anno 1712. adscripsit. Ad S. Joseph. Beatæ Mariæ Virginis Sponsi cultum promovendum, novum ejus officium ab Ecclesia universa recitandum instituit. Officium item S. Joannis de Deo Ordinis Fratrum Hospitali-

*Propos. 5.
& Lib. Jansenii damnavit.*

Propositiones 191. Paschasi Quesnelli execrate.

Festum Conceptionis B. V. institutum.

Novum S. Joseph Officium Breviario insertum.

talitatis Fundatoris, antea pro eodem tantum Ordine, ac pro Regnis Hispaniarum, & Lusitanæ approbatum, pro toto Christiano Orbe ratum habuit. Solemnitatem SS. Rosarii B. V. Mariæ ad universam Ecclesiâ propagavit. Nec illud prætereundum, hoc regnante Pontifice, in Germaniæ partibus, ubi impensius Lutheri secta colitur, & obstinatius detenditur, Catholico Episcopo

(*) Is est Vicario Apostolico (*) potestatem factam, ut magnificam zdificaret Ecclesiam, & Episcopalia munera omnia palam Catholicorum more tutissime & honestissime obiret. Fuit Clemens græce, & latine doctus, & temporibus per totum fere Pontificatum difficillimis ac turbulentissimis sapienter usus est. Diem obiit XIV. Kal. Aprilis anno 1721. annos circiter septuaginta natus, post annos viginti, mensês tres, & dies vintiquatuor, quam ad Pontificiam dignitatem evehctus fuerat.

Augustinus Stephani Episcopus Cyzicenus, vulgo *Spi-gacensis*.

254. **I**NNOCENTIUS XIII. Italus Romanus, prius Michael Angelus Cardinalis *de Comitibus* ex veteri & illustri Signiæ Comitum familia pluribus Pontificibus conspicua, die 13. Maji anno 1655. ortus die 8. ejusdem mensis anno 1721. Pontifex electus, & post decem dierum spacium coronatus est. Seraphicæ familiæ rebus consulturus, Generalia ejus comitia quinque temporum difficultate pene Lustris intermissa, in Urbe

be haberi iussit, quæ feliciter ipso presente absoluta sunt. Festum SS. Nominis JESU Dominica secunda post Epiphaniam ab universâ Ecclesia perpetuo celebrari iussit. Officium quoque S. Isidori Hispanensis Episcopi ad universam Ecclesiam extendit. Beati Andree de Comitibus viri pietate, ac prodigius clarissimi cultum, a sæculo abhinc quarto repetitum, ac rite probatum Pontificia sanctione confirmavit. Sacræ Congregationi imperavit, ut in Venerabilis Viri *Gregorii Barbadii* Episcopi Patavini præclare facta, & sancte gesta inquireret. Julium Cardinalem *Alberonium*, utriusque fortunæ vices perpeſsum ab criminibus ipsi objectis innocentem declaravit. Hoc anno 1724. illud inopinatum, atque mirabile contigit, ut Philippus V. Hispaniarum Rex raro exemplo se Regno abdicaret, omnemque Regni curam, & administrationem filio Ludovico Asturicæ Principi annos circiter 16. nato demandaret. Hæc inter Innocentius cum ætatis annum nonum & sexagesimum ageret, & annos duos, menses novem, dies viginti octo Pontificatum gessisset, die 7. Martii anni prædicti 1724. ex hac vita migravit.

*Festum SS.
Nominis Je-
su Dominicæ
secundæ post
Epiphaniam
additum.*

*Philippus V.
Hispaniæ
Regno se ab-
dicat.*

251. **B**ENEDICTUS XIII. Vincen-
tius Mária *Orsinus* antea dic-
tus, Archiepiscopus Beneventanus, in
Petri sede concordibus suffragiis IV. Kal.
Junii collocatus est. Interdixit statim
Cle-

Jubilæum
16.

Clericis usum comarum appositarum. Jubilæum ordinarium decimum sextum ingenti totius Orbis lætitia anno 1725. celebravit, eodemque anno disciplinam Ecclesiasticam sanxit multis Constitutionibus editis. S. Joseph Litanis post S. Joannem Baptistam inseruit; & iis, qui submissis genibus ad sonitum Campanæ, quæ ter in die, manè, meridie, & vespere pulsari consuevit, precem *Angelus Domini* cum triplici Angelica Salutatione recitarent, indulgentiam centum dierum concessit, & semel in mense plenariam. Beneventum, cujus Urbis Ecclesiam per adjutorem rexit, bis se contulit, semel anno 1727. iterum anno 1729. Plures retulit in numerum Sanctorum Turibium Archiepiscopum Limanum, Jacobum Picenum, Agnetem de Monte Politiano, Peregrinum Latiofum, Joannem à Cruccè, Franciscum Solanum, Ludovicum Gonzagam, Stanislaum Koska, Margaritam de Cortona, & Joannem Nepomucenum Presbyterum Canonicum Pragensem. In Beatis vero habendos decrevit Hyacintham de Marefcottis, Joannem de Prado martyrem, Fidelem de Sigmaringa pariter martyrem, & Seraphinum Asculanum, seu de Monte Granario, utrumque ex religiosa familia Cappucinorum. Lateranensem Ecclesiam incendiis, vastationibus, terræ insuper motibus disjectam, eversamque, ac sedula summorum Pontificum cura reparatam, nova postmodum molitione restitutam
anno

anno 1726. IV. Kal. Majas ritu solemniter consecravit. Deceffit IX. Kal. Martii anno 1730. cum annos quinque, menses octo, dies tres & viginti integerrimus, & innocentissimus Pontifex fuisset.

256. **C**LEMENS XII. antea Laurentius Cardinalis *Corfinus* Episcopus Tusculanus, patria Florentinus, Pontifex creatus est anno 1730. IV. Idus Julii, ac post diem quintum coronatus. Is publica ædificia multa construxit, refecit, absolvit. In Sanctos retulit Vincentium à Paulo Sæcularem Presbyterum, Joan. Franciscum Regis Societatis Jesu, Julianam de Falconeriis, & Catharinam Fliscam Adurnam. Obiit anno 1740. VIII. Idus Februarii senio confectus ægens annum ætatis octogesimum octavam, Pontificatus vero decimum. Vacavit Sedes mens. 6. dieb. 11.

257. **B**ENEDICTUS XIV. ordine Sennatori (a) Bononiæ est natus pridie Kalendas Aprilis anni 1675: decursu temporis ingenio, prudentia, scientiaque ornatus adeo sublimioribus, ut iam in Minoribus constitutus Theologalem Præbendam obtinuerit in Vaticana Basilica (b); & postmodum à Clemente XI. in advocatorum Sacri Consistorii Collegium adscriptus (c): à secretis Concilii, & Promotoris Fidei munere functus suorum intuitu meritorem, prout apperte optima & plurima ejus ope-

(a) Tom. IV. *Sancti Bularii in appendice*, pag. 24. §. Soror.
(b) Tom. I. *Bull.* pag. 246. §. 9.
(c) Tom. III. *Bull.* pag. 154. §. 5.

opera 12. Tomis anno 1748. excusa Romæ patefunt, extra plurima alia, quæ sæpius lucem viderunt eo vivente; mortuoque denuò typis mandantur, ut votis satisfiat sapientum, qui nec pluribus aureis ea reperire queunt.

Tanquam Doctor in Decretis Concilio Romano habito anno 1725. interfuit jussu san. mem. Benedicti XIII. qui iam eo tempore titulari Archiepiscopatu Theodosiæ illum exornarat; (d) Purpuraque 5. Idus Decembris anni 1726. Anconitanam commisit Ecclesiam, à qua auctoritate Clementis XII. ad metropolitanaam translatus Bononiæ, amore sponsæ patritiæ ita fuit captus, ut, licet die 17. Augusti anni 1740. ad Pontificatum evectus, & 21. coronatus (credo Numine favente; quæ Tom. 32. Mercurii hist.

(d)
*Lib. de Sacris.
 Missæ.
 ann. 1748.
 Romæ imp.
 n. 3. pag.
 476.*

polit. Augusti anni proximè relati lege, extra plura sequentia reperies: *Però en fin, quando menos se esperaba, segun los juicios humanos, fue Dios servido, que se hiciese la eleccion de Sumo Pontifice en la persona del Eminentissimo Señor Cardenal PROSPERO LAMBERTINI, Arzobispo de Bolognia, y natural de aquella Ciudad, quien tomó el nombre de BENEDICTO XIV. cuya eleccion se tiene como milagrosa; pues en menos de 24. horas fue propuesta, admitida, y publicada con todos los votos de los Cardenales, que se hallaron en el Conclave (fueron 51.) despues de seis meses, y once dias, que duraba) eam non dimiserit, sed per aju-
 torem administravit pluribus annis (e):
 exem-*

(e)
*Tom. III.
 sui Bul. pag.
 154. §. 6.*

Exemplum rei Benedictus XIII. tribuit ei.

Quos progressus disciplina Ecclesiastica tulerit tali de fonte manantes, 378, ad quinos Libros Decretalium conscriptæ indicabunt Constitutiones, per omnes fere Titulos divisæ, quas Iuris utriusque peritos, ne earum incertitia decipiantur passim decipientes, relegere necesse: sapientesque, ut vera doctrina calleant; Conimbricensis Præsul Epist. (f) quadam sic: in iis quippe quidquid sacræ doctrinæ, atque eruditionis est, tam splendide, tam apposite, tam sapienter collectum video, ut bis solis voluminibus pene mihi stare videatur posse Catholica Religio, ut disciplina.

(f)
In fine Lib.
de Sac.
Sacr. Missæ
editæ. Romæ
1748. pag.
512.

De hoc Christi Vicario notabilia sunt omnia; nec tamen filebo, quod tanquam VERBI-GRACIA in omnem terram exivit, scilicet amplum illud diploma (g) datum in Arce-Gandulphi Albanen. diocesis, anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, quinto Idus Iunii, cuius virtute fallit illud: *Divisum Imperium cum Iobe Cesar habet*; etenim Rex noster Pa-pa videtur; Hispaniaque nostra equestris est; jam enim scholarium suorum inopia Romæ dimisit officia. Magnum hoc patriiō nostro Maximo debetur totius Régii scrinii secretioris custodi (h), cujus memoria mihi semper pluribus titulis veneranda.

(g)
Pontificia
Concordia
Rex Hispaniæ
ditionibus
suis Eccles.
dignit. &
beneficia
conferit.

Jubilæum ordinarium sexto-decimum celebravit anno 1750. Recitantibus fle-xis

(h)
Excellentissimus
D.D. Zenon à
Somedevilla.
Quid ultra?
Jubilæum
16.

(i) 100. dier. indulg. recitant. Fev. 6. quinquies orat. Dom. & sal. ang. xis genibus quinquies orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam singulis Feriis sextis in memoriam Passionis, & agoniz Domini nostri Iesu-Christi, centum dierum indulgentiz (i) concessit. Septem ann. & 7. quarentenas docentibus, addiscentibus, & peragentibus orationem mentalem saltem

(k) Orationem mentalem docent. discunt. & agent. concessit indulgent. Plenar.

(l) Vetuit carnis, & piscis commissionem.

(m) Contra sollicitantes flavuit.

(n) Ieiunium S. Mathie transferri permisit.

(o) Framasones damnantur.

per quadrantem horz singulis diebus in mense, & vere penitentibus, & confessis, qui Sanctissimum Eucharistiz Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, heresum extirpatione, & Sanctz matris Ecclesiz exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam indulgentiam, & omnium suorum peccatorum remissionem concessit die 17. Decemb. anni 1747. (k) Diebus Ieiunii promiscue (l) uti essu carnis, & piscium prohibuit etiam de utriusque medici consilio carnes vescentes. In sollicitantes Sacerdotes ad inhonesta & turpia (m); contraque falsos denunciantes Constitutionem verè auream edidit die 1. Junii anni 1741., quz incipit *Sacramentum Pœnitentiæ*, optimos fructus Ecclesiz afferentem. Ieiunium Vigiliæ S. Mathie Apostoli (n) occurrentis ultima die Carnisprivii (Hispanicè Carnes-tolendas) in Sabbatum Sexagesimæ transferri posse permisit. Conventicula, seu societates *des Francs-Maçons* (hispanice Framasones) damnavit, & prohibuit (o) cum invocatione brachii, & auxilii secularium Principum. In *Ædi-*
bus

bus Capitolinis picturæ, & sculturæ pu- *Academia*
 blicam fundavit juventuti *ere&A.*
 (p) Ioanni V. Portugallix. Regi titulum (q)
 tribuit FIDELISSIMI. (q) Indultum vá- *Fidelissimí*
 cãdi ab operibus servilibus in quibus *tit. Portug.*
 dam diebus festis cum onere Missæ au- *Regi.*
 diendæ, aliquibus Regnis Hispaniæ con- (r)
 celsit. (r) Tres Missas in die Comme- *Festos dies*
 morationis omnium Defunctorum cele- *vacabiles*
 brari posse Hispaniæ; & Portugallix *fest.*
 Regnis indulxit. (f) Plenariam indulgen- (f)
 tiam cum formula impertiendi pro ar- *Tres. Missæ*
 ticulo mortis ordinavit. (t) Ordini Cap- *in Com. Om-*
 pucinatorum S. Francisci Concionatoris *nium De-*
 Apostol. munus perpetuo tribuit. (u) So- *funct.*
 cietatis Iesu Ordini unus præfigitur lo- (t)
 cus inter consultores Sacrorum Rituum *Indulgen.*
 Trib. (x) Sanctum Franciscum Xaverium, *Plen. pro*
Navarræ filium, & Patronum, Orienta- *mortis art.*
 lium Indiarum principalem (y) decla- (u)
 ravit Patronum. Beatæ Ioannæ Valestæ, *Cappucinis*
 Franciæ Reginæ, & Nicolai Albergati *munus Conc.*
 S. R. E. Cardinalis publicum appro- *Apost. de-*
 bavit cultum. Pro Beatificatione, & *nar.*
 Canonizatione V. Servi Dei Pauli Bura- (x)
 lis, S. R. E. Cardinalis de Aretio nun- *Soc. Iesu*
 cupati; & Patris Francisci à Hieronymo *concessit*
 Soc. Iesu decretum edidit. Alexan- *locum in*
 drum Sauli; Camillum de Lellis; Hie- *Sanct. Trib.*
 ronymum de Emiliano; Iosephum Ca- (y)
 lasanz; Ioannam Franciscam Premior, *S. Franc.*
 & Iosephum à Cupertino Beatos (z) de- *Xav. fit In-*
 claravit. In Sanctorum Canonem retu- *diæ Orient.*
 lit (a) Elisabetham Lusitanæ Reginam, *princ. Patr.*
 Aragoniæ Regum filiam; Fidelem à (z) *Beatif.*
 Sigma- (a) *Canoniz.*

Sigmaringa, & Iosephum à Leonissa Ordinis Cappucinatorum S. Francisci: Camillum de Lellis: Petrum Regalatum: & Catherinam de Riccis. Tandem, cum navim Petri 17. ann. mens. 8. dieb. 17. mirò modo rexisset, migravit ad Dominum V. Nonas Maji hora 8. mane anni 1758. Vacavit Sedes 65. diebus.

1758. CLEMENS XIII. Nonis Martii

anni 1693. Venetiis natus; à Clemente XII. Cardinalium Collegio adscriptus 13. Kal. Januarii anni 1738. in locum Benedicti XIV. successit pridie Nonas Iulii anni 1758. & coronatus postridie Idus. Ordinavit ut singulis Dominicis SS. Trinitatis (b) præfatum dicatur in Missarum celebratione, prout antehac erat ordinatum. Enixis precibus Regis nostri (imò amabilissimi Patris) CAROLI III. Castellæ, Navarræque VI. Deiparam in CONCEPTIONIS IMMACULATÆ mysterio Patronam, & Advocatam universalem suis ditionibus declaravit: & sub Ritu duplici primæ classis cum Octava (c) celebrari præcepit 6. Kal. Februarii ann. 1761. Lusitanis de omnibus ditionibus mandato Regio expelluntur (d) Patres Societatis Iesu: hanc viam currunt penes totam Galliam variis Parlamentariis decretis Christianissimo Regi Ludovico XV. probatis, SS. Papa dolente. *Quid est in hominis vita diu?*

(b)
S. Trinit.
præfac. die-
bus Domini-
cis dicen-
dum man-
davit.

(c)
Patres So-
cietatis Iesu
à Gallia, &
Lusitania
ejecti.

(d)
Immaculata
Conceptio
Virg. Hispani-
æ Patrona
Ritu duplici
Colitur.

 CHRONOLOGICA

ROMANORUM PONTIFICUM

SERIES

*Cum ordine successionis, tempore Pontificatus,
& anno Christi quo sedere ceperunt.*

Ord. suc. An. Chr.

 SÆCULUM I.

1	S. Petrus. an. 24. men. 5. d. 10.	45
2	Sanctus Linus. 11. 2. 23.	69
3.	Sanctus Cletus. 12. 7. 2.	81
4.	Sanctus Clemens. I. 9. 6. 6.	93

SÆCULUM II.

5.	S. Anacletus. an. 9. men. 3. d. 10.	103
6.	Sanctus Evaristus. 9. 3. 0.	112
7.	S. Alexander I. 10. 5. 20	121
8.	Sanctus Xystus I. 9. 10. 8.	132
9.	S. Thelephorus. 11. 8. 28.	142
10.	S. Hyginus. 3. 11. 28.	154
11.	Sanctus Pius I. 9. 5. 27.	158
12.	Sanctus Anicetus. 8. 8. 24.	167
13.	Sanctus Soter. 3. 11. 18.	175
14.	Sanctus Eleuterius. 15. 0. 23.	179
15.	Sanctus Victor. 9. 1. 28.	194

SÆCU-

SÆCULUM III.

16.	S. Zephyrinus. an. 18. men. o. d. 18.	203
17.	S. Callistus I. 5. 1. 12.	227
18.	S. Urbanus I. 6. 7. 4.	226
19.	S. Pontianus. 5. 4. 25.	233
20.	S. Anterus. 1. 0. 0.	237
21.	S. Fabianus. 15. 0. 4.	238
22.	S. Cornelius. 2. 2. 3.	254
23.	S. Lucius I. 5. 4. 0.	256
24.	S. Stephanus I. 3. 3. 22.	257
25.	S. Xyrtus II. 0. 11. 12.	260
26.	S. Dionysius. 12. 3. 14.	261
27.	S. Felix I. 2. 4. 29.	272
28.	S. Eutychianus. 8. 6. 4.	275
29.	S. Cajus. 12. 4. 5.	283
30.	S. Marcellinus. 7. 11. 23.	296

SÆCULUM IV.

31.	S. Marcellus I. 5. 1. 25.	304
32.	S. Eusebius 2. 7. 25.	309
33.	S. Melchiades. 2. 2. 7.	311
34.	S. Silvester I. 21. 10. 1.	314
35.	S. Marcus. menses 8.	336
36.	S. Julius I. 15. 5. 17.	336
37.	S. Liberius. 15. 4. 2.	352
38.	S. Felix II. 1. 2. 3.	367
39.	S. Damafus I. 17. 2. 26.	368
40.	Siricius. 13. 1. 14.	387
41.	S. Anastasius I. 4. 1. 13.	398

SÆCULUM V.

42.	S. Innocentius I. 15. 2. 10.	402
43.	S. Zofimus. 1. 4. 7.	417

<i>Pontificum Series.</i>		275
<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
44.	S. Bonifacius I. an. 4. men. 9. d. 28.	418
45.	S. Coelestinus I. 8. 5. 3.	423
46.	S. Xystus III. 7. 11. 2.	432
47.	S. Leo I. Magnus. 20. 10. 28.	440
48.	S. Hilarius. 5. 9. 29.	461
49.	S. Simplicianus. 15. 5. 10.	467
50.	S. Felix III. 8. 11. 22.	483
51.	S. Gelasius I. 4. 8. 19.	492
52.	S. Anastasius II. 1. 11. 23.	496
53.	S. Symmachus. 15. 7. 27.	498

SÆCULUM VI.

54.	S. Hormisdas. 9. 0. 10.	514
55.	S. Joannes I. 2. 9. 14.	523
56.	S. Felix IV. 4. 2. 18.	526
57.	Bonifacius II. 2. 0. 2.	530
58.	Joannes II. 2. 8. 0.	532
59.	S. Agapetus I. 1. 0. 0.	535
60.	S. Silverius. 3. 0. 0.	538
61.	Vigilius. 15. 6. 10.	540
62.	Pelagius I. 4. 10. 18.	555
63.	Joannes III. 2. 11. 16.	559
64.	Benedictus I. 4. 2. 15.	573
65.	Pelagius II. 12. 2. 27.	577
66.	Gregorius I. Magnus 13. 6. 10.	590

SÆCULUM VII.

67.	Sabinianus. 0. 5. 19.	604
68.	Bonifacius III. 0. 8. 23.	606
69.	S. Bonifacius IV. 8. 8. 20.	607
70.	S. Deus-dedit. 2. 11. 26.	615
71.	Bonifacius V. 7. 10. 1.	618
72.	Honorius I. 12. 4. 27.	626
73.	Severinus. 1. 0. 0.	638

276	<i>Chronologica Romanorum</i>	<i>An. Chr.</i>
<i>Ord. suc.</i>		
74.	Joannes IV. an. 1. men. 9. d. 6.	639
75.	Theodorus I. 7. 5. 20.	641
76.	S. Martinus I. 6. 1. 26.	648
77.	S. Eugenius I. 1. 6. 0.	654
78.	S. Vitalianus. 14. 5. 27.	655
79.	Adeodatus. 7. 2. 17.	669
80.	Donus I. 1. 5. 10.	676
81.	S. Agatho. 4. 1. 15.	678
82.	S. Leo II. 0. 10. 17.	683
83.	S. Benedictus II. 0. 10. 27.	684
84.	Joannes V. 1. 0. 11.	685
85.	Conon. 0. 11. 3.	688
86.	S. Sergius I. 13. 8. 14.	687

SÆCULUM VIII.

87.	Joannes VI. 3. 2. 12.	701
88.	Joannes VII. 2. 7. 17.	705
89.	Sifinus. 0. 0. 20.	708
90.	Constantinus. 6. 1. 2.	708
91.	S. Gregorius II. 16. 8. 20.	714
92.	S. Gregorius III. 10. 9. 12.	731
93.	S. Zacharias. 10. 3. 10.	741
94.	Stephanus II. 0. 0. 3.	751
95.	Stephanus III. 5. 0. 28.	752
96.	S. Paulus I. 10. 1. 1.	767
97.	Stephanus IV. 3. 5. 28.	768
98.	Adrianus I. 23. 10. 18.	772
99.	Leo III. 20. 5. 17.	795

SÆCULUM IX.

100.	Stephanus V. 0. 5. 3.	816
101.	S. Pachelis I. 7. 3. 16.	817
102.	Eugenius II. 3. 6. 0.	824

<i>Ord. sac.</i>	<i>Pontificum Series.</i>	<i>An. Cbr.</i>
103.	Valentinus. an. o. men. 1. d. 30.	827
104.	Gregorius IV. 16. o. o.	827
105.	Sergius II. 3. 2. 3.	844
106.	S. Leo IV. 8. 3. 5.	847
107.	Benedictus III. 2. 6. 10.	855
108.	S. Nicolaus I. Mag. 9. 6. 20.	858
109.	Adrianus II. 4. 10. 17.	867
110.	Joannes VIII. 10. o. 1.	872
111.	Martinus II. 1. o. 20.	882
112.	Adrianus III. 1. 3. 19.	884
113.	Stephanus VI. 6. o. 9.	885
114.	Formosus. 5. 6. 10.	891
115.	Bonifacius VI. dies 15.	897
116.	Stephanus VII. Schif. 3. o. o.	897
117.	Romanus. men. 4.	900
SÆCULUM X.		
118.	Theodorus II. dies 20.	901
119.	Joannes IX. 4. o. 15.	901
120.	Benedictus IV. 3. 3. o.	905
121.	Leo V. o. 1. 10.	907
122.	Christophorus Schif. men. 8.	907
123.	Sergius III. 3. o. o.	908
124.	Anastafius III. 2. 2. o.	910
125.	Lando. o. 6. 20.	912
126.	Joannes X. 15. 2. 15.	913
127.	Leo VI. o. 6. 15.	928
128.	Stephanus VIII. 2. 1. 15.	929
129.	Joannes XI. 4. 10. o.	932
130.	Leo VII. 3. 6. 10.	936
131.	Stephanus IX. 3. 4. 5.	939
132.	Martinus III. 3. 6. 13.	943
133.	Agapetus II. 9. 7. 10.	946
134.	Joannes XII. an. 9.	955

R

155.

<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
135.	Benedictus V. men. 6. dies 5.	964
136.	Leo VIII. Schif. men. 9.	964
137.	Joannes XIII. 6. 11. 5.	965
138.	Donus II. men. 3.	972
139.	Benedictus VI. 1. 2. 0.	972
140.	Bonifacius VII. 0. 7. 15.	974
141.	Benedictus VII. 9. 1. 10.	975
142.	Joannes XIV. 0. 8. 0.	984
143.	Joannes XV. 10. 4. 12.	985
144.	Joannes XVI men. 4.	996
145.	Gregorius V. 3. 8. 0.	996
146.	Joannes XVII. Schif. men. 10.	996
147.	Silvester II. an. 4.	998

SÆCULUM XI.

148.	Joannes XVIII. men. 5.	1003
149.	Joannes XIX. 5. 7. 28.	1003
150.	Sergius IV. 2. 8. 13.	1009
151.	Benedictus VIII. an. 12.	1012
152.	Joannes XX. 9. 8. 8.	1024
153.	Benedictus IX. 11. 0. 0.	1033
154.	Silvester III. Schif. 0. 1. 19.	1045
155.	Gregorius VI. Schif. 2. 6. 0.	1045
156.	Clemens II. 0. 9. 15.	1046
157.	Damasus II. 0. 0. 23.	1048
158.	S. Leo IX. 5. 2. 7.	1049
159.	Victor II. 2. 3. 15.	1054
160.	Stephanus X. 0. 7. 8.	1057
161.	Benedictus X. Schif. 0. 9. 20.	1058
162.	Nicolaus II. 2. 6. 0.	1059
163.	Alexander II. 11. 6. 22.	1061

Pontificum Series.

279

<i>Ord. sœc.</i>		<i>An. Chr.</i>
164.	S. Gregorius VII. an. 12. mên. 1. d. 3.	1073
165.	Victor III. 1. 3. 24.	1086
166.	Urbanus II. 11. 4. 18.	1088
167.	Paschalis II. 18. 5. 4.	1099
168.	Gelasius II. 1. 0. 4.	1118
169.	Callistus II. 5. 10. 13.	1119
170.	Honorius II. 5. 1. 17.	1124
171.	Innocentius II. 13. 7. 10.	1130
172.	Cœlestinus II. 0. 5. 13.	1143
173.	Lucius II. 0. 11. 14.	1144
174.	Eugenius III. 8. 4. 13.	1145
175.	Anastâsius IV. 1. 4. 24.	1153
176.	Adrianus IV. 4. 8. 24.	1154
177.	Alexander III. 21. 11. 23.	1159
178.	Lucius III. 4. 2. 18.	1181
179.	Urbanus III. 1. 10. 25.	1185
180.	Gregorius VIII. 0. 1. 27.	1187
181.	Clemens III. 3. 3. 15.	1188
182.	Cœlestinus III. 6. 8. 28.	1191
183.	Innocentius III. 18. 6. 9.	1198

SÆCULUM XIII.

184.	Honorius III. 10. 8. 0.	1216
185.	Gregorius IX. 14. 5. 3.	1227
186.	Cœlestinus IV. dies 17.	1241
187.	Innocentius IV. 11. 5. 14.	1243
188.	Alexander IV. 6. 5. 4.	1254
189.	Urbanus IV. 3. 1. 4.	1261
190.	Clemens IV. 3. 9. 25.	1265
191.	S. Gregorius X. 4. 4. 10.	1271
192.	Innocentius V. 0. 5. 5.	1276
193.	Adrianus V. 0. 1. 9.	1276
194.	<i>Vicedominus dictus Gregorius XI.</i> <i>aliquot horas.</i>	1276

195.

<i>Ord. sūt.</i>		<i>An. Chr.</i>
195.	Joannes XXI. an. o. men. 8. d. 8.	1276
196.	Nicolaus III. 2. 8. 27.	1277
197.	Martinus IV. 4. 1. 7.	1281
198.	Honorius IV. 2. 0. 1.	1285
199.	Nicolaus IV. 4. 1. 14.	1287
200.	S. Cælestinus V o. 5. 8.	1294
202.	Bonifacius VIII. 8. 9. 18.	1294

SÆCULUM XIV.

202.	Benedictus XI. o. 8. 6.	1303
203.	Clemens V. 8. 10. 16.	1305
204.	Joannes XXII. 18. 4. 0.	1319
205.	Benedictus XII. 7. 4. 6.	1334
206.	Clemens VI. 10. 7. 0.	1342
207.	Innocentius VI. 9. 8. 10.	1352
208.	Urbanus V. 8. 3. 0.	1352
209.	Gregorius XI. 7. 2. 24.	1370
210.	Urbanus VI. 11. 6. 8.	1378
211.	Bonifacius IX. 14. 11. 0.	1389

SÆCULUM XV.

212.	Innocentius VII. 2. 0. 22.	1404
213.	Gregorius XII. 3. 7. 5.	1406
214.	Alexander. V. o. 10. 8.	1409
215.	Joannes XXIII. 5. 0. 16.	1410
216.	Martinus. V. 13. 3. 12.	1417
217.	Eugenius IV. 15. 11. 21.	1431
218.	Nicolaus V. 8. 0. 19.	1447
219.	Callistus III. 3. 3. 28.	1455
220.	Pius II. 5. 11. 27.	1458
221.	Paulus II. 6. 10. 26.	1464

Pontificum Series.

181

Ord. suc.

An. Chr.

222.	Xystus IV. an. 13. men. o. di. 5.	1471
223.	Innocentius VIII. 7. 10. 27.	1484
224.	Alexander VI. 11. o. 8.	1492

SÆCULUM XVI.

225.	Pius III. dies 26.	1503
226.	Julius II. 9. 3. 21.	1505
227.	Leo X. 8. 8. 20.	1513
228.	Adrianus VI. 1. 8. 6.	1522
229.	Clemens VII. 10. 10. 7.	1523
230.	Paulus III. 15. o. 18.	1534
231.	Julius III. 5. 1. 16.	1550
232.	Marcellus II. dies 22.	1555
233.	Paulus IV. 4. 2. 24.	1555
234.	Pius IV. 5. 11. 15.	1560
235.	S. Pius V. 6. 3. 24.	1566
236.	Gregorius XIII. 12. 10. 24.	1572
237.	Xystus V. 5. 4. 3.	1585
238.	Urbanus VII. o. o. 12.	1590
239.	Gregorius XIV. o. 10. 10.	1590
240.	Innocentius IX. o. 2. 1.	1591
241.	Clemens VIII. 13. 1. 3.	1592

SÆCULUM XVII.

242.	Leo XI. dies 25.	1605
243.	Paulus V. 1 ^o . 10. 15.	1605
244.	Gregorius XV. 2. 5. o.	1621
245.	Urbanus VIII. 21. 1. 24.	1623
246.	Innocentius X. 10. 3. 22.	1644
247.	Alexander VII. 12. 1. 15.	1655
248.	Clemens IX. 2. 5. 19.	1667

249.

282. *Chronologica Romanorum*

<i>Grd. sac.</i>		<i>An. Cbr.</i>
249.	Clemens X. an. 6. men. 2. d. 23.	1670
250.	Innocentius XI. 12. 10. 20.	1676
251.	Alexander VIII. 1. 3. 26.	1689
252.	Innocentius XII. 9. 2. 25.	1661
253.	Clemens XI. 20. 3. 24.	1700

SÆCULUM XVIII.

244.	Innocentius XIII. 2. 9. 28.	1721
255.	Benedictus XIII. 5. 8. 23.	1724
256.	Clemens XII. 9. 6. 25.	1730
257.	Benedictus XIV. 17. 8. 17.	1740

En ejus Epitaphium Romæ exaratum.

D. O. M.

BENEDICTUS XIV.

POT. MAX.

LAMBERTINUS. BONONIENSIS.

VIXIT ANNOS LXXXIII. MENSEM I.

DIES IV.

IN SUMMO PONTIFICATU

ANN. XVII. MENS. VIII.

DIES XVII.

OBIIIT V. NONAS MAII.

hora VIII. mane

ANNO MDCCLVIII.

258.	Clemens XIII.	1758
------	---------------	------

ad Pontificiam dignitatem evehctus 6. Quintilis; ipsam retinet 18. Sextilis anni 1763.

259....

ALPHA-

ALPHABETICA
ROMANORUM PONTIFICUM
SERIES

Cum ordine successione, & Anno Christi,
quo federe cœperunt.

Ord. suc.

An. Chr.

A

79.	A deodatus.	669
98.	Adrianus i.	772
109.	Adrianus ii.	807
112.	Adrianus iii.	884
176.	Adrianus iv.	1154
193.	Adrianus v.	1276
228.	Adrianus vi.	1522
59.	Agapetus i.	535
133.	Agapetus ii.	946
81.	Agatho.	678
7.	Alexander i.	121
163.	Alexander ii.	1061
177.	Alexander iii.	1159
188.	Alexander iv.	1254
214.	Alexander v.	1409
224.	Alexander vi.	1492
247.	Alexander vii.	1655
251.	Alexander viii.	1689
5.	Anacletus.	103
41.	Anastafius i.	398
52.	Anastafius ii.	495
		124.

184 *Chronologica ROMANORUM*

Ord. <i>fac.</i>		AN.	Chr.
124.	Anastafius iii.		910
275.	Anastafius iv.		1153
12.	Anicetus.		169
20.	Anterus.		237

B

46.	B enedictus i.		573
83.	Benedictus ii.		684
107.	Benedictus iii.		855
120.	Benedictus iv.		905
135.	Benedictus v.		964
139.	Benedictus vi.		972
141.	Benedictus vii.		975
151.	Benedictus viii.		1012
153.	Benedictus ix.		1031
161.	Benedictus x.		1058
202.	Benedictus xi.		1305
205.	Benedictus xii.		1334
255.	Benedictus xiii.		1724
257.	Benedictus xiv.		1740
44.	Bonifacius i.		418
57.	Bonifacius ii.		530
68.	Bonifacius iii.		606
69.	Bonifacius iv.		607
71.	Bonifacius v.		613
115.	Bonifacius vi.		897
140.	Bonifacius vii.		974
201.	Bonifacius viii.		1294
211.	Bonifacius ix.		1389

C

29.	C Ajus.		284
-----	----------------	--	-----

Pontificum Series.

<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
		285
17.	Callistus i.	221
169.	Callistus ii.	1119
219.	Callistus iii.	1415
45.	Cælestinus i.	423
172.	Cælestinus ii.	1143
182.	Cælestinus iii.	1191
186.	Cælestinus iv.	1241
200.	Cælestinus v.	1294
122.	Christophorus.	907
4.	Clemens i.	93
156.	Clemens ii.	1046
181.	Clemens iii.	1188
190.	Clemens iv.	1265
203.	Clemens v.	1305
206.	Clemens vi.	1342
229.	Clemens vii.	1523
241.	Clemens viii.	1592
248.	Clemens ix.	1667
249.	Clemens x.	1670
253.	Clemens xi.	1700
256.	Clemens xii.	1730
258.	Clemens xiii.	1758
3.	Cletus.	81
85.	Conon.	686
90.	Constantinus.	708
22.	Cornelius.	254

D

39.	D amasus i.	367
157.	Damasus ii.	1048
70.	Deuf-dedit.	614
26.	Dionisius.	261

286 *Alphabetica Romanorum*

<i>Ord. suc.</i>		<i>Ap. Chr.</i>
80.	Donus i.	676
138.	Donus ii.	972

E

14.	E leuterius.	179
6.	Euaristus.	112
77.	Eugenius i.	654
102.	Eugenius ii.	824
174.	Eugenius iii.	1145
217.	Eugenius iv.	1431
32.	Eutebius.	309
28.	Eutychianus.	275

F

21.	F abianus.	238
27.	Felix i.	272
38.	Felix ii.	355
50.	Felix iii.	483
56.	Felix iv.	526
114.	Formosus.	891

G

51.	G elasius i.	492
168.	Gelasius ii.	1118
66.	Gregorius i.	590
91.	Gregorius ii.	714
92.	Gregorius iii.	731
104.	Gregorius iv.	817
145.	Gregorius v.	996
155.	Gregorius vi.	1045
		164.

	<i>Pontificum Series.</i>	287
<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
164.	Gregorius vii.	1073
180.	Gregorius viii.	1187
185.	Gregorius ix.	1227
191.	Gregorius x.	1271
209.	Gregorius xi.	1370
213.	Gregorius xii.	1406
236.	Gregorius xiii.	1572
239.	Gregorius xiv.	1590
244.	Gregorius xv.	1621

H

16.	H Yginus.	154
48.	Hilarius.	461
72.	Honorius i.	626
170.	Honorius ii.	1124
184.	Honorius iii.	1216
198.	Honorius iv.	1285
54.	Hormifda.	514

I

41.	I nnocentius i.	402
171.	Innocentius ii.	1130
183.	Innocentius iii.	1198
187.	Innocentius iv.	1243
192.	Innocentius v.	1276
207.	Innocentius vi.	1352
212.	Innocentius vii.	1404
223.	Innocentius viii.	1484
240.	Innocentius ix.	1591
246.	Innocentius x.	1644
250.	Innocentius xi.	1676

Ord. suc.		An. Cbr.
252.	Innocentius xii.	1691
254.	Innocentius xiii.	1721
45.	Joannes i.	523
58.	Joannes ii.	532
63.	Joannes iii.	559
74.	Joannes iv.	639
84.	Joannes v.	685
87.	Joannes vi.	708
88.	Joannes vii.	705
110.	Joannes viii.	872
119.	Joannes ix.	901
126.	Joannes x.	913
229.	Joannes xi.	931
134.	Joannes xii.	955
137.	Joannes xiii.	965
142.	Joannes xiv.	984
243.	Joannes xv.	985
144.	Joannes xvi.	696
146.	Joannes xvii.	996
148.	Joannes xviii.	1003
149.	Joannes xix.	1003
152.	Joannes xx.	1024
195.	Joannes xxi.	1276
204.	Joannes xxii.	1316
215.	Joannes xxiii.	1410
36.	Julius i.	336
226.	Julius ii.	1503
231.	Julius iii.	1550

L

125.	L Ando.	912
47.	Leo i.	440
		82.

<i>Ord. suc.</i>	<i>Pontificum Series.</i>	<i>An. Chr.</i>
		289
82.	Leo ii.	683
99.	Leo iii.	795
106.	Leo iv.	847
121.	Leo v.	907
127.	Leo vi.	928
130.	Leo vii.	936
136.	Leo viii.	964
158.	Leo ix.	1049
227.	Leo x.	1513
242.	Leo xi.	1605
37.	Liberius.	352
2.	Linus.	70
23.	Lucius i.	256
173.	Lucius ii.	1144
178.	Lucius iii.	1181

M

30.	M arcellinus.	296
31.	Marcellus i.	304
232.	Marcellus ii.	1555
37.	Marcus.	336
76.	Martinus i.	649
111.	Martinus ii.	882
132.	Martinus iii.	943
197.	Martinus iv.	1281
216.	Martinus v.	1417
33.	Melchiades.	311

N

108.	N icolaus i.	858
162.	Nicolaus ii.	1059
		196.

	<i>Alphabetica Romanorum</i>	
<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
190.	Nicolaus iii.	1277
199.	Nicolaus iv.	1287
218.	Nicolaus v.	1447

P.

101.	P aschalis i.	817
167.	Paschalis ii.	1099
96.	Paulus i.	757
221.	Paulus ii.	1464
230.	Paulus iii.	1534
233.	Paulus iv.	1555
242.	Paulus v.	1605
62.	Pelagius i.	551
65.	Pelagius ii.	577
1.	S. PETRUS.	44
11.	Pius i.	158
220.	Pius ii.	1458
225.	Pius iii.	1503
234.	Pius iv.	1560
235.	Pius v.	1566
17.	Pontianus.	233

R.

117.	R omanus.	909
------	------------------	-----

S.

67.	S abinianus.	604
86.	Sergius i.	687
105.	Sergius ii.	908
123.	Sergius iii.	840

150.

Pontificum Series

<i>Ord. suc.</i>		<i>An. Chr.</i>
150.	Sergius iv.	291
73.	Severinus.	1009
34.	Silvester i.	638
147.	Silvester ii.	314
154.	Silvester iii.	999
60.	Silverius.	1045
53.	Symmachus.	539
49.	Simplicius.	498
40.	Siricius.	467
89.	Sisinius.	385
13.	Soter.	780
24.	Stephanus i.	175
94.	Stephanus ii.	257
95.	Stephanus iii.	752
97.	Stephanus iv.	752
100.	Stephanus v.	768
113.	Stephanus vi.	816
116.	Stephanus vii.	885
128.	Stephanus viii.	897
131.	Stephanus ix.	929
160.	Stephanus x.	939
		1057

T

9.	T Elephorus.	142
75.	Theodorus i.	641
118.	Theodorus ii.	901

V

103.	V Valentinus.	827
194.	Vicedominus, dictus aliquot horis Gregorius xi.	1276
		15.

292 Ord. suc.	<i>Alphabetica Romanorum</i>	An. Chr.
15.	Victor. i.	194
159.	Victor ii.	1054
165.	Victor iii.	1086
61.	Vigilius.	540
78.	Vitalianus.	655
18.	Urbanus i.	226
166.	Urbanus ii.	1088
179.	Urbanus iii.	1185
189.	Urbanus iv.	1264
208.	Urbanus v.	1362
210.	Urbanus vi.	1378
238.	Urbanus vii.	1590
245.	Urbanus viii.	1623

X

8.	Xystus i.	432
25.	Xyftus ii.	160
46.	Xyftus iii.	432
122.	Xyftus iv.	1471
237.	Xyftus v.	1585

Z

93.	Zacharias.	741
16.	Zepherinus.	203
43.	Zotimus.	417

ROMANORUM
PONTIFICUM

BREVIS NOTITIA

Ritus Ecclesiasticos à singulis institutos
præcipuè declarans.

ACCEDIT

ONOMASTICON

*Vocum obscuriorum, qua in Missali, Breviario,
Martyrologio Romano, & hac
Notitia continentur.*

AUCTORE

GUILIELMO BURIO

BRUXELENSE,

Ecccl. Metrop. Meclin. Canonico Zellariensi;

PRODIT OPUS ABSOLUTUM.

TOM. II.

SUPERIORUM PERMISSU.

ROMÆ Typis Pagliarini, Anno 1763.

ELENCHUS NOTITIÆ

ROMANORUM

PONTIFICUM,

IN SECTIONES TRIGINTA
distributus.

SECTIO I.

*Pontifices ab Ecclesia pro Sanctis habiti : qui
Martyres, qui Confessores.*

Triginta tres primi PP. sub
decem primis Ecclesie per-
secutionibus, Martyrii ho-
nore omnes decorati sunt:
quibus accedunt alii qua-
tuor ab Hæreticis passi-
nempe Felix 2. Joannes
7. Silverius, & Martinus
7. sicque triginta septem Martyres Summos
Pontifices colit Ecclesia. Confessores vero
non pauciores; quorum Primicerius S. Sil-
vester, Papa trigesimusquartus, Marcus Pa-
pa 35. Julius 36. Liberius 37. Damasus
39. Anastasius 41. Innocentius 42. Zos-
imus 43. Bonifacius 44. Cælestinus 45. Xy-
stus Tertius 46. Leo Magnus 47. Hilarius
48.

48. Simplicius 49. Felix Tertius 50. Gelasius 51. Anastasius Secundus 52. Simmachus 53. Hormisda 54. Felix Quartus 56. Agapetus 59. Gregorius Magnus 66. Bonifacius Quartus 69. Deusdedit 70. Agatho 81. Leo Secundus 82. Benedictus Secundus 83. Sergius 86. Gregorius Secundus 91. & Tertius 92. Zacharias 93. Paulus 96. Paschalis Papa 101. Leo Quartus 106. Nicolaus 108. Leo Nonus 158. Gregorius Septimus 164. Gregorius Decimus 191. Coelestinus Quintus 200. & Pius Quintus 235. omnes numero quadraginta Confessores, & Martyres trigintaseptem faciunt simul numerum 77. Sanctorum Pontificum.

SECTIO II,

Decem Primæ Ecclesie Persecutiones, sub quibus triginta tres Primi Pontifices passi sunt.

P*rima* incœpit sub Nerone anno Christiano 64. Passi sunt Petrus, & Linus.
Secunda sub Domitiano, anno 92. Passus est Cletus.

Tertia sub Trajano, & Adriano, anno 100. passi sunt Clemens, Anacletus, Evaristus, Alexander, & Xystus.

Quarta sub M. Aurelio Antonino, & Commodo, anno 163. passi sunt Telesphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherius.

Quinta sub Severo, anno 202. passi sunt Victor, Zephyrinus, Callistus, Urbanus, Pontianus,

Sexta

ROMANOR. PONTIF.

295

Sexta sub Maximino , anno 235. passus Anterus.

Septima sub Decio , anno 250. passus Fabianus , & continuata sub Gallo , & Volusiano filio : passusque est Cornelius anno 254.

Octava sub Valeriano , & filio Gallieno , anno 257. passi sunt Lucius , Stephanus , Xistus 2. & Dionysius.

Nona sub Aureliano , anno 272. passi Felix , & Eutychianus.

Decima , eaque atrocissima , sub Diocletiano , & Maximiano , circa annum 300. passi sunt Cajus , Marcellinus , Marcellus , Eusebius , Melchisedes . Cessavit postea persecutio sub Constantino Magno Christi sacris imbuto : sed sub filio ejus Constantio hæres Ariana infecto , & sub Juliano Apostata , Constantini ex fratre nepote , ac Valente , iterum , licet non ita , in Pontifices Romanos desævit : tandem Ariani , wandali , Persæ , Arabes & Hunni , & reliqui Ecclesiæ Catholicæ hostes , ipsos etiam Pontifices , Felicem Secundum , Joannem , Silverium , & Martinum afflixerunt.

SECTIO III.

Viginti Concilia Generalia , sive Oecumenica , sub quibus Pontificibus habita , & que hæreses condemnata.

I. **N**ICÆNUM 318. Patrum , sub Silvestro anno Christi 325. quando Arius condemnatus est , qui Christum non

ejusdem, sed similis cum Patre substantiæ, & sic minorem assererat.

II. Constantinopolitanum 150. Patrum, sub Damaso anno 381. contra Macedonios, Spiritum Sanctum non Deum, sed Creaturam esse contendentes.

III. Ephesinum 200. Patrum: sub Celestino, anno 431. quando Nestorius condemnatus est, qui Virginem Matrem Christum hominem tantum, & non Deum peperisse dicebat.

IV. Chalcedonense 430. Patrum, sub Leone Magno, anno 451. contra Eutychen Abbatem Constantinopolitanum, qui assererat Christum post humanitatis assumptionem non ex duabus naturis, sed sola divina constituisse: & corpus ab ipso assumptum fuisse phantasticum. Quibus quatuor primis Conciliis S. Gregorius Papa tamquam quatuor Evangelis honorem haberi voluit.

V. Constantinopolitanum Secundum, Patrum 165. sub Vigilio anno 553. contra Origenistas, quorum dogma erat, animas ante corpora extitisse, suppliciorum infernalium finem futurum, & Dæmones primam dignitatem recuperaturos.

VI. Constantinopolitanum Tertium, Patrum 170. sub Agathone, anno 681. contra Monothelitas unam tantummodo voluntatem & operationem in Christo predicantes: cujus acta Leo 2. successor approbavit.

VII. Nicænum Secundum, Patrum 350. sub Adriano Primo, anno 787. contra Ico-

nomachos, sive Imaginum impugnatores.

VIII. Constantinopolitanum Quartum, Patrum 383. sub Adriano Secundo anno 869. indictum fuit, ut prospiceretur lapsis, qui Photio sæpius excommunicato communicarant; & plenissime consuleretur statui Orientalis Ecclesiæ. Et hæc quidem Concilia apud Græcos habita sunt, auctoritate Romanorum Pontificum. Apud Latinos autem Romæ habitum fuit Oecumenicum Concilium.

IX. Lateranense Primum sub Callisto Secundo, anno 1123. Prælatorum circiter mille; quando ab Imperatore facta est restitutio Investiturarum, & pax inter Pontificem, Imperatoremque diu scissa coaluit.

X. Lateranense secundum sub Innocentio Secundo anno 1139. tot constans fere Patribus, quot præcedens; in quo damnatus fuit Arnoldus de Brixia, qui Clericos, præter Decimas, possessiones habere posse negabat.

XI. Lateranense tertium sub Alexandro Tertio, anno 1179. Episcoporum 310. contra Waldenses, sive pauperes de Lugduno, & Albigeneses hereticos.

XII. Lateranense quartum sub Innocentio Tertio anno 1215, numero Prælatorum sex comprehenso, contra hæreticos negantes transubstantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

XIII. Lugdunense primum sub Innocentio Quarto anno 1245. (de numero Prælatorum non constat) contra Fredericum Se-

Se-

Secundum Imperatorem, Ecclesiæ rebellem;

XIV. Lugdunense secundum sub Gregorio Decimo anno 1274. mille & amplius Patrum, contra errores Græcorum: quando opera S. Bonaventuræ unio facta est Ecclesiæ Latinæ cum Græca.

XV. Viennense in Gallia sub Clemente Quinto anno 1311. Episcoporum 300. præter Abbates, & Doctores, contra hæreses Fratricellorum, Dulcinistarum, & Beguinorum: & extincti sunt Templarii.

XVI. Constantiense sub Joanne Vigesimo secundo anno 1414. cum essent tres inferti Pontifices, & abdicantibus duobus, legitime electus fuit Martinus Quintus; in quo Concilio fuere Cardinales 29. Patriarchæ 4. Archiepiscopi 47. Episcopi 270. præter Abbates, & Priores.

XVII. Basileense sub Eugenio Quarto anno 1431. quod œcumenice & legitime cœpit, sed in Schisma desit; eo quod sustineretur Papam non esse supra Concilium.

XVIII. Florentinum sub eodem Eugenio anno 1438. ad Schisma frangendum, & errores Græcorum tollendos.

XIX. Lateranense Quintum sub Julio Secundo, & Leone Decimo ab anno Christi 1512. usque ad 1517. ad extirpationem Schismatis, quod Pisano Conciliabulo propagatum fuit. Vide summam Conciliorum.

XX. Tridentinum sub Pontificibus Paulo Tertio, Julio Tertio, & Pio Quarto, ab anno Christi 1545. usque ad 1563. adversus hæreses Lutheranorum, aliorumque No-

vatorum. Numerus, & nomina Prælatorum in editionibus hujus Concilii passim habentur.

SECTIO IV.

Ex Ordinibus Regularium ad summum Pontificatum assumpti.

Inter primos Ecclesie Pontifices nonnulli fuerunt ex Monasteriis Orientalibus hic non ita notis assumpti, quales fuerunt, Thelesphorus, Hyginus, Dionysius, &c.

Benedictini autem in Occidente notissimi facile triginta numerant; hi vero fuisse dicuntur: Pelagius secundus, & successor ejus Gregorius primus, 2. 3. 4. & 8. Bonifacius 4. Adeodatus, Agatho, Zacharias, Stephanus 4. & 10. Paschalis Primus, Joannes 2. & 9. Leo 5. & 9. Sergius 4. Victor 3. Silvester 2. Gelasius 2. Alexander 4. Clemens 6.

Interque Benedictinos *Cluniacenses*: Gregorius Septimus, Paschalis 2. Urbanus 2. ex Canonico Regulari Lateranensi Monachus Cluniacensis, & Urbanus 5.

Cistercienses Benedictini (ut illorum narrat Martyrologium) fuerunt Eugenius 3. Alexander 3. Urbanus 4. Benedictus 12.

Cœlestini item Benedictini Fundatorem habent Pontificem Maximum Cœlestinum Quintum.

Carthusiani duos sibi ascribere possunt, videlicet Urbanum 2. qui ex Canonico Regulari, dein Monachus Benedictinus fuit Sancti

ii Brunonis discipulus, uti in sectionibus Breviarii 6. Octobris legitur; & Clementem Quartum, qui post obitum uxoris ad Carthusianos secesserat; sed rogatu Regis Francie S. Ludovici, Monasterio egressus, ipse à consiliis factus erat; institutum eorum, in abstinendo à carnibus, & gestando cilicio, etiam Summus Pontifex semper observavit.

Canonici Aureliani, sive Augustiniani, qui addita interpretatione latina *Regulares* vocantur, plurimos numerant: videlicet Ledbes Primum, Secundum, Tertium, Quartum, & Octavum: Gelasium 1. Felicem 3. Stephanum 4. ex Canonico Regulari Benedictinum factum: tres priores Honorios: Primum, & secundum Sergios, eisdem Paschales; Tertium, & Quartum Benedictos: Urbanum 2. dein Benedictinum: Formosum, Landum, Alexandros, & Innocentios 2. 3. Callistum, & Lucium 2. Eugenios 2. & 4. Anastasium 4. & immediatum successorem Adrianum 4. & reliquos: imo plures quam Benedictini, utpote antiquiores, inter suos referunt; & inter utrosque de nonnullis est contentio. Cum enim Gothi Cassinum invasissent, fugientes Casinates ad Canonicos Regulares Lateranenses se transfulerunt: nonnullique ex his Benedictinorum regulari observantia permoti, se illorum discipline tradiderunt: hinc utrique nonnullos eisdem inter suos referunt.

Eremitæ Augustiniani suis ascribunt S. Augustini discipulum Gelasium Primum, & Ama-

Amadeum è Duce Sabaudia humilem in solitudine Eremitam factum ; qui à Concilio Basileensi contra Eugenium 4. susceptus , & Felix 5. vocatus : per annos tere decem se pro Pontifice gessit : sed cognito errore non sua culpa commisso , Papatum sponte deposuit. Vide supra in Eugenio 4. & Nicolao 5. item professus est Regulam S. Augustini Clementis 7. antea vocatus Frater Julius de Medicis , Ordinis Militia Hierosolymitana.

Carmelita , qui antiquissimam suam trahunt originem , duos quoque antiquissimos Pontifices , eosque Monachos Græcos , Telephorum , & Dionysium suos faciunt ; item Benedictum Duodecesimum ex Carmelita Cisterciensem Abbatem factum.

Dominicani quatuor habuerunt : Innocentium Quintum , quintum , & Benedictum II. octavo Pontificatus mense defunctos , ac Pium 5. anno Pontificatus quinto , & Benedictum XIII. sexto.

Franciscani quatuor : duos Quartos , & duos Quintos Pontifices habuere , Nicolaum 4. & Alexandrum 5. Xystum 4. & Xystum 5. : duos insuper pro suis tenent in Epilogo Ordinis Seraphici , Gregorium 9. qui Sanctum Franciscum canonizavit , multisque privilegiis Franciscanos affecit , & ex devotione eorum habitum in vita tulit , eoque sepultus fuit : & Martinum 4. qui in Franciscano habitu mori & sepeliri voluit : item Julius Secundus : Nepos Xysti 4. dicitur fuisse Novitius Minoritanus : & Viceminus , Gregorius Undecimus dicitur , ipso elec-

electionis die mortuus, Minorita fuisse scribitur in Chronicis Minorum. Tempore quo Pontifices Avenione regnabant, electus fuit Romæ in Antipapam Frater Petrus de Corbario, qui, relicta uxore, Ordinem Minorum professus fuerat, & Pseudo-Pontifex factus Nicolaus Quintus dictus fuit; perstititque in schismate annos tres & menses totidem; donec transvectus Avenionem, in publico Consistorio abiecit se ad pedes veri Pontificis Joannis 21. vide supra in hoc Joanne: sic Minoritæ quatuor proprios, & quinque improprios Pontifices numerare possunt. Computatis itaque omnibus, qui ex Ordinibus Regularibus ad summum Pontificatum evecti fuere; numerantur facile septuagintâ.

SECTIO V.

Qui & quot Pontifices variarum Nationum.

Sri fuerunt septem: S. Petrus, Anicetus, Joannes 5. Sergius 1. Sifinius, ejusque successor Constantinus, & Gregorius 3.

Græci quatuordecim: Anacletus, Euaristus, Telesphorus, Hyginus, Eleutherius, Anterus, Xystus 2. Dionysius, Eusebius, Zosimus, Theodorus 1. Joannes 6. Joannes 7. & Zacharias.

Itali Pontifices fuerunt circiter 192. inter quos ultra centum *Romani*. *Veneti* quatuor, Gregorius 12. Eugenius 4. Paulus 2. & Alexander 8. *Siculi* tres, Agatho, & successor Leo 2. ac Stephanus 4.

Asii

Afri item tres, Victor, Melchiales, Gelasius 1.

Sardi duo: Hilarius, & Symmachus.

Palmarum duo: Cajus, & Joannes 4.

Tbrax unicus Conon.

Hispani quatuor; duo *Lusitani*; Damasus, & Joannes 21. duo *Valentini* ex familia Borgia, Callistus 3. & Alexander 6. Aliqui Melchiam Hispanum, & Mantuæ Carpentanorum ortum scribunt. Alphonſus Ciacconius, Hispanus, in Callisto 3. ait, mirandum Hispanos, nationem, ut sibi videretur, natam Imperio, ante hoc tempus nullum protulisse Pontificem Romanum, nisi Damasum, Joannem 21. & hunc Callistum 3, quibus dein accessit Alexander 6.

Galli quatuordecim; Martinus, Silvester, Urbanus, & Nicolaus, quatuor Secundi, Urbanus, Clemens, & Martinus, tres Quarti; & septem consequenter Avenione residentes, Clemens 5. Joannes 22. Benedictus 12. Clemens 6. Innocentius 6. Urbanus 5. Gregorius 11.

Burgundi duo: Callistus 2. & Innocentius 5.

Germani sex; Stephanus 8. Leo 9. inter quos.

Saxones duo: Gregorius 5. Clemens 2. & duo.

Bavari: Damasus, & Victor Secundi: Aliqui Bonifacium Septimum notæ non ita bonæ Pontificem, plerisque ignotum, Germanum volunt, Franconem antea vocatum.

Anglus: Adrianus 4.

Belgæ

Belga : Adrianus 6.

Ignoti fuerunt Dionysius , Sabinianus , Christophorus , Bonifacius 7. Joannes 19.

SECTIO VI.

Pontifices optime inter bonos notæ.

Post tres & triginta primos , omnes Sanctos , eosque Martyres , sequitur Confessorum primicerius Papa

34. *Silvester* , qui Ecclesiam annis fere 22. gubernans , eam optimis institutis adornavit.

39. *Damasus* Hispanus , vir egregius , & eruditus in Scripturis , scriptis clarus , & optimo per annos fere 18. regimine commendatissimus.

45. *Celestinus* 1. à quo Nestorius damnatus , & Diva Virgo Theotocos , id est Deipara , vocata fuit : eum vocat Nicolaus Primus Sanctissimum Doctorem , Romanz Sedis Præsulem egregium.

47. *Leo* Primus , ob excellentissimum doctrinæ , & curæ Pastoralis studium , ut scripta probant , *Magnus* dictus : ejusque successor

48. *Hilarius* inter sublimes PP. virtutum magnitudine effulsit.

59. *Agapetus* , vas Catholicum , Evangelii tuba , Præco Justitiæ &c. cujus sanctitatem , & miracula S. Gregorius his & aliis verbis lib. 3. Dialogorum commemorat.

66. *Gregorius* magnus in Ecclesiam meritis,

tis, *Magnus* merito cognominatus.

82. *Leo 2.* Pontifex sanctissimus, humanis & divinis literis Græce & Latine, ac Musice doctus.

93. *Zacharias*, vir Apostolicus, græco latinoque sermone doctissimus, qui Ecclesiam summa vigilantia gubernavit, nonnulla S. Gregorii opera, ut Græci fructum inde caperent, in eorum linguam transtulit.

98. *Adrianus* Primus magnitudine animi, consilio, doctrina: & sanctitate vitæ cum quovis optimo Pontifice comparandus, omnium post Petram in Pontificatu per annos 24. diutissimus.

99. *Leo 3.* vir integer, pudicus, & facundus, doctorum virorum amator: qui primus solemnem Sanctorum Apotheotam instituisse legitur, diuturnus quoque usque ad primum & vigesimum annum Pontifex; duoque hi egregii Pontifices annos 45. in Pontificatu successive impleverunt.

108. *Nicolaus* Primus cognomento *Magnus*, Magno Gregorio æquiparandus, vigoro Apostolico præstans, Bulgarorum, uti Gregorius Anglorum, Apostolus.

158. *Leo 9.* virtutum & miraculorum gloria insignis, post nubila, circa sæculum bonum, Ecclesie tempora, quasi sol novus exoriens, & in Sanctorum Canonem relictus:

257. *Benedictus* XIV., cui proprie convenit illud *hic est fapor mundi*, qui sibi disculit omne, vanquam ingenii scientiæque summi Regali calamo commendatur literis in Conclave post ejus obitum Emit. Car-

di-

dinalibus missis ; ait enim CHRISTIANISSI-
MUS REX : : hic Magnus Pontifex, cui inter so-
lertissimos negotiis, maximosque Doctores Petri
navicula contigit adire Corinibum, vestro pane-
gyri circa perspicacis, scientiæ, indefessique la-
boris excellentiam omnibus dignus est modis : :

SECTIO VII.

Pontifices inviti, & renitentes electi.

SANCTUS *Clemens* antiquus SS. Petri & Pau-
li discipulus, à Petro in Pontificatu or-
dinatus suecessor, ex humilitate recusavit;
Lino, & dein Cleto, qui Coadjutores, sive
Chorepiscopi Petri fuerant locum cedens,
quem his defunctis tandem suscepit.

Bonifacium 1. vetus Presbyter in lege doc-
tissimus, invitus ac reluctans consecratur.

Gregorius Magnus omnium consensu elec-
tus Pontifex, honorem hunc ne acciperet,
quamdiu potuit, recusavit : nam alieno ves-
titu in spelunca delituit, ubi deprehensus
iudicio ignis columnæ, ad Sanctum Petrum
consecratur.

Gregorius 4. apprime eruditus, invitus, &
latebras quærens in Romana Sede collocatur.

Benedictus 3. diu reluctans, plorans, &
Deum ac Sanctos testes faciens se nequa-
quam dignum esse, qui tantæ Sedi præfice-
retur, Pontificium tandem munus suscepit.

Nicolaus 1. quasi alter *Gregorius*, Mag-
nus merito vocatus, latebris extractus, li-
cet renitens, tandem Pontificatum suscepit.

Adria-

Adrianus 2. Vir multarum virtutum, cum bis antehac ab omnibus ad Pontificatum expetitus, exquisitis excusationibus verecunde subterfugisset, tandem octogenarius omnium votis perquisitus consecratur.

Gregorius 7. magno omnium consensu electus, invitus & reluctans, Henricum Germaniæ Regem per nuntios rogavit, ut electionem suam impediret.

Victor 3. ingenti desiderio ab omnibus expetitus; cum quasi vi electus & consecratus fuisset, post quatuor dies Rômâ egressus, Pontificatus insignia dimisit, & ad monasterium suum Casinum se recipiens, rigidus in proposito, non potuit adduci, ut ea reciperet, nisi post annum.

Gelasius 2. summo Cardinalium, & aliorum consensu, invitus & renitens creatur.

Honorius 2. cum suam electionem minus Canonicam suspicaretur, post dies septem in presentia omnium Cardinalium sponse Pontificatus renuntiavit: verum Cardinales, perpecta ejus humili sinceritate, eum ut legitimum Papam adorantes, consuetam obedientiam exhibuerunt.

Innocentius 3. Junior Cardinalis Diaconus, ætatis anno tantum trigésimo renitens & lacrymans creatur.

Celestinus 5. Erêmo extractus, ægerrime Pontificatum admisit, & post quintum mensem omnino dimisit, aliusque ejus loco Pontifex electus fuit.

Nicolaus 5. Apostolico solio imponitur reluctans, & meliorem suadens electionem.

Pius 5. nolens & reculans assumptus, dixisse fertur: Factus primum Religiosus corpi de salute mea sperare, dein Cardinalis dubitare, tandem Papa desperare.

Clemens XI. per tres integros dies delatum sibi Pontificatus honorem constantissime recusavit, donec tandem divino illo, qui semper Ecclesiae Catholicae praesto est, spiritu afflatus, totius Christiani orbis bono in electionem suam consensit.

Qui ultro ambiverunt, & intrusi sunt, vide in notae non ita bonae Pontificibus, & Pseudopontificibus.

SECTIO VIII.

Qui Consanguineos non respexerunt.

A *Drianus 4.* solus inter Pontifices Anglicus, ne obolum quidem suis propinquis erogavit; Matremque pauperulam alii reliquit eleemosynis suae Parochiae.

Clemens 4. Nepoti habenti tria Beneficia duo detrahit: duas Filias ex legitimo prius Matrimonio habitas, tenui dote, unam in Monasterio, alteram suae conditionis Marito elocavit, dicens se plus Deo, quam carni & sanguini debere.

Marinus 4. cum germanus frater ad eum accessisset, ut de tanto munere gratularetur, simulque multa recipere speraret; fratrem paucis muneribus donatum confestim domum redire iussit: affirmans bona Ecclesiae, quae sua non essent, nolle se sine ratione dissipare.

Ni-

Nepotus 4. primus ex Ordine Minorum ad Papatum erectus, probos & eruditos tantum Cognatarum loco habuit.

Benedictus 12. indignos & consanguineos à Beneficiis aruit, dicens se nolle lutum exornare, & Papam non habere consanguineos: & illis, qui eos commendabant, respondere solebat illud Davidicum: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.*

Adrianus 6. solus Belga inter Pontifices, ædificare Sion in Sanguinibus nolebat: unum duntaxat virum probum, eumque sibi perpetuum, non consanguineum, & præterea nullum Cardinalem creavit.

Marcellus 1. Pontifex factus, mox consanguineis suis accessum ad Curiam interdixit duorumque Nepotum Romæ existentium visitationes congratulatorias admittere, eosque ab aliis adiri noluit.

Innocentius 12. ita animo fuit suis non addicto, ut edita Constitutione Pontificum propinquos Ecclesie bonis ditari prohibuerit, eaque tantum in suos uti liberalitate Romanis Pontificibus indulserit, quam erga alienos, & nulla cognatione, nulla affinitate, nulla amicitia conjunctos pauperes adhibere licitum est.

Benedictus XIV. Constitutionem Papæ Innocentii XII. in *Nepotissimum* ita dilexit, ut sem disponere Abbatem Lambertini nepotem suum ad iter faciendum patrielem visendi causa, litteras miserit, quibus significavit suam ejus consentaneum esse, ut desineret ab inceptis, quousque per illud

liceret. *Licit* 2. Cardinalium numerosa suar
8. creationes nihil carnis, & sanguinis ha-
bent. Si spiritum quæris, sua neptis Imel-
da Bononiar in Monasterio Sanctæ Mariæ
Novæ professa monialis tibi obviam exiet;
corpus alicuius sancti petiit, liberalis Pon-
tifex suus patruus integrum Sancti Philoca-
li martyris dedit. Vide sui Bullarii Tom. 4.
in Appendice Const. VI. pag. XXIV.

SECTIO IX.

Nobiliori inter antiquos Pontifices Erosapia orti.

C*lemens* 1. è genere Imperatorum, sum-
mo loco Romæ natus.

Urbanus 1. nobilis Romanus magnam Ro-
manæ Nobilitatis partem ad Christum con-
vertit.

Cajus Maximi Diocletiani Imperatoris fra-
tris filius.

Cælestinus 1. Valentiniani Imperatoris, ami-
cæ suæ filii cognatus germanus.

Felix 3. ex illustri Aniciorum prosapia, S.
Gregorii Magni atavus.

Vigilius ex nobilissimo genere ortus, Joan-
nis Consularis viri filius.

Joannes 3. cognomento Catellinus, Anaf-
tasi viri illustris filius.

Gregorius 14. Anicius, uti Felix 3. atavus.

Honorius 1. filius Petronij viri inter Con-
sul. præcipui.

Adrianus 1. natus Romæ, Patre Theodo-
ro summæ nobilitatis viro.

Sergius 3. Romanus ex Comitibus Tusculanis.

Joannes 10. Ravennas ex familia Cynthis.

Joannes 11. Sergii 3. filius, ex Comitibus Tusculanis.

Joannes 12. ex Comitibus Tusculanis.

Benedictus 7. laudatissimus Pontif. filius Comit. Tusculani.

Gregorius 5. Germanus, affinis Othonis Imperatoris.

Benedictus 8. ex Comitibus Tusculanis, frater Pontificis sequentis.

Joannes 10. frater præcedentis, ex iisdem Comitibus.

Benedictus 9. Alberici Comititis Tusculani, duorum præcedentium Pontificum fratris, filius.

Leo 9. Nobilis Germanus, Comes de Asbourgh.

Viktor 2. Germano-Bavatus, Comes Calbenfis, Henrici Tertii Imperatoris propinquus, & Consiliarius.

Stephanus 10. filius & hæres Gozelonis Ducis Lotharingæ, factus Monachus, & Abbas Calsinensis.

Benedictus 10. ex Comitibus Tusculanis, quæ familia septem Pontifices numerat.

Gregorius 7. Tuscus ex Comitibus Petilianis, & ipse Comes Petiliani.

Viktor 3. Beneventanus, & Principis Beneventi filius primogenitus; intacta nobili Sponsa, veluti alter Alexius, clam aufugiens, eremum petit.

Callistus 2. Burgundus Guillelmi Burgundiz

dia Comitis filius, Imperialis & Regiæ celsitudinis derivata consanguinitate generosus.

Reliquorum Pontificum nobilitatis insignia extant: sequiturque Prophetia Malachiæ, ex cuius interpretatione colligi potest, quales reliqui fuerint.

SECTIO V.

Pontifices tenui parentela nati.

DE S. PETRO Apostolorum, ac Pontificum Principe, piscatorio manuus labore, quondam victitante, hic non est loquendum; satis cum Fratre suo Andrea, & filiis Zebædei nobilitatus est, dum audirent à Christo: *Venite post me, faciam vos fieri pisces hominum*: & ipse Petrus præ reliquis: *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cælorum*: quæ Claves totius Pontificiæ Nobilitatis sunt insignia.

S: Dionysius origine obscura, quam auctor libri de Romanis Pontificibus inveniri posse negat; Pontus Heuterus de libera hominis nativitate eum spurium, & illegitimæ natiæ scribit.

Joannes 18. Romanus scribitur fuisse ignobilissimus, Sicco antea vocatus.

Damasus 2. Popo Bagnarius dictus, ignobilis quidem Bavarus, vir alioquin ingeniosus, & negotiis tractandis dexter.

Adrianus 4. Anglus, natus matre eleemosynis Ecclesiæ suæ Parochialis ali solita.

Urbanus 4. Gallus, is qui instituit festum

Cor-

Corporis Christi, natus fuit patre cerdone.

Nicolaus 4. Ordinis Minorum Generalis; humili genere Afculi in Picentibus ortus.

Celestinus 5. natus parentibus piis, sed arctis domi rebus, ipse filiorum undecimus.

Benedictus 11. Italus, Ordinis Prædicatorum, Matrem habuit pannorum Iotricem; quam sericis ornatam vestibus agnoscere dissimulavit, in pannosis agnovit.

Joannes 22. Gallus, natus patre scrutario; ejusque immediatus successor ex sorore Nepos.

Benedictus 12. Gallus, patre molitore natus, eumque in aliis quam molitoris vestibus agnoscere noluit; nihilque ei præter certam pecuniæ summam, quæ sufficeret ad molam coemendam, dedisse dicitur.

Bonifacius 9. de paupere (nobili quondam) familia ortus, Clericus vagabundus, fortunam experturus, Romam se conferens, fit Papa.

Alexander 5. natus in Candia, origine non tantum aliis, sed etiam sibi ignota: nam suos ipse parentes ignorans, nihil de sua extrahone noverat, nisi quod puer pauper emendicato pane vixisset.

☞ Fallitur Burius cum Natali Alexandro Ord. Prædicatorum, qui calamo cuiusdam Theologi, Doctorisque Parisiensis Ordinis Minorum S. Francisci fuit ductus, si fides adhibeatur doctissimo, eruditissimoque Pontifici Benedicto XIV. ex confessione ipsius alexandri V. asserenti Bononiæ natum, in Cretamque deductum. Tom. 3. sui Bullarii pag. 153. §. 4. v. Quod autem.

Nicolaus 5. Italus, Medici filius: natus matre ovorum, & pullorum institrice, sive annonaria.

Xystus 4. ortus in pago mari vicino, patre piscatore: cum quo eam artem aliquandiu exercuit, dein factus Minorita, sic tandem Papa.

Adrianus 6. Belga, natus Ultrajecti, patre naupego, sive navium fabricatore.

Pius 5. de quo Genebrandus ait, ex opinione Dominicanus, inde Cardinalis, demum summus Pontifex, cui illud Psalmi 77. competebar: *Elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium, de post septantes accepit enim, pascere Jacob servum suum, & Israel hereditatem suam.*

Xystus 5, patrem habuit villicum, magnam labore victitantem, alii Bubulcum, sive Porcarium dicunt, ex Ordine Franciscano summus Pontifex.

SECTIO XI.

Pontifices nota non ita bona.

Papa 67. *Sabinianus*, Magni Gregorii dissimilis successor, obscuro loco natus, moribus obscurior; licet bona nonnulla Ecclesie præstiterit, pessima tamen avaritiæ nota insignitus fuit, antecessoris sui in pauperes liberalitatem, ut suam tenacitatem excusaret, sinistre interpretatus; ob annonæ caritatem ab ipso adactam, populo Romano invisus, defunctus sine funebri pompa sepultus fuit.

Sic-

116 *Stephanus* 7. sacrilegus in decessorem Formosum, cuius corpus exhumatum degradari, & in Tiberim proijci iussit, quod eum à Papatu prius obtinendo arcuisset, in carcere strangulatus ambitionis & crudelitatis suæ pœnas dedit.

122 *Christophorus* ignotâ origine; dolus Sedis invasor, ejusque successor

123 *Sergius* 3. etiam existens Pontifex, famosus scortator.

134 *Joannes* 12. electus decimoseptimo ætatis anno nondum expleto, venationi magis, quam Dei venerationi vacavit; auditu indigna de illo narrantur.

140 *Bonifacius* 7. Pontificatum malis artibus adeptus male etiam amisit: nam Urbem relinquere coactus, pretiosissima quæque ex Vaticana Basilica subtrahens, Constantinopolim fugit fur sacrilegus.

147 *Silvester* 2. virulentis ante Papatum contra Sedem Apostolicam scriptis infamis, cum ob Simoniam dignitatibus Ecclesiasticis legitime fuisset depositus, quibus nescio deinde artibus, fit Pontifex, tanta Sede, ut Spondanus ait, indignus: quam tamen non ita male rexit.

153 *Benedictus* 9. decem annorum puer, in Sedes Petri positus, Pontifex dein male vitæ & mortis: vide Notitiam in Damaso 2.

201 *Bonifacius* 8. de eo refertur, quod Papatum ut vulpes intravit, ut lupus regnavit, ut canis expiravit. Extant ipsius litteræ ad Philippum Pulchrum Regem Franciæ, Regisque ad ipsum; unde qualis habitus fuerit, colligi potest.

215. *Joannes* 23. ultimus Joannum, armatura magis corporali, quam spiritali instructus, à Concilio Constantiensi deponitur.

223. *Innocentius* 8. Pontius Heuterus Tractatū de libera hominis nativitate, eum illegitimo toro natum profert: deque ejus incontinentia nonnulli nonnihil scribunt, uti de successore ejus, qui fuit

224. *Alexander* 6. cujus vitia virtutes æquabant, vel etiam superabant: quomodo in vita dominatus, & in fine defunctus fuerit, legatur Platina, & reliqui historiz Pontificiz Scriptores.

SECTIO XII.

Minus literati notantur.

Benedictus Decimus nullius plane ingenii, quem Baronius Tom. II. ad annum 1058. num. 10. tanquam illegitime electum, seu intrusum, & intra annum Sede expulsum fuisse, narrat.

Celestinus 5. ad cujus coronationem ducenta hominum millia, propter rei novitatem, confluisse referuntur; quod homo Eremita, literarum rudis, & linguæ latinæ ignarus, uti ex Cardinali Sirleto, Giacomius narrat, sed sanctitate eximius, ad tantum dignitatis fastigium eveheretur.

Bonifacius 9. Grammaticam tantum, & partim in Rhetorica audierat, Clericus vagabundus fortunam tentans, Romam venit,
&c.

ROMANOR. PONTIF.

377

&c. fit Papa ætatis suæ tantum 30. aut ad summum 34. annorum. Notatur nimii erga propinquos affectus : commendatur , quod mori potius elegerit , quam castitatis , ex medicorum contra calculum consilio , jac- turam facere.

Paulus 2. prius mercator , audiens Avunculum suum Eugenium 4. factum esse Pa- pam , Romam se contulit , ubi adhibito præ- ceptore , parum latine loqui didicit , fac- tus ab Avunculo Cardinalis , tertius post illum fit Pontifex : mox literatos omnes ab aula sua proseripit ; eosque ut hæreticos oderat ; parentibus suadere solitus , satis esse liberos suos instruere , ut legere & scri- bere scirent , altiora studia , quorum ipse- met ignarus erat , necessaria non esse.

Quia vero literatos , & qui scriptis cla- ruerunt , recensere prolixum nimis foret : inspicî poterit *Bibliotheca Pontificia edita* à F. Ludovico à S. Carolo Carmelita.

SECTIO XIII.

Juvenes , & in ætate non præculta ad Papatum assumpti : quotque annis sederint.

Alexander 1. vir ætate juvenis (quot annorum , Auctores non narrant) sed moribus , scientia , ac sanctitate incom- parabilis , sedit annis 10. & mensibus fere sex ;

Joannes 11. Juvenis annorum viginti cum assumeretur , sedit tantum annis 4. mensi- bus 10.

Joannes 12. annorum tantum sexdecim, inter annum Pontificatus nonum & decimum defunctus.

Benedictus 9. puer decem annorum, annis fere undecim, sed interpolate, regnavit.

Innocentius 3. vir annorum tantum triginta, laudabiliter sedit annos 18. menses 6. dies 9.

Gregorius 11. annorum 35. cum assumetur, præfuit annis 7. & mensibus fere 3.

Bonifacius 9. annorum 30. aut 34. cum eligeretur, cum moreretur, 45.

Leo 10. annorum 30. aut paulo plus, quadragenarius tantum cum moreretur.

Sint licet assumpti Juvenes ad Pontificatum,

Petri annos potuit nemo videre tamen.

SECTIO XIV.

Pontifices aliquot dierum, qui mensem in Papatu non impleverunt.

Sisinius fuit Pontifex dierum viginti.

Stephanus 2. dierum tantum trium.

Valentinus diebus triginta sedit.

Bonifacius Sextus quindecim.

Theodorus Secundus diebus viginti.

Damasus Secundus viginti tribus.

Celestinus Quartus septemdecim.

Vice-Dominus Nepos Gregorii 10. dictus per aliquot horas Gregorius 11. sed propter exiguitatem temporis vix pro Pontifice habitus, ipso die electionis obiit.

Pius Tertius sedit diebus viginti sex.

Mar-

ROMANOR. PONTIF.

319

Marcellus Secundus viginti duobus.
Urbanus septimus diebus duodecim.
Leo Undecimus diebus viginti quinque.

SECTIO XV.

Pontifices aliquot mensium, qui annum in ea dignitate non viderunt.

X *Ystus* 2. menses 11. dies 12.

Marcus menses 8.

Sabinianus menses quinque, dies 12.

Bonifacius Tertius menses octo, dies 23.

Leo 2. menses 10. dies 17.

Benedictus 2. menses 10. dies 27.

Conon menses 11. dies 3.

Stephanus 5. menses 5. dies 3.

Romanus menses fere 4.

Leo 5. mensem 1. dies 10.

Christophorus menses 8.

Lando menses 6. dies 21.

Leo 6. menses 6. dies 15.

Benedictus 5. menses 7. dies 5.

Donus 2. menses 3.

Bonifacius 7. menses 7. dies 15.

Joannes 14. menses 8.

Joannes 16. menses 4. & dies aliquot.

Joannes 18. menses 5.

Silvester 3. mensem 1. dies 19.

Clemens 2. mens. 9. dies 15.

Stephanus 10. mens. 7. dies 8.

Benedictus 10. mens. 9. dies 20.

Celestinus 2. mens. 5. dies 13.

Lucius 2. mens. 11. dies 14.

Gre-

ELEN. NOTITIAE.

Gregarius 8. mens. 11. dies 27.
Innocentius 5. mens. 5. dies 5.
Adrianus 5. mens. 1. dies 9.
Jaannes 21. mens. 8. dies 8.
Benedictus 12. mens. 8. dies 6.
Alexander 5. mens. 10. dies 8.
Gregarius 14. mens. 10. dies 10.
Innocentius 9. menses tantum duos sedit,

S.E.C.T.I.O XVI.

Pape eo Pontificatus anno, & interdum mense
 mortui, quem numerus Nominis denotabat.

A Nterus solus nominis hujus Papa pri-
 mo Pontificatus anno Mátyr occubuit.
Felix 2. illegitime primum sedens; anno
 dein secundo legitimæ selsionis, Martyrio
 vitam finivit.

Zosimus unicus hujus nominis, unico anno
 Pontifex fuit.

Anastasius 2. anno Pontificatus secundo obiit.

Felix 4. anni & nominis quarti Papa.

Bonifacius 2. uti nomine, ita Pontificatus
 anno secundo obiit.

Sabinianus primus & solus ita dictus, in-
 tra primum annum mense sexto mortuus est.

Severinus unici nominis & anni Pontifex.

Conon primi anni mense duodecimo fere
 expleto decessit.

Sisinius unicus hoc nomine, primi mensis
 die vigesimo arthritide constrictus, é vivis
 excessit.

Stephanus 4. quarto Pontificatus anno de-
 functus.

Stephanus 5. quinque duntaxat mensium Pontifex.

Valentinus unus unius mensis Papa.

Benedictus 5. tertii anni Pontifex.

Martinus 2. (alii Marinum vocant) anni secundi mense secundo defunctus.

Stephanus 6. sex annorum Papa.

Romanus primus & solus, anni primi mense quarto interit.

Benedictus 4. anno quarto.

Christophorus Primus, anni primi mense octavo.

Sergius 3. anno tertio.

Lando 1. anni primi mense sexto.

Victor 2. annis duobus præsuit.

Nicolaus 2. inter secundum & tertium annum in Sede fuit.

Adrianus 4. inter quartum & quintum mortuus.

Clemens 3. annorum & mensium trium Pontifex.

Urbanus 4. & *Clemens* 4. immediati successores quatuor prope annorum Pontifices.

Innocentius 5. mensium quinque ac totidem dierum Pontifex.

Nicolaus 3. triennio jam fere peracto sublatus.

Martinus 4. & *Nicolaus* 4. quatuor annorum Pontifices.

Cælestinus 5. post mensem quintum Pontificatu se abdicavit.

Bonifacius 8. tedit annos octo & aliquot menses.

Callistus 3. trium annorum & trium mensium.

Innocentius 8. annorum octo, usi nominis, Pontifex.

Paulus 4. anni quartj, & mensis tertij Papa.

Gregorius 13. annorum totidem quoti nominis Pontifex.

Xystus 5. annorum quinque & quatuor mensium.

Innocentius 10. decem annorum Pontifex.

SECTIO XVII.

Papatus præ reliquis dignior.

Vigesimum excedere annum notantur septem post Petrum Pontifices; qui primus Christi Vicarius annis fere 25. locum ejus Romæ tenuit; cujus annos nemo legitimum Pontificum hæcenus vidit; unus fuit Pseudo-pontifex Petrus de Luna Hispanus Aragonensis Benedictus 13. dici sustinens, qui in schismate ultra 30. annos obstinatissimus vixit, & mortuus est; sed vel hoc ipso locum Antipapæ tum satis probavit, quod annos Petri non tantum viderit, sed excefferit. Dignissimus itaque post Petrum fuit.

Adrianus primus Pontifex annis viginti quatuor sesquimensis minus.

Leor Tertius per annos viginti, menses 5. dies 17. Papa fuit: ita ut spatio annorum 45. Roma tantum duos Pontifices viderit.

Alexander Tertius sedit annis 22. septem diebus minus.

ROMANOR. PONTIF.

323

Silvester Primus annis 21. mensibus 10 die
mo.

Urbanus Octavus vixit in Pontificatu an-
nos 21. mensem unum, dies 24.

Leo Primus, Magnus dictus, an. 20.
mens. 10. d. 28. Ad sex istos, qui unum
viginti excesserunt, proxime accedunt
quatuor annorum octodecim Pontifices,
Bonocentius 3. qui annis 18. mens. 8. *Pas-
chalis* 3. qui 18. annis, mensibus fere sex:
& *Joannes* 22. qui 18. annis & 4. mensi-
bus, ac *Zephyrinus*, qui annis & diebus oc-
todecim in Pontificatu vixerunt.

Clemens XI. nostro sæculo Romanam Ec-
clesiam administravit annos 20. menses 3.
dies 24.

SECTIO XVIII.

*Pontifices, qui Imperatores coronarunt, & Re-
gibus ac Principibus Christianis nomen ali-
quod decusque addiderunt,*

MOs coronandi Imperatorem Roma-
num à Carolo Magno consuetudi-
nem cepit: ante quem nullus Imperator
coronatus legitur, præter Justinum Thra-
cem, seniore[m] dictum, qui licet ab Epi-
scopo Constantinopolitano diadema accepif-
set, à Joanne tamen Primo, cum Teodo-
ricus Rex Arianus vexaret Italiam, Con-
stantinopolim profecto, coronari expetiit,
& coronatus fuit anno 525. Diu ita-
que post.

Leo servius imminente anno 801. octavo Kalendas Januarii, hoc est die Nativitatis Christi 800. coronavit Romæ Carolum Magnum Imperatorem.

Stephanus 5. Ludovicum Pium Caroli Magni filium Rhemis 4. Kalendas Novembris, anno 816.

Paschalis 1. festo Paschalis Dominicæ Resurrectionis anno 823. coronavit Lotharium, Ludovici filium.

Sergius 2. Ludovicum 2. Lotharii filium, vivente patre Monasterium Prumiacense ingresso, coronavit Romæ anno 844.

Joannes 8. intra decem Pontificatus sui annos coronavit tres Franciæ Reges Imperatores: Carolum 2. Calvum, anno 876. Ludovicum 3. Balvum, anno 878. & Carolum 3. Crassum anno 881. quod nulli Rom. Pontificum contigit.

Formosus coronavit Arnulphum Carolomanni filium, an. 895.

Joannes 10. Berengarium, contra Arnulphum ab Italis electum, coronavit anno 914. deinde ob dissensiones, Imperatores tres, Ludovicus Quartus, Conradus, & Henricus cognomento Auceps (hic sibi satis esse ajebat, quod haberetur à suis pro Imperatore) à Pontificibus Romanis coronati non fuerunt; quibus successit Ottha Magnus, primus ex Germanis Imperator, sub quo dissidium componi cœpit; quem tandem

Joannes 12. anno 962. coronavit Romæ ipso die Natalis Christi.

Joannes 13. Othonem juniorem præcedentis filium, cum uxore Theophania, Nicephori Græcorum Imperatoris filia, Romæ ipso die Natalis Domini an. 968

Gregorius 5. Othonem 3. præcedentis filium, ibidem in Pentecoste anno 998.

Benedictus 8. Henricum 2. sanctum, cum uxore sancta Cunegunde, Romæ die sancto Paschæ anno 1014.

Joannes 20. Benedicti præcedentis Papæ frater, & immediatus successor coronavit anno 1027. ipso die Paschæ Conradum 2.

Clemens 2. anno 1047. Henricum 3. cum uxore Agnete, Romæ, in Nativitate Domini.

Nicolaus 1. coronavit ibidem in die Paschæ Henricum 4. an. 1058.

Paschalis 2. Henricum 5. idibus Aprilis an. 1111. Romæ.

Innocentius 2. Lotharium 2. qui Papam ob Schisma Petri Leonis fugitivum cum exercitu magno Romam reduxit, ibique ab eo coronatus est pridie Nonas Julias an. 1134. eique, ceu legitimo Pontifici, Schismatis tempore fideliter adhæsit.

Eugenius 3. coronasset an. 1152. Conradum 3. nisi dum hic ad motus Italicos compescendos, & ad Coronam accipiendam, expeditionem in Italiam pararet, non sine veneni suspitione, extinctus fuisset.

Adrianus 4. coronavit Romæ 14. Kalendas Julii an. 1155. Fredericum Primum, qui Anobarbus, sive Barba-rossa dicebatur.

Celestinus 3. Henricum 6. Barbarossæ filium, ibidem anno 1191. Feria secundâ Paschatis, cum ipse pridie consecratus fuisset.

Innocentius 3. Idibus Octobris anno 1209. coronavit Romæ Othonem 4. Philippus vero Pseudo-Imperator Moguntiz coronatus fuit.

Honorius 3. Decimo Kalendas Decembris an. 1220. coronavit Romæ Fredericum 3. Hic male se contra Ecclesiam gerens, Imperio privatus est ab Innocentio Quarto in Concilio Lugdunensi anno 1245. cui substitutus fuit Henricus Thuringus D. Elisabethæ filius, dein Guilielmus Hollandus, hinc Richardus Anglus, ac demum Alphonsus Castellæ Rex; qui coronati non fuerunt; sed tenetur post depositionem Frederici Imperium vacasse per annos 34. usque ad Rudolphum Hasburgicum.

Gregorius 10. cum Rudolphus Hasburgicus electus Imperator Aquilgrani coronatus fuisset, dein Losannam Helvetiorum ad Gregorium hunc se conferens, ab illo confirmatus, ac Imperii insignibus decoratus fuit anno 1273. secundum antiquum hoc ibidem distichum.

Bis sexcentis, septuaginta tresque fletere

Anni, Losanna cum Rex & Papa fuere,

In Italiam vero nunquam venit ob factiones Guelphorum & Gibellinorum; uti duo sequentes Imperatores Adolphus Nassavius, & Albertus Austriacus, qui à Papa coronati non fuerunt; cumque Albertus Rudol-

phi Hasburgici filius contra Adolphum præ-
tenderet Imperium, effectque inter illos
summa contentio, Bonifacius 8. illud sibi
ascribens stitit se in publico Romæ, primo
die in habitu Pontificali Benedictionem po-
pulo impertiens, postmodum in habitu Im-
periali, Coronam Imperatoriam in ca-
pite gestans, prælatis sibi per Spathar-
ium gladiis duobus; cumque sedisset
in throno, alta voce clamavit: *Ecce
duo gladii hic*; Pontificiæ nimirum &
Imperatoris potestatis: sequenti vero
anno cedens confirmavit electionem Al-
berti ea conditione, ut Imperator Regi
Franciæ Philippo Pulchro, quem ob red-
ditus Ecclesiasticos sibi negatos excommu-
nicaverat, armis se opponeret, eoque Reg-
no privato, Regni titulum ipse Papa ges-
taret: unde maximæ dissensiones inter Bo-
nifacium Papam, & Philippum Regem or-
tæ sunt.

Clemens 5. ea conditione Henrico 7. ræ-
tum fecit Imperium, uti primo quosque
tempore in Italiam se conferret: quo cum
tenderet, coronatus est primum Mediolani
corona ferrea, deinde Romæ aurea per
Cardinales eo destinatos à Pontifice Ave-
nionense tenente anno 1312. tertio Kalen-
das Julii.

Nicolaus 5. Antipapa, alias Petrus de
Corbario, procurante Ludovico 5. contra
Joannem 12. Avenionense residentem, Romæ
electus, coronavit ibidem hunc Ludovi-
cum, cum uxore anno 1327. Kalendis Ju-
nii

ni festo Pentecostes ; cujus depositionem Clemens Sextus fieri mandat ab Electoribus , nisi jus electionis velint amittere. Itaque Joannes Bohemæ Regis primogenitus eligitur ; Carolus Quartus dictus.

Innocentius 6. Avenione residens Carolum Quartum per duos Cardinales Romæ coronari fecit die Paschatis anno 1355. cumque Papa ipse dein semel Romam venisset , Carolus Imperator eò mox advolvit , exhibuitque Papæ stratoris officium ; ac in ejus Missa solemni Diaconus cantavit Evangelium. Hujus filius Wenceslaus patri vita & moribus dispar , Cæsarum ignavissimus ; Imperator electus , coronatus nunquam fuit , sed depositus , & ejus loco substitutus est Robertus Bavarus , & confirmatus à *Bonifacio Nono* ; qui Romam pro coronatione contendens , à Wenceslai factionariis in via impeditus fuit : suffectus deinde Judocus Moraviæ & Brandenburgi Dominus per medium tantum annum , etiam coronatus non fuit.

Eugenius 4. anno 1432. 15. Kalend. Junii , in Pentecoste coronavit Romæ Sigismundum Juniorem , Caroli 4. filium , Wenceslai fratrem : dein Albertus Sigismundi gener , uno duntaxat anno & decem mensibus Cæsar , coronatus non fuit.

Nicolaus 5. Fredericum 3. cum Uxore Eleonora Lusitana , recens Senis in Barchanalibus in uxorem ducta , in Quadagesima 16. Kalendas Aprilis , sive 27. Martii anno 1451. Romæ coronavit : qui abstemius

cemius vinum non bibens , annos prope 54. imperavit.

Julius 2. anno 1590. Maximilianum Frederici filium in Italiam invitavit , eum postea coronaturus ad opem sibi contra Venetos ferendam ; cum quibus dein , alterante belli fortuna ; Julius fœdus iniens , Maximiliano ipsi bellum indixit , ita ut coronatus non fuerit.

Clemens 7. coronavit Carolum 5. Imperatorem Bononiæ anno 1529. die festo S. Mathiæ , Carolo Natali : post quem nulli Imperatores à Pontificibus Romanis coronati fuerunt.

Nomen aliquod deusque sequentes Pontifices Christianis Principibus addiderunt.

Honorius 1. Suintillam Hispaniæ Regem Catholicum nominavit , quod nomen , occupata per Mauros Hispania , per annos prope octingentos intermissum , *Innocentius 8.* Ferdinando Castellæ Regi retribuit : ejusque successor *Alexander 6.* decrevit , ut Catholicus proprius & hæreditarius Hispaniæ Regum esset Titulus.

Gregorius 3. Carolum Martellum Brabantiæ Ducem à Franciis in Regem electum ; *Christianissimum* appellavit.

Stephanus 3. Imperium Romanum à Græcis ad Latinos transtulit in Pipinum Brevenem Galliæ Regem.

Leo 3. Instituit morem quod Pontifex Romanus coronet Romanorum Imperatorem. *Silvester*

Silvester 2. Sanctum Stephanum Hungarorum Ducem, qui Pannoniam ad Christi fidem perduxerat, Regis nomine, regioque diademate donavit, & non solum ipsi, quod virum Apostolicum decebat, sed etiam ejus successoribus Crucis præferendæ potestatem fecit.

Benedictus 8. Pontum Aureum inserta Cruce dedit S. Henrico Imperatori; qui Advocatus, & Patronus, ac Defensor S. R. Ecclesiæ nominatus fuit: quod Imperii insigne & hodie gestant Imperatores.

Innocentius 4. Constituit septem Imperii Electores, tres Ecclesiasticos Præsules, Moguntiensis, Trevirensis, Coloniensem; quatuor Seculares, Regem Bohemiæ, Ducem Saxonie, Marchionem Brandenburgicum, & Comitem Palatinum.

Clemens 5. induxit Regibus Franciæ Communionem sumere sub utraque specie; quo privilegio adhuc utuntur in die, quo sacran- tur, & quo moriuntur.

Leo 10. Henricum 8. Angliæ Regem, Fidei Defensorem appellavit.

Paulus 3. Carolum 5. Imperatorem, Carolum Maximum dixit.

Pius 5. Cosmam Medicum, Ducem Florentiæ, Senarum, & Pisarum, magni Ducis Etruriæ titulo cohonestavit, non sine aliqua aliorum Principum obtreptione.

Benedictus 14. Lusitanæ Regi Joanni V. titulum præbuit FIDELISSIMI, die 23. Decembris anni 1748.

SECTIO XIX.

*Pontifices qui primi leguntur Sanctum aliquem
in Divorum Canonem retulisse, usque ad
annum Christi 1000.*

LEO 3. S. Suibertum Westphalorum Apof-
tolum primus solemniter ritu, præsente
Carolo Magno, canonizasse legitur anno
Christi 800.

*Joannes 47. anno 993. Synodum Romæ
celebravit, in qua Udalricum Augustanum
Episcopum in Sanctorum numerum retulit,
ut constat ex diplomate canonizationis,
quod extat apud Baronium ad annum ci-
ratum 6. 2.*

*Leo 9. SS. Gerardum Tullensem in Lo-
tharingia, & Wolfgangum Ratisponensem
in Germania Episcopos Divis ascripsit.*

*Benedictus 9. S. Simeonem Monachum
Trevirensis; de quo Martyrologium Rom.
Kalendis Junii.*

*Urbanus 2. S. Attilanum Episcopum Za-
morensis; de quo idem 5. Octobris.*

Antea moris erat, cum aliquis Marty-
rio occubuisset, ut Episcopus, sub cuius
dicatione id accidisset, rem gestam scriberet
ad Primatem; à quo mature adhibitis in-
consilium Collegis Episcopis, an inter Mar-
tyres esset recipiendus, decernebatur: nam
antiquitus tantum Martyres colendi propo-
nebantur. Vide Onomasticon in voce *Martyrologium*.

SECTIO XX.

Pontifices, qui annum Jubilæum celebrarunt.

Bonifacius octavus Jubilæum primus instituit, centesimo quoque anno celebrandum: quod anno sæculari 1300. magno populi concursu Romæ celebravit.

Clemens 6. considerans paucissimos ad annum centesimum pervenire, Jubilæum, veteris legis exemplo, ad annum quinquagesimum reduxit, & anno 1350. Avenione celebravit.

Urbanus 6. Jubilæum anno trigesimotertio Romæ celebrandum indixit, intuitu paris numeri annorum vitæ Christi; ex quo omnes Indulgentiæ promanant: concessitque anno 1383.

Bonifacius 9. anno sæcularii 1400. illud more ordinario celebravit.

Nicolaus 5. anno 1450. quintum Jubilæum promulgavit: quod Mechliniæ anno sequenti 1451. cum maximo Belgarum concursu celebratum fuit.

Paulus 11 statuit Jubilæum (à Bonifacio 8. centesimo quoque anno celebrari primo institutum à Clemente 6. ad annum quinquagesimum, ab Urbano 5. ad trigesimumtertium reductum, & Nicolao 5. juxta Clementis constitutionem, quinquagesimo iterum anno celebratum) deinceps singulis vicenis quinis annis in perpetuum celebrari, incipiendo ab anno proximo 1475. quod

quod morte præventus celebrare non potuit; sed successor ejus.

Xystus 4. celebravit primum Jubilæum viginti quinque annorum anno 1475.

Alexander 6. secundum viginti quinque annorum anno 1500. & sic deinceps.

Clemens 7. anno 1525. *Filius 3.* anno 1550.

Gregorius 13. anno 1575. *Clemens 8.* an. seculari 1600.

Urbanus 8. anno 1625. *Innocentius 10.* anno 1650.

Clemens 10. anno 1675. *Innocentius 12.* anno 1700. *13.* anno 1725. *Benedictus 14.* anno 1750.

Etiam extra consuetum 25. annorum terminum, pro publica Ecclesiæ necessitate Pontifices subinde Jubilæa concedunt, præsertim ubi primum sunt consecrati: uti *Clemens 9.* tempore obsidionis Candiz, anno 1668. & *Clemens 10.* dum anno 1670. Pontificatum iniret, & sub finem anni 1672. Contra Turcas Poloniam invadentes.

SECTIO XXI

Avenione in Gallia Sedem tenuerunt septem Pontifices consequentes Galli.

C*lemens 5.* Vasco Burdigalensis, Sedem Apostolicam Roma Avenionem transfudit, anno 1305. ubi illa mansit ultra septuaginta annos; quam residentiam Gallicam Romani Judzorum captivitati Babylonica compa-

comparant. Secuti sunt ibi Clementem *Jean-nes* 22. Cadurcensis, *Benedictus* 12. Tolosanus. *Clemens* 6. Lemovix. *Innocentius* 6. Lemovix. *Urbanus* 5. Lemovix. *Gregorius* 12. etiam Lemovix, hic Sedem Petri Romam reduxit, Avenione discedens 13. Septembris anno 1376. & post varias in mari jactationes tandem 17. Januarii Urbem ingressus est; unde 1377. paulo post Schisma omnium in Ecclesia longissimum, quinquaginta nempe annorum, exortum est: nam eo defuncto, contra Urbanum 6. legitimum successorem Romæ electum, Avenione electus fuit Cardinalis Gebenensis, *Clemens* 7. vocatus, qui cum aliquot Cardinalibus ibi dominatus est; cui in Schismate mortuo successus fuit Petrus de Luna Hispanus, qui *Benedictus* 13. dici voluit: eoque post triginta annos in Schismate continuatos obstinatissime defuncto, à Schismaticis electus fuit *Agidius* de Munio, *Clemens* 8. dictus; qui tandem persuasu Petri Cardinalis de Fuxo, ex Ordine Minorum, Antipapatu se abdicavit; sicque cessavit longissimum illud Schisma.

SECTIO XXII.

Pseudo-Pontifices, & Schismatici.

Anno

Christi.

— **P**rimum in Ecclesia Schisma excitatum fuit adversus Corneli-
um à Novatiano.

254.

Se-

ROMANOR. PONTIF. 335

Secundum contra Liberium á Felice Secundo, qui defuncto Liberio legitime sedit.	An. Ch. 354.
Tertium contra Damasum ab Ursicino.	367.
Quartum excitavit Eulalius contra Bonifacium.	420.
Quintum Laurentius contra Symmachum.	498.
Sextum Dioscorus contra Bonifacium Secundum.	530.
Septimum Vigilus contra Silverium, qui defuncto Silverio legitime electus fuit.	537.
Octavum Theodorus & Paschalis contra Sergium.	687.
Nonum quidam Laicus Constantinus 2. dici volens, intrusus á fratre suo Totone Principe potenti, dum vacaret Sedes mensibus tredecim inter Paulum 1. & Stephanum 4.	768.
Decimum Zinzinius contra Eugenium 2.	824.
Undecimum Anastasius Presbyter contra Benedictum Tertium.	854.
Duodecimum Sergius Diaconus contra Formosum.	891.
Decimumtertium inter hos tres: Leonem 5. Christophorum, & Sergium 3.	907.
Decimumquartum Leo Protoscribarius contra Benedictum 5.	964.
Decimumquintum Bonifacius 7. prius expulsus, denuo reversus contra Joannem 14.	974.

- An. Ch. **Decimum sextum** Joannes Episcopus Placentinus contra Gregorium 5.
- 996.
1045. **Decimum septimum** Silvester 3. & Gregorius 6. contra Benedictum 9. & sic tres simul Papæ Romæ residebant, contra quos quartus, Clemens 2. susceptus fuit.
1061. **Decimum octavum** Cadojus Episcopus Parmæ contra Alexand. 3.
1080. **Decimum nonum** Guibertus Episcopus Ravennas, dictus Clemens 3. contra Gregorium 7.
1101. **Vigesimum** Albertus, Teodorus, & Silvester consequenter intrusi contra Paschalem 2.
1118. **Vigesimum primum** Mauritius Burdinus contra Gelasium 2.
1110. **Vigesimum secundum** Petrus Leonis, dictus Anacletus 2. contra Innocentium 2.
1150. **Vigesimum tertium** quatuor schismatici: Octavianus de Monticello, dictus Victor 4. Guido Cremonensis, Paschalis 3. Joannes Strumensis, Callistus 3. & Lando Innocentius 3. dici volentes; contra solum & verum Pontificem Alexandrum 3. post quas turbas per duodecim secula cessarunt schismata.
1325. **Vigesimum quartum** Petrus de Corbario Franciscanus, dictus Nicolaus 5. contra Joannem 22.
1378. **Vigesimum quintum** omnium longissimi-

gissimum incepit Robertus Cardinalis Gebennensis contra Urbanum Christi, Anno 6. dictus Clemens 7. decimosexto Schismatis hujus anno mortuus: & consequenter Petrus de Luna, Benedictus 13. dici volens; hocque Hispano in Hispania, trigesimo Antipapatus sui, ac quadragesimosexto schismatis incepti anno obstinatissime defuncto, successit in schismate Agidius de Munio, Clemens 8. vocatus, qui post annum sui Antipapatus quintum abdicavit; & sic schisma quod per duos & quinquaginta annos duravit, extinctum fuit.

Vigesimumsextum & ultimum Amadeus Sabaudia Dux, electus à concilio Basiliensi contra Eugenium 4. Felix 5. nominatus: qui post 1439. annos schismatis fere decem, cognito errore non sua culpa commisso, concessit Nicolao 5. Eugenii successori; sicque ultimo extincto schismate dicebatur:

Lux fuit mundo, cessit Felix Nicolao:

A quo malorum omnium pessimo Deus Ecclesiam jam per annos trecentos, & fere undecimum liberavit, & impostum, uti rogamus & speramus, est liberaturus.

SECTIO XXIII.

Diuturnae Sedis Apostolicae vacationes.

OMnium longissima fuit circa annum 1270. post Clementem 4. dum Sedes vacavit per annos fere 3.

Huic diuturnitate proxima fuit an. 1414. post depositionem Joannis 23. quando vacavit annis duobus, & fere dimidio.

Tertia, anno 1214. post Clementem Quintum annis duobus, & fere 4. mensibus.

Quarta, anno 1292. post Nicolaum Quartum annis duobus, mensibus 3. diebus 2.

Sic quatuor notabiliores fuere Sedis vacationes, singulae ultra 2. annos: ut autem per seriem annorum referantur, notandum est, quod usque ad annum Christi 250. Sedes Apostolica nunquam per mensem integrum vacaverit: quum post Fabianum Papam 21, vacavit per medium fere annum; post quem tandem electus fuit Cornelius, sub quo primum in Ecclesia schisma exortum est: deinde fuere successores Lucius, & Julius, & post singulos ultra mensem vacavit tandem post horum duorum successorem Xystum 2. propter immanissimam persecutionem, sine Pastore fuit Romana Ecclesia per integrum fere annum; cum an. 260. electus est Dionysius: hinc per tria fere saecula nullae notabiles fuere vacationes.

An-

Annos 530. post Bonifacium 1. vacavit
Sedes ultra menses tres.

An. 535. post Agaperum usque ad elec-
tionem Silverii per duos, deinde usque ad
ejus ordinationem per septem fere menses,
quo mortuo vacavit mensibus tribus, die-
bus quinque, hocque mortuo usque ad
electionem Joannis Tertii mensibus fere tri-
bus; usque ad ordinationem fere quinque:
postque hunc Joannem 3. ultra menses de-
cem.

Circa annum 525. post Pelagium 2. men-
ses 7. deinde post ejus successorem Grego-
rium Magnum m. 6.

603. Post Bonifacium 4. Tertii succes-
sorem ultra menses quinque.

637. Post Honorium 1. per annum &
8. fere mens. post ejus successorem Seve-
rinum menses fere 5.

654. Post Martinum primum per men-
ses fere 9.

Post Agathonem mensibus septem.

684. Post Leonem 2. per annum.

752. Post Paulum 1. per annum &
mensum, deinde duobus sæculis transactis.

884. Post Leonem 8. per octo menses
& 22. dies.

965. Post Gregorium 5. per 8. menses
& 12. dies.

1047. Post Clementem 2. menses 2.
& 7. dies.

1054. Post Leonem 9. menses 11.
dies 22.

1685. Post Gregorium 7. per integrum
annum. Post

Post Victorem 3. Gregorii successorem per medium annum; dein post duo fere secula.

1261. Post Alexandrum 4. 4. menses & dies 3.

Post Urbanum 4. Alexandri successorem menses quatuor, dies 1.

1270. Post Clementem 4. Urbani 4. successorem fuit longissima omnium vacatio per annos ferme tres; nempe annis duobus mensibus 9. diebus 2.

Post Joannem 18. per medium annum.

Post Honorium 4. menses 10. dies 18.

1292. Post Nicolaum 4. Honorii successorem longa vacatio annorum duorum, mensium trium, & duorum dierum.

1304. Post Benedictum undecimum vacavit Sedes fere per annum.

1314. Post Clementem 5. Benedicte successorem, qui Sedem Avenionem transtulit, longa etiam fuit vacatio annorum duorum, mensium trium, dierum 17.

1415. Post Joannis 23. depositionem vacavit iterum Sedes per annos duos, menses 5, dies decem.

Postmodum nullae fuere notabiles Sedis Apostolicæ vacationes, nisi forte anno 1552, post Paulum 4. per menses 4. diesque 7. & superiori seculo, anno 1655, post Innocentium decimum per menses iplos tres, à 7. Januarii usque ad 7. Aprilis, quum electus fuit Alexander Septimus, & anno 1670. post Clementem Nonum per menses quinque, & dies viginti, cum in Pe-

tri Sede collocatus est Clemens Decimus.
1740. Post Clementem XII. vacavit se-
des menses 6. dies 11. quorum curriculo
Benedictus XIV. omnium Cardinalium su-
fragus creatus fuit Pontifex.

SECTIO XXIV.

Pontifices non ex Cardinalibus assumpti.

Quamquam decretum fuerit in Conci-
lio Romano sub Stephano 4. anno
769. ut unus tantum de cardina-
libus Presbyteris, vel Diaconis ad summum
Pontificatus culmen promoveretur; tamen
hominibus Cardinalatu non insignitos Di-
petri solum ascendisse constat; quales fue-
runt Germani plerique, cum inter Roma-
nos essent dissensiones, ab Imperatoribus
electi. Gregorius Quintus Saxo, qui erat
Capellanus Imperatoris Othonis 3. anno
996. Silvester 2. Gallus Aquitanus, Archie-
piscopus Rhemensis anno 999. Clemens 2.
Saxo Episcopus Bambergensis anno 1046.
Damasus 2. Bavarus, Episcopus Brixientis
anno 1048. Leo Nonus Franco-germanus,
Tulli Lencorum Episcopus anno 1049. Vic-
tor 2. item Germanus Episcopus Eistateh-
is an. 1054. Nicolaus 2. Allobrox, Epif-
copus Florentinus, anno 1058. Alexander
3. Mediolanensis, Episcopus Lucensis an.
1061. Callistus 2. Burgundus, Archiepis-
copus Viennensis anno 1119. Urbanus 4.
Gallus, Patriarcha Hierosolymitanus anno

1261. Gregorius 10. Italus, Archidiaconus Leodiensis, existens in Syria, absens creatus anno 1271. Coelestinus 5. Italus Eremita anno 1294. Clemens 5. Gallus, Archiepiscopus Burdigalensis anno 1305. Urbanus 5. Gallus, Abbas S. Victoris Massiliæ anno 1362. Urbanus 6. Neapolitanus, Archiepiscopus Barenfis, anno 1379. Omitto Amadeum Sabaudia Ducem in Schismate contra Eugenium 4. electum Antipapam, Felicem 5. nuncupatum, anno 1449. quorum nulli fuere Cardinales.

SECTIO XXV.

Differentia in numero Pontificum plerumque oritur ex computatione Nominum, quoti quique fuerint.

Prima differentia in computatione nominis occurrit inter Felices, propter Felicem Secundum, qui, quod vivente Liberio, Sedem occupasset, ab aliquibus prætermittitur: sed defuncto Liberio confirmatus legitime sedit, imo pro defensione Fidei Catholicæ fuit Martyrio coronatus, uti 29. Julii in Martyrologio ponitur; vide notas Baronii: ita ut post hunc Secundum, Tertius, & Quartus fuerint; ac diu post Felix Quintus dictus, qui non sua culpa schismaticus, Pontificatu se tandem abdicavit.

Secunda Differentia est in Stephanis, propter Stephanum Secundum, qui tertio Pontificatus die apoplexia sublatu, omittitur

à pluribus in serie Pontificum ; cum tamen , ut Barónius ait , vere sit numerandus ; atque ita universim Stephani decem fuerunt.

Tertía Differentia est inter Martinos , propter duos Primum sequentes , qui Marini , una litera omíssa , vocabantur : sed differentiam hanc parvam sustulit Martinus 5. qui positis duobus his Marinis inter Martinos , festo die S. Martini 11. Novembris anno 1419. Pontifex creatus , se Martinum Quintum vocavit (cum alioquin tantum tres Martini , & duo Marini essent) sicque fecit duos ex Marinis Martinos.

Quarta eaque maxima differentia est inter tot Joannes : aliqui enim viginti quatuor , imò viginti quinque numerant ; cum tantum vigintiduo , aut ad summam vigintitres numerandi sint. A Joanne autem octavo numerus discrepare incipit ; quod , qui hanc Papissam volunt , perperam ponunt post Leonem Quartum , cum tantum post tres Pontifices , nempe post Adrianum 2. verus Joannes Octavus ponendus sit ; & quem illi Novenum vocant , Octavus dici debeat. Alius item Joannes ponitur ab aliquibus circa annum 930. inter Joannem 10. & Leonem 6. & sic vigintiquinque forent ; sed quia hic male intraverat , statim ejectus fuit ; ideoque in numero Pontificum ab omnibus prætermíssus : propter istos duos , vel tres , numerus in duobus vel tribus Joannibus differt : & ut computatio tertior incatur , observandum est ,
quod

quod notat ad Platinam Onuphrius Panvinius huic verbis: *Joannes 19. quem Platina 21. vocat, se ipse decimumnonum appellat in suis que apud me extant Diplomatum; quare Joannes illi, qui postea 21. 22. & 23. vocantur, 20. 21. & 22. vocandi sunt.* Post quos adhuc successit unus, qui rite 23. vocatur: sed duo illi post Leonem Quartum, & ante Leonem omnino rejiciendi sunt, & sic tantum 23. numerantur.

Quinta differentia est inter Benedictos, ob Benedictum Quintum, qui vivente Joanne 12. Pontifex susceptus fuit, idque ob pravissimos Joannis mores; utpote juvenis septemdecim dumtaxat annorum, per factionem Patris sui Alberici intrusi; qui Benedictus in Germaniam traductus, Hamburgi sancto sine quievit, atque è numero Pontificum ab aliquibus, sed immerito expungitur: & ob Benedictum 10. qui nefarie intrusus fuit, & aliquot menses Sedem Apostolicam per vim tenuit ita ut duodecim Benedicti legitimi fuerint: & unus Schismaticus, Decimus tertius vocatus, nomine proprio Petrus de Luna, inter Pontifices minime numerandus.

Sexta differentia, sed parva est inter Silvestros, an tres, an vero tantum duo fuerint: quia Silvester Tertius Benedicto Nonno, decem annorum puero, tanta Sede indigno, substitutus fuerat, quem Silvestrum post duos fere menses Benedictus excussit; qui se omnibus invisum cernens, Pontificatum cessit Gregorio Sexto; cujus celsio-

cessionis illum paulo post poenituit, & Pontificatum repetiit, annisque decem; sed interpolatis vicibus eum tenuit.

Septima Differentia est inter Bonifacios, an sex, an vero 8. fuerint. Bonifacius quidem post Cœlestinum 5. ab omnibus vocatur Octavus; sed an Sextus, & Septimus Bonifacii inter veros Pontifices numerandi sint, videat ante in Notitia singulorum Pontificum curiosus Lector.

Itaque Papæ ejusdem nominis fuerunt.

Joannes	13.	Felices	4.
Gregorii	15.	Honorii	4.
Benedicti	14.	Sergii	4.
Innocentii	13.	Callisti	3.
Clementes	13.	Julii	3.
Leones	11.	Lucii	3.
Stephani	10.	Silvestri	3.
Bonifacii	9.	Victores	3.
Alexandri	8.	Agapeti	2.
Urbani	8.	Doni	2.
Adriani	6.	Damasi	2.
Cœlestini	5.	Marcelli	2.
Martini	5.	Paschales	2.
Nicolai	5.	Gelasii	2.
Pauli	5.	Pelagii	2.
Xysti	5.	Theodori	2.
Anastasi	4.	Reliqui sunt unci	
Eugenii	4.	nominis Pontifices.	

SECTIO XXVI.

Pontifices qui primò nomen mutarunt.

Refert Platina ex Martino Polono, quod *Sergius 1.* primò nominatus Os porci, sive Bucca porcina, ob turpitudinem hujus nominis, electus Pontifex nomen *Sergii* assumpserit; adeoque primus fuerit qui nomen mutavit: ad quem locum notat Onuphrius Panvinius, se apud neminem veterum Auctorum hoc invenisse; imò ex Anastasio Bibliothetario, qui *Sergii* hujus tempore vixit, & vitas Pontificum edidit, contrarium magis elici: Papam hunc scilicet ante Pontificatum etiam *Sergiam* vocatum fuisse, *Os* vero *Porci* cognomen habuisse; & Pontificem, prænominem retentò, cognomen omisisse; putatque idem Onuphrius Joannem 12. primum fuisse qui nativum nomen Papa creatus mutavit: rationem vide in Notitia: sed à Ciaconio ante hunc Joannem, & post *Sergium 3.* interferuntur alii duo, *Adrianus 3.* qui *Agapetus*, & successor ejus *Stephanus 6.* qui *Basilus*, ac postmodum *Joannes 12.* qui *Octavianus* ante vocati fuerint: quam nominis mutationem hinc inde à paucis usitatam, Pontifices circa annum millesimum à Germanis assumpti, præ aliis usurpare cœperunt; idque fere propter nomen

Ger-

Germanorum quamdam barbariem : uti *Bonifacius 7.* Francò ante dictus ; *Gregorius 5.* Bruno , *Silvester 2.* Gerebertus , *Clemens 2.* Suidegerus ; *Damasus 2.* Popo , *Victor 2.* Berardus. *Joannes 18.* Sicco , ac demum *Sergius 4.* Petrus antea vocatus , ob respectum erga primum Christi Vicarium , se ipse nomine indignum reputans , nomen Sergii assumpsit ; post quem nomina sua mutata Pontificibus Romanis in consuetudinem , non in obligationem transit. Nam *Joannes 21.* Lusitanus , *Adrianus 6.* Belga , & *Marcellus 2.* Italus , nomina in Baptismo indita in Pontificatu retinuisse leguntur : & mutatio hæc non fit sine exemplo & imitatione ipsius Christi Domini , qui Petro ad Pontificatum designato nomen novum imposuit , dicens *Joan. 1.* Tu es *Simon filius Jonæ , tu vocaberis Cephæ ; quod interpretatur Petrus.* Nec istud est abrenuntiare Baptismo , in quo nomen solet Baptizato imponi , ut cavillantur Lutherani Centuriatores : nam nec Petrus Circumcisioni renuntiavit ; quando loco Simonis nomen Petri , sive Cephæ sibi imponi passus est : nec Doctor Gentium Baptismo , quando neglecto veteri Sauli nomine , se Paulum dixit : quinimo S. memoriz Pius Quintus tertio nomen mutavit , in Baptismate vocatus *Antonius* , in Regulari Professione *Michael* , in Papatu Pius dictus.

SECTIO XXVII.

Ante Pontificatum legitimo juncti matrimonio.

Sanctus Petrus, cujus Socrus ante Pontificatum, cum teneretur magnis febribus, à Christo Deo sanata fuit.

Fabianus, coronata per Martyrium Uxore, Pontifex designatus indicio Columbæ è sublimi devolantis, ejusque capiti insidentis.

Harmisda reliquæ ex legitimo ante Papatum matrimonio filium Silverium nomine, qui dein ad Papatum, imò Martyrium pervenit.

Felix 9. S. Gregorii atavus, dein Canonicus Augustinianus, ac per novem annos summus Pontifex.

Clemens 4. Regis Franciæ S. Ludovici Consiliarius, duas ex legitimo matrimonio filias habuit; ejus sanctitatem vidè in Notitia.

Petrus de Corbario, Pseudopontifex, qui, relicta uxore, ordinem Minorum professus, *Nicolaus*, 5. per conventum schismaticorum à Ludovico Bavaro excitatum vocatus fuit.

SECTIO XXVIII.

Pontificum Nepotes ad Pontificatum erecti.

Sanctus Gregorius Magnus refert, Felicem Tertium atavum suum fuisse.

Roma-

Romanus Marini Primi, seu potius Martini Secundi ex fratre nepos.

Benedictus Nonus, puer decem annorum dum Pontifex crearetur; duorum immediate præcedentium Pontificum Benedicti 8. & Joannis 20. nepos, Alberici utriusque fratris filius.

Gregorius Nonus Innocentii Tertii nepos, Franciscanis addictissimus, in eorum habitu sepultus.

Alexander Quartus, Innocentii Tertii, & Gregorii Noni consanguineus.

Adrianus Quintus, Nepos Innocentii Quarti.

Vicedominus dictus, per aliquot horas Gregorius Undecimus, ipso electionis die mortuus, Gregorii Decimi sororis filius, à pluribus in Pontificum Catalogo prætermisus.

Gregorius Undecimus Clementis Sexti fratris filius, annorum tantum 35. cum Pontifex crearetur.

Nota quod in Concilio Basileensi cautum fuerit, ne Cardinalium numerus 24. excederet, ac ne Pontificum, aut Cardinalium Nepotes ad Cardinalatum admitterentur: quæ cautio observata deinde non fuit; nam paulo post

Paulus Secundus, Eugenii Quarti sororis filius, prius mercator, quod in Italia Nobilitati non derogat, fit Cardinalis, ac dein Pontifex.

Pius Tertius, Pii Secundi ex sorore Ladamia nepos.

Julius Secundus Xysti Quarti ex fratre nepos.

*Clemens Septimus, Leonis Decimi patrue-
lis, sive cognatus germanus: post quem
nulli Pontificum nepotes ad hæc usque tem-
pora ad Pontificatum pervenerunt.*

SECTIO XXIX.

Pontifices Musici fuerunt.

Gelasius I. Gregorius Magnus, Vitalia-
nus, duo Leones, Secundus, & Nô-
mus. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 7. Hist. Ca-
sin. narrat Victorem 3. fuisse musicæ &
medicæ artis peritissimum.

Medici, aut Medicorum Filii.

Sanctus Eusebius, Medici filius, & ip-
se Medicus: S. Leo 2. Pauli Menii
Medici, uti Bonifacius 4. Joannis Medici
filius: Joannes 21. Medicus scriptis clarus:
Nicolaus 7. Patris Medici, & Matris An-
nonariæ filius.

Fratres sibi in Pontificatu succedentes.

Rarisimo exemplo bis tantum visi fue-
runt: semel Stephanus 3. & Paulus 1.
semel Benedictus 8. & Joannes 20. Pontus
Heuterus Auctor probatus, Tractatu de Li-
bera hominis nativitate narrat fuisse hos
quinque Pontifices illegitime natoſ: Sanctum
Dionisium, Joannem 17. Leonem 5. Innocen-
tium 8. & Clementem 7. SE-

SECTIO XXX.

Romani Pontifices Verbis 138. technicis descripti; in quibus non tantum uniuscujusque nomen, sed etiam numerus nominis exprimitur.

Si vis Pontifices Romanæ noscere Sedis, Quisque quotus fuerit, meritis bis scire valebis.

Primo Papatus (1) Petrus est in Sede locatus;

Qui confederunt, (2) Linus (3) Cle- tusque fuerunt;

His (4) Clemens junctus Papali est munere functus;

Disputat, hic, mundus sit quartus si- ne secundus.

Sedis (5) Anacleus post illum, mox 100.
(6) Euaristus,

Prodit (7) Alexander, succedit in ordine (8) Xystus.

Non refidetque minus (9) Telepho- rus, hinc stat (10) Hyginus,

Inde sacri catus (11) Pius est dux, tunc (12) Anicetus,

(13) Soter, (14) Eleutherus, qui- bus est (15) Victor quoque mixtus.

Tum (16) Zephyrinus adest, comita- tur Papa (17) Calistus. 100.

(18) Urbanus turbe Christi praefertur in Urbes;

Et (19) Pontianus, (20) Antre- nus;

Anno
Christi.
—
34.

350

Anno
Christi,

BEING. NOTIFIÆ.

rus; post hos (21) Fabianus,
(22) Cornelius, (33) Lucius, (24)
Stephanus, (25) Xistulque Secundus.

Eminet in scriptis (26) Dionisius *inde*
profundus,

(27) Felix *stat planus,* *conjungitur*
(28) Eutyrianus,

Præsul adest (29) Cajus, *tum* (30)
Marcellinus *amatur,*

300.

(31) Marcellus, *neon* (32) Euse-
biius *associatur;*

(33) Melchiades *quiam,* *post quem*
(34) Sylvester *haberi*

Præmatem voluit se Christus in ordine
cleri.

(35) Marcus *orat,* (36) Julius *stat,*
(37) Liberiusque *triumphat,*

Tunc Secunde sede (38) Felix, (39)
Damasoque *recede.*

300.

Postea (40) Siricium *speciemus,* (41)
Anastasiunque;

400.

(42) In *que* nocentius Albanus *comi-*
retur utrumque.

Tum (43) Zosimus *detur,* (44) Bo-
nifacius *hinc numeretur.*

Mox (45) Cœlestinus, (46) Xyste-
cum Tertio *habetur.*

Papa (47) Leo *præstant quasi fidus se*
manifestans.

(48) Hilarius, *dein* (49) Simplicius,
post Tertius extans

(50) Felix (51) Gelasiusque (52)
Anastasiunque *Secundus;*

500.

(53) Simmachus *hinc,* (54) Hog-
milda

ROMANOR. PONTIF.

351

Anno
Christi

missa *Mline*, *Primusque* (55) Joannes.

Tum (56) Felix *Quartus*; (57) Bo-

ntiacus, *atque* (58) Joannes

Alter *uterque*; & (59) Agapetus,

(60) Silvester *unus*,

(61) Vigilus *cum* (62) Pelagio,

sequiturque (63) Joannes

Tertius & *Primus* (64) Benedictus

nominis *hujus*;

Illi (65) Pelagius *successio* *rite* *secundus*.

Tandem *maximè* *fulges* *vincente* (66)

Gregori:

De *Episcoporum*, *aut* *Bleynum* (67) 600.

Sabinianum.

(68) *Teris* *cum* *Quarta* (69) Boni-

faci *deinde* *notaris*.

Atque (70) Deus *dedit*, & (71) Bo-

nifaci *Quinte* *vocari*.

Prodit (72) Honorius, *hinc* (73) Se-

verinus, & *inde* (74) Joannes

Quartus, *sum* (75) Theodorus *adest*

et *nominè* *Græcus*.

Ecce *Tudertinus* (76) Martinus *in* *or-*

dine *Primus*.

(77) Eugenium *explano*, *cum* *Presu-*

te (78) Vitaliano.

Teque (79) Adeodate, *cum* (80) Do-

no, *atque* (81) Agathone *patrons*.

Musicus *hinc* *facundus* *adest* (82) Leo

Papa *facundus*.

Quem (83) Benedicte *Secunde* *subis*,

& *Quinte* (84) Joannes.

Tunc (85) Conon, (86) Sergique

venit, & *Sexte* (87) Joannes.

700.

(88)

- Anno Christi. (88) Septime tuque etiam. (89) Sif-
 nius inde videtur.
 Post (90) Constantinum, (91) Gre-
 gorius alter habetur,
 Tertius huic etiam (92) Gregorius
 associetur;
 (93) Zacharias, aliter (94) Step-
 hanus, (95) Stephanusque notetur
 Tertius, et (96) Paulus, (97) Ste-
 phanus tum Quartus, ametur.
 Hinc (98) Adrianus adest, (99) Leo
 Tertius inde feretur,
 Post (100) Stephanum Quintum (101)
 Paschalis Papa tenetur:
 800. Alter & (102) Eugenius Papa sub-
 scribitur isti,
 Cui tu successor vix (103) Valentine fuisti,
 (104) Gregori tum Quarte sedes,
 (105) Sergique Secunde.
 Quarte (106) Leo, (107) Benedictæ
 locum quoque Tertie sponde,
 Mox (108) Nicolae tuo tua gaudet
 Roma decore,
 Junior emicuit te post (109) Adrianus
 honore.
 (110) Joannem Octavum afficit ma-
 la turba pudore.
 Marine hunc sequeris, potius (111)
 Martine Secunde.
 Tertius huic (112) Adrianus adest,
 Iesusque deinde
 Stat (113) Stephanus, tum (114)
 Formosus (115) Bonifacius inde.
 900. Sextus, Septimus & (116) Stephanus.
 (117)

ROMANOR. PONTIF.

(117) Romanus *subinde*
Unice fiat, (118) Theodorus *Secun-*
de, & *Nonus* (119) Joannes;
Quarte subi (120) Benedictus, (121)
Leo post *Quinte* *Lucaris*.
Unice (122) Christophorus, & *mox*
(123) Sergius *Tertio* *faris*,
Tertio (124) Anastasius, (125) Lan-
do, *bis* *quinte* (126) Joannes;
Sexte (127) Leo *propere*, (128) Ste-
phanus *bis* *Quartus* *abbates*:
(129) Joanni *Undecimo* *propius* (130)
Leo *septimus* *haret*.
Hinc (131) Stephanus *Nonus*, (132)
Martinus *Tertius* *illinc*;
Alter (133) Agapetus, *Duodecimus*
inde (134) Joannes;
Sufficitur *Quintus* *nimis* *huic* *juvenis*
(135) Benedictus,
Octavusque (136) Leo, *Decimus* *tum*
Tertius *exis*.
(137) Joannes, (138) Donus *quem*
Junior, & (139) Benedictus
Subsequitur *Sextus*, (140) Bonifacius,
& (141) Benedictus
Septimus: *Hinc* *multi* *cernuntur* *adesse*
Joannes.
Nam (142) *Decimusquartus*, (143)
Quintus, (144) *Sextus* *que* *sequuntur*;
Tum *post* (145) Gregorium *Quintum*;
novum *ecce* (146) Joannem;
Alter *adest* (147) Silvester, *adest*
iterumque (148) Joannes;
Hinc *etiam* *Decimum* *novum* *sub* *scribe*
(149) Joannem; (150)

313
Anno
Christi.
900.

1000.

Anno
Christi.(150) Sergius hinc *Quartus* compositur; & (151) Benedictus*Octavus*; prædicat *Vigesimus* inde. (152) Joannes,Hinc (153) Benedictus adest *Nonus*,
puer ipse *decennis*;*Tertius* hanc (154) silvester agit: tu
Scæte recunde(155) Gregori; (156) Clemens ubi
præsolare *Secunde*;*Alter* adest (157) Damasus, *Nonus*
(158) Leo; (159) Victor & *alter*,*Stat* (160) Stephanus *Decimus* nec non
Decimus (161) Benedictus,*Post* (162) Nicolae *Secunde* venit,
post tæque *Secundus**Surgit* (163) Alexander: tum *Septimus*
est repetendus(164) Gregorius; (165) Victor dein
Tertius; inde *Secundus*1100. *Præsides* (166) Urbanus, (167) Paschalis & ipse *Secundus*,(168) Gelasius; (169) Callistus,
(170) Honorius, ecce *Secundi*(171) In-que-nocenti adflus & (172)
Cœlestine: *Secundi*,*Atque* *Secunde* venit (173) Luci; sunt-
que octo *Secundi*.*Tertius* (174) Eugenius post hos in
honore tenetur,*Quartus* (175) Anastasius, *Quartusque*
(176) Adrianus habetur,*Præsul* (177) Alexander tum *Tertius*
esse videtur,

PONTIF. ROMANOR.

355

(178) Lucius, (179) Urbanus quo- Anno
que Tertii adesse leguntur: Christi.

Oftavus post hos (180) Gregorius;

atque sequuntur
Pontifices quatuor, qui tertii rursus
aguntur.

(181) Clemens, (182) Cœlestine

venis, & Terne (183) Nocenti,

Tertius (184) Honorius; bin (185) 1200.

Gregorius ordine Nonus.

Pontifices quini succedunt nomine Quarti,
sic (186) Cœlestinus, sic (187) In-
que nocentius audit,

Quartus (188) Alexander, Quartus-
que (189) Urbanus obaudit,

Et (190) Clemens Quartus; Decimus

(191) Gregorius intus,

(192) In-que-nocentius est Quintus,

Quintusque (193) Adrianus.

Unus sequitur (194) Vicedominus
Papa dici.

Gregori iste Nomen Decimi, Undecimus-
que vocatus,

Defunctusque die prima, vix est nume-
ratus.

(195) Joannes Primus-vigesimus, &
(196) Nicolaus

Tertius; hinc (197) Martinus, (198)

Honorius, & (199) Nicolaus

Tres Quatuor; Quintus deim (200)
Cœlestinus habetur,

Post (201) Bonifacius Octavus, Ne- 1300.
nus (202) Benedictus,

Qui tamen Undecimus dici ratione me-
ritur. X. 2. Sep.

ELEN. NOTITIAE.

Septem Pontifices stant Avenione sequentes:

Quintus ibi (203) Clemens, Vigésimus atque secundus

(204) Joannes, post quem Duodecimus est (205) Benedictus,

Cui (206) Clemens Sextus, Sextusque (207) Nocentius adstant,

(208) Urbanus Quintus, (209) Gregorius Undecimusque,

Qui Romam rediit: tu Sexte (210) Urbane maneto,

1400. None (211) Bonifacii, tu Septimo ibique (212) Nocenti,

(213) Gregori bis Sexte sede. Sedem ecce prehendit

Quintus (214) Alexander, Vigésimus inde (215) Joannes

Tertius, ex multis Joannibus ultimus hic est.

Nonnullis Quartus Vigésimus iste vocatur.

(216) Martinum Papam Quintum Quartus comitatur

(217) Eugenius, Quintus post hunc (218) Nicolaus amatur.

Tertius hinc (219) Callistus adest, (220) Pius inde Secundus,

Atque Secundus (221) Paulus, (222) Xystus quoque Quartus,

(223) Inque-nocentius Offertus; Dominatur in Urbe

3500. Sextus (224) Alexander, (225) Pius hinc se Tertius offert,

(226) Julius inde Secundus adest, Decimusque (227) Leonum, Sex-

ROMANOR. PONTIF.

Sexte subit (228) *Adriane, venis deim*
Septime (229) *Clemens,*
Tertius huic (230) *Paulus, quoque*
Tertius adstat (231) *Julus.*
Tunc (232) *Marcelle Secunde sedes,*
breve tempus at hæres.
 (233) *Paule veni* *Quarte, &* (234)
Pie *Quarte, adsis* (235) *Pie* *Quinte.*
 (236) *Gregorius Decimus stat-Tertius,*
hunc prope (237) *Xystus*
Quintus, & (238) *Urbanus spatio vix*
septimus. illo
 (239) *Gregorio Decimo quarto instat*
None (240) *Nocenti.*
 (241) *Clemens Octavus subit, Un-*
decimusque (242) *Leonum;*
Post (243) *Paulum Quintum, &*
Quintum decimumque Patronum
 (244) *Gregorium, longo* (245) *Ur-*
banus nos tempore rexit
Octavus, Decimus post (246) *In-que-*
nocentius exii;
Prodi (247) *Alexander tum Septi-*
mus; inde notati
Sunt duo Clementes, (248) Nonus
 (249) *Decimusque vocati.*
Clavibus assumptis regnat Venerabilis
 (250) *Inno-*
Centius undecimus; post hunc octa-
vus voile
Pascit (251) *Alexander, regnare*
 (252) *Nocentius inde*
Duodecimus capie, clavusque assumere
 (253) *Clemens*

357
 Anno
 Christi.
 1500.

1600.

OMO

COSS-

358

Anno
Christi.
1700.

ELENC. NOTITIÆ.

Cogitur undecimus : surgit dem Tertius

(254) Inno-

Centius à decimo ; post hunc (255)

Benedictus habenas

Tertius à decimo sacro moderatur in
Orbe.

(256) Duodecimus Clemens cum sum-
ma in sede locatur.

(257) Iam Decimusquartus Benedic-
tus oste mansit.

(258) Es Decimusquintus Clemens
nunc fruitur sede.

Papa sequitur metris finem hie
daturus.

(259) :: ::

ONO-

ONOMASTICON

VOCUEM OBSCURIORUM

AUCTUM, ET CORRECTUM.

Non Græcis, Gallis, Teuto-
nicisque, sed Latinis Ono-
masticon edo, dum addo:
Ergo optime Græcum, Gal-
licum, & Teutonicum edo.

ONOMASTICON

ETYMOLOGICUM

VOCUM OBSCURIORUM;

Quae in Missali, Breviario, ac Martyrologio Romano continentur.

A

ABSOLUTIO (prodit ea voce in Breviario Romano ad Matutinum utimur) dicta est, vel quia Nocturnum absolvitur, vel quia simul cum Oratione Dominica immediate praecedente petimus absolvi, & mundari corda, & corpora nostra, ad audiendum verbum Dei in Lectionibus, quae sequuntur.

Absolutio ergo est deprecatio brevis in fine Psalmorum cuiuscunque nocturni ante lectionum recitationes. Vide *Macri*.

Absentus idem ac excommunicatus.

ABYSSUS, latine profunditatem, quae deorsum versus quasi impenetrabilis est. Venit à græco.

Acca innocentiam significat. E græco.

ACEDIA, vel *accidia* idem est ac pigritia. E græco.

CE-

ACEPHALOS, quod capite, vel principio caret, signat. à græco.

ACERRA est incensi navicula, quæ & vocatur *Colimpha*, *Chelandium*, *bannapus*, *incensorium*, *pyxis*.

Acetabulum, *scutula*, *vasis* genus.

Acharis, idem ac ingratus: hinc *Acharisia* ingratitude significat. E græco.

Acinetus, idem ac immaculatus, sicut *abascantus*.

ACOLITUS, sive *Acolubus*, idem ac comes, sive minister: hodie quatuor minoribus ordinibus constitutus intelligitur. E græco.

Ara, territorium arabile, & agriculturæ aptum est. E germanico.

Acrisis, rationis dictamen, seu iudicium significat. E græco.

Actio Missæ idem ac Canon Missæ.

Adar, hebræorum mensis duodecimus.

Adelingus, idem ac nobilis, vel illustri prosapia natus. E Longobardo.

Adhægamentum, idem ac obligatio personalis, vel realis. A Longobardo.

Adiaphorum, res indifferens ad bonum, & malum; v. g. Divitiæ. E græco.

Admodio, idem ac corrigo, modifico.

ADONAI, idest Dominus meus, ab *Adon*, idest Dominus. Ab hebræo.

Adverbium, idem ac spondeo juramento, E gallico.

ADVENTUS, sacrum tempus ante Nativitatis Christi festum, quod S. Petrus instituit per tres hebdomadas integras & unam

nam non integram annue observandum: quando autem incipiat, collige ex hoc versiculo:

Incipit Adventus Christi Sabb. post Catharinæ.
nam si festum S. Catharinæ in feriam sextam incidat, sequenti Sabbato in Vesperis si vero in Sabbatum, octiduo post incipit Adventus.

ADVOCATUS ALICUJUS ECCLESIAE.
A multis retro sæculis magna atque eximia dignitas censetur esse advocatorum vel subadvocatorum, hoc est protectorum alicujus Ecclesiae; ita olim a Benedicto Octavo coronatus fuit Henricus Pius Imperator, prævia data responsione, in atrio Basilicæ Vaticanæ, quod advocatus, patronus & defensor foret Ecclesiae Romanæ. Sic Comites Lovanienses Ecclesiae Nivellensis; Bertholdi Ecclesiae Mechliniensis, Comites Durachenses Monasterii Trudonensis Advocati fuerunt: & Lipsius L. 2. Lovanii Cap. 8. *Comites Lovanienses scribebant se (& seipsa exhibebant ac superbiebant in hoc titulo) advocatos aut defensores Ecclesiarum ac Canoniorum.*

ADYTON græce, latine aditus, sive ingressus.

ÆDITUUS, (Magister Fabricæ hodie) dicitur ab ædibus tuendis Lipsius *Æditiuus* dici mavult, quasi ædi intimus: vide A. Gellium L. 12. Cap. 10.

ÆGYPTUS, idem ac callidus, astutus: juxta Adagium antiquum

Nesciunt suspendas Machinas Ægyptii: uti testantur eorum hieroglyphica. ÆRA

ÆRA HISPANICA : modus computandi annos apud antiquos Hispanos cœpit trigésimo octavo circiter anno ante Christi Nativitatem, cum, regiminis Romani facta divisione, Hispania regenda celsit Cæsari Augusto; à quo optime gubernati Hispani, annos suos ab ejus regimine computare cœperunt: & duravit hic annorum computus usque ad annum Christi 1383. quando jussum est, ut morè Christiano à Nativitate Domini annos numerarent. Nomen *Æra* ex eo venit, quod à Notariis, Tabellionibus, aliisque Scriptoribus voces sùnt abbreviatæ; ut quod scribendum esset ad longum: *Annus erat Augusti Cæsaris*, illi brevitatís causa sic exararent, *A ER. A. CAES.* paulatimque omíssis punctis, & última syllaba, remanserunt solæ istæ litteræ conjunctæ *ÆRA*; quod significat *Annus. erat.*

Ævofus, antiquus, venustus.

Æfa, vox græca idem est ac pulvis.

Æfatomia, idem ac modus, sive forma tradendi possessionem: hinc *adfatimo* verbum, & *adfatimus* adjectivum. E gallico.

Ægalma, statuam animalis significat; sicut *icon* imaginem rationalis. *A* græco.

Ægape, sacra convivia, quæ in primitiva Ecclesia fiebant: *agape*, aliæ nuptiales erant, prout occasione nuptiarum: aliæ *natalitiæ*, & in Ecclesia fiebant festivitibus Sanctorum Martyrum: aliæ *funerales*, ut in funeribus. Convivia hæc aliquibus locis adhuc permanent sub titulis variis ut *charitales*,

Agape, etc. in signum dilectionis introducta. *Agape*, etiam epulum, quod pauperibus tribuitur in cœnobus, est. A græco.

AGATHA, idest bona; sicut *Pantbagatus*, totus bonus. A græco.

AGIOS, Sanctus: in Hymno antiquo Adventus *Te Deprecamur Agie*, id est Sancte: ita in officio Parasceves *Agios ô Theos, Agios ischyros, Agios albanatos, eleison imas*: quod est: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis: quod non dicatur Sancte Deus, Sancte fortis &c. uti apud Latinos in vocativo, ratio est, quod secundum Dialectum Atticam, quæ apud Græcos præcipua est, nominandi & vocandi casus, sint similes.

AGNOITÆ erant Hæretici, latine Ignorantes dicti, quia novissimum mundi diem Judicii Christo ignotum putabant, secundum illud Marci 13. *Nemo scit, neque Angelis in cœlo, neque Filii, nisi Pater. Quem negat se scire Christus ut homo, & ut Dei ad nos legatus: quia non ita sciebat, ut revelare hominibus posset; sive illum revelare non habebat à Patre in mandatis.*

Agonisma, translative victoriam, vel triumphum significat; proprie autem præmium, vel palmam in conflictu acquirunt. A græco.

Agriarium, idest tributum de agris solvendum.

Agria, idem ac mendici, vulgiviagi: etiam præstigiatores. A græco.

Aborri,

Aburi, immatura morte extincti ; proprie, quod ante tempus fit. A græco.

Alalagus, tumefcentis spiritus vox militaris ad animum initio belli firmandum. A græco.

ALBA, sacrum indumentum, sive vestis: vocatur etiam *camisia*, Poderis à græco, ut dicitur 1. Apocalypsis *vestitus Podere*, quia ad pedes usque extenditur. Vide Macri.

Alberanum, pergamena charta. Sumitur jam pro scriptura conventionis inter partes.

Albergare, idem ac hospitare. Dicitur & arripere.

Albergaria, est comestationis solutio.

Aldermannus, senatorem significat.

Aldius, & *aldio*, servus factus liber, cum hypotheca aliqua servitutis erga dominum, cujus filius *aldio*, & filia *aldia*, & *aldiana* dicebantur. Vide in donatione Henrici 1. pro Navarræ Ecclesia.

ALEXIUS, idest remedians. *Alexipharmacum*, præservativum pharmacum remedium afferens.

ALLELUJA, idem ac laudate Dominum, seu laus Dño. Vox de Cælo delapsa, cujus usus idem est apud Hebræos, Græcos, & Latinos suis ritibus. Tempore Damasi Papæ in latina introducta fuit Ecclesia ex Jerosolymitana.

Olim per totum annum canebatur; imò in funeralibus; D. Hieronymus ep. quadam de Faviolæ exequiis ait: *sonabant Psalmi*, & : *quætebat Alleluja*. In Officio Gothico, seu Mozarabico ad instar græcorum ritus

situs habetur in exequiis *Alleluja*. Nunc vero latinus ritus in signum moestitię simile canticum omittit: sicut & jam ex Alexandri II. iussu non dicitur à septuagesima usque ad Sabbatum Sanctum, sed ejus loco *Laudes Domino*, *Rex aeternae glorie* dicitur; & licet idem sonet, non eodem modo, hic enim laus cum moestitia; illic cum lætitia est; nam *Allelu*, laudate cum júbilo: & *Iah* est unum ex Dei nominibus, quod *Qui erit* significat. Ab Hebræo.

Allopius, idem ac peregrinus, seu alienigena. Hieron. in Epist. S. Pauli, A græco.

Almitas, idem ac sanctitas, beatitudo; legitur & *almificus*, idest sanctificans.

ALMUS, Epithetum Dei, quod omnes alae; sicque salutatur D. Virgo: O *Mater alma Christi charissima*; quo Christum aluerit: sic dicitur alma parens Tellus, & alma Ceres, quod omnibus alimentum præbeat.

ALMUTIUM, seu Almutia, insigne indumentum Canonici, seu Beneficiati in aliquibus Cathedralibus, & Collegiatis; corrupta vox ab *armo*, idest humero, quamvis *armus* de animalibus, & *humerus* de homine dicatur; sed & *armis* aliquando de homine: *Armutium* enim potius dicens, ex eo quod super artos feratur.

Alagus, æquus est; & in rigore quodlibet animal. A græco.

A ALTARE, seu altarium, est mensa lapidea, vel lignea incruento sacrificio destinata,

nata, ita dictum quasi *alta ara*, seu *area*. In rubricis *ara* proprie sacratum, & portatile altare significat. Aram quidam vocatam dixerunt, quod incensæ victimæ ardissent, & arferent in cineribus; alii à precationibus, quas Græci aras vocant; super aras enim precabatur.

Aleragium, oblatio super altare posita; alii *altarasium* pronuntiant.

Alybinus, idem ac solidus, indisolubilis.

A græco.

AMA, & per aspirationem *hama*, genus est vasis: hinc amulam deduxit Columella de cultu hortorum.

Aut habitem lymphis amulam, Bacchive lagenam.

Amulæ vocantur vascula, de quibus in gestis Pontificum legitur: Religiosos quoque Imperatores atque Principes tantum numerum de amulis atque patinis, seu aliis vasis, atque ornamentis ecclesiasticis, ad honorem Dei obtulisse illi, atque illi Ecclesiæ, quanta possibilitas fuit unicuique pro sua devotione: & in vitis Pontificum per Bibliothecarium scriptis legitur frequenter hamas argenteas, atque aureas donatas ecclesiæ ministerio divino. Hamulæ vocantur ab Italis vascula vitrea ad usum vini & aquæ in sacrificio Missæ, quæ & *Ampulle* dicuntur, quasi parvæ amphoræ, & *Gemelliones*, quod geminæ adhibeantur, etiam *Urceoli*: quasi parvi urcei.

Amartigena, idem ac origo peccati. A græco.

AMBO, *ambon*, vel *umba*, significat pulpitum; inde dictum, quod ambiat, vel cingat obsecrantem, supplicantem, vel expostulantem.

Ambro, idest devorator, destructor rei.

AMBROSIVS, latine immortalis reddi potest. A græco.

Ambrosia est cibus Deorum, quo qui vescuntur, immortales fiunt. Martialis lib. xi. ep. 58.

Jupiter Ambrosia satur est, & Nectare vivit.

NECTAR est potus Deorum immortalium. Secunda syllaba in Ambrosius est natura brevis, quia per omicron scribitur; ita ut dicendum sit in vocativo: *O Doctor optime, Ecclesie sancte Lumen, Beate Ambrosi* (sicut Hilari, Gregori, Basili, Mercuri) non *Ambrosi, Gregori, Basili Mercuri*.

Amen, idem ac ita fiat, vel ita est; sumitur enim modo affirmativo, & optativo. ab Hebræo.

Amento, idem ac ligo, stringo.

AMICTUS, primum vestimentum, quo collum, & humeros Minister Ecclesiasticus cingit. Dicitur & *superhumeralis*.

Amiras, seu *amiræus*, idem ac prætor, caput, dux, aut Princeps; hinc *admiralis*, hispanicè *Almirante*. Ab arabigo.

Amma, idem ac mater: apud Ecclesiasticos scriptores, mater spiritualis. A græco.

Ambibalum, *ambibolum*, & *ambimallum*, tunicam hirsutam, & pilosam significat. A græco.

Ambisyrion, idem ac velum, cortina. A græco.

Anaglyphæ, vasis genus cum sculptura. Errat vocab. Eccles. ut constat 3. Reg. cap. 6. A græco.

Anarchos, idem ac sine principio. A græco.

ANATHEMA est major excommunicatio, idem ac separatus à Deo. A græco.

Anax, vas, seu poculum.

Anderinum, deambulacrum, seu transitus de uno ad alium locum,

Andigo, idem ac obligo, promitto.

Androma, locus in Ecclesia pro viris destinatus. A græco.

ANDREAS, idest virilis; vir autem à virtute, unde vis, & vires. Hinc Alexander virilis, vel virorum auxiliator. A græco ambo.

ANGARIARE, Angaria, dictio Persica, proprie servitus coacta. Persis moris erat, obvios homines, & equos ad cursum & onera portanda rapere perfoluta mercede; unde angariare est cogere ad currendum vel ferendum, & *Angari* nuntii erant Regii apud Persas; apud nos *Postas* vocantur, quasi positi sive postii, collocatique in certis locis, & Angaria sumitur pro *Posteria*.

ANGELUS Nuntius: hinc Evangelium bonum nuntium. Apostoli fuerunt missi à Christo ad prædicandum bonum nuntium, quod est Evangelium.

ANICIUS: Sanctus Gregorius, & atavus ejus Felix 3. dicuntur fuisse Anicii. Nomen hoc Aniciorum celebre fuit ob Anicium Julianum; quia, quemadmodum

Flavius Constantinus primus Imperatorum, ita Anicius primus Consulum Romanorum, & Pudens pater SS. Pudencianæ & Praxedis primus Senatorum, Christianus factus fuit, de quo vide Baronium in notis ad Martyrologium 31. Maii, & Comentatores Boetii de consolatione Philosophiæ, qui vocabatur Annicius Manlius Severinus Boetius.

Animetta, palla est, quæ calicem tegit.

Antergium, panniculus ad tergendum.

Annus, idem ac studium, conamen.

Annovo, de alimonia providere ad tempus.

Annus, idem ac renovo, restauro; Servius ab annulo; quia annus quasi annulus in se redit, juxta illud Virgili:

In sese sua per vestigia volvitur annus.

ANNULUS PISCATORIS describitur in Brevis Clementis IV. ad Nepotem suum per hæc verba: *Non scribimus tibi, nec familiaribus nostris sub Bulla, sed sub Piscatoris sigillo: quo Romani Pontifices in suis secretis utuntur: duo ergo sunt sigilla, quibus Pontifices Romani utuntur, unum in sacris Injunctionibus publicis, quas Bullas vocant, idque plumbeum est; alterum in privatis literis; quibus figitur annulus Piscatoris, qui effigiem Petri in navicula habet laxantis retia: prius enim piscator fuit, quam Episcopus; imo Pontifex factus errantes mortalium animos piscari non desit; itaque Annulus Piscatoris est annulus secretus Pontificis. Quando Pontifex novo Cardinali dat titulum,*

lum, ei annulum sapphiro gemmatum ponit, pro quo quingenta scuta solvit, quæ Congregationi de Propaganda fide per specialem Bullam Gregorii XV. applicata sunt.

Antarta, adversarius, persecutor, tyrannus. A græco.

Anthrax, tumor, carbunculus, bubo. A græco.

ANTICHRISTUS (non *Antecristus*) id est contrarius Christo; in fine enim mundi quidam Pseudopropheta Christum se mentietur, veroque Christo adversabitur: posset etiam dici ante-Christus, quod paulo ante, quam Christus ad judicandum veniet, ipse venturus sit, sed plane erit contra Christum.

Anticimænon, oppositio, repugnantia. A græco.

Antidoron, panis benedictus; etiam donum, vel munus. A græco.

ANTIPAS contra omnes. *Antiphrasis* contraria locutio.

ANTIPHONA, penultima brevi, latine sonus oppositus, sive reciprocus: quia antiphonæ in Choro nunc ab uno, nunc ab altero latere reciproce, & ex opposito decantantur finitis Psalmis, quasi Psalmorum resonantia; quia constant versiculis ex ipsis Psalmis, quibus interferuntur, desumptis; & vocantur ab Asceticis Psalmorum accensoria.

ANTONIUS, an vero *Antonius* scribendum? utrumque bene scribi existimo, scun-

tundum sequens Epigramma:

Contra asinum sonat Antonius; quod nempe
subacta

Carne, velut presso tendat ad astra Asino.

Antonius flores vult dicere, nempe quod
omnes

Virtutum flores Antonius referat.

Sive hunc Antonium, vis Antoniumve vocare,
Conveniet vitæ nomen utrumque suæ.

Apocalypsis, idest Liber visionum, sive re-
velationum.

APOCRISIARIUS (latine Responsalis,) ita vocabatur antiquitus summi Pontificis Legatus, quem hodie Nuntium Apostolicum dicimus: quod est cum iudicio respondeo; quia Legatus Pontificis pro ipso iudicose respondet: ita legitur de Sabiniano Papa, quod ex more Apocrisarios seu Responsales suos misit ad Imperatorem, cum Synodica fidei confessione, quos Imperator benigne suscepit, confirmatisque privilegiis Ecclesiæ Romanæ, per eosdem misit ad Papam Evangeliorum Codicem miræ magnitudinis gemmis exornatum. Idem Sanctus Gregorius Sabinianum Diaconum suum, qui ipsi in Papatu successit, appellat Responsalem suum, quo munere se idem Gregorius functum fatetur lib. 3. Dialogorum: & Joannes Diaconus in vita ipsius narrat, quod Gregorius pro responsis Ecclesiasticis ad urbem Constantinopolim à Pelagio Presule destinatus fuerit: qui quanta auctoritate ministerium sui Apocrisariatus impleverit, quantæque reverentiæ apud Augustos

tos extiterit, vel quanta sollicitudine afflictæ per Longobardos Italiæ succurri sæpius fecerit: si quis plenius nosse desiderat, Epistolas antecessoris sui Papæ Pelagii ad eum percurrat. Ita Joannes Diaconus.

APOCRYPUS, idest non authenticus: etiam quod falsa continet. A græco.

APOLLO. *Ego sum Pauli*, ego autem Apollo i. Cor. i. loco Apollinis; ab apello, quia morbos apellebat, ut medicinæ coriphæus: hinc *Apollonia*, idest dentium dolores apellens; & *apologia*, idest pello contra me dicta. A græco.

Aporio, depauperari significat: hinc *aporio*, & *aporatio* indigentia, inopia, paupertas. A græco.

APOSTOLUS, idest missus. A græco.

AP SIS, sive *abſis*, idest forma curva, sive circularis; sic navis templi, fornacis, vel rotæ: persæpe *abſis* per *b* scribitur.

Aquaritia, mensura liquidorum.

Aquilus, idest Dæmon.

Ara, vide altare.

Arca, idem ac Corbona.

Arbæus, stultus, ineptus, simplex. A græco.

ARETAS, idest virtuosus, integer: hinc *aretinus*. A græco.

Areopagus, athenarum vicus à templo Martis ita appellatus: hinc *Areopagite*, idest Judices integerrimi, qui nullo modo à virtute justitiæ deflectebant. A græco.

ARGUMENTOSUS. Cæcilia quasi apisi tibi argumentosa detervit, id est ingeniosa:

sa : argumentum operis ponitur pro opere ingenioso : sic in Martyrologio 16. Septemb. argumenta (id est acumina) rotarum ponuntur. Quintilianus ait : vulgo paulo numerosius opus dicitur argumentosum , id est nimia argumentorum mole refertum. Argumentum dicitur quasi mentem arguens , sive ostendens. Virgilius , *Degeneres animos timor arguit* , id est ostendit : argumentari est mentem arguere sive monstrare : sic argutus , qui bene argumentatur , & mentem suam arguit , sive ostendit.

ARIMINENSIS CONVENTUS , quemadmodum nostro tempore habita fuit Synodus Dordracensis à Calvinistis in Hollandia ; ita tempore Liberii Papæ , & Constantii Imperatoris Ariani , Constantini Magni filii , habitus fuit Conventus sive Synodus Arimini in Italia ab Arianis , ubi multa callide disputata fuerunt : quem Ariminensem Conventum rejiciens Liberius Papa , actus est in exilium , agente præfato Imperatore Constantio : Liberiique loco intrusus fuit Felix Secundus , qui Arianis adversatus , mortuo Liberio legitime à Cleb Romano confirmatus , Constantium ut hæreticum damnavit : à quo ob Catholicæ fidei defensionem (uti Martyrolog. 21. Julii) à Sede sua dejectus , & Cære in Tuscia occulte gladio necatus , gloriose occubuit : quo tempore vixit S. Gaudentius , Ariminensis Civitatis Episcopus : quando iussu Constantii Imperatoris Ariani , in damna-

nationem vocis *Consubstantialis*, coactum est Conciliabulum Ariminense (uti notat Baronius ad Martyrolog. 14. Octob.) cui Gaudentius pro viribus restitit, ejusque acta, soluto jam Conventu, rescidit: quam ob causam a Proconsulis militibus trucidatus est, qui constrictus podagra incedere non valens, ad locum supplicii pertractus fuit: hinc eum Arthritici pro Tutelari colere solent. *Arthritiis* est morbus articularis in genere, quod articulos, & juncturas infestet. *Podagra* est infestans pedes: *Chiragra* manus, *Gynagra* genua. Felici huic Secundo successit Papa Damasus, qui Ariminensem Conventum, a Liberio ante rejectum, iterum condemnavit, uti narrat Breviar. Rom. 11. Decembris.

Armitausa, Religiosorum Scapulare.

ASPIS, idem ac scutum: unde *Aspilogia*, sermo de scutis, sive insignibus: hinc Hyperaspites, idest protector. Est etiam *aspis* serpentis genus.

ASYLUM, est templum, aliufve locus a direptione tutus. A græco.

Athera, sculentum ferculum frumento, & lacte compositum. E græco.

Atheus, sic appellatur impius, qui nec credit adesse Deum, nec spem futuræ vitæ habet. Atheistæ sunt diversæ speciei: aliqui nempe, qui omnem divinitatem negant: alii sunt, qui falsa numina colunt: alii, qui verum Deum adorent, sed superstitioso ritu, ut Hebræi, & Mahumetani: alii denique fideliter credunt, factis au-

autem negant, ut sunt improbi christiani.

E græco.

AUTHENTICUM, idest authoratum, quod certam, & indubitatam habet fidem.

A græco.

Axiomaticus, idest dignitate clarus. A græco.

AZYMUS, idest sine fermento, ut panis azymus. Per translationem accipitur pro sincero & non elato; nam infermentata conspersio non attollitur, contra fermentati, sive in fermento dicuntur esse iracundia turgentes; uti Plautus in Mercatore: Mea uxor propter illum tota in fermento jacet, id est inflata & irata est: idem in Casina: Nunc in fermento tota est, ita turget mihi: ædepol ego illam mediam disruptam velim.

B

Baburrus, stultus, ineptus.

Bacca, Laterna, fax, sive pharus.

Baculo, as, baculo cedere.

Baduinus, idest rusticus. Ex arabigo.

Baguada, facinerosus, rebellis.

BALDACHINUM, umbraculum, conopeum, seu umbela ad thronum episcopi, & Principis absoluti dominii, ac in aulis magnatum, & in eorum pro audientia camera ponitur. Ab Italico.

BALLATIONES, tripudia, choreæ, saltationes. Zosimus Papa inter alia suppressit Ballationes ante Basilicas in festis Sanc-

torum exerceri solitas ; quod initio simplex, & pius populus Christianus ante templâ tripudiâret ; exemplo Davidis ante Arcam, uti adhuc faciunt Hispani ante Venerabile Sacramentum : sed abusus postea venerunt.

BAPTISMUS, & Baptisma, lavacrum, immersio, aquis tingo, lavo, immergo. **Baptisterium** locus, vel vas ad lavandum. Secundum antiquas Ecclesiæ constitutiones ponuntur Baptisteria ad latus dexterum in ingressu, prope navem Ecclesiæ. S. Gregorius ait : Baptisma græco esôquio dicitur, latine tinctio, quod ibi homo spiritu grætiæ in melius immutatur, & longe alius quam fuit efficitur : primum enim fordi eramus deformitate peccatorum ; in ipsa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum.

Barbacanum, antemurale : etiâ nunc sic antemuralia aggere refecta *Barbacanui* nomen servant. Lepidè quidem Hispaniæ rex gubernatori suo, qui civitatem inimicis cesfarat, dixit : *Perdiste mi Villa, y guardaste la barba cana*, æquivocè ad canam gubernatoris barbam alludens. Si forte Sapiens **CAROLUS NOSTER** talia dicere posset anno 1762. tu videris ; interim *ego sum Velasco, ego sum Gonzalez* ; quia Pauli sum, non Sauli.

Barbanus, idest patruus, patruelis. E Longobardo.

BASILICA, latine Regia. Basilicæ prius vocabantur regum habitacula, unde & nomen habet *Basiliscus* rex serpentum, latine *Regulus* : nunc

hunc vero divina templa ideo Basilicæ nominantur; quia ibi Regi omnium Deo cultus & sacrificium offertur, ubi & ipse Deus habitare censetur: primaria nunc templa ita vocantur. Basilica antiquitus tribus constabat partibus: 1. atrio seu vestibulo, quod arcubus seu porticibus extructum erat. 2. aula, quæ navis templi, & gremium Basilicæ. 3. sacrario, seu secretario, sive adyto, & oraculo, & sanctuario, ubi Altare, Ciborium, & sancta Sanctorum, nunc Venerabile Sacramentum tabernaculo inclusum. Regum libro 3. cap. 7. inculerunt Sacerdotes Arcam foederis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum-sanctorum subter alas Cherubim, & cap. 8. cum exissent Sacerdotes de sanctuario. *Navis Templi* media pars vocatur ad ostendenda pericula, ventos, & tempestates, quæ Christianos circumstant; contra quæ, ut muniamur, tenenda est unio in nave Petri.

BENEDICTUS, Zachariæ Canticum, quare dicatur in Officio matutino ad Laudes; ideo est, quod loquatur ipse de filio suo Joanne, qui erat aurora Solem Christum præcedens; in eoque Cantico de illuminatione fit mentio, quod est matutini temporis proprium.

BENEDICTIO petitur & datur post Absolutionem, ante lectiones Nocturnorum; estque licentia quam petit Lector, ut possit benedicere, sive pronuntiare lectionem, hisce verbis *Fube Domne Benedicere*; id est iube, sive

sive velis, benedicere, quod est benedictionem impendete : vel potius divisim, jube me per tuam deprecationem bene dicere, sive proferre lectionem sequentem : quæ proprie legitur, non cantatur, ideoque lectio vocatur ; per quam anuntiatur verbum Dei ; quod quomodo prædicabunt, nisi mittantur ? ideoque benedictio petitur à Lectore, ut possit bene dicere, sive prædicare verbum Dei : in fine lectionis dicit Lector : *Tu autem Domine miserere nobis* : quasi confitens culpam suam in lectione commissam ; per distractionem, vanam gloriam, omissionem, malam recitationem. Chorus respondet *Deo Gratiàs* pro pabulo spirituali, quod per lectionem accepit : quia prædicationis verbum securius auditur, quam dicitur, uti ait Hieronymus : per *Jube Domine* intelliguntur ad prædicationem euntes, per *Tu autem Domine*, inde revertentes. Ad Passiones quæ cantantur in hebdomada sancta, non petitur Benedictio ; quia in illis narratur, quomodo fons & auctor omnis Benedictionis per ignominiosam mortem sit sublatus : & recitantur sine lumine ; quia Christus lux mundi in Passione sua quasi extinctus fuit : vide infra in Cereò Paschali. Benedictiones hæc ad Officium Nocturnum fiunt à Sacerdote manibus junctis per modum deprecatorium : aliæ autem ordinariæ manu dextera formando Signum Crucis ; idque eo, quod cum Jesus Christus mysterium nostræ Redemptionis & salutis per Crucem suam compleverit, omne

ne Benedictionis genus per eam nobis promeruerit. Vide Notitiam in Stephano 5.

BIRRUS, sive Birrum, sicut pileus, & pileum. In vita Sancti Augustini refertur, quod suos Clericos linea, & birro ornaverit: id est tunica linea, & birro lacerno: quod mozzeta sive manteletum Italice dicitur: estque palliolum Prælatorum, quod supra rochetum humeros tegit. Augustinus sermone 2. de vita Clericorum ait: Nemo det birrum vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in communi: & birrum pretiosum forte deceat Episcopum, quamvis non deceat Augustinum. In Passione S. Cypriani legitur, quod cum esset gladio feriendus, expoliavit se birro, & tradidit carnificibus; dalmaticam vero tradidit Diaconibus, & stetit in lineis, expectans spiculatorem. Ambrosius Coriolanus in Defensorio cap. 5. ait: Birrum est caputium illud foederatum, pendens à collo per humeros ad brachia, quo adhuc in Ecclesiis Cathedralibus utuntur hyeme Canonici seculares, pellibus fultum: Regulares autem utuntur caputio sive birro non foederato. Festum omnium Sanctorum vocatur Romæ *Festum Capparum*, quia Canonici à festo isto usque ab Pascha ferunt cappas: quæ antiquis birri, sive birra dicebantur. Lacernas autem sive lacernas describit Juvenalis *Satyra 9.*

Pingues aliquando lacernas

Munimenta togæ, duri crassique coloris,

Et male percussas textoris pessime Galli.

BIR-

BIRRETUM est diminutivum à birro, quasi parvum birrum: & hoc regumentum est capitis tantum, sicut birrum simul humerorum & brachiorum: quando Canonici portant birrum uti in hyeme, tunc omitunt birretum: in æstate autem propter calorem, non utentes birris, sive cappis, tunc portant birretum; quod & pileum birrum dicunt: Erasmi Pyrrum à græco quod est ignis, deducit, quasi coloris ignei, sive rubri; hinc forsan colore rubro adhuc intus contexta sunt Birreta. Notatur in imaginibus præcedentis sæculi, quod etiam Laici portabant birreta, sed rotunda; Clerici autem quadrata, superius in formam Crucis; quod autem aliqui ea ferant cum tribus tantum cornibus sive angulis est, quia sunt birreta portatilia, quæ complicantur, ita ut uno cornu intorqueantur, ut sic plicata commodius conferantur. Reddi posset etiam ratio mystica vel moralis, quare aliqui Prælati ea portant; ut nempe impleant, quæ desunt Passionibus Christi: nonnulli ad distinctionem trigona birreta gestant, ut internoscantur; uti Jesuitæ in Francia.

Mithalassus, dicitur, qui mente agitata hinc inde dubitat.

BLASPHEMIA, est verbis calumniantibus dignitati, honorique alicujus detraho.

BOCCALE Italicum est; Latine Gillor: in vitis & regulis Patrum legitur: Si quis Gillonem, quem Baucalem nuncupant, casu aliquo fregerit. *Barilia* sunt parva vascula.

BOJA est torques aut compes, quo vinciti tenentur, unde Teutonicum *Boeye*. Plautus *Afrania*: Carceres, numellas, pedicas, Bojas, tortoresque acerrimos. (Boja, inquit Isidorus, quasi bovm jugum dicitur.) idem *Aulularia*: Nervos, Catenas; Numellas, Pedicas, Bojas.

BRACCÆ, potius *Brachæ*, sunt brevium pudendorum subligacula, unde *tribrachys*, p̄s tribus brevibus costans. Braccæ dicuntur ab aliquibus quasi breves raccæ incongrue vocantur *Braccæ*, quas Magistri Academici in humeris portant, habent enim forma birrorum, quibus quondam caput & humeros tegebant; & birrati erant; uti apparet in antiquis Doctorum imaginibus; nunc autem birretati sunt: utque ostendant se birros quondam portasse, eos in humeris portant, uti à Canonicis gestantur alinutia, quondam in capite portata.

BRAVIUM secunda producta prope dipthongum, est victoriæ præmium, quod ab agonotheis sive munerariis confertur. *Brabeuthæ*, sunt Judices agonizantium sive certantium, & *brabium* non *bravium* dicendum.

BREVIARIUM, Græcè *Epitome*, latine *Compendium*, *Summarium*, seu *confisum* opus. *Breviarium Romanum* definit *Lefsius* admirabile mysteriorum sacræ Scripturæ compendium; continet enim *Psalms*, in quibus per modum laudis omnia mysteria clauduntur; tum *selectissimæ* antiqui & novi

novi Testamenti arcana, tum Patrum monumenta nobiliora, & præcipua sanctorum gesta, breves denique orationes seu collectas à summis Pontificibus ut plurimum compositas, atque indicat miro ordine & varietate, quæ preces quotidie dicendæ. Romanum dicitur, quia continet preces istas juxta ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Ita Lessius.

BREVICULUM est breve scriptum sive élogium, quocum defuncti solebant sepeliri, sive cui consepeliebantur; ut posteri scire possent, quinam ibi essent sepulti; ita legitur in novis lectionibus Breviarii de S. Joanne Gualberto 12. Junii: *In breviculo, cui consepeliri voluit, jussit hæc scribi: Ego Joannes credo, & confiteor fidem, quam sancti Apostoli predicaverunt, & sancti Patres in quatuor Conciliis confirmaverunt. Concilia autem ista quatuor sunt. Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonenſe; quibus velut quatuor Evangelii S. Gregorius Magnus honorem haberi voluit: nunc Brevicula vocantur elogia mortuorum, quæ hinc inde mittuntur pro suffragii & precibus ad solatium defunctorum.*

Bruchus, species vermis. A græco.

Brudatus Macu pictus. E gallico.

Bugia, instrumentum argenteum, in quo ponitur candela.

BULLÆ improprie litteræ Pontificiæ dicuntur, proprie *Formatæ* vocantur, quod certis quibusdam formis fiant: vide infra in voce

se Formate : sed Bullæ sunt ipsa Sigilla litteris Pontificiis affixa, in formam Bullarum, quæ hodie puerorum collo dependent, quas Agnos Dei vocant: dictæ sunt antiquitus puerorum bullæ à nomine græco, quod significat consilium, quod in tenera ætate pueri consilio seniorum indigeant; ab hac bullarum formæ similitudine, litteræ Pontificiæ bullatæ dicuntur, non ipsæ litteræ Bullæ, nisi Synecdochicè: quæ ab hæreticis per contemptum Bullæ vocantur, & æstimantur tanquam bullæ, quæ in aqua cito oriuntur & evanescunt. Tempore quo Papa tantum est electus, nondum coronatus, Bullæ plumbeæ litterarum Apostolicarum (quas prius cera sigillatas, Adrianus I. plumbo muniri iussit) ab una tantum parte imprimuntur Capitibus Apostolorum Petri & Pauli; ab alia parte, ubi nomen Pontificis imprimi solet, nihil est impressum. Vide Cæremoniale Roman.

BULLA CRUCIATÆ unde dicatur, vide supra in Urban. II.

BULLA AUREA quondam vocatum est diploma Caroli Quarti Imperatoris, eo quod sigillo ex auro, sive bulla aurea esset roboratum: hic probus Princeps ceteris superiores aliquot Imperatores propter infectionem Sedis Apostolicæ infelices fuisse, pacem cum Pontificibus Romanis perpetuam inivit, quæ Bulla aurea firmata fuit, in qua multa ad pacem publicam continentur: & nunc Imperium in ejus posteris adhuc feliciter perseverat, Deo ipsi.

sum in progenie felicitante : nam Wenceslaus , deinde Sigismundus ejus filii diu imperarunt , donec Sigismundus , cum virili sobole careret , Albertum Austriæ Ducem filiaæ maritum Imperii hæredem reliquit : à quo Imperium ad posteros derivatum per Fredericum III. Maximilianum I. Carolum Quintum , & cæteros , in Austriacis perseverat.

Burgemotus , villicorum coadunatio , & agregatio ad negotia peragenda.

Butto , scyphus , seu vas concavum.

Buxa , idem ac faccus.

C

CABALISTA. Theologia hebraicè *cabala* dicitur à verbo *chibel* , quod est auditu accipere , auscultare ; omnes enim scientiæ , auscultare ; omnes enim scientiæ , quæ voce traduntur , ab auscultando dictæ sunt. Physiologicas Aristoteles scientias libris de mirabili Auscultatione tradidit : Sanctus Benedictus ethicas traditurus scientias ita incipit suam Regulam : Asculta fili præcepta Magistri &c. hodie Cabalistsæ vocantur , qui abstrusum aliquid docent.

Caballico , as , equitare.

Cablistia , arborum rami vento scissi. E gallico.

Cabus , mensuræ pondus quatuor sextaria continens ; at sextarium sexdecim uocias. E græco.

Caccabatus , fuliginosus , vel fumo denigratus. E græco.

Caco-

Caecodoxias, opinio sinistra, qualis est heretica: sicut *orthodoxia*, quæ catholica est.

E græco.

Cadavereda, consuetudo, stylus. E Longob.

Cadivus, malus, seu cadens, quod ad animi, corporisque defectus transfertur.

Cæremonia, actio sacra cum exteriori religionis cultu.

Calibe, seu *calybe*, manicæ ex ferro astrictoriæ.

Calicndrum, velum, quo foeminae caput tegunt. E græco.

Callicula, atramentarium: etiam *Caliculum*, & fortasse optime à *Calice* parvo.

CALŪMŪNIA vide Kalumnia.

CALYBITA; sicut Simeon Stylita, à græco quod est columna, super quam stabat, ita Joannes Calybyta à græco nomine, quod est tugurium, quod inhabitabat, dicitur.

Cambuca, baculus pastoralis, quo Episcopus utitur.

CAMERA. In vitis Pontificum Rom. de Basilicarum variarum Cameris fit frequens mentio, & 11. April. Breviarium Rom. refert de S. Leone Magno, quod in tribus Basilicis Petri, Pauli, & Constantiniana Cameras extruxit, quæ sunt Sacraria, sive Sacella Basilicis adjuncta: Cameræ dicuntur, quia superius catierantur sive fornicantur: fornicis autem curvatura Græcè idem ac Latine Fornix dicitur, & Prudentius in hymno de SS. Petro & Paulo, camuros arcus templi vocat. Camurus, latine Curvus: sic Camera habet Camuros ar-

cus ; & Camerati ab Italis dicuntur qui eadem Camera utuntur, hincque conjuges se invicem Cameratos vocant. De eodem S. Leone ibidem narratur, quod Sepulchris Apostolorum custodes adhibuerit, (ad custodiendum locum, ubi corpora Apostolorum cubabant ; quia Sancti dormire in Domino dicuntur, unde Coemeteria, latine Dormitoria dicta sunt) quos *Cubicularios* appellavit ; qui modo sunt Capellani ; quia oratoria sive sacella antiqui cubacula sive Cameras appellabant : ita Salyator Matthæi 6. v. 6. *intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum.* & David Psalm. 4. *In cubilibus vestris compungimini,* id est Oratorii; vide notas Baronii ad martyrologium 11. Julii ; ad illa verba : Translatio S. Gregorii Nazianceni in Capella &c.

CAMERS, genit. Camertis, est aliquis ex civitate ; quæ Camerinum dicitur : sic Tudertis, ex Tuderto ; aliter Tudertinus, Camerinus.

CAMPANA idem ac, *Nola*, nisi forte Campana major, & Nola minor sit : cuius auctor S. Paulinus Nolæ in Campania Episcopus fuisse dicitur. Tintinnabulum ex tinnitu : dicitur Æs campanum, quia est optimum prope Nolam in Campania effoditur ; etiam *Nola* substantive, *Campana* adjectively sumitur. Campanæ benedicuntur, vide Notitiam in Joanne XIII. Papa 137.

Candeloptes, sacrista, & qui lampades & candelas Ecclesiæ accendit.

CANDIDATI apud antiquos erant tyrones

nes sive novi milites, qui cum albo sive candido scuto ad bellum procedebant. Juvenalis: *Scutoque ignobilis albo*: & hi generositate sua sperabant quod hoc scutum cum tempore *Melior fortuna notabit*: quum nempe aliquid heroicum & memoria dignum in bello patrasent, quod in scuto isto depingi mereretur; unde picturæ insignium sive armorum originem trahunt: & ita canitur in Hymno Te Deum laud. *Te Martyrum candidatus laudat Exercitus*: adeoque Martyres cœlestis gloriæ candidati heroicis suis actibus insignia, cum quibus pinguntur, promeriti sunt.

CANON (latine Regula) MISSÆ, quæ & ideo dicitur ACTIO, (*infra Actionem*) quia in ea parte Missæ, quæ eadem semper est, continetur legitimus ordo, fixa regulæ, & quotidiana actio ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum: dicitur autem submissa voce; quia iisdem quotidie verbis constat, quæ facile à circumstantibus memoriæ mandarentur ex frequenti auditiōne; ac sic sacris istis verbis ad res prophanas facile abuterentur. Canon quasi centrum totius Missæ in medio libri Missalis ponitur.

CANONIZO, vox barbara, latine dicitur, in ordinem sive canonem sanctorum redigo. Petrus à Beek in historia Aquilgranensi, cap. 5. agit de adjectu Caroli Magni in Canonem sanctorum (quod cum contigerit per Paschalem III. Papam schismaticum, de eo Martyrologium Romanum

non meminit.) Quando autem solemnitas Apotheosis sive Canonizatio in Ecclesia Romana primum coeperit, vide Notitiam supra in Leone III. & quomodo antiquitus fieret, Notas Baronii ad Martyrologium die 2. Aprilis.

CANONICUS, vox nota, latine regularis. Canonici Augustiniani sunt, qui addita latina interpretatione se Regulares vocant: uti ait Erasmus Roterodamus, ex quorum numero ipse aliquando fuit.

CANOR idem quod cantus, uti in Hymnis Breviarii habetur. *Canore júbilo, Nitore perpeti.* Ovid.

*Vox est blanda canor, discant cantare puellas;
Mullis pro forma vox sua lena fuit.*

CANTICUM. Distinctio inter Psalmum, Hymnum, & Canticum hæc est: Psalmus est cantus triumphalis operum Dei in generali; Canticum alicujus Divini operis extraordinarii epcōmium, sicut Canticum Moysis, Annæ, Ezechiz, 3. Puerorum, B. Mariæ, Simeonis &c. Hymnus est canticum laudis. Materia Hymni est laus Dei, vel Sancti alicujus; Cantici gratiarum actio, & gaudium spirituale: ideoque tractim, & solemniter Cantica decantantur.

CAPPA apud nos sumitur pro Pluviali, & vocatur *choor-hap*. Ordo Romanus dat cappas Presbyteris assistentibus in Missis solemnibus Sacrificanti. Capa (non Cappa, quod Italicum est) dici deberet: sicut Hispani *capa* à capiendo, quod totum hominem capiat: vide Aulam sacram Julii

Chif-

Chiffetii, ubi passim capa, non cappa scribitur. Capæ vocabantur antiquitus pallia; hispanice *Capas*.

CAPELLANI primitus apud Francos dicti sunt à Capa S. Martini, quam Reges Francorum ob adiutorium victoriæ in præliis solebant secum ferre, eamque ferentes & custodientes Capellani vocati. Capa autem hæc erat pallium illud, ejus dimidiam partem gladio divisam pauperi dederat.

CAPELLA apud Gavantum deducitur à Caprarum pellibus, hisce verbis: *Capella fuit apud antiquos pia domus itineraria ex Caprarum pellibus fabricata; & à pellibus his Capellas, earumque custodes Capellanos vocabant*: vide Joannem Jacobum Chiffetium in Lilio Francico capit. 13. & filium ejus Julium in Aula Sacra capite 1. Capella etiam ponitur pro ornamentis Missæ celebrandæ necessariis, uti habetur in vita S. Norberti cap. 13. quod in executione prædicandi neque peram, neque calceamenta, neque duas tunicas portaret, nisi virgam & Capellam ad Missam celebrandam: item cap. 20. sola duntaxat Capella retenta ad Missam celebrandam: ad quæ loca vide notas Chrysof. Vanden-Sterre editas Antv. an. 1656.

CAPITULUM est diminutivum à capite; ita Plautus: *meum capitulum, meus ocellus* & Terentius: *ô lepidum capitulum!* in significatione qua hodie ab Ecclesiasticis usurpatur, apud antiquos non reperitur; pro loco nempe

pe ubi Canonici congregantur, quorum Collegium Capitulum vocatur: potius vocari posset *capitolium*; qualis apud Romanos erat locus, sive Templum, quo Senatores solemniter conveniebant ad negotia Reipublicæ tractanda. Antiquitus autem apud Canonicos, & hodie adhuc apud Cenobitas tempus frequentandi Capitulum est sub finem Primæ, ad allam orationem: *Dirigere, sanctificare, regere &c.* qua petitur à Deo directio ad congregationem rite tenendam; quando sc. in loco capitulari conveniebant ad prædicationem sive lectionem convenientem officio festi quod celebrabatur, uti patet ex sermonibus Sancti Bernardi: & aliorum Patrum illo tempore habitis; vice cujus hodie adhuc legitur *LECTIO Brevis*, sicut fit ante Completorium, quando etiam ad homiliam sive conferentiam solebant convenire: unde intelligi potest quid sibi velit Rubrica, *Ad absolutionem Capituli*. De Capitulis autem, quæ ad singulas Horas canonicas in Officio Ecclesiastico dicuntur, ita scripsit Papa Vigilius ad Eucherium: *Quoties Paschatis, aut Ascensionis Domini, vel Pentecostes, vel Epiphaniæ, Sanctorumque fuerit agenda festivitas singularis, Capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solemnitatis, aut eorum facimus, quorum natalitia celebramus: cætera vero ordine consueto prosequimur.*

Carabus, navicula, sive parva scapha.

Caracalla, vestis talaris, Romæ ab Antonino Imperatore introducta, qui ideo

Cardella fuit nominatus. E graeco.

Caraxo, as, scribere; hinc *caraxatura* ipsam scripturam significat.

CARDINALIS sive *Cardinarius* à S. Gregorio in Registro definitur: Presbyter, vel Diaconus, qui certæ alicui Ecclesiæ, vel Diaconiz proprius, & ad certi alicujus Tituli sive Ecclesiæ ministerium ordinatus, insertus, annexus, & incardinatus est: & Cardinalem constituere; dicit idem Gregorius aliquem alicui Ecclesiæ incardinare. Cardio autem est proprie ferrum illud, circa quod fores vertuntur; sic vocantur quatuor virtutes, & venti cardinales, id est principales. S. Cyprianus libellum de cardinalibus, id est principalibus Christi operibus conscripsit. Sic Cardinales sunt viri in Ecclesia principales, circa quos totius rei christianæ cardio vertitur. Pius Secundus ad novos, quos creaverat Cardinales, ita loquitur: Maxima inquit, Filii, & excellentissima dignitate donati estis; ad collegium Apostolicum vocati, consilarii nostri & conjudices orbis terrarum eritis; inter causam & causam, inter sanguinem & sanguinem; inter lepram & lepram discernere vos oportet; successores Apostolorum circa thronum nostrum sedebitis, vos senatores urbis & orbis eritis, verique mundi cardines; super quibus militantis Ecclesiæ volvendum ac regendum est; cogitate animo, quas vires, quæ ingenia, quam integritatem hæc dignitas requirat; humilitatem non superbiam, libera-

beralitatem non avaritiam ; abstinentiam non ebrietatem , continentiam non libidinem , scientiam non ignorantiam , virtutes omnes , nullum vitium hic honos expōcit. Plura qui requirit , legat Ciaconium inter Hygīum , & Pium Pontifices. Nōta quod Cardinalibus dederint Rubrum Galeum Innocentius IV. Rubram vēstem Paulus II. eamquē sēcularibus , nōn regularibus : tandem Gregorius XIV. omnes sine discrimine Purpureos fecit.

Carnisprivium , i. cessatio à carnibus , hispanice *Carnef-tolendas*.

Castrimaregia , ventris intemperantia , gula , guloficās. E græco.

CASULA diminutivum à Casa , quasi parva casa , Græce cur *Planeta* dicatur , vide infra ; initio Ecclesie etiam Diaconi cum Casulis ministrabant ; (sed S. Silvester illis attribuit Dalmaticam) in cujus memoriam Ecclesiarum principalium Diaconi in Adventu & Quadragesima adhuc utuntur Casulis , sed ad distinctionem Presbyterorum , à parte anteriore complicatis.

CATABULUM , locus erat subterraneus , in quem alimenta pro bestiis conjiciebantur. 16. Januarii in lectionibus Breviarii narratur , quod Maxentius Tyrannus Marcellum Papam in catabulum miserit , ut bestiarum , quæ publice alebantur , curam sustineret : ubi loci foeditate , multisque ærumnis afflictus , obdormivit in Domino.

CATACUMBÆ : loquendi usus obtinuit ,
(uti

(uti notat Baronius ad Martyrologium vigesima Januarii) ut *catacumbæ* pro *catatumbis* dicerentur: ex græca enim dictione quæ significat *juxta*, & latina *tumbas*, composita vox est; in lectionibus Breviarii S. Damasi 11. Decembris, & S. Sebastiani 20. Januarii, ac S. Cornelii 16. Septembris *catatumbæ* scribitur: apud Gregorium vero in Registro lib. 3. cap. 20. ad *catatumbas* scriptum reperitur: non tamen errasse dixerim qui *catacumbas* legunt, nam *catatumba* locus est *cavus* atque *profundus*, qualia Romæ cœmeteria esse solent in arenariis, profundis cryptis exarata.

CATALOGUS sine aspiratione scribendum est, à græco, quod est *censo*, enumeratio.

CATHARINA vox, uti ipsa erat, Græca, dicitur vel à græco quod est *purus*, vel ab illo, quod est *defluo*; (unde *catarrhus*, defluxio) nam ab ore Catharinæ suavis simul & fortis defluebat oratio, qua tot Philosophos & Nobiles ad Christi Fidem perduxit: hinc Catharina non immerito Rhetorum præfes habetur, & Rhetorica à græco, quod est *fluo*, dicitur.

CATASTA dicitur à græco, quod est *expono*: lignea erat machina, qua servi vinciti tenebantur, & venum exponebantur.

CATECHESIS, in primitiva Ecclesia, qui ad Baptismum admittendi erant; prius fidei Christianæ mysteriis ab Apostolis vi-

va voce imbuebantur, quod institutionis genus à græco, quod est viva voce instruere; quod derivatur à voce græca quæ est vel resonare. Pueri in catechismis, quod ab instructoribus audiunt, quasi Echoes resonant: qui ad hunc modum sacris mysteriis imbuebantur, *Catechumeni* dicti sunt, *Cathemerion*, exercitium quotidianum significat. E græco.

CATHOLICUS cum aspiratione, debet scribi per h; uti holocaustum, id est totum combustum, & holericum, totum Iericum.

Catigera, doctor, seu Magister.

CENODOXIA, inanis sive vana gloria.

A græco.

CENOTAPHIUM inane sepulchrum. Epitaphium est quod inscribitur sepulchro.

CÆRĒMONIÆ, vox antiqua, Romanis usitata, cum Urbe à Gallis capta, Vestales Virgines simulacra Deorum hostibus erepta transfulissent in oppidum Cære; ubi benigno hospitio, & multo honore ac reverentia à Cæritibus susceptæ fuerunt, donec à Gallis Urbs per Camillum liberata fuit; in cuius beneficii memoriam Romani omnem Divinum cultum, & quem potissimum à Cæritibus acceperant, Cæremonias vocarunt. Dicuntur cæremoniæ sive cærenomæ quasi leges urbis Cæræ; unde Cærites cives hujus urbis, & proverbium: *Cærite cæra dignus*.

CÆREUS, subintelligitur funis; quia candelæ sunt cerati funes; hinc *cerosferarii* qui cereos.

cereos, sive candelas ferunt; *ceroferaria* sunt ipsa candelabra. *Candela* dicitur à candore luminis, sive cereæ albedine. Sanctus Hieronymus ad Marcellam ait: Qui *cereos* accendunt, secundum fidem suam habent mercedem.

CEREUS PASCHALIS: quis auctor ejus sit, vide in Zosimo Papa 45. & adde quod *Cereus* iste referat Christum; in Passione à Judæis quodammodo extinctum, & in Resurrectione refulgentem: cujus corpus per ceram; anima per eslychnium, divinitas per flammam refertur; quinque grana incensi cereo infixæ referunt quinque Christi vulnera in corpore glorioso reservata. Accenditur *cereus paschalis* cum una ex tribus candelis in summitate arundinis distinctis: eo quod, quàmvis tota Trinitas Resurrectioni Christi collaboraverit, ea tamen uni personæ Christi proprie ascribatur.

Cerosata, candelabrum. E græco.

Chelandium, *Chelandria*, navis genus.

Choma, *is*, grunum denotat. E græco.

CHORUS deducitur à chorea vel chorea à choro; à græco quod est lætitia. S. Dionysius vocat cantum alternum, qui observatur in Ecclesia, quasi concordem & consonam sacrarum rerum choream. Ita ut chorea sit actus, & chorus sit locus, ubi quasi choræ vocibus exercentur. Antiquitus orabat & cantabat clerus circumstantes altare in modum choræ: & antiquum est dic-

dictum : *In choro clericus , extra eborum populus.*

CHRISTUS , latine unctus , à græco, quod est ungo ; chrisis unctio ; chrisma unguem sive unguentum. Sanctum Chrisma ex balsamo & oleo ab Episcopo consecratum adhibetur ad sacramenta Baptismi, & Confirmationis ; sanctum Oleum consecratum sine balsamo ad extremam Unctionem.

CIBORIUM , capsula , arca , capsula , vel arcula : in quibus servantur parvæ hostiæ consecratæ , passim *ciboria.*

CLEPSYDRA , vas è quo aqua paulatim effluens signabat horas ; quod horologium.

CLERICUS , fors sive hereditas , quia clericus in sortem Domini vocatur , & dum ab Episcopo tonsuram accipit , illud ex Psalmo pronuntiat : *Dominus pars hereditatis meæ , & calicis mei ; tu es qui vestis hereditatem meam mihi.*

COEMETERIUM latine dormitorium , à græco , quod est *dormio* : cœmeteria sunt dormitoria mortuorum ; qui ab Ecclesia ideo dormientes vocantur , quia excitandi , & resurrecturi non dubitantur. Cretenses olim in publicis civitatibus habebant ædes publicas ad excipiendos peregrinos , quæ appellabantur cœmeteria , sicut Bruxellæ sunt Hospitalia SS. Juliani , Jacobi , Laurentii , Cornelii , quæ sunt dormitoria.

COENOBIMUM , communis locus , ubi in communi vivitur : hinc *canobiarcha* qui

qui præest sic viventibus, & *Cena* ubi communitas comedit.

COENOMYA, musca, quasi communitas muscarum, latine *coamen*.

COLOBIUM est tunica sine manicis, si-
ve mutilata: legitur de Eutychiano Papa,
quod vetuerit, ne Martyres sine Dalmati-
ca, aut colobio purpurato sepelirentur.
Dalmatica est vestis Diaconalis apertis ma-
nicis, colobium est vestis similis, sed an-
gustior, sine manicis: colobium lineum,
vestis linea sine manicis, que *subtilis* dici-
tur, in liturgia S. Jacobi ponitur colobium
pro casula, quia est vestis sine manicis,
quasi mutila, à græco, quod est latinè *mutilo*.

COLLECTA adjectivum substantivatum,
est oratio communitatis in unum collecta,
que à Græcis *synaxis* dicitur. Oratio Sa-
cerdotis in Missa ideo collecta vocatur,
quod ipse qui legatione fungitur pro po-
pulo ad Deum tanquam syndicus, om-
nium petitiones ea oratione colligat, at-
que in unum concludat. Surius in vita S.
Paulini 22. Junii narrat: *Quo sabbato la-
tus ad Ecclesiam processit, & ascenso tribuna-
li, ex mare populum salutarvit, resalutatusque
à populo orationem dedit, & collecta oratione,
spiritum exhalavit, quorum verborum hic
notatur à Baronio sensus: ex mare populum
salutarvit, indicat illud, cum Episcopus an-
te orationem dicere consuevit, Pax vobis,
sum subdit resalutatus à populo, significat
quod populus respondere solet & cum spi-
ritu suo: cum addit orationem dedit, est il-
lud.*

Iud quod ante orationem præmittitur *ore-
mus*: & quod sequitur *collecta oratione*, id
est *recitata*, spiritum exhalavit: collectam
hanc Græci *Synaxim* vocant, quasi simul
conactam, à græco, quod est cogere, con-
gregare. Aliqui orationes & collectas ita
distinguunt, ubi plures in Missa orationes
dicuntur; quod primam vocent Orationem,
reliquas, quæ sub uno *Oremus*, & unico
Amen includuntur, collectas appellant. Col-
lectas etiam ipsa congregatio populi, Græ-
cis *Synaxis* dicitur. Alcuinus ait: illæ ora-
tiones, speciatim collectæ, vocantur, quæ su-
per collectam populi fiunt; & sanctus Hi-
larius: Dicto *Alleluja*, eo signo vocabun-
tur ad collectam id est ad concionem; uti
legitur de S. Joanne Evangelista, quod
per singulas collectas nihil aliud profetre
solebat, nisi, *Filioli diligite alterutrum*.
Collecta etiam ponitur pro collectione elee-
mosynarum, uti ad Corinthios primæ cap.
17. hinc collectorii qui eas pro pauperibus
colligunt.

COMMENTARIENSIS est custos carceris,
sive carcerarius: qui captivos in cippis de-
tentos custodit, & eorum nomina in com-
mentarius descripta habet.

COMMEMORATIO S. PAULI APOS-
TOLI 30. Junii, licet pridie hujus diei
tam Petri, quam Pauli acta sit solemnis
celebritas, tamen hac potissimum die so-
lius Pauli commemorationem fieri debere
ex Sancti Gregorii institutione, docet Mi-
crologus, cap. 42. cujus rei gerendæ cau-
sa

sa probatur ex hymno 12. Prudentii de S. Petro & Paulo Apostolis, sub finem; consuevisse nimirum Romanum Pontificem una eademque die Pontificias functiones in utraque Basilica exercere: cum autem hoc propter nimiam locorum inter se distantiam, non sine nimio ac intolerabili labore periculi posse videretur, consultius visum est, sequenti die in Basilica S. Pauli sacra peragere, uberiusque persolvere, quod prior die ea de causa ibidem loci fuisset omis- sum.

COMMUNIO ideo ab antiquis dicta fuit, quia initio Ecclesie omnes in Missa prae- sentes de corpore Christi participabant, quod communicare dicitur: nec proprie communio dici potest, nisi plures de eodem sacrificio communicent: vide infra: *Oratio super populum*: hæc communio Graecis Synaxis dicitur.

CONCILIA MARTYRUM, loca sunt ubi multa Sanctorum Martyrum corpora collecta continentur, qui Deum nobis suis me- ritis & precibus conciliant, & sicuti Epis- coporum concilia dicuntur, ubi multi con- gregati sunt Episcopi; ita locus, ubi plu- ra Martyrum corpora, concilium Martyrum dicitur.

CONFESSIO est locus ubi corpus S. Pe- tri, vel alterius Sancti conditum est. Bre- viarium Romanum 18. Novembris, in lec- tionibus secundi Nocturni vocat Confes- sionem sancti Petri, locum Principis Apo- stolorum sepulcro destinatum. Idem Marty- rium

rium græce, latine confessio dicitur. Legitur de Pelagio Secundo, quod corpus Sancti Petri (confessionem videlicet, ubi corpus ejus jacet) tabulis argenteis deauratis vestiverit. Vide infra in verbo *Memoria*. Aliud est confessio peccatorum, quæ Græcis *Exomologesis* dicitur, a græco quod est, *ingenue loqui*; quia qui confitetur, ingenue loquitur.

CONFESSOR latine, græce Martyr. Henricus Costerus in notis ad Vincentium Lirinensem ait; Confessoris nomen olim non nisi iis dabatur, qui ob Christi testimonium publicitus datum, publica aliqua pœna vel calamitate, non tamen morte, erant affecti: hinc apud Eusebium & alios legimus, nonnullos fuisse secundo, tertio, & quarto confessores, & in Martyrologio 13. Julii. *Qui tertio confessores effecti, gloriæ in Christo perseverantiæ virtute illustrati sunt: & aliqui vocantur Episcopi & Confessores, aliqui tantum Episcopi*; de quo vide notas Baronii die 2. Januarii ad illa verba: *B. Isidori Episcopi & Confessoris, & eodem die B. Isidori Episcopi. Item 17. Novembris Alexandria S. Dionisi Episcopi summæ eruditionis viri, qui multis confessionibus clarus, & pro passionum tormentorumque diversitate magnificus, plenus dierum confessor quieverit. Item 27. Decembris: Alexandria S. Maximi Episcopi, qui satis clarus & insignis titulo Confessoris effectus est. Invitatorium festi S. Martini 11. Novembris: Laudemus Deum nostrum in Confessione Beati Martini; & in secundis Vesperis, Antiphona ad Magnificat: O sanctissimi*
ma

sua anima, quam etsi gladius persecutionis non
 abiecit, palmam tamen Martyrii non amisit. Et
 sua Onuph. Panvinius sentit, Pontifices ali-
 quot Martyres dici, quod etsi violenta mor-
 te non decesserint, (uti Eleutherius, &
 Melchiades, & alii) multa tamen pro Chris-
 ti confessione passi sint; licet martyrium
 non consummarint: hos tamen confessores
 Cyprianus vocat, qui græce Martyres di-
 cuntur, uti etiam S. Felix Præbyter 14.
 Januarii pro Martyre colitur; qui, cum
 Ecclesia Dei requiescere cœpisset, obdormi-
 vit in Domino. Hodie (licet Martyr idem
 significet quod confessor) Martyres per an-
 tonomasiam soli dicuntur, qui pro confes-
 sione Christi animas suas tradiderunt.

Congereum, cœtus, & gentium coadu-
 natio.

Conscotinus, tenebrosus. E græco.

Contamen, contagium, macula.

COPRONYMUS. Leoni Isaurico Impera-
 tori anno 726. natus est filius Constanti-
 nus; is cum sacro lavacro ablueretur; aquam
 stercore forte infecit; qua re animadversa,
 Patriarcha Constantinopolitanus illum bap-
 tizans oraculum dedit; fore ut is aliquân-
 do sacra omnia pollueret; unde illi Copro-
 nyimi nomen est additum sterco, quod
 impietate sua deinde offendit. Filiam hic
 habuit piam & sanctam; Anthusam nomi-
 ne, ipse adulatorie vocabatur Flavius Con-
 stantinus Porphyrogenitus, id est purpura
 natus.

CORNICULARIUS : de Anastasio Cor-
 ni-

piculario Martyrologium 22. Augusti. Corniculum (diminutivum à cornu) erat ornamenti genus, quo donabantur milites ab Imperatoribus pro re in bello bene gesta. Livius lib. 19. scribit, Papyrium corniculum equites omnes ob insignem pluribus locis operam navatam donasse corniculis, armillisque argenteis. Apud Valerium Maximum cornicularius idem est quod cornicem inter hodiernos milites est idem quod Hispanice *Ayudante*.

Cornor, clango cornu.

Castuma, usus, mos.

CREDENCIA, vasarium, abacus. Credencia ad sacrificium posita dicitur ex eo quod vasa sacra Missæ in abaco isto collocata, ibi credantur, id est in tuto ponantur; hujus custos, cujus fidei concredita sunt, *Credenciaris* ponitur pro Magnatum cibi & potus prægustatore; & prægustatio *credencia* barbare dicitur.

Creventia, copulatio, associatio.

Crocea, cappa nigri coloris, qua Cardinales utuntur in conclavi.

CRYPTÆ sunt loca subterranea, in quibus absconsa jacebant Martyrum corpora, & ubi tempore persecutionis Pontifices Missas celebrabant. *Cryptoporticus* (vox hybrida græcolatina) absconsa sive subterranea porticus, qualis est PP. Oratorii in Monte Acuto.

CUPA, ponitur pro superiore parte calicis. Rub. dicit: *Sacerdos teneat nodum infra cuppam*. Dicitur cuppa loco cupæ, sicut cappa loco capæ.

CY-

407
CYCLUS, latine circus, ejus diminutivum circulus, sicut ab *annus* annulus.

CYRIACUS, idem quod latine Dominicus. Kyriacum Græci templum vocant, latini Dominicum; vide Martyrolog. 27. Decemb. *Dactylotheca*, capsula, qua digitorum annuli servantur: ex Plinio verò lib. 37. c. 1. muscæm gemmarum significare colligitur.

DÆMON, sapiens, astutus: antonomastice tamen ad spiritum infernalem refertur, sicut Psalm. 90. Dæmones dicuntur ob summam scientiam. Dæmon non semper in malam partem accipitur. Homo homini Deus; & *Dæmonium hominis*, cum alicujus ingenium laudamus.

Dagua, pugio, sica, parvus ensis. Hispani nostri eadem significatione retinent vocabulum *Daga*.

DALMATICA, vestis sacra Episcopi, & Diaconi, ita appellata ex Dalmatia, ubi primo inventa fuerat.

DAMASUS latine domans, vel domitus à græco, quod est *doma*; hinc *adamus* indomabilis; quia durissimus.

Dangerium, idest periculum. Ex gallico.

Dapsilia, sive *dapsilitas*, abundantia, & ciborum fertilitas. E græco.

Debrior. Ebrium fieri.

Decalogus, decem præcepta divinita, quæ duobus lapideis tabulis à Deo Moyse tradita.

DECANUS, græcè Decarchus, quasi primus inter decem: in capitulis sive collegiis, cum numerus capitum sit diversus; & à numero subditorum denominari debet.

beret qui præsidet; sumptum est certum nomen Decimi sive Decani, quamvis sint plures quam decem, tamquam primum: nam numerus decem omnes numeros comprehendit. *Decurio* inter milites dicitur, qui corpori decem militum præest, vulgò *Caporale*; sic *Centurio* qui centum, *Capitaneus* dictus quasi caput totius corporis, & *Dux*, qui omnes præcedens ducit.

DEOGRATIAS. Augustini sæculo solebant Monachi, cum hominibus occurrerent, eos ad gratias pro beneficiis à Deo acceptis agendas excitare, dicendo. *Deo gratias.*

DEVOTUS FOEMINEUS SEXUS. Ecclesia oratione hac, *Sancta Maria succurre miseris &c.* orat primum pro afflictis in populo, quo utrumque sexum contineri nullus dubitat: deinde pro Clero, quo viri in sortem Domini vocati: postremum pro devoto foemineo sexu, quo foeminae per vota Deo devotæ continentur: extat hoc sensu Ambrosii libellus *Ad Virginem Devotam*, & Ausonius Poeta Christianus de Amata sua virgine Devota sic canit Parentali sept.

*Fœminei sexus odium tibi semper; & inde
Crevit devota virginitatis amor.*

Idem Parentali 27. de Matertera:

*Innuba devota quæ virginitatis amorem
Parcaque anus coluit.*

Et in Offic. de Sancta Lucia habet Breviarium:
Soror mea Lucia Virgo Deo devota.

DEUS dicitur græce, latine timor: nam *Primus in orbe Deos fecit timor*, ait Papinius Staius.

DIABOLUS, latine calumniator.

DIA-

DIACON, ita græce, latine Diaconus quod est Minister: hac voce græca utimur die Parasceves: Oremus, pro Diaconibus &c. à græco, quod est ministro.

DIACONIUM idem est quod sacrarium, sive secretarium, distinct. 23. cap. non oportet: *Non oportet subdiaconus licentiam habere in sacrarium, quod Græci Diaconium appellant, ingredi, & contingere vasa dominica.* Secretarium, inquit Glossa, est locus, ubi vasa sacra ponuntur: ubi eadem Glossa nomine secretarii etiam voluit significari altare.

DIACONISSA. S. Ignatius Martyr facit mentionem Diaconissarum in epistolis scribens: *Saluta custodes sacrorum vestibulorum Diaconissas*: hæ custodiebant locum, ubi foeminae separatim à viris orabant: item quando illæ baptizabantur, Diaconissæ adhibebantur; ne viri foeminarum nuditate offenderentur, quia antiqui depositis vestibus baptismum accipiebant.

DIACONIA est locus ubi diaconi pauperum curam habentes habitabant; uti legimus in Fabiano Papa. Baronius ait, quod Diaconia erant loca sacra, ubi diaconi regionarii per singulas urbis regiones residentes stipem erogabant egentibus, & viduarum, ac pupillorum, aliarumque miserabilium personarum necessitatibus consulebant: erantque velut quædam eleemosynarum promptuaria; sicut hodie mensæ S. Spiritus in Parochiis.

DIA-

DIETA venit à Græco, quod est victus ratione utor; hinc tenere bonam dietam, idest victus rationem. Barbare ponitur pro itinere unius diei; nisi forte sine diphthongo scribatur, ut à die dicatur: sed apud bonos auctores non reperitur.

DIŒCESIS græce, latine gubernatio, administratio, jurisdicção: quemadmodum territorium est Præsidis, ita diœcesis est Episcopi quatenus administrandi sacra jus habet.

DIONYSIUS, latine Bacchicus, Dionysia sacra Bacchi, sive Bacchanalia, quæ celebrabantur apud antiquos, uti, apud nos Antecineralia, desinente hyeme.

DIPLOMA græce latini duplum. Diplomata dicuntur literæ Principum sigillis obsignatæ, quas literas Patentes aut Bullas Pontificias vulgus vocat: ita dictæ, quia erant literæ complicatæ & lino trajecto obsignatæ: diplomata etiam vocari possent, quæ Notariis sive tabellionibus vocantur duplæ: quarum literarum ipsi tenentes minutam, ut vocant, contracte scriptam, tradunt duplâ largius descriptam illis qui petunt & indigent. Diplomata etiam dicuntur duplicia opera vel itinera, quando quis uno die tantum operis vel itineris facit, quantum alius duobus diebus.

DIPLOIS: induantur *Diploide*, id est veste duplici, sive suffulta; quod latini duplum.

DIPTYCHA sunt duplicis plicæ foliis ita triptycha, pentaptycha trium vel quinque

que plicarum. Diptycha erant complicati pugillares, sive tabulae duplicatae: una continebat vivorum, altera mortuorum nomina, translatione sumpta ab ostreorum diptychis sive duplicatis testulis. Erant sacra diptycha duplices tabulae, quarum uni inscribebantur nomina Episcoporum pie defunctorum, alteri vivorum; vide Notitiam in Joanne 19. in Sacramentali Gregoriano habetur haec oratio super diptycha: Memento etiam Domine famulorum tuorum, qui nos praecesserunt, & dormiunt in somno pacis. Et in Liturgia S. Marci Diaconus legit Diptycha defunctorum. Permansit hujus rei tam pro vivis, quam pro mortuis orandi consuetudo in Canone Missae per duplex *Memento*.

DOMA, domatis, superior pars domus, sive tectum: domata Graeci tecta dicunt a graeco, quod est extruo, aedifico: est autem Domus unius Familiae habitatio, sicut Urbs unius populi, & Orbis totius generis humani.

DOMINUS VOBISCUM, salutationis hujus divinisimae efficacia est ab ipso Christo Domino, qui dixit Matthaei ultimo; *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*: cui subditur statim a circumstantibus: *Et cum spiritu tuo*: quasi hi optent Sacerdoti quod ipse illis optavit: neque dicitur tecum, sed *cum spiritu tuo*, quam spiritualiter Officia Ecclesiastica fieri debent, nam Deus in spiritu & veritate adoratur. Petrus Damiani opusculum scripsit de *Domino*

minus vobiscum. Prohibetur à foeminis dici, quia vox Christi est, qui erat vir, & Sacerdos Sacerdotum : hinc tantum Sacerdotibus, & ad summum Diaconis ad Christi Evangelium enuntiandum permittitur.

DOMINICA, subintelligitur dies : sicut in mundi creatione sexto die, homine jam plasmato, die 7. Sabbato dicto ab omni opere, quod patrarat, Deus requievit; ita in hominis refectione, Dominus noster Dei filius a passione sua quiescens, die propter hoc Dominica vocata, victor triumphans surrexit à mortuis; de qua prophetaverat David, & canit Ecclesia : *Hec dies quam fecit Dominus, exultemus, & letemur in ea* : ideoque omnes Dominicae sunt quasi commemoraciones Resurrectionis Domini, in quarum Officio, uti fit toto tempore Paschali, à primis Vesperis non flectuntur genua : quomodo autem dies Jovis, sive feria quinta sit cognomenta Dominicae, vide Notitiam in Melchiade, & Agapeto.

DOMINICA IN ALBIS. Bellarminus de Baptismo, lib. 1. cap. 27. ait : Solebant Neophyti à die Sabbati sancti, quo erant baptizati, usque ad Dominicam in albis, manere in albis suis vestibus, & post dominicam in albis ordinarias vestes resumebant; tamen ex lectione Augustini, quae Dominica ipsa in albis legitur in Breviario, vocanda potius esset Dominica sine albis, quia constat quod Neophyti per octo tantum dies in albis vestibus manebant; nam baptizabantur Sabbato sancto (quod ideo

ideo sanctum diebatur, quod tunc per baptismum sanctificarentur) & per octidies albas vestes portabant, quas deponerant Sabbato in albis vespere, & sequenti Dominica Neophytorum habitus commutabantur, ut ait Augustinus; itaque Sabbatum in albis dicitur, quia erat ultima dies albarum vestium: Dominica in albis subintelligi debet quasi diceretur *Dominica post Sabbatum in albis*. Quare Sabbatum post Pentecosten non vocatur in albis: ideo est, quod primitus tantum in Paschate baptizarentur, & nomen *in albis* tunc ortum est: cum autem etiam in Pentecoste id fieret, nomen in albis translatum non fuit, quia in Pentecoste propter ignem Spiritus Sancti, omnia in rubris sunt.

DOMINICUM, græce, latinè Dominus: Ad Dominicum convenire, subiatellige Templum: vide notas Baronii ad Martyrologium 25. Decembris: intelligunt etiam aliqui, ad diem Dominicum celebrandum, uti 11. Februarii Martyrol. cum ad Dominicum celebrandum ex more convenissent.

DOMNUS. Lector in Choro dicit *Subo Domne* (non *Domine*) *benedicere*, alloquens officium facientem, quia Dominus per antonomasiam solius Dei est titulus, præsertim in templo sive Dominico; uti in Scripturis: *Hæc dicit Dominus. Tu solus Dominus.* Domnus est titulus viri præclari, sicut hodie vocantur cives, qui sunt de Magistratu, *Her Ian, Her Peeter*, una littera detracta, non

non *Heer Pēter*, *Heer Ian*, quemadmodum in voce Dominus littera una demitur, Dominus, non Dominus. Papa ipse respectu Dei vocatur *Dominus Apostolicus*, solus autem Deus verus est Dominus: hinc Episcopus diebus solemnibus ultimam innotuiti Lectionem in Choro incipiens ait: *Jube Domine benedicere*, nullusque ei de Choro respondet; à Deo ipso non ab homine benedictionem petens, quam inclinato capite aliquandiu tacitus expectat: antiquus est versus:

Caelestem Dominum, terrestrem dicito Domnum.
Tempore Sancti Hieronymi excellentiores vocabantur Domini, solus autem Deus Dominus.

DRAMA, latine actio, rei alicujus representatio: à græco, quod est ago, represento. Cantica dramatis sunt interludia comædiarum sive actionum, stylus Poetarum (qui à græco, quod est facio nomen habent) dicitur dramaticus; quia verus poeta non de se, nec pro se loquitur, sed representat graphice quod ab aliis dictum & factum est.

Drudus, idest fidelis.

Drungarius, Dux exercitus tam maris, quam terræ.

Dufius, dæmon incubus.

Dyticus, idem ac occidentalis.

E

Earinus, idest, virens seu vernus, è græco.

Ec-

Ebola, res minima, & parvæ æstimationis. A græco.

• **ECCLESIA** latine convocatio, concio, cœtus, *Ecclesiastes*, est Concionator, qui ad cœtum, sive concionem (à concio) sermonem habet: etiam ponitur pro eo qui sermonem audit. Ecclesiæ nomen, quod sui natura importat conventum fidelium, pro loco ipso, quo iidem conveniunt, accipi consuevit: quid distet inter Ecclesiam & Synagogam, vide in voce Synagoga.

Echidna: idest vipera, à græco.

Echeneis, & non *Echima*, pisciculum remoram significat. A græco.

Ecbasis, idest stupor, sive alienatio mentis. Minimè ab hebræo, ut vocabul. Eccles. censet, sed à græco.

Egrigorus, idest vigilans. A græco.

ELEEMOSYNA est quod alicui ex commiseratione datur: hinc *Elegia*, miserabilis cantus. Ex dictionibus hebraicis *Eli*, idest Deus, & *Moys*, idest aqua; nam ut sapiens dixit: *sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum.*

ELENCHUS à græco; quod est investigo; quia indicis adminiculo investigatur quidquid toto opere continetur.

EMBOLIS sive **EMBOLISMUS**, latine intercalatio sive insertio. Februarius mensis Embolismalis dicitur; quod huic mensi singulis quadrienniis dies inseratur: sic annus embolismalis dicitur, quando completis 30. Epactarum diebus mensis unus post tres annos subtrahitur; & ut Joannes à Sacrobolo

ICO ait : est spatium decimum tertium su-
nationum constans ex 384. diebus, exce-
dens annum lunarem commun. 30. diebus:
Embolimata sunt diversi panni hinc inde
constuti; huic fere simile est quod se-
quitur.

ENCENIA Festivitas est dedicationis no-
vi Templi, à græco, quod est renovo;
quia hæc Festivitas singulis annis renova-
tur; vide hoc latius explicatum supra in
voce KAINO.

EPACTA, lubauditur dies aliunde ad-
citus, adventitius, intercalati dies.

EPACTÆ vocantur undecim illi dies,
qui singulis annis adjiciuntur anno lunari,
ut cum solari conveniat; vide præludia Bre-
viarii de Epactis & Noviluniis.

Epagnosicon, scriptura publica cunctis
exposita, & patens, quæ hispanicè *Manifiesto*
dicitur.

EPICEDIUM cantus lugubris, quod ad fu-
nus, cadavere nondum humato, à præfi-
cis lugubri voce canebatur.

EPINICIUM latine victoria cantus sive
carmen pro victoria obtenta; de utroque
hoc cantu P. Guil. Stanihurstus in Telle-
ra quotidiana Militis Christiani 10. Majj
sic ait: Si tanta tibi est libido canendi,
hic potius Præficarum instar flebili lessu in
valle lacrymarum, velut exul funebria ca-
ne *Epicedia*, ut postea in coelis velut vic-
tor jucunda canas *Epinicia*.

EPIPHANIA, dies Apparitionis Christi;
antiquitus dies Epiphaniarum appellabatur,
prop-

propter triplicem Christi apparitionem, de qua hoc die fit mentio : *Epiphania* dicitur latine supra, & apparitio : quia scriptum est de stella, quæ Magis apparuit, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. *Theophania*, id est Dei apparitio, quia in Baptismo Christi Deus tuus apparuit, Pater in voce, Filius in amne, Spiritus S. in columba. *Bethphania*, Bet, hebraice dicitur domus : quia primum Christi miraculum apparuit in domo nuptiarum in Cana Galilee ; de quibus tribus apparitionibus in hac Festivitate canit Ecclesia, in 2. Vesperis ad Magnificat. *Tribus miraculis ornatum diem colimus : hodie stella Magos duxit ad præsepium : hodie vinum factum est ad nuptias : hodie in Jordane à Joanne Christus baptizari voluit, ut salvaret nos : quas apparitiones tribus versibus leoninis expressas habe :*

Stella Magis luxit, quos ad Cunabula duxit :

Mundus pro immundis modo Baptizatur in undis.

Nunc aqua divinum dedit ad Connubia vinum.

Et quia uno die tot grandia mysteria pro dignitate recoli non possunt, Ecclesia ea celebrat quam primum potest, in Octava Epiphaniæ Christi Baptisma, & Dominica sequenti primum Christi aquam in vinum convertentis miraculum.

EPISCOPUS, latine inspector, à græco, quo est inspicerè. I. de Glen, in histore Pontificale in Papa Dionisio ait : *Epis-*

copus idem est ac inspector, custos, presul: & Arcadius Jurisconsultus: quibus inspectio panis, & cuiuslibet rei, que ad allendum hominem in foro civitatis venditur & populi, committitur, Episcopi vocabantur, (hodie Hispania nostra Regidores) ut significaretur, alimoniam animarum ita Episcopos curare debere, ut illi corporum victum: & Sanctus Petrus vocat Christum Episcopum animarum nostrarum, uti Hispani dicunt *Veedor*: hinc Episcoporum cathedræ sunt altiores cæteris, ut melius speculentur. Episcopi plus non habent sacerdotibus, quam potestatem Hierarchicam in Ecclesia necessariam: ne si eadem potestas passim penes omnes esset, obedientia solveretur; quod ostenditur quando Episcopus à se ordinatum Sacerdotem ad æqualitatem ordinis, non potestatis, recipit per Sacramentum amoris, oris ad os osculum; Diaconi tantum admittuntur ad osculum manus Episcopi, non faciei; quia non recipiuntur ad æqualitatem Ordinis, sed imitationem bonæ operationis, quæ per manus significatur. In Lectionibus Breviarii de Summis Pontificibus legitur plerumque, quod plures Episcopos, quam Presbyteros, & Diaconos consecrarint, quod idcirco est, quia Episcopos per diversa loca mittebant, qui illic poterant Presbyteros, & Diaconos ordinare; Episcopi autem à solo Summo Pontifice, uti hodie adhuc Sedis Apostolicæ gratiâ ordinantur.

CHOREPISCOPUS. Idem de Glen in Damaso ait: *Chorepiscopus idem ac alicuius parvæ regio-*

Episcopus; qui non propriam cassidit *Episcopiam*, ut sunt *Suffraganei*, unde *Chorographia*, i. Regionis alicujus descriptio. Inter *Chorepiscopos* erant etiam aliqui non habentes *Ordinem* sive *Gradum* *Episcopalem*, constituti in adiutorium *Episcoporum*, & omnia faciebant, præter ordinationem: erantque tantum *Presbyteri*, sicuti *Valerianus* *Episcopus* *Hipponensis* *S. Augustinum* adiutorem adhibuit *Episcopalis* officii; quales modo sunt *Episcoporum* *Vicarii*: qui *Chorepiscopi*, cum se *Episcopis* comparare vellent, ob infestationem depositi sunt à *S. Damaso*. *Chorepiscopi* vocantur & *Giacomio* *Litus* & *Cletus*, id est simul *Episcopi*: *Chorepiscopi* etiam aliqui scribunt sine aspiratione, Latine *novellus*; *Juvenis* *masculus*, quasi *Juvenes* sive *Novelli* *Episcopi*.

EPISCOPIUM est *Palatium* *Episcopale*, sicut *Patriarchium* *Palatium* *Summi* *Pontificis*; legitur in *Jamne* *Papa* *Nono*, quod profubuerit, ne decedente *Papa* (quæ mala consuetudo irrepserat) *Patriarchium*, quod est *Papæ* *Palatium*, expilaretur; etiam *Episcopium* *Lateranense* vocatur: *Presbyterium* (hodie pro choro ponitur) antiquitus erat locus, ubi *Sacerdotes* tenebant sua *comitia*: legitur apud *Cyprianum* de *Cornelio* *Papa*, quod coacto *Presbyterio* (hoc enim nomine sacra illa *comitia* dicebantur) *Electus* fuerit.

EPIGRAPHE; Latine *subscriptio*: *Epigraphia* *imaginum* *subscriptio*.

EPISTOLA, diminut. *Epistolium* à *græco*,

co, quod est mitto, latine *Missa*, subintelligitur *Charta*. Pontifex Romanus vocat suas epistolas *Breves*. *Breve Apostolicum*, subintelligitur scriptum: à Breve fit diminutivum *Breviculum*: etiam fem. gen. *Brevi* dicitur, subintelligitur scriptura.

EPHOCA est relatio annorum ad certum aliquem numerum, à quo anni numerari incipiunt, à græco, quod est *inire*, *coire*: quod principium latine *era* dicitur, de quo vide supra in voce *ERA*.

Epopsia, idest visio. E græco.

Epopsia, censor, inspector. A græco.

EQUULEUS diminutivum ab equo, cui milites discolori imponuntur; in Martyrologie ordinarie ponitur pro tortura; in qua corpora extenduntur. Ammianus Marcell. l. 7. *intendebantur equulei*; ancosque parabat Carnifex.

Eramissa, mendicator, pauper. A græco.

ERASMUS græce, latine amo, cupio.

ERGASTULUM, locus ubi à discolori coacte laboratur.

ETNICUS, id est gentilis, vide infra in voce *Paganus*.

EVANGELIUM, latine Bonum nuntium Evangelizo vobis gaudium magnum, id est annuncio: nota quod debeat scribi prima syllaba per u vocalem, & dici Evangelium, non Evangelium; uti per abusum male pronuntiatur, & passim bene scribitur; sicut Euaristus, non Evaristus. Evan Evoc per v consonantem sunt nomina profana Bacci, ut apud Ovid. *Metamorphos. 4. versu 15.*

*Nihil in quo, Helenusque parent, et Iacchus,
et Euan;*

Evae Bacchi sonant.

EUCCHARISTIA, latine bona gratiarum actio, ab Ecclesia sic vocatur. Venerabile Sacramentum, quod conficitur & offertur à Sacerdotibus in Sacrificio Missæ Patri æterno, in gratiarum actionem pro Filio suo ad nos misso; qui sacramentum istud Deo Patri suo gratias agens instituit.

EUSTACHIUS. S. Bonaventura, vocatus in Baptismo Joannes; postea in Concilio Lugdunensi, Græcis Eustachius, vocatus fuit eo quod in omni disputatione, quam ibidem cum illis habuit, doctrinæ veritatem ac disciplinæ gravitatem perpetua constantia ac felicitate conservaverat: à Latina vero Bonaventura dictus, ob eventus bonos. Vide caput primum vitæ ejusdem, in historia Seraphica Henn. Sedulii.

EULOGIA vocabantur olim cibaria benedicta: (vide supra in Melchiade) ea post Missæ sacrificium alicui dare vel transmittere, erat signum communionis & charitatis Christianæ. Vide Joannem Malonum de Agnis Dei cap. 2. Eulogius, latine Benedictus: hinc *elogia* clarorum Virorum, *potius eulogia* dicenda sunt.

EUPHEMIA, latine Bonæ Famæ, sicut *Polyphemus* multæ famæ, sive rumoris, famolus. *Eutimus* bene honorandus, honorabilis: *Eugenius* boni genii.

EUTICHES sive *Eutichius*, latine benedictus, bonis vallatus; ponitur pro sof-

cunato, qualis erat Job ante tentationem, uti Satan de ipso abiebat, Cap. 1. *Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum?*

Enochia, publicum convivium. E græco. **EXARCHUS**; tempore Joannis Tertii Papæ anno Christi 562. venit in Italiam Longinus cum titulo Exarchi, qui sustulit Consulēs Romanos: de quo narrat Onuph. Panvinius, quod mortuo Narsete Longinus Patricius reliquum Italiz, quod Longobardi non occupaverant, Imperatoris Constantinopolitani nomine, Exarchi titulo, Ravennæ Sede locata, annis 15. obtinuerit. Dictionarium Historicum ait: Longinus successit Narseti Italiz Principi; & novum Magistratum, Exarchatum in Italiam introduxit, & sic novo modo præesse cœpit, ac *utulum ex-re*, quam aggredebatur sumpsit; nam Exarchus latine, incipio præesse, sonat: etiam Exarcha scribitur, uti Tetrarcha, & Tetrarchus, qui quatuor Provinciis præest.

EXEQUIÆ ab exequendo dictæ sunt, quia executioni mandanda est defuncti voluntas: initio enim sui testamenti, ante alia ipse sibi prospiciens mandat, quomodo velit sepeliri; post alia narrat exequenda; sic exequit, quasi per antonomasiam dicuntur primarium Testatoris mandatum, quod ante omnia hæredes exequi debent.

Exoticus, peregrinus; extraneus.

EXORCIZO, latine adjuro, aliquem religione obstringo, sive alicujus animo religio-

gionem injicio; & metu religionis percello juramentum; hinc Orcus, per quem jurabant Dn antiqui, apud quos nullum juramentum firmiter tenebatur, quam quod juraverant per Stygiam Paludem, aut per Orcum fluvium e Styge profluentem.

EXTASIS scribendum non Extasis: quia litera X. una ex duplicibus pro duabus c. & s. servit; *Extasis* autem optime scribitur, quod qui hanc patitur, quasi extra se sit.

Fabana, faba fracta, seu fabatum polenta.

Fabula: per sepe sumitur pro historica narratione; sicut Hieronymus cap. 13. com. & in apologia ad Rufinum.

Faderium, idest hereditas paterna. & Longobar.

Faida, gravis, & manifesta inimititia: aliquando pro vindicta sumitur.

FAEDISTORIUM. Italicum *Falda*, idem est quod latine plica: *distornar* est explicare: sic Faldistorium ponitur pro sede portatili complicata, quæ disjungitur, sive explicatur, & distenditur, dum usui servit: etiam pro tapete suppedaneo sumitur: nam tapetes complicantur, & explicantur: Ita legitur apud Ciaconium in additionibus ad Paulum 3. de Imperatore Carolo 75. ab ipso Maximo vocato: *Pontifex missali cultu indutus Cesarem expectavit: qui cum venisset coram illo prope altare, detrahit Corona, re-*
ver-

verentiam flexo poplite exhibuit, tum in faldif-
torio ante Aram in genua procubuit; oravit-
que; & deinde post preces suas ad paratam
sedem accessit.

Famellaris, effceminatus, mulierosus.

Famen, nomen, fama, vulgatio, pro-
latio.

FANONES vocantur ab Italis vexilla,
quæ in supplicationibus præferuntur à Græ-
cò quòd latine fax, laternas unde Epiphania
apparitio; & à Græco, quòd latine appareo,
venit *fanum*, quia tanta sive templa supra
alias domos apparent: hinc *profanus*, qua-
si procul à fano: sunt qui more græco
prophanus, & phanum scribant.

FASTI, intelligitur Callendarium, in
quo totius anni tolemnitates notabantur.

FATUM, secundum Isidorum, dicitur
esse quidquid Dii fantar, quasi Deorum
essatum; quòd mutari non potest. Priscia-
nus fatum nihil aliud esse dicit, quam
dictum & iustum divinum: hinc fatum
pro morte ponitur; nam credebant vete-
res, quò tempore puncto quis nasceretur,
eo ipso fataliter, sive per affatum Divi-
num constitui de morte atque interitu ip-
sius; juxta illud Job. 15. *Breves dies ho-
minis sunt, numerus mensum ejus apud te est,
& posuisti terminos ejus, qui præteriri non po-
terunt;* ac juxta Manilii versiculum

*Nascentes morimur: finisque ab origine
pendet.*

Et illud Senecæ;

Primus dies datus novissimum.

FERIA. Feriari idem est quod ab opere vacare; in Officio Ecclesiastico dicitur sunt feriae, quod vacantibus diebus ab aliis sanctorum festis, officium fiat feriale, quod est de Deo: ut Clerici intelligant, se Deo deditos nulli rei, nisi Deo vacare debere; hinc feriz Quadragesimae, quando paucissima sunt Officia de Sanctis, & nulla Octavae; cum horrent fideles Christiani nominare dies à Diis gentium, uti Solis, Lunae, Martis &c. vel à Sabbato, more Judaico, dicendo primam, secundam, tertiam Sabbati; diem Dominicam quasi feriam primam supponendo, appellarunt sequentes dies feriam secundam, tertiam &c. retento tantum sabbato, ob reverentiam ejus diei, quam Deus ipse sub initium Mundi conditi instituit. In Lectionibus Breviarii de Sancto Silvestro habemus quod Sabbati & Dominici diei nomine retento, reliquos hebdomadae dies feriarum nomine distinctos appellari voluit, quo significaretur quotidie Clericos, abjecta ceterarum rerum cura, uni Deo prorsus vacare debere.

Feriale, dicebatur Kalendarium, in quo festa notabantur.

Ferquidium, & *ferquidum*, traditio rei similis, seu aequivalentis.

FESTUM, & *festus*, dies solemnus pro aliquo sancto. Festa, Solemnitates, Celebritates, & Natalitia sanctorum eadem ferre sunt. Solemnitates ex eo dicuntur, quia solent singulis annis celebrari. Celebritates, quasi

quasi crebritates, quo crebri homines conveniunt. Natalitia, vide infra in lit. N. In majoribus festivitibus antiqui precabantur invicem, uti adhuc hodie fit, felicia festa Paschalia, Natalitia &c. & vocabantur hæ festivæ preces; & ad absentes per literas ejusmodi preces mittebant, quales Theodoretus multas scripsit, & literæ festivæ vocabantur.

Fiala, organum musicale.

Fibræmen, lucis radium; dicitur ab extremitatibus rerum, quæ fibræ sunt. Aliqui autem Vibræmina legunt.

Fletobromia, oratio funebris, epicedium, nenia.

Forbora, filius unicus.

FORMATÆ, Apostolicæ, seu Pontificiæ sunt literæ, quæ improprie passim Bullæ vocantur, de quibus vide in litera B. Formatæ autem dicuntur, quod certis quibusdam formis expediantur, mutatis tantum nominibus; hinc expediuntur tali vel tali forma: *Dignum est, Rationi congruit &c.* secundum initia literarum.

FORNICATIO. Fornix græce camera dicitur, turpitudines carnales exercentur passim in locis tectis, fornicatis, sive cameratis, sub fornicibus in cameris.

Fossorium, fossa, sive cavea.

Francisca, securis, ensis, gladius.

Funda, marsupium, bursa.

FUXOLIUM, gabellæ chartula.

Gabalus, mons; improprie patibulum, seu crucem significat, eo quod, qui cruci affigitur, in alto ponitur. Hinc *Gabalus*, homo cruci dignus: & *Heliogabalus*; mons solis.

Gabbara, cadaver aromatibus conservatum.

GALILÆI, ita olim dicti per contemptum Christiani; quod nomen Christianum Juliano Apostata adeo erat exosum, ut edicto sanciverit, nequis Christi sectatores Christianos, sed Galilæos nuncuparet. Hinc ipse moriens, ex inflicto vulnere sanguinem in auras spargens, blasphemando clamabat: *Vicisti Galilæe, vicisti*, ita vocans Christum per contemptum, quia ex Galilæe civitate Nazareth secundum carnem oriundus erat.

Gambuca, baculus episcopalis.

Gamba, manipulus spicarum.

Garruba, corona, seu clerica ecclesiasticorum.

Garopulacium, arca, in qua divitiæ conservantur.

Gebenna, vallis erat, in qua Idolo *Moloch* sacrificabantur infantes; hinc ex horrore similitudine sic appellatus est infernus.

GENTILES, idem quod Ethnici: vide infra in voce Paganus.

Gillo, guttum, vas aquarium.

Glaucoma, infirmitas, & defectus oculorum. à græco.

GLORIA PATRI, & FILIO &c. dicitur Papa Damasus rogatu S. Hieronymi intercalarem hunc versiculum post singulos Psalmos ordinasse; ut si phantasia nostra inter psallendum vagata fuerit, saltem in fine singulorum Psalmorum ad Deum convertatur. Incipit omitti Dominica Passionis *Gloria Patri* in Responsoris; quia Iudei adhuc tantum voluntate, & lingua Christum occiderunt; sed in tribus ultimis diebus Hebdomadæ Sanctæ illum ipso facto pati fecerunt; & tunc omittitur in toto officio, quia SS. Trinitas, patiente Christo, dedecorata fuit: & sunt istis diebus quasi exequiæ Christi pro nobis mortui, uti fit in officio Defunctorum, sine *Gloria Patri*, ad luctum testandum.

GRADUALE, subintellige Canticum, ita dictum, quia cantabatur in Choro, dum Diaconus ad recitandum Evangelium ascenderet gradus ambonis sive pulpiti, quod adhuc fit secundum antiquas Rubricas in aliquibus Ecclesiis, ubi cantatur Evangelium in Odeo. Vide supra in voce *Ambo*.

GREGORIUS, latine Vigilius; à græco, quod est vigilo.

GUELPHI & GIBELLINI, Fredericus II. Imperator in Concilio Lugdunensi omni dignitate Imperiali privatus, post depositionem suam se adhuc Imperatorem gerens, tantis malis Papam Innocentium IV. subiectosque illi populos affixit, ut Pontificem vivere tæderet: maxima enim par-
tia-

Galkas populorum in Italia subsecuta est
 Guelphorum & Gibellinorum, ad exter-
 minium se persequentium; quæ per annos
 180. non sine multo sanguinis effusione du-
 ravit. Ita Trithemius. Nomina autem hæc
 originem ceperunt anno 1139. tempore
 Conradi III. Imperatoris ob differentiam
 inter Henricum ejus filium, Gibellium dic-
 tum à loco Gibel, ubi natus erat; &
 welphum, sive welphonem, ab Italis
 (qui Teutonicam litteram w pronun-
 tare non possunt) Guelphum dictum. Bava-
 riæ Ducem: cumque hic obsidione cinge-
 ret Urbem Imperatoriam Wirtsburgum,
 qui foris erant clamabant: *vivant Guelphi*,
 & qui intus: *vivant Gibellini*: unde postea
 ortum est, quod Itali qui erant à parte
 Imperatoris, vocarentur Gibellini, qui à
 parte Papæ, Guelphi; nam prædictus Guel-
 phus bellabat sumptibus Papæ: quæ duæ
 factiones ita dein tempore Frederici II.
 Imperatoris invaluerunt, ut Italiam pes-
 sumdandam omnes timerent; nam una &
 altera factio diversis vestibus & linguis
 utebantur; & singuli norant qui erant sui:
 qui vero cum neutra parte se tenebant,
 hinc ab una, inde ab altera occideban-
 tur. Similes in Hollandia à duobus secu-
 lis erant factiones duæ: de *Cabeljansche*, ita
 dicti ab Asellis, magnis piscibus parvos
 vorantibus; qui Teutonice *Cabeljan* dicun-
 tur: & *Haekelsche* (non *Hoekesche*) ab
 ancis *Haeken*, qui licet parvi magnos pis-
 ces capiunt: quæ duæ Italicæ factiones no-
 mina

mina postea mutarunt: Guelphi dicti facti
 Ursini, & Nigri: Gibellini, Golumnen-
 ses, & Albi: adque eo tempore, quo Ser-
 ges Avenionem translata erat: quas factio-
 nes S. Bernardinus Senensis circa annum
 1140. prædicationibus, & miraculis suis
 tandem compressit.

Gypsa, idem ac pruina; venit, meo vi-
 deri, à gypso, quo parietes alvi fiunt,
 iuxta illud: *O superi! talem terris avertite
 gypsam.*

H

Baceldama: ager sanguinis. à Caldeo.

HÆRESIS a græco, quod est eligo, sec-
 tor, quod elegi, pertinaciter teneo. Ci-
 cero: *in ea est hæresis*, id est *mentis elec-
 tione. Secta*, latinum est à sectando. *Schif-
 ma*, latine scindo. *Superstitio*, latinum à
 superstituendo; quod quis ab Ecclesia rita-
 statutis velit aliquid superstatuere. A. Gel-
 lius lib. 10. vocat superstitionem, impor-
 tantam, & ineptam religionem, Virgilius
 lib. 11.

Vana superstitio superis qua reddita Divis.

Ad quod Servius, dum volunt videri ni-
 mis Religiosi, sunt Superstitiosi, & ita
 delirant. Quomodo sit intelligendum, quod
 de B. Virgine cantat Ecclesia: *Gaudet Ma-
 ria Virgo, cunctas hæreses sola interemisti in
 universo mundo*, cum adhuc pullulant in-
 finitæ hæreses? ad hoc respondet G. Du-
 randus, in Rationali lib. 7. cap. 7. quod
 Diva Virgo hoc fecit, quantum in se fuit
 quia

quia ostendit eum visibilem, qui invisibilis erat. Primo enim Deus non poterat inveniri, quia quidam ipsum querebant in volens carnis, quidam in divitiis, quidam in libris Philosopherum, quae erant veteris haereses; & non erat ibi: unde Cantuicorum 4. *Quaerivi eum, & non inveni:* modo autem non potest aliquis errare in via, nisi velit: nam manifeste habetur in Isaia cap. 30. *Hac erit via recta, ut etiam stultus non erret per viam:* quae erat illa via? *Dabo in Sion salutem, & in Hierusalem gloriam meam,* Isaia 46. Vita JESU Christi omnem spiritum ab Ecclesia segregatum confundit; ostenditque clare, quod sint male consulti, & pertinaces omnes qui eum non sequuntur. Ita Durandus; cui adde illud Cyrilli Alexandrini, ex lectionibus in die octava Nativitatis B. Mariae: *Per te Unigenitus Dei Filius vera illa lux effulsit sedentibus in umbrae mortis: per te omnis creatura, Idolorum errore detecto, conversa est ad agnitionem veritatis.*

Halsberga, thorax, lorica.

Hannapal, incens navicula.

Hebdomadas, & *hebdomada*, nedum spatium septem dierum; sed septem annorum in Sacra Scriptura; & in iure Canonico intelligitur; ita Genes. cap. 29. & Levit. cap. 25.

Hexameron, id est opus sex dierum.

HIEROSOLYMA, Orbis quondam Solyma dicta, hebraice Salem, hinc Hierusalem, in est lacram Salem, sacra Solyma,

ma, sive Hierosolyma: ita dicitur *Hierosolima* sacer Principatus: sic *Hieronymus*, id est sacrum nomen: alii sacra lex interpretantur.

HIPPOLYTUS, latine equus, solutus, liber, indomitus: unde *lytrum*, pretium quod pro libertate datur. S. Hippolytus Martyr 13. Augusti indomitus equus raptatus per loca tribulis & cardus confectus, lacerato corpore, spiritum Deo reddidit.

HISTORIA proprie est earum rerum narratio, quas qui narrat, spectavit & cognovit, a græco, quod est *ispecto*, cognosco; unde *Polyhistor* latine multiscius, qui multa spectavit & cognovit.

Hoba, prædium, seu fundus, quantum colonus colere possit.

HOMILIA, latine colloquium, confabulatio, collatio: est proprie sermo, qui in cœtu habetur: sicuti nonnulli Regulares post refectorem convenientes ad colloquium, inter se aliquem casum vel questionem proponunt ad dissolvendum; quod ipsi vocant ad conversationem venire: & quod alii dicunt ad collationem, ubi tractantur controversiæ contra hæreticos, non improprie dici possent hi cœtus homilia; & notandum quod ad Euangelium in tertio Nocturno dicitur *Homilia*; quia est collatio alicujus sancti Patris ad explicandum Euangelium, *sermo* autem dicitur in secundo Nocturno: quia nihil ibi ex Euangelio explicatur, sed sermo tempori

conueniens profertur. Genebrardus colligit ex homiliis Græcorum, quod antequam inciperent tractare materiam Concionis, solerent Dei gratiam invocare, per intercessionem Divi, cujus festum colebant: idemque credit instituisse Urbanum Secundum, ut semper per intercessionem Deiparæ dicendo *Ave Maria* auxilium divinum invocaretur; quia hic Pontifex addictissimus erat cultui Beatæ Mariæ, cujus Officium indixit. Vide de ipso Notitiam.

HOMOUSIOS (Martyrologium 15. Julii) latine consubstantialis, quasi unus substantiæ: sed addita litterula i: quemadmodum Ariani Christum volebant, non unius & ejusdem, sed similis substantiæ *homoiosion*, Catholici autem *homoousion* dicebant: sic una litterula tantum turbatum in Ecclesiam iniecit.

HOOGH MISSÆ, ita Missa Conventualis sive summum sacrum à nobis vocatur, quia alte cantatur: potius secundum Etianum in Etymologico *Heugh missæ*, quia cantatur cum musica & lætitia, præsertim in festiuitatibus: quæ potius *Heugh t y*, quam *Hoogh t y* vocandæ essent: in talibus festis datur Regularibus lautior refectio, ut non tantum spiritu, sed corpore recreentur: ergo *Heugh-y* tempus lætitiæ.

HORA, Græcè idem ac *saune terminus*, unde horizon terminator; & ora maritima, ora vestimenti, terminus maris, terminus vestimenti.

HORA sacri officii dicuntur, quia ter-

minatis & distinctis intervallis ex instituto Ecclesię recitantur.

Canonica, id est regulares, quia juxta regulas ab Ecclesia prescriptas cantari debent: & proprie Canonicoꝝ Choro ad dictorum sunt preces.

Prima cantatur *Jam lucis orto sidere*, prima diei, sive lucis hora. *Tertia* in memoriam Apostolorum, qui hora diei tertia orantes acceperunt Spiritum Sanctam. Hymnus Pentecostes: *Hora diei tertia repente mundus innotuit*: & Hymnus quotidianus ad Tertiam; *Nunc Sancte nobis Spiritus*.

Sexta. Actor. 10. hora sexta Petrus orabat.

Nona. Petrus & Joannes ascenderunt in Templum ad horam orationis nonam, Actorum 8. He tres horę notissime erant Apostolorum tempore ad preces fundendas. Septem autem horę Canonice ab Ecclesia tam gręca quam latina ad orandum quotidie observabantur: uti gręcus Pater S. Basilus in Regulis suis ait: *Nobis hæc formula sit, septies per singulas dierum conversiones laudes celebrare*: & latinus Pater Hieronymus in Psalmum 118. eas distincte nominat: *Videte quid dicat hora tertia, sexta, nona, lucernarium, media nocte, Gallicantium, mane primo*. Cur autem septem precise horę observentur idem docet, Comment. in Job: *Hæc illi antiquus septem spiritus ostendit nequiores se, adversus quos prevalere non possumus, nisi septiformi sancti spiritus gratia adjuvi*: itaque ad impetrandam

septi-

septiformem gratiam, septies Deo sacrificium laudis offerri mandavit Ecclesia, secundum illud Davidis: Septies in die laudem dixi tibi. Hora ab aliquibus deducitur ab orando, nam horare cum aspiratione idem est, quod orare: unde quidam Breviarium Horarium, sive orarium vocaverunt; id est rationum librum.

HOSTIÆ dicebantur apud veteres sacrificia, quæ fiebant dum contra hostem pergerent: ita nostræ Hostiæ sacræ contra Diabolum humani generis hostem nos armant. *Victime* erant, quæ post victoriam victis hostibus immolabantur. Hinc hymnus Ecclesiæ de Christo per resurrectionem victore: *Victime Paschali laudes immolent Christiani*: & Ovidius:

Hostibus à victis Hostia nomen habet.

HYMNUM apud Græcos sumitur pro carmine, aliavē metrica oratione in honorem & laudem Dei composita: quī talia scribunt Hymnographi vocantur; Gregorio laus Dei modulata dicitur. Augustinus in Psalm. 72. ait. *Si sit laus, & non sit Dei laus, non est hymnus: si sit & laus, & Dei laus, & non canetur, non est hymnus. Oportet ergo ut sit hymnus, habeat hæc tria, & laudem, & Dei laudem, & cantum.*

HYMNODIA est Laudatio Dei, quæ fit cantu. Distinctio inter Hymnum & Psalmum ea fere est, quod Psalmi vocentur, quos à Davide compositos accepimus, & nullo metro latino (uti nos canamus) constant; Hymni vero à diversis sanctis Pa-

tribus compositi, suis metris includuntur: quod autem Psalmi fuerint metro hebræo à Davide, quondam compositi, omnium Doctorum est sententia; unde S. Hieronymus ad Paulinum ait. *David noster Simonides, Pindarus, Alceus, Flaccus quoque, Catullus, & Sereus, Christum lyra personat, David simul & ludebat Cithara, & canebat in voce Psalmi, imo & saltabat, prout fecit ante Arcam; & adhuc Hispani faciunt eoràm Venerabile Sacramento.*

HYPAPANTE vocatur à Græcis Festum Purificationis B. Mariæ; id est humilis occurfus: hinc Hypodiaton, Subdiaton: Hypomagus, tubicocus: Archimagirus, primus coqus: Archidiaton, primus Diaton.

HYPOCRITA latine simulator, à Græco quod, est simulare, hypocrisis, *simulatio*, subreptitium iudicium; quia Hypocritæ falsum aliorum de se iudicium aucupantur.

Hystera, uterus maternus.

I

IDIOTA, latine est sibi vivere, privatam vitam agere: quia Idiotæ nullam rerum experientiam habentes, nihil fere norunt, præter maternum idioma, Latini Idiotam vocant hominem illiteratum & imperitum.

Idoneare, purgare se à crimine.

IDUS dicuntur ab antiquo verbo *idua-*

Idus, quod est dividere, quasi in duo dare; quia ipso die Iduum mensis dividitur, & incipit computatio à Kalendis mensis sequentis. A. Gellius viduam dictam putat, quasi iduatam, id est in duo datam. Kalendas, Nonas, & Idus Romani propter dies festos instituerunt, & propter Officia Magistratum; in iis enim diebus conveniebant in Urbibus, & de rebus publicis tractabant, & ipsi non utentes septimanis, annum in menses, & menses in Kalendas, Nonas, & Idus dividebant. S. Antoninus narrat, quod Romani ter in mense celebrabant suas nundinas; nimirum Kalendis, Nonis, & Idibus; à quibus diebus, utpote celebrioribus, reliqui dies denominationem sumebant: hinc dies post Kalendas, qui precedebant Nonas, à Nonis numerabantur; similiter dies post Nonas ab Idibus; & post Idus à Kalendis. Quod aliqui menses habebant tantum quatuor dies ante Nonas, aliqui 6. dies; factum est quod dies isti essent aliquo festo impediti, quò non poterant fieri nundinæ.

JESUITA, de hac voce Ludolphus de Saxonia Carthusianus circa annum 1333. *Nomen Christus est nomen gratiæ, sed nomen Iesus est nomen gloriæ, sicut enim per gratiam baptismalem à Christo dicimur Christiani, sic in cælesti gloria à Iesu dicimur Jesuitæ, id est à Salvatore salvati: quo nomine in hoc seculo vocari nemo potest, quamdiu nondum est salvatus.*

INCLYTUS, vide infra in voce Paracletus. Dda IN-

INDICTIO: sicut Græci per *Olympiades*, quæ dicebantur à ludis in honorem Jovis Olympii institutis, quos quinto quoque anno prope urbem in Achaja Olympiam, totius Græciæ concursu celebrabant; & Romani per *Lustra*) à lustrando, sive expiando dicta, unde apud nos aqua lustralis) qui singulis quinquennis per certum sacrificium Urbem lustrabant, & expiabant: ita Christiani per Indictiones computabant, quæ ter quinque, vel 15. annis constant. Coeperunt autem Indictiones à tempore Constantini Magni, anno Christi 333. quum victo Maxentio, Religio Christiana in libertatem vindicata fuit; & Niceni Concilii auctoritate institutum est, ut sublati Olympiadibus, & lustris, annorum ratio ab eo tempore per Indictiones iniretur. Antiquam autem & primam Indictionum periodum Cæsar Augustus primus excogitavit; nimirum ut ludditis indicium esset, quando tributa, & qualia ab ipsis essent solvenda: nam primo quinquennio aurum, secundo argentum, tertio ferrum, ad reparanda arma solvebatur: ita quinque anni ter repetiti Indictio appellabatur; hinc apud Politicos Indictio est tributi vel exactionis genus, quod populo à Principibus indicitur.

INFANTULI die 13. Julii in Martyrologio narrantur Lectores & Infantuli cum universo Clero Carthaginiensi martyrio affecti; ad quem locum notat Baronius: *Dum infantulos puerulos legis, non eo sensu accipias,*

ut loqui nescirent ; sed iidem ad canendos mo-
dos Ecclesiasticos erant instructi : vetus enim
mos fuit , & in præsens viget usus , ut impu-
beres pueri ob vocis elegantiam ad canendas res
Ecclesiasticas modulis musicis imbuerentur. Can-
tus choralis concordem discordiam descri-
bit Venantius Fortunatus lib. 2. Carminum
ad Clerum Parisiacum :

*Hinc puer exiguis attemperat organa cannis,
Inde senex longam ructat ab ore tubam :
Cymbalicae voces talamis miscentur acutis,
Disparibusque tropis fistula dulce sonat :
Tympana rauca senum puerilis fistula mulcet,
Atque hominum reparant verba canora lyram.*

Et sub finem :

*Pontificis monitu , Clerus , Plebs , psallit &
lufans.*

INFRUNITUS animo irreuerenti & infru-
uito ne tradas me : ab antiquo frunifcor (id
est perfrutor) fit frunitus : sic homo fruni-
tus , quo uti & perfrui licet : homo in-
frunitus , quo uti non possumus.

INTERPONTIFICIUM est , quando Se-
des Apostolica vacat , & Papa non est :
sicuti dicitur interregnum , quando Rex
non est.

Intromizo , possessionem trado in throno
collocando.

INTROITUS , Principium Missæ dicitur ,
quando Sacerdos ad Altare accedit ; pau-
lo ante enim dixerat : *Introibo ad Altare
Dei* : ab Ambrosianis vocatur *Ingressa*.

INVESTITURA est in possessionem in-
ductio ; ita dicimus aliquem tali officio,
vel beneficio investire.

ITE

ITE MISSA EST , quid significet vide infra in voce Missa.

JUBILÆUS annus est remissionis , qui septenis annorum hebdomadibus , id est quadraginta novem annis textitur : in quo buccinatur tubis in signum lætitiæ. Dicitur ab hebræo Jobel , quod est buccina , (quæ per buccam inflatur) uti Josue cap. 6. *Sacerdotes tollent septem buccinas , quarum usus est in Jubileo.* Et recte annus ille Jubilæus dicebatur : erat enim maximæ Jubilationis & lætitiæ , quem multi præsertim miseri vehementi desiderio expectabant ; nam servi omnes eo anno libertate donabantur , debitores ad solvendum constringi non poterant , exules omnes ad patrium solum poterant redire. Jubilæum Christianorum ante annum 1300. nullum erat , donec Bonifacius Octavus illud centesimo quoque anno celebrandum indixit ; quod & insculpsit tabulæ marmoreæ ad fores Vaticanas : sed mortalium commodo contrahere spacium hoc , vitæ brevitatis suavitatis : itaque , quod mirere , ter uno sæculo Jubilæum variatum fuit : annus centesimus placuit Bonifacio more antiquo Romano , cum fierent ludi. *Quos etas aspicit una semel* ; quinquagesimus Clementi Sexto , veteris legis exemplo , ut vere esset re ac nomine Annus Jubilæus. Urbano Sexto trigessimustertius , ob mysterium annorum vitæ Christi , qui omnis lætitiæ , ac Jubilæi nobis origo est : cæteris dein Pontificibus hi anni minus probati ; donec tandem Xyl-

tus **Quartus** ex decreto Pauli II. prædecessoris sui (qui annum 1475. ordinavit, sed morte præventus non celebravit) viginti quinque annorum spatio illud defini- vit, & primus celebravit : ut sic nulla ætas exers foret ; imo & unius hominis vita eo frui posset sapius ; isque numerus communi dein approbatione receptus, etiam- num obtinet ; & hoc anno 1763. ducen- ti & 88. sunt anni , ex quo singulis vi- ginti quinque annis celebrari coeptum est Jubilæum , quod iuxta dicta celebrandum anno 1775.

Fugalitas, matrimonialis societas, & conjunctio.

Jusculum, idem ac Julculum.

Kabala, Hebraicum, seu Syriacum no- men, à *Kabil*, id est occurfus, congruen- tia, assimilatio. Accipitur pro illa sym- bolicâ scientia, per quam aliquod voca- bulum, cum altero, seu per numeratio- nes arithmeticas aliquid aliud mysticè de- signatur.

KAINO ≙ novus, uti *Encania* p̄ce *A*, festivitas dedicationis novi templi : hinc *Encaniare* dicitur, qui nova tunica induitur.

KALENDÆ sunt singulorum mensium primi dies, latine voco : solebat enim Pontifex apud antiquos Romanos, Kalato sive vocato populo, quæ sequenti mense agenda essent, eo die indicare ; uti iam
Chris-

Christianis singulis diebus Dominicis à Parochis indicantur festa, jejunia, & cætera sequenti septimana observanda; hinc *Kalendarium*, liber qui continet ea, quæ per singulos anni dies debent ab omnibus observari, Teutonice *Almanach*, quasi uniuscujusque reflexio: alii interpretantur *allemach-achte*, quasi omnis lunæ observatio; quia lunationes singulæ in eo annotantur.

KALUMNIA; latine, falsa accusatio: Diabolus calumniator, à græcò, quod est calumnior. Lex 12. Tabul. *Calumniator si convictus fuerit, idem patiatur quod reus.* Apud Romanos, qui Kalumniaz damnati erant, eorum frontis littera K inurebatur: quoniam à priscis more græco Kalumniâ scribebatur, præsertim dum A. sequeretur, uti in lapidibus antiquis: Kaput, Kalumnia, Karus, Kâstitas, Parkarum, Evokarus, dedicavit: Vide Lipsium de recta pronunt. ling. lat. cap. 13.

KENO ☞ inanis, uti cenotaphium, cenodoxia sine diphtongo.

KOINO ☞ communis, promiscuus, per æ, uti cœnobium, episcopi generis, id est promiscui.

KIRIË ELEISON, Græcum, latine sonat *Domine miserere.* Post Apostolos Hebræos Hierosolymæ, coeperunt Græci Missam celebrare Antiochiæ, deinde Latini Romæ: tres autem linguas nos Latini in Missa adhibemus, ad honorandum Titulum Crucis Christi, hebraice, græce, & latine scriptum. Hebraicæ voces sunt: *Al-*

Ielua, *Holanna*, *Sabaotb*, *Amen*. Græcz. *Kyrie Eleison*, *Evangelium*, *Epistola*, *Canon*: Latina lingua est postrema & humillima trium linguarum: sed quamvis ultima, proxima tamen fuit Christo in Cruce pendenti.

XYRIACUS, latine *Domini*cus.

L

Labarum, latine vexillum militare, quod Constantinus imperator usus est in exercitu: erat hasta longa, cui alia transversa conjungebatur, ex qua pendeat velum, & in eo aurei characteres depingebantur, qui aliquando in culmine haste ponebantur, Christum dehorantes; & in velo erat imperatoris effigies.

Labina, lapsus, labecula.

Laganula, placenta ex simila, & oleo recente.

LAICUS latine *Populus*, & *popularis*: ab hoc diversus est *Clericus*, a græco, quod est fors; quasi forte electus, & in sortem Domini vocatus.

LAMIÆ *Nudarunt Mammæ Juas*. In infima Africa feras quasdam esse scribunt, muliebri facie, uberibus, totoque pectore adeo specioso, ut nullo Pictoris ingenio similes effingi queant; quibus retectis homines in fraudem alliciant: raptosque laniant, ac devorent; sic *Lamiæ* quasi *Laniæ* à laniando dictæ.

LAUDES dicuntur, quod laudem aper-

te resonent divinam, uti in Psalmo *Subilate*, & in Cantico trium puerorum, & sequentibus tribus Psalmis: *Laudate Dominum de caelis. Cantate Domino canticum novum. Laudate Dominum in sanctis eius*: & in Cantico *Benedictus*. Nota, quando Laudes dividuntur à Matutino, præmittendum iis esse *Pater noster*, ut fit in aliis Horis: & scito initium illud *Deus in adjutorium* ideo laudibus datum esse, ut ex justa causa Matutinum à Laudibus dividi posset: secus fit in Completorio, ubi nihil præmittitur, quia sufficit post lectionem brevem, *Fratres sobrii estote*, ante Confessionem, dici *Pater noster*. Laudes vocabantur quondam Matutinum Officium, quando quod jam vocamus Matutinum, dicebatur Nocturnum Officium.

LATRIA cultus, qui Deo debetur, à *græco*, quod est, Deum colo, & cum tremore ei servo; *Dulia* cultus communis Sanctorum, *Hyperdulia* cultus, qui exhibetur *Deiparæ*, quasi plus quam *dulia*, supra communem cultum.

LEVITA sive *Levites* significat aliquem de Tribu *Levi*, unde solummodo antiquitus sumebantur Sacerdotes: hodie pro clerico Ordinibus, initio ponitur.

LEVIATHAN *hebraicum*, latine sua societas, vel sibi commissus. *Beelzebub* Deus muscarum, nomen Principis Dæmoniorum. *Behemoth* animal; *Belial* sine jugo. *Beelphegor* idolum montis *Phegor*. *Bel* idolum: *hebraica* sunt nomina malorum Dæmoniorum.

Libatorium, locus in quo ablatio fiebat; item vas oblationis.

Libitina, funerale mortuorum; aliquando feretrum.

Libitudo, voluntas, desiderium, complacencia.

LIMINA APOSTOLORUM: obtinuit usus antiquus, ut præ reverentia ac religiosa quadam observantia ipsæ Basilicæ Apostolorum Limina vocarentur: moris enim erat eas adeuntibus, ante ingressum ad limina procumbere, postea deosculari, ac preces fundere: uti hodie adhuc fit à plebeis, quando manibus ad altaria vel imagines admotis, eas deinde osculantur. Fortunatus Poeta Christianus.

Fusus bumi supplex Sanctorum limina lambet,
Et Claudianus:

Per Cineres Pauli, per cani Limina Petri,
Chrysofotomus Homilia 30. in Epist. 2. ad Corinthios: *An non cernis quot homines Templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manuum admoventes?*

LIMNIOTA, Martyrol. 23. Augusti, lacus, stagnum; Limniotæ vocari possent hæretici Genevenses, habitantes ad Lacum Lemanum.

LINOSTIMA PALLA, linum ad os tergendum quo ad lævam utebantur mystæ ad sacrificium, nunc Manipulus dicitur: latius explicatur littera M sequenti in voce *Manipulus*:

LITANIÆ, vox græca, latine Rogatio-

tionēs, * *Majores* dicuntur in festo S. Marci, quia in Urbe Roma, & à Papa Gregorio Magno institutæ; quare autem isto festo sint institutæ, ratio est quod Pàpa Pelagius ejus Prædecessor, cum mense Aprili pestis valde grassaretur, Litanias sive Rogationes ordinavit fieri isto die, per quas pestis minuebatur per aliquod tempus: sed postea ea aucta, ipse Pàpa pestilentia subblatus est; successor dein Gregorius eas singulis annis eo festo fieri decrevit: *Minores* ante Ascensionem, à S. Mamerto Episcopo in urbe Galliæ Vienna incoeptæ, & sub Hilario Primo ab univèrsali Ecclesiâ receptæ sunt: hæ *Rogationes* tantum dictæ voce latina, quæ minor est lingua græca, à qua litaniæ unde *Litare*, quod est rogando impetrare; de quo Plautus in Pænulo: *Si hercule istud unquam factum est, tum me Jupiter faciat: ut semper sacrificem, neque unquam litem*: hinc

LITURGIA, quasi precatōnis opus.

Livore, id est percussionibus lividum reddo.

LIPARITANUS IGNIS, aliter dictus Olla, sive Officina Vulcani, quæ est in Insula Lipari Vulcani sacra, propter igneam soli naturam, ubi cadere fulmina cum Cyclopius refertur Juvenalis Satyra 13. *Tergens brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.*

Loxias, id est ambiguus locutor.

Lucubrum, lucerna; vide *Alcuinum*.

Lysa, solutor, restaurator; sicque verus *Lysa* noster est Christus Dominus, qui pro pec-

peccatis nostris inestimabile sanguis Iyrum solvit, & mortis vincula resolvit.

Iyrum, Redemptionis precium significat.

M

Machalus, granarium sine tecto, sive acerbus spicarum. A germ.

Macrena, porticus, sive ambulacrum. A græco.

MAGUS Isidorus à magnitudine scientiæ derivat. Persæ Magos vocant, quos Græci Philosophos, Latini Sapientes, Galli Druidas, Indi Gymnosophistas &c. Magi in Euangelio dicuntur (secundum Prophetiam Regiam) Reges: *Tibi offerent Reges munnera.*

MAJOR DOMUS. Apud antiquos Franciæ Reges absoluta fortitudine & scientiâ de Regni potentia disponebatur per Majores domus, Regibus solo nomine regnantibus: quibus moris erat principari quidem secundum genus suum, sed nihil agere vel disponere, quam irrationabiliter edere, bibere, ludere, & semel in anno Kalendis Maji præsidere coram tota gente, & salutare ac salutari, obsequia & dona recipere ac rependere: ita Martinus Polonus in Adeodato Papa. Hinc non mirum quod Carolus Martellus sive Tudes, exiitens Major domus Regni Francici, maluit Regibus dominari, quam Rex esse.

Majuma, festum, à majo mense, ideo quod in ejus Kalendis celebrabatur.

Mallo-

Mallota, lanea vestis, quam Arabes *Malluta* vocant.

MANDATUM. Feria 5, in cœna Domini dicit Rubrica: Post denudationem Altarium, hora competenti conveniunt Clerici ad faciendum Mandatum, quod est lotio pedum, & inde habet nomen quod Officium hoc incipiat à verbo hoc: *Mandatum novum do vobis &c.*

Mandra, spelunca, cubile, caula. A græco,

Manerium, mansio, seu habitatio ruralis.

MANIPULUS proprie est manualis herbarum fasciculus, quantum quis manu apprehendit, & decerpit, sic pauci milites manipulus dicuntur. In ritibus Ecclesiasticis ponitur pro strophio brachio sinistro sacrificantis sacerdotis dependente, à Græcis dicto *Palla Cinosima*, quasi linum oris. Breviarium habet *Linostima*; de quo ita Gavantus: *Linostima*, quasi *Linostoma*, constat ex duabus vocibus græcis, altera significante *linum*, altera *os*. Usus Manipuli erat ad tergendum os, & oris pituitam: quo in primitiva Ecclesiæ utebantur Sacerdotes ad siccandas lacrymas, quas tempore sacrificii ex devotione fundebant; quod, quia brachio prope manum sinistram dependebat, manipulus dicebatur, quasi manui applicatus; qualia Minoritarum sudariola sunt. Vocatur diversis nominibus: *Orarium*, *Mappula*, *Sudarium*, *Cingulum*, *Brachiale*, *Mantile*, *Linteum*, *Cinclium*: anti-

qui-

quitus fiebat ex lino ad necessitatem, nunc fit ex eodem panno, unde constat Casula; estque insigne Subdiaconi, sicut Stola Diaconi, & Casula Sacerdotis.

Manus mortua, dicitur Ecclesiastica adquisitio stabilium bonorum, quia non transferuntur bona Ecclesie, nec alienari possunt. *Carolus Magnus* lib. 4. de leg. Francorum ait: „Ubi vero manus mortua in-
„terjacet, aut alia quolibet causa irrationabilis inventa fuerit, **DILIGENTER**
„**DESCRIBATUR, ET AD NOSTRAM**
„**NOTITIAM DEFERATUR.** ☞ Mandatum vere Regio-Paternum! si ex hac noticia regalibus rationibus subduceretur vassallis tantum, quantum *Manus-mortua* adquisisset; vel ab acquisitione ipsa solveret Regi censum, quem vassallus ante solvebat; dixit enim: *quæ sunt Cæsaris Cæsari,*
☞ *quæ sunt Dei Deo.* Non fuerint, sed sunt dixit. Cur, quomodo, quando hoc Diploma Divinus Legislator noster sancivit? Primis Ecclesie hiatibus *mortuam* non fugit *manum*. Vigilare ad fores mihi videtur sapiens **CAROLUS NOSTER** non magnus, sed Maximus, dum Buen-Retiro die 22. Martij anni labentis 1763. meæ perillustri Typographicæ arti favens, Regia sua Majestätis: *Manda, que de aqui adelante no se conceda à nadie privilegio exclusivo para imprimir ningún libro, sino al mismo Autor, que lo aya compuesto: y por esta regla se negará siempre à toda Comunidad Regular, ó Secular. Y si alguna de estas Comunidades, ó lo*
que

que se llama mano-muerta tiene concedida tal Privilegio, deberá cessar desde este dia. Non radiat Spiritus Regis?

O Melibæ, Deus nobis hæc omnia fecit.

Namque erit ILLE mihi semper Deus.....

Surge Bibliopola, ambula Typographe, strata enim est via, licet nebulae sint: :: Tu, Tyre, lentus in umbra!

MANSIONARIUS idem est quod Custos Templi, quia Custodes prope, vel in Ecclesiis manere semper debent: graece dicitur Naophylax, custos navis templi: aliud est *Sacrista*, *Sacristian*, sive *Sacrarium* custodiens, graece *Mythagogus*, & *Hierophylax*.

MANUM IMPOSITIO: meminerit Sacerdos, quod potestatem, quam habet, accepit ab Episcopi manuum super caput impositione; quam in Sacrificio Missae adhibet, manus extendens super oblata, dicens *extensis manibus. Hanc igitur oblationem servitutis nostrae &c.* ut ostendat intendere se exercere suam potestatem super oblata, eam eodem gestu, quo accipit adhibens.

Marabotinus, monetae species. Legitur & *marabatinus*, fortasse nummus hic erat, qui in Hispania *maravedi* vocatur.

MARCUS, latine limatus, fricatus, expositus à graeco, quod est rutilo, resplendo, unde *Marmor*, quod fricatum & expositum resplendet.

MARTHA; sic vocatur flandrice Ancilla *Maerte* à Beata Martha sedula Christi
Mi-

ministra: sic strenuus, teutonice *Katrel* à Carolo Magno; sic leprosus *Lazarus* ab Evangelico Lazaro ulceribus pleno; sic nequam *Sadbandt*, à quodam Frisiz Principe Radboldo, Christum negante, qui cum jam esset baptizandus, & peteret ubi Majores sui modo essent, ac responderet Episcopus, omnes, utpotè infideles, esse in inferno damnatos; respondit se malse cum pluribus damnari, quam solum salvari. Ita denominationes istæ per Antonomasiam ab ejusmodi virtuos, vel vitiosis originem trahunt.

Mape à mano Varro deducit, quia cum Sole dies ab Oriente manat. *Mane* ordinariè adverbialiter sumitur. Cicero ad Atticum: *bene mane hec scripsit*; etiam substantive: Persius satyrâ 3. *clarum jam mane senectus intrat*. Martialis lib. 1: Epig. 50. *ex mane totum dormies*. Sic etiam *Vespere* sumitur; Hymnus ad Nonam: *Largire lumen vespere*.

MARTIROLOGIUM latine reddi posset sermo de testibus, quia Martyres Christi fidem sanguine suo testati sunt; quod & confessione sua alii Sancti fecerunt, quoniam in Martyrologio etiam habetur memoria: sed à posteriori parte sumitur denominatio Martyrologii, à Martyribus nempe, qui pro Christi Nomine passi sunt. Præsertim non est, quod ex S. Hieronymo habetur in Breviario sexta Maji in Lectionibus secundi Nocturni, quod S. Joannes Evangelista fuerit ob *Domini Martyrium*

relegatus; & in tertio Nocturno, *Quarta-
tur* quomodo Calicem Martyrii Filii Zebedi,
Jacobus videlicet, & Joannes biberint, cum
Scriptura narret Jacobum tantum Apostolum ab
Herode capite truncatum; Joannes autem propria
morte vitam finierit, & post pauca: *Vide-
mus* Martyrio animum non desuisse, & bibisse
Joannem calicem confessionis, quem & tres pue-
ri in camino ignis biberunt, licet persecutor non
fuderit sanguinem; notandumque est, quod
sit triplex genus Martyrii: primum volon-
tatis & effectus, quale fuit S. Stephani;
secundum voluntatis, quando effectus mor-
tis secutus non est, quale fuit S. Joannis
Evangelista; tertium solius effectus, non
voluntatis, quale fuit SS. Innocentium, qui
voluntate caruerunt. Initio Ecclesie tan-
tum pro Christo passorum acta in Marty-
rologium referebantur, & festum omnium
Sanctorum erat primo omnium Martyrum,
ac templum, Pantheon dictum, vocatum
fuit ad Martyres: atque in nonnullis an-
tiquis Ecclesiis celebratur hoc festum cum
paramentis rubris, quasi adhuc in honorem
omnium Martyrum, sicut Bonifacius Quar-
tus illud primo instituerat; post vero Gre-
gorius item Quartus in honorem omnium
Sanctorum celebrari voluit; & hinc para-
menta alba eo festo passim adhibentur,
quod sint jam omnes gloriosi; sed Offi-
cium adhuc sit quasi de Martyribus, quod
patet ex secundis Vesperis, in quibus ul-
timus Psalmus est *Credidi*, ut cantatur pro
Martyribus, & Responsorialia brevia, ac Ver-
sus

sus sunt de Martyribus. Triduo Hebdomadae sanctae omittitur lectio Martyrologii, quia Christi Passioni jam nimis sumus intenti, de Passione aliorum Sanctorum nihil cogitantes.

MATUTINUM est adjectivum substantivum, subaudi Officium, è Matura Dea, alias Aurora dicta. Matutinum autem Officium proprie sunt Laudes; quod praecedit, Nocturnum officium dicitur, quia de nocte cantabatur per tres distinctos Nocturnos cantus; Laudes autem sub tempus Matutinum: & observa quod omnes hymni Matutinales, Nocturnales potius, per omnes ferias faciant mentionem noctis: hymni autem laudum aurorae, vel lucis orientis: hinc quia Officium utrumque consequenter passim mane cantatur, totum Matutinum Officium dicitur: vide sequentem litteram in voce *Nocturnus*. Quare Officium unum ultimum dierum hebdomadae sanctae dicatur Martyrum nocturnum, ratio est quia alias Officium Matutinum desinit adveniente luce diurna, tunc verò extinctis paulatim luminaribus, & ingruentibus noctis tenebris finitur.

MELODIS vocibus, id est dulcibus quasi melleis sive dulcis cantus. Melodia, luxuriosus cantus.

MELOTE latine pellis ovina cum lana, gallice *Toison*; latine vellus à vellendo, quia ab ovis corpore pellis cum lana vellitur: & nos quondam in Choro in melotis & pellibus ambulavimus, dum in

perpelliceis indueremur , quæ antiquitus erant ex pellibus. Vide infra *Superpellicium*.

MEMORIA *V. G.* *Beati Petri, Pauli, &c.* uti legitur de sancto N. cum oraret ad memoriam B. Petri : id est ubi S. Petrus sepultus est. Memorias has primus instituit S. Anacletus. Memoria, Martyrium, Confessio, synonyma sunt.

MENOLOGIUM (sic Græci vocant suum Martyrologium) est sermo mensium, sive de Sanctis qui singulis mensibus recensentur, sic Chrysostomus Henriquez edidit Menologium Cisterciense, & Necrologium Viridis Vallis Marcus Mastellyn, quod est sermo de mortuis; Hagiologium sermo de Sanctis.

MESSIA hebraice: Christus græcæ: Uncus latine.

METROPOLIS est Matrix civitas sive primaria urbs: civitas sive multitudo.

METRUM latine mensura; hinc carnem Pentametrum, & Hexametrum, quod est quinque & sex mensurarum.

MIGMA (legitur in lectionibus Breviarii hebdomada tertia Adventus, ex Isaia cap. 3. *commistum migma comedit*) latine mistura, aliud est Imegma latine sapo, sordes abstergens.

MISSA ab Hebræo *Missab* aliqui derivant, quod est spontanea oblatio; quasi sit mistio sive oblatio tum precum populi per Sacerdotem ad Deum, tum victimæ Christi, qui missus est à Patre ad nos, tum ejus-

eiusdem Christi à nobis ad Deum Patrem pro placatione, & solutione inimicitiarum inter Deum & hominem. Sed vere vox *Missæ* latina est, non hebræa, à vulgo introducta, & ab Ecclesia usû recepta, sumpto vocabulo à publicis illis verbis, quæ in fine dicuntur; *Itæ Missa est*: ad similitudinem antiquorum ex Apulejo lib. 11. *Metam.* sic scribente: Sacerdos Technicus, aut scriba, quem Grammatea dicebant, peracto sacrificio conversus ad populum dicebat, illud græce, quod est latinè populi missio, scilicet est, vel datur; ut tunc demum omnibus abire fas sit; uti Remissa peccatorum apud Terullianum, & Cyprianum pro remissione, sic Missa hic pro missione ponitur; hinc Missa Catechumenorum, qui post Euangelium à Diacono dimittebantur, & Missa Fidelium, qui voti sacrificio intererant, & in fine tantum dimittebantur. Baronius ad Martyrologium prima Octobris notat, apud Francos significare Missam festivitatem ipsam, de qua fit Missa Vox hæc Missa sive Missah à Græcis nunquam usurpatur; sed *Liturgia* (publicum opus) *Hierurgia* (sacrum opus) *Mistagogia* (summtum mysterium). Peti posset quare in aliquibus Missis dicatur *Itæ Missa est*, in aliis *Benedicamus Domino*? Ad hoc responderetur, cum in festis dicimus *Itæ Missa est*, ad populum convertimur, quem peracto Sacrificio discedere permittimus; utpote qui negotiis secularibus implicatus, tantum diebus festis adesse solet; *Benedicamus Domino* non ad po-

pulum sed versus altare quasi ad Dominum conversi dicimus, ut nos ipsos, qui in sortem Domini vocati sumus, non ad discedendam, sed perseverandum in Officio divino excitemus, qui quotidie Ecclesiam frequentare solemus. *Requiescant in Pace* non ad presentes dicimus, sed sermo est de absentibus; ideo a presentibus avertimur. *Missæ Catechumenorum* durabat usque post Evangelium: eo enim recitato, Catechumeni dimittebantur solemnibus verbis a Diacono prolatis: *Si quis catechumenus est, procedat foras*: quoniam post Evangelium oblatio fit Sacrificii, & sacra Misteria incipiunt, quibus non nisi baptizatis interesse licet: nam non nisi baptizati de illis participant.

MISSA AUREA est missa votiva de Beata Maria tempore Adventus solemniter cantata. In Missali vel Breviario nulla Missæ aureæ sit mentio. Micrologus antiquus auctor de observationibus Ecclesiasticis cap. 48. hujus meminisse videtur dum ait: *Sancti Patres in Concilio Toletano de Annuntiatione s. Mariæ constituerunt, ut de Quadragesima in 15. Kalendas Januarii (quod est 18. Decembris) transferreretur, ubi annuatim celeberrime, & convenienter ante Natale Domini posset celebrari; ut puta, cum omnia istius temporis Officia de eadem resonant Annuntiatione.* Sed quia dies illa decima octava Decembris interdum Dominica Adventus, vel alio modo impeditur, ideo certa dies, nempe feria quarta quatuor tem-
po-

perum Adventus assignata postmodum fuit,
 quando nimirum Romæ statio est ad S.
 Mariam Majorem. Celebratur autem hæc
 Missa summo mane, ante omnes alias Mis-
 sas, ob excellentiam primi mysterii nos-
 træ Redemptionis, quod est Incarnatio Fi-
 lij Dei: ideoque in Symbolo ad illa ver-
 ba, *Et incarnatus est*, genuflectitur etiam à
 Celebrante & Ministris, qui alias tantum
 caput inclinant; & cantatur hæc Missa in
 Ecclesiis Cathedralibus ab Archidiacono si-
 ve primo Episcopi Ministro, quia Archang-
 gelus sive primarius Nuntius à Deo ad hoc
 ad Mariam missus fuit: & hæc Missa non
 immerito vocatur *Aurea*, eo quod sicut
 aurum inter metalla est præcipuum, ita
 incarnatio Domini inter religionis nostræ
 solemnitates est prima, secundum hæc ver-
 ba Athanasii: *Primum hoc memorie subji-
 cendum est, festum hoc esse unum ex Dominicis
 festis, atque adeo primum, & prorsus vene-
 randum; utpote quod pro ordine & digestionem
 verum, que in Evangelis de Christo predicân-
 tur, primum ac sacrosanctum habeatur; quip-
 pe in quo de Filij Dei de Cælis descensu agitur.*
 Ita Athanasius, vel ut Baronius vult, Cy-
 rillus; & quemadmodum revolutio, seu
 cyclus lunaris novendecim annorum appel-
 latur *Numerus aureus* propter excellentem,
 seu quasi auream, quam continet, utilita-
 tem in elongationibus & conjunctionibus
 lunæ cum sole cognoscendis, quem mun-
 dum à Chaldæis accipientes Romani, prop-
 ter ejus utilitatem & facilitatem in Kalen-

dario suo aureis literis descripserunt; unde adhuc Aureus appellatur Numerus: ita hæc Missa dicitur Aurea propter summam utilitatem, quam genus humanum ex mysterio Incarnationis accepit: utque læta nuntiæ charta deaurata conscribuntur, ita Evangelium (quod lætum nuntium latine sonat) hujus Missæ aureum vocari cumprimis potest, per quod nobis Filii Dei Incarnatio à tot sæculis expectata denuntiatur. Cum autem mense Decembri, cum Martio contigerit, de ea agatur; responderi potest, præter ea quæ superius ex Micrologo allata sunt, uti sanctus Thomas de Sacramento corporis Christi; quod nisi die Coenæ Domini noscatur institutum, tamen quia circa Passionem Domini Ecclesia illo tempore occupatur, institutionis hujus memoria prima quinta feria post octavam Pentecostes celebratur, quando Spiritus sanctus corda Discipulorum edocuit ad plenè cognoscenda hujus mysteria Sacramenti; Ita licet Christi Incarnatio mense Martio, in quem Quadragesima indicit, contigisse noscatur; ejus tamen memoria mense Decembri, feria quarta quatuor temporum Adventus, quando in Officio Evangelium hoc *Missus est* proponitur, non incongruè agitur; ad Missam hanc concurrente passim populo, eamque ita non negligente, ut totius anni tum corpore, tum animæ prosperitas hujus Missæ auditioni accepta referatur; quod & confirmat Collecta Officii hujus diei rogans, *Ut Redemptionis nostræ solè-*

fraternalis & presentis nobis vite subsidia conferat, & aeterna beatitudinis premia largiatur.

MITRA ē græcō quod latine *lucium*, filium (unde tunica polymita Joseph, quæ erat variis filis contexta) est proprie mitra capitis tegmen, ex filis contextum, cuius femina capillos colligatos innectunt, cuius diminutivum est *mittella*, Judith cap. 19. *Imposuit mitram super caput suum.* Sanctus Augustinus in regulis Monialium n. 6. retiolum vocat; paulatim Mitra pretiosiores redditæ sunt, auro gemmisque ornatae. Græci Sacerdotum ac Regum Diademata Mitras vocant; hodie *Mitra*, & *Mantus*, sive *Mantelletum* & *Mozzeta* sunt, insignia Pontificalia. Vide supra in voce *Birus*. *Auro pbrigiata Mitra*, quia Phryges eam attem primi invenerunt. Primus Pontificum mitra usus est S. Silvester, simplici corona cincta, duas coronas adhibuit Bonifacius Octavus, tres Urbanus Quintus. Mitra Pontificia est rotunda instar galeæ, sive metæ, cui coronæ optime connectuntur. Episcoporum reliquorum bicornes sunt mitra, quæ referunt duo cornua Moyfi, quæ retulerat ex colloquio Dei. Variis nominibus vocatur Mitra, Apex, Sertum, Corona gloriæ, Galea, Tiara, Cidaris, infula (quasi infilata.) Vittæ sunt ligamina quæ ex mitra dependent. *Regnum* insuper vocatur mitra Romani Pontificis, de quo infra in ea voce. *Mitra pbrigiata* dicitur Episcopus in Officio solemni; *Mitra* sim-

simplici in Officio simplici, uti in Ordinationibus, Officio Defunctorum &c.

MONACHUS à Græco, quod latine solitarius, *Cænobita*, *Cænobium*, communis vita. *Cænobiarcha* Prior in communi viventium. *Anachoreta* est qui post Cænobialem sive communem vitam desertum petit. Anachoretæ Eliam & Joannem baptistam, Cænobitæ Apostolos imitantur. *Eremita* dicitur qui in loco deserto habitat.

MONASTERIUM latine Monachorum statio : male hodie Religiosi sive Regulares vocantur Monachi, quia soli non agunt, sed in communi vivunt : itaque Cænobitæ potius vocentur, uti Canonici quondam omnes erant, ita dicti, quod sub certo Canone, sive Regula in communi viverent.

MONOTHELITÆ erant Hæretici unam tantum in Christo voluntatem prædicantes, à græco, quod latine est, una voluntas. Contra illos habitum fuit sextum Concilium œcumenicum, quod fuit Constantinopolitanum tertium, sub Agathone Papâ anno 681.

Monobambulum, candelabrum unius candelæ.

Monocrator, unius potens, sive plenipotens.

Monoculo, idest oculo privo.

Mulco, at, destruo, dispo.

Mundiburdium, defensio, privilegium, seu tutelaris potestas.

Muratio, pagus, sive alia domorum copulatio.

MU-

MUSIVUM opus, vox Italica, latine *Vermiculatum* dicitur, a vermibus quibusdam coloris varii: aliud est *encausticum*. Encaustice est ars igne pingendi; aliud est *Tesselatum*, quod variis tessulis distinguitur. Aliqui Musivum & Musaicum a Musis dici putant, quod varia arte & coloribus, uti novem Musæ vario habitu, distinctum sit. Vide Ludovicam Vivem ad lib. 16. cap. 3. August. de Civitate Dei.

Mussus, stramentum; virgultum, famentum.

Mirmicium, copiositas, multitudo formicarum. A græco.

Myrum, unguentum, quo corpus ungebatur.

MYSTERIUM venit à græco, quod latine *mas*, & ab eo quod latine est *abcondo*, quia *mus* secreto se abscondit: melius à græco, quod est latine *initium* in sacris: hinc *Mystra* Mysteriorum sive absconditorum peritus, & eorum custos *Mystragogus*, sicut *Pedagogus* puerorum dux sive custos. *Symmista* confacerdotes iisdem mysteriis initiati. *Myficius* (barbare *Mysteriosus*) secreta continens. Mysteria interpretantur Hispani *Secretos del Sacrificio*; & nota hic aliquid mysterii quoad pronuntiationem hujus vocis; nonnulli enim græce pronuntiant, *Mistiria*, cum *mysteria*, prout latine dicimus, sit dicendum.

Mystes, peritus: & Sacerdos: hinc *Prosymstes* idest Episcopus.

Nabizo, az, fistula sonare. *Nabsum*, iter, vas vacuum; hinc pro capto mente, quia vacuus est rationis.

Nacus, lanæ pannus, pellis caprini, velus, aut pellis arutis; sive res pillola: A græco.

NATHANAEL nomen hebraicum, latine donum Dei, græce Theodorus; prænomen Bartholomæi Apostoli, uti probat B. Gavantus in Com. ad Rubricas.

NATALE, NATALITIA, sic appellatur Sancti alicujus ex hac vita migrationis dies, quod nascitur cœlo, & ex hujus sæculi tenebris ad lucem venit viventium, victurus æternitatem.

NAZAREUS, idest segregatus, separatus, sanctificatus, floridus, coronatus, *Nazar* enim significat separare semet à deliciis mundi. Ab hebræo. Item *Nazar* oleum sonat, unde eorum sacerdotes dicti Nazarei, quod essent uncti sacro oleo.

Nebulo, az, obscurare, denigrare impedimenta parare.

NEGROMANTIA est divinatio quæ fit per mortuos; evocatis ad cadavera eorum malis spiritibus; à græco, quod est mortuus, & oleo nomine græco, quod est, divinatio.

NEOMENIA, id est Novilunia, tuba. Judæi ad singula novilunia tubis buccinabant. à græco quod est luna.

NEOPHYTUS, latine Novitius, seu novum germen. S. Augustinus in Octava Paschatis ad Neophytos: *Pos alloquor novella germina sanctitatis.* NI-

NICODEMUS, idem quod *Nicolaus*, latine victor populi à græco, quod est vinco, & populus.

Nimbus, vitæ, seu fascia auro contexta, quo fœminæ frontem redimebant.

NOCTURNUS, subauditur Cantus, *Nocturnum* subaudi Officium. Nocturni tres in festis dicuntur ad ritum trium primarum noctis vigiliarum. Hieronymus ad Eusebium. *Noctibus his terve surgendum*. Antiqui Christiani ter singulis noctibus ad cœnandum Deo surgebant: Laudes vero quartæ Vigiliæ reservabantur: hodie non dividuntur Nocturni; imo & Laudes iis iunguntur, consuetudine vim legis habente: & significatur una Ecclesia iustorum omnium, qui ante legem, sub lege, & post legem: etiam hodie antiquæ vigiliæ observantur à diversis Regularibus: nam nonnulli ad Officium surgunt sub initium noctis, uti Carmelitæ Terebanc hora nona: Carthusiani hora decima: media nocte plerique Ordines mendicantes: post mediam noctem Benedictini, & Cistercienses: hora 4. Canonici Regulares: summo mane Canonici seculares: ita ut Officium Divinum fiat tota nocte illuminatione ignis: in feriis autem tantum est unum Nocturnum, quia Officium sit cum minori solemnitate.

NONA, & **NONNUS**, per crasm quasi non nuptus, non nupta. Hieron. ad Euseb. Castæ vocantur, & Nonnæ, id est non nuptæ: ita passim Monachi & Moniales prænominantur.

NO-

NONÆ, vide Kalendæ. **NUMERUS AU-
REUS**, vide Missa aurea.

NOSOCOMIUM, vide Xenodochium.

Nissus, idest claudus, pedibus captus.

Vox Syracusana, juxta illud.

Namque Syracusæ soliti sunt dicere *nissum*,

Claudum.....

OBLATIONARIUS, est qui oblationes
populi recipit.

Obmunitio, idest contra aliquem mur-
muro.

Obumbro, scribo, firmo, signo.

OBRYZUM aurum, hoc est sincerum,
purum, quod multipliciter igne probatum
& extocum non minuitur. Hieronymus
Ophirium dictum putat ab Insula Ophir,
unde præstantissimum proveniebat aurum.

OCTAVA. Radulphus propositione 19.
ait: Magnitudo festi à nobis exigit, ut
prius illud incipiamus, & tardius terminemus:
prius autem dicimur incipere, quando vigilia
officio festum prævenimus; tardiusque termina-
mus cum ad Octavam diem festum protendimus.
Quis autem digne satis unquam colat celebres-
que instituat pro meritis sanctorum Octavas? si
non valemus eorum Natalitia digne venerari,
quanto minus Octavas? Præveniamus ergo &
prorogemus ut ardenisus, quos debemus, reco-
lamus: queque uno die minus possumus, seu
quem ipso die (heu! negligimus, reliquis die-
bus compensemus. Septem autem dies octa-
væ

ve significant tempus hujus vite, quod
 septem quasi diebus constat, quæ resumun-
 tur singulis septimanis; estque continua
 septem dierum vita: Octava autem dies
 clarificabit nos in vita, & beatitudine
 æterna; quæ etiam clarificat Innocentes,
 quorum dies octava est lætitiæ, cum pri-
 ma fuisset tristiæ: nam *Te Deum* prima
 die non cantatur, sed in octava. Cum in-
 fra octavas Paschatis, Pentecostes, &c.,
 quæ sunt ipsius Dei ac Domini nostri festi-
 vitates, nullum celebretur sancti alicujus
 festum; cur infra octavam Natiuitatis Chri-
 sti tot sanctorum festa celebrentur, ratio
 est, quia Deus homo factus incepit con-
 versari cum hominibus, & docuit nos hu-
 miliatam. Quod octavæ sacram habeant
 originem, constat cum ex Testamento ve-
 teri de dedicatione Templi Salomonis, Pa-
 raliptom. 2. capite septimo; tum ex novo
 Joannis 10. cum Filius Dei ad Encenia,
 & Scenopegas ascendit, iis immorans us-
 que ad novissimum, id est octavum diem;
 in novissimo quippe die magno festivitatis
 stabat Jesus, & clamabat. *Novena* un-
 de originem ducat nescio; nisi forte ori-
 go profana sit, & deducatur à novendio,
 sive novem dierum spatio; à quo Noven-
 diale sacrum dicebatur, quod novem die-
 bus continuis ad expiationem prodigio-
 rum fieri solebat, secundum illud Livii,
 1. ab urb. cond. *Romanus à quodam proli-
 gis Novendiale sacrum publico susceptum est seu
 voce celesti ex albano monte missus.* (nam ad
 quod

quoque traditur), seu *druspicum monitu*: magis certe solemne, ut quodcumque prodigiosum nunciaretur, feria novem dies agerentur; ita Livius; hodie in obitu summorum Pontificum sunt *Novendialia*, hoc est per novem dies exequia. Et notandum quod festum Pentecostes non habeat octavam diem; sed tota hæc Pentecostalis hebdomada est Octava Paschalis, quod non tantum per dies octo, sed & per octo septimanas celebratur; ita ut Pentecoste sit Octava solemnitatis Paschalis, non per octo dies, sed per octo septimanas celebrata; nam in sabato post Pentecostem post Nonam celebrata Missa terminatur tempus Paschale, ut ait Rubrica. Cur quibusdam Psalmis *Pro Octava* titulus datur? si Ruperto credimus, Psalmica hæc modulatio præcepta est ab eo (Davide) qui inter filios Israhel octavus fuit; ab homine neglectus, à Deo, quia octavus, electus; & à Salomone, Eccles. 17. *Mandatam accipis, dare partem septem, nec non et octo.* Quibusdam à difficilis plane locus. Ambrosius dixit, *Fortasse benedictionibus*, seu quod idem est, octo Beatitudinibus; ut scilicet partem demus vitæ nostræ paupertati exercendæ, quæ est prima beatitudo: partem Mansuetudini, quæ est secunda beatitudo: Luctui, quæ est tertia: & pro octava, quæ est æterna beatitudo, multi sunt scripti psalmi: per septem autem dies præcedentes hæc vita designatur: De septenario numero septies multiplicato, qui est quadraginta novem, cui additur octavus, ut quinquaginta

et compleantur, quod est Pentecostes; & de octo hisce beatitudinibus vide in Breviario notam sive ultimam Lectionem S. Augustini 7. die Novembtis.

ODAUM latine, locus cantorum; sed Exodium postcantus, Exitus. Juvenalis Satyra 6. *Urbicus exodio usum mover!* idem, *redit ad pulpita notum exodium.* Exodium vocari potest, quod vesperi post solemnes Laudes, dum homines templo egrediuntur, luditur, vel cantatur. *Exodus liber Exitus Israel de Aegypto.*

Onopa vestis, id est vinacei coloris, quemadmodum fuit Christi vestis.

Offeris, oblatio, donum.

OFFICIUM, quasi Efficium; quia convenit unicuique suum efficere officium; *Divinum* dicitur, quia Deo fit: & est proprius actus eorum qui Deo sunt dicati, sive devoti. *Ambrosianum*, S. Ambrosius plurimum in Officio Divino constituit secundum usum Graecorum, quae a Romanis abrogata sunt, & Iohis Ambrosianis, sive Mediolanensibus permissa. *Gregorianum* ab Ecclesia Romana usitatum, & omnibus permissum, imo mandatum S. Gregorius Magnus Ecclesiam ornavit sanctissimis institutis & legibus, uti ait Breviarium 11. Martii.

Olearium, vas, in quo oleum confervatur.

Oletranus, antiquus, diuturnus, canus.

Oleberis, id est cotus ex purpura.

Omologo, & *Etologo*, confirmo, ratum habeo.

ONAGER in deserto, asinus silvestris, hinc fit una vox Onager.

Onychius, christianorum Deus a gentilibus ex contemptu appellatus.

Opinosus, lux opinionis tenax.

Ophthalmus, dolor in scapulis, ubi nervi congregantur, ac taliter indurantur, ut patientium caput vergere non sinat.

Orans, visio, spectrum, phantasma, neutrius generis.

ORATIO ab ore dicitur; quia exterius fit ore, quod apparet hominibus; interius autem fit corde, quod soli Deo paret.

ORATIO SUPER POPULUM in Quadragesima ideo frequentatur, ait Micrologus; quia cum majorem conflictum in jejuniis & orationibus contra spirituales nequias sumamus, necessario nos instantius Deo commendare debemus: nam oratio, quae *Post Communia* dicitur, pro solis Communicantibus solet deprecari. Populus autem etsi quotidie in Quadragesima conveniat, (tempore Micrologi ante sexcentos annos) non tamen quotidie, uti deberet, communicat; ne ergo populos ita oratione, ut communione ceteret, adjecta est Oratio super Populum: in qua non de Communione, sed pro populi protectione specialiter oratur; sic in locum Communionis haec oratio super populum subrogata est. In Dominicis tamen diebus non dicitur, quia genuflexio vitatur, quae ad hanc orationem à populo exigitur, dum proclamatur à Diacono; *Humiliate capita vestra*

Deo : ut dum populus tempore tam sancto, quale est Quadragesima, non communitur. Benedictione superaddita non careat. Hæc fere ; & plura Micrologus cap. 11. de observationibus Ecclesiasticis.

ORACULUM autem pro loco orationis reperitur. Anastasius Bibliothecarius in Paulo I. Naviter Oraculum in honorem Sanctæ Dei Genetricis construxit ; ubi aditio habet Oraculum ; id est Orationum. Apud Ethnicos oracula ponebantur pro Deorum responsis. Virg. lib. 1. Æneidos

Suspensæ Eurypilum sicutum oracula Phœbi

Quia his inesse putabant Deorum orationem sive sermōnem.

ORCHESTRA est locus Optimatibus ad spectandum destinatus ; cantorum autem locum Odium est.

ORAKIUM antiquitus idem erat quod stola, (de qua vide in litera S.) abhuc stola autem, sive oratio non oratur, id est predicatur, quod ore fit ; hinc orator idem est predicator ; nec sine stola sacrificatur, quod fit orando, sive os movendo. *Adversus* est manum ad os movere, quod orantes & rogantes faciunt.

ORATORIUM substantive apud bonos Latinos auctores non reperitur, sed adjective ; uti digressio oratoria, pulpitum oratorum ; quod est concionatoris suggestus.

ORGANUM, es vas instrumenti musici, vel quodlibet instrumentum, vel opus : quia per instrumenta suus opus.

Vitrub. lib. 10. cap. 1. Inter machinas & organa id videtur esse discrimen: quod machinis pluribus operibus in majores cōguntur effectus; ut ballista, torculariumque pressa; organa autem unius operis prædenti tractu & tactu perficiunt quod propositum est: per excellentiam autem organa discuntur quævis musicorum instrumenta. De inventione Organorum vide Notitiam in Vitaliano Papa 78. Historia tripartita ait, quod Damon Arium organum suæ machinationis habuit.

ORTHODOXUS est, qui recte opinatur: *Orthodoxia* recta opinio, *Conodoxia* yana opinio, *Orthographia* recta scriptio: *Heterodoxus* alterius sive alterare opinionis: *Paradoxon* præter opinionem.

Oryzometra, coturnicum mater.

Ostium, ludus, qui sit tunc suspensa ab annulo, seu arbore sustentata, & in ea ludentes agitantur. Virg. 2. Georgic.

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Otalgius, qui aurium dolore laborat. à græco.

Orbene, linteum, robalia.

OREMUS vocatur indictio orationis. Sanctus Augustinus Epistola 106. ad Vitalem: *Oremus* dicitur ante publicam orationem, ut invitentur omnes ad orandum.

Pæny laus, versibus facta, in alicujus honorem.

Virg. *Æ. Egid.*

Letumque choro pzanis canentem.
PAGANUS unde dicatur, vide notas
 Baronii ad Martyrologium 23. Januarii.
 Proctus autem ita explicat: fons, græce
 dicitur, & plures domus rusticæ sive villæ
 Pagus vocantur, quia circa fontes sive pu-
 teos condi consueverunt: hinc Pagani die-
 ti, quasi de eodem fonte potantes; meta-
 phorice, ait Beda, Pagani à Pagis dicti
 sunt, eo quo longe abint à superna civi-
 tatis habitatione; & Paulus Orosius Præ-
 fatione in suam Historiam ad Aurel. Au-
 gustinum: Alijhi à Civitate Dei ex loco-
 rum agræstium compitis & pagis *Pagani* vo-
 cantur, sive *Gentiles*, græce *ethnici*: utque
 Judæi omnes vocabantur *Gentiles*, qui verum
 Deum non agnoscebant, ita Christiani,
 qui eundem Deum non norant, *Gentiles*,
Ethnici, & *Pagani* dicuntur: *Gentiles*, ita
 nventes ut sunt geniti; utque *Pagani* an-
 tiquitus à Romanis dicebantur, qui non
 erant eorum militiæ ascripti; ita à Chris-
 tianis dicti sunt *Pagani*, qui milites Chris-
 ti non erant; quia vicia Christiana est mi-
 litia super terram.

Pagarchus, id est pagi Princeps.

Palatba, massa sicorum sicorum.

Palta, hic titulus sæpe in Gratiani de-
 creto reperitur. Aliqui putant, quod hæc
 dictio significet res parvi momenti, sed
 contrarium constat. Vide *Maestri*.

Palteciam, sive *Prætorium*, appendix, ep-
 rollarium.

PALLIUM sunt, qui à pellibus deducant, quasi Pellium; quia pellex est supremum animalis tegumentum. Fuerunt ex pellibus olim pallia confecta, uti patitur Elias pelle palliatus: hinc nostrum superpelliceam (subaudi vestimentam) quasi superpellam: quia primis vestibus homines tunicis pelliceis à Deo induti sunt: pellibus etiam antiquitus Canonici, non lineis vestiebantur: quo schemate maiores nostri representare voluerunt summam miseriam, in quam per peccatum parentum primorum incidimus, propter quod ipsi, perdita innocentia, à Deo vestiti sunt tunicis pelliceis. Vide infra *Superpelliceam*.

PALLIUM ARCHIEPISCOPALE, alias *Stola Archiepiscopalis* Pallium, vocatur, eo quod alia ornamenta Episcopalia palliat, id est tegit, non quidem integro pallio, sed signo sive parte aliqua pallii, sicut *Stola* Sacerdotis non est integra *Stola*, sive vestis, sed tantum pars aliqua utrinque dependens: prout etiam scapulare parvum lineam à Canonici quibusdam Augustiniani adhibetur loco vestis lineæ integræ. Solum Papa in Missarum solemnibus semper & ubique Pallio utitur ob plenitudinem universalis Ecclesiæ potestatis, quæ per Pallium significatur: alii vero Archiepiscopi nec semper, nec ubique: quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis universalis. De Pallio vide curiosa in Marco Papa 35.

PALLIA proprie vocantur, quæ barbare

re *Antependia* altarium dicitur; eo quod altaria ab anteriori parte pallient sive tegant, dicta quasi ante Altate pendentia; non enim antiquitus ita erant, ut modo compagibus extensa, sed laxius dependebant, uti in antiquis Ecclesiis, presertim ruralibus, adhuc videre est. *Palla Calicis* hinc etiam dicitur, quod calicem tegat sive palliet: & sicut Corporale lineum, ita *Palla* debet esse linea; vel si sit serica, hinc a parte calicem tangente obducitur, & a Laicis non tangitur: unde perperam faciunt, qui pallam præbent Ministro ad quærendam hostiam; vel si loco *Tabellæ Pacis* a Ministro accipiat, ut eam porrigat Sacerdoti osculandum: quæ & parva *Palla* dicitur respectu Corporalis; quæ magna *Palla* est; quæ ante usum hujus *Pallæ*, ipsam Corporale etiam Calicem palliabat.

Pammyla, musca cujuslibet generis.

Panagia, id est sanctissima. *Panagia Deipara adjuva nos*, Apolloli clamarunt, dum congregati in transitu Deiparæ, die tertio illius obitus apparuit illis, consalutans eos: qua visione mirati ad virginis sepulchrum confugerunt, & Beatissimum Corpus non invenere: quare certiores facti sunt illam animam & corpore in Coelum assumptam fuisse.

Pantheon, omnium Deorum templum: hinc *Pantheon de las Reyes*, hoc est sepulchrum.

Pantologia, universalis loquutio.

PAPA quasi **PA**ter **PA**trum, vel **PA**stor **PA**storum: unde primam syllabam in *Pape* com-

communem esse arbitror. Alii singulas literas hujus vocis sic explicant, P. Petri, A. Apostoli, P. Potestatem, A. Accipiens. Pater & Pastor dicitur, quia verbo Evangelii in Christo Jesu ipse pater per suos nos genuit, & verbo pascit; hinc etiam Patres & Pastores dicuntur Sacerdotes curam ovium sive animarum habentes. Tempore Gregorii Papæ 7. anno 1073. collecta Romæ Synodo, constitutum fuit, ut Papæ nomen soli Romano Pontifici tribueretur, cum antea Episcopi sic vocarentur, imo passim Sacerdotes; quo nomine adhuc à Græcis vocantur Presbyteri; hincque profuxit quod Sacerdotes Regulares passim Patres audiant, uti etiam more antiquo in *Confecto* adhuc dicitur Sacerdoti cuique, *Et tibi Pater*; jam per Antonomasiam hoc nomine Papa designatur solus Summus Pontifex, sicut apud Græcos Homerus, & apud Latinos Virgilius Poeta per excellentiam dicitur. Imo Scythæ & Bithynii Iovem Patrem vocabant, & Deus ipse nomine Patris vocari gaudet, uti Christus in Oratione Dominica nos docuit: *Pater noster, qui es in cælis.*

Papalestra, clericalis corona.

PAPISTA, quo nomine Catholicos Hæretici per contemptum vocant; quam sit titulus honorabilis, vide Notas Baronii ad x6. Octobris. Et *l' Auteurs des Questions curieuses* pag. 588. ait; Pontifex Romanus nominatur Papa; quia Pater est Patrum: & Pater universalis, quia Apostolicam regit universalem Ecclesiam, tanquam munus,

Vicesque Principis Apostolorum habens: heretici nomen Papæ detestantur adeo, ut per contemptum Papistas appellent fideles Catholicos; nos autem non modo gloriamur illo, sed palam ita esse profiteamur, tanquam felicissimos ex hoc; Papista enim quid aliud, nisi filii spirituales Parentis optimi?

PARACLETUS. Græci rationem habentes accentus, non quantitatis, dicunt in Nominativo, genitivo: latine pronuntiari debet Paracletus secunda longa, quia scribitur per *a* vocalem longam; quod aliquid Paracletus scribant per *i* vocalem brevem, sic ab illis, qui perperam *Ita* loco *Ita*, & *Vna* loco *Ita*, pronuntiant. Paracletus latine Advocatus, à græco, quod latine est *voca*, unde Kalendæ; sic Cletus vocatus, Anacletus revocatus; quod in Hymno correcto de S. Spiritu positum sit, *Qui dicitis Paracletus*, necessitate metri factum puto; pejus faciunt, qui Paraclytus scribunt, quod latine infamis & male audiens sonat; Inclytus autem pro famoso in bonam partem, Paraclytus pro infami sumitur.

PARASCEVE, latine preparatio. Judæi pridie Sabbati omnia preparabant, quibus sabbato opus erat. Exod. cap. 17. *Die autem sexto parant, quod inferant, & sic duplum quam colligere solebant per singulos dies: dies autem, quo Salvator noster pro salute generis humani mortem passus est, per Anthoniam Ferja sexta in Parasceve vocatur: eo die non sacrificamus* (ut ait Rupertus)

tus) dum vobis Hostia tollitur de manibus : non
sacrificant amici, dum trucidant inimici.

PARÆNESIS, penultima brevi, latine
adhortatio. *Paraphrasis* est ejusdem senten-
tiz per alium sermonem explicatio, hoc
est ubertius explico, penultima correpta.

PARADISUS, hortus, viridarium; po-
mariuum; aliqui à voce Chaldaica *Parades*
hortus desceunt; hebræice *Edem* dicitur,
quod est voluptas, deliciz, locus voluptatis.

PARALIPOMENA, latine prætermissa;
sed in genitivo, Paralipomenon, propter
ulimam longam: Liber Paralipomenon
continet ea, quæ in libris Regum præter-
missa sunt; quasi liber prætermissorum.

PARANYMPHUS, qui nuptiis præest: ita
Gabriel Angelus Redemptionis nostræ (Des-
ponsationis Dei cum natura humana) Pa-
ranymphus dicitur.

PAROCHUS dicitur à græco, quod la-
tine est præbere; *Histoire Pontificale de*
Glez in Dionyso Papa ait; *Parochus* inter
antiquos Romanos fuit cuiusdam officii no-
men, qui Legatus è regionibus exteris adve-
nientibus ligna, salemque suppeditabat.
Horatius lib. 6. *Satyr.* 5. vers. 45. sic:

..... *Vallula, lectum*

Præbuit, & Parochi qua debent ligna salsaque.

Hinc *Parochus*, qui necessaria saluti
animarum suggerit, & qui eius spiritus
sem cibum capiunt, *Parochiani* vocantur.

PAROECIA, accollere vel juxta habita-
re. *Parœci* dicuntur ipsi accollæ: quare qui
Ecclesiam aliquam accollunt, vel juxta ha-

bitant se vocantur, & Parocia ipsa sacra
vicinia; hinc Parochia & Parocia utrum-
que suo sensu dicitur.

PASCHA, hebr. *Phaz*; quod est Tran-
seus: hinc nomen accepit, quod exterminator
Angelus videns postes Israhitarum
sanguine Agni Paschalis tinctos, eos per-
transiens non percussit: Christianum au-
tem Pascha est Christi Resurrectio, qui post-
quam per mare rubrum sanguinis sui tran-
sivit, mortem nostram moriendo destruxit,
& sic per hoc novum Pascha novae legis,
Pasce vetus terminat. Pascha Hebræorum
in ipso temper plenilunio Martiali, No-
vum autem, ne cum Judæis conveniamus,
Dominica sequenti celebratur, & propter
ejus lunæ instabilitatem, per dies 37. dis-
ferri potest, juxta hunc versiculum:

*Non sequitur Parcum, nec pervenit ad Bena-
dictam.*

Pascha nempe in descensu non pervenit ad
Benedictum, cujus festum colitur 21. Mar-
ti; quo die nunquam celebratur, sed des-
cendere ad imum potest usque ad 22. Mar-
til; & ad summum ascendere usque ad 29.
Aprilis, quod est festum S. Marci; Judæo-
rum autem in 21. Martii incidere potest,
quando tunc est plenilunium.

PASTOPHORIA *diruta*, Breviarium men-
se Octobri ex lib. 7. Machabzorum; est
coenaculum Sacerdotum. Juxta Hieronymum,
Tabernaculum sive thalamum, in quo ha-
bitat Templi Præpositus. Pastophorium ap-
pellatur à S. Clemente lib. 8. constit. Apof-

golicarum Tabernaculum sanctissimi Sacra-
menti, quasi thalamus comestionis sacrae, si-
ve Crux Dominica.

PATENA seu Patina, diminutive **Patep-
la**, à pateo dicta; in Liturgia S. Jacobi
discus appellatur: forma nunc multo minor
est quam antiquitus erat, cum omnes in
Missa communicarent: ampla patena tunc
adhibebatur pro Pyxide, quæ nunc Cibo-
rium vulgo dicitur: & hodie ubi pauci
sunt communicandi, patena tunc adhibetur.

PATRIARCHA, latine Patrum primus.
Quatuor in Christianitate sunt Patriarchæ
præter Papam, qui œcumenicus, id est
universalis Pater & Pastor est: primus Con-
stantinopolitanus, 2. Alexandrinus, 3. An-
tiochenus, 4. Hierosolymitanus. Tandem
cum Constantinopolitanus œcumenici titu-
lum ambire non desisteret, ordinatum fuit,
ut Episcopus Romanus esset œcumenicus
Papa, iste vero œcumenicus Patriarcha.
Vide Platinam in Bonifacio III. & ad il-
lum notas Panvini.

PATRICIUS: constat ex Titu Livii lib.
2. à Romulo creatos esse centum Sena-
tores, quasi Seniores, Ovidius:

A Senibus nomen mihi Senatus habet.

Et eisdem honoris gratia Patres esse appel-
latos, omnesque subinde, qui ex illorum
progenie orti essent, Patricios esse nup-
cupatos: hinc lunatos ferre calceos insig-
ne hujus nobilitatis erat, quod semilunula
C. centum designet: Erant autem Patricii
originarii dicti, qui ab his centum origi-
nem

sem traherent, iidemque Patres majorum Gentium dicebantur, alii autem minorum Gentium, iidemque Adlecti & Conscripti, qui ex Plebe in Senatum transferant.

PATRONUS est, cujus patrocinio & tutela aliquis committitur; unde etiam *Tutelaris* dicitur, Patronus sive Tutelaris Mechliniensium est D. Rumoldus; *Titularis* autem D. M. Magdalens, sub cuius titulo sive nomine Basilica Mechliniensis dedicata est: uti Bruxellæ D. Michael Tutelaris, D. Gudula Tutelaris. Patronus etiam dicitur, qui Ecclesiam aliquam vel Sacerdotium fundavit; cui ideo *Jus Patronatus* competit, quod est jus nominandi & præferendi aliquem clericum ad talem Ecclesiam seu beneficium. *Titulus* secundum Varroem à tutela dicitur, quasi Tutelus (euphonia gratia Titulus) unde Tutela: hinc Titulus etiam significat quam Franci *Sauvegardiam* vocant, quæ confertur à Principe alicui loco aut personæ contra incursum militares. D. Augustinus in Psalmum 21. *Ne domum ipsius invadat aliquis potens, ponit ibi Titulum Patro-* *toris; ut cum Titulus fuerit lectus, conterritus quis potentia nominis abstineat ab invasione.*

PAULUS, inquit S. Augustinus in Psalmum 72. *Primo Saulus, postea Paulus; id est primo superbus, postea humilis. Saul enim, unde dictum est nomen Sauli, nobis quia Rex superbus & infrans fuit. Non aliqua jactantia nomen sibi mutavit Apostolus; sed ex Saulo factus est Paulus, ex superbo modicus; paulum enim modicum est & derivatur à græco quod*

latine est modico contentus sum. Et S. Hieronymus: Uti Scipio, subjecta Africa, Africeni sibi nomen assumpsit, & Masellus Creta subjugata, Cretici cognomentum repertavit; ita & Saulus ad predicationem gentium missus, à primo Ecclesie spolio Proconsule Sergio Paulo victoriae suae tropaeum retulit, erexitque vexillum, ut Paulus diceretur à Saulo.

PENTECOSTE, est quinquagesimus dies à Paschate. Augustinus ait: Septenario numero septies multiplicato sunt quadraginta novem, cui quasi octavus additur, ut quinquaginta compleantur, & tanquam ad caput redeatur, quo die missus est Spiritus Sanctus; utque Iudæi quinquagesimo die postquam egressi sunt de Aegypto acceperunt Legem in fulgure & tonitru; ita Apostoli Spiritum sanctum in sono tanquam advenientis spiritus vehementis, quinquagesimo post Christi Resurrectionem die.

PÆDAGOGUS, id est puerorum ductor, custos, & instructor, *Pædagogium* locus ubi pueri instruuntur; sic *Myllagogus* secretorum, sive sacrorum custos.

PERIODUS, latine circuitus. Periodi Pauli & Theclæ inter apocrypha scripta numerantur, in quibus narratur quomodo illa cum Apostolo itinerata sit, docuerit, & baptizaverit, quod feminis permissum non est.

PHARISÆI dicti sunt quasi separati, ab hebraico *Pbaras*, latine separo; quia non erant sicut ceteri hominum.

PHYLACTERIA erant membræ, in qui-

quibus descripta erat Lex Divina; quos
 Pharisei in capite & brachio portabant,
 ut Legem Dei custodire & in oculis ha-
 bere viderentur, Chartæ, quibus utuntur
 Libitinarum dum ad funus comitandum in-
 vitant, Phylacteria vocari possunt, quia il-
 lis serviunt pro memoria. Phylacteria etiam
 sunt chartulæ incantationum diabolicarum,
 quibus tutos sive duos, ut vocant, se ho-
 mines perversi putant contra ictus hostiles.
 In decretis Gregorii II. inter alia habetur
*de quis Arvulus, Aruspices, vel incantatores
 observaveris, aut phylacteris usus fueris, an-
 thema sit.*

PINNACULUM, est locus frequentibus
 pinnis circumseptus; Templum Hierosoly-
 mitanum erat superius planum, & circum-
 quaque pinnis septum; *pinnæ* autem sunt
 dentes in superioribus murorum partibus
 eminentes.

PISCINA est propriè lacus pisces conti-
 nens, quod vivarium dicimus. *Probatica*,
 id est ovilis, in hac Piscina probatica si-
 ve ovili lavabantur oves, quæ ad sacrifici-
 um offerebantur. In Lectione 4. fest. Pre-
 sentationis B. Mariz 21. Novembrii habetur:
In Domo Probaticæ Joachim, antiqua
 lectio habet, *In Domo Ovilis Joachim*; quod
 ipse abundaret ovibus, & dives esset: nam
 antiquorum divitiæ in pecuniis præcipue
 consistebant; unde & pecunia nomen habet.

PITANCIA, vide supra in voce *Agape*.
 Itali *Pianta* dicunt, quia ex pietate datur.

PLANETA Astrologis est stella erytica,
 Et-

Ecclesiasticis vero vestis Presbyteri sacrificantis, quæ hodie Casula dicitur, à græco, quod latine est errare, quia quondam erat laxior, quam modo est, & errabat canalibus, sive plicis luis per totum Sacerdotis corpus; uti apparet in antiquis picturis S. Gregorium, & alios Pontifices sacrificantes exprimentibus; ideoque Diaconus debebat Sacerdotem juvare, Planeram levando, præsertim dum elevarét sacram hostiam; unde mbs inolevit levandi Casulam ad Elevationem: quæ vestis jam contractior est, & *Casula* dicitur, quasi parva casa, quæ quod cava sit, nomen accepisse videtur.

PLATONIA. Anastasius Bibliothecarius in vita S. Damiani Papæ ait: *Hic dedicavit Platoniam in Caiatumbis, ubi Corpora sanctorum Apostolorum Petri & Pauli jacuerunt, & versibus exornavit.* Et Damasus ipse (quis hic fuit) in Vitis Pontificum *Liberius Papa ornavit de platonis marmoreis sanctæ Agnæ sepulcrum.* Hinc saxa sive laminæ marmoreæ antiquas inscriptiones continentes Platoniam vocantur, & locus ipse marmoreis latinis contextus Platoniam dicitur. Beda in ratione temporum scribit, quod *Zyxtus Tertius fecit Platoniam in Cæmeterio Callisti, via Appia, ubi nomina Episcoporum, & Martyrum scripsit, & in Historia Tripartita Scratres: Pax ipsa in marmorea Platoniam cognoscitur esse conscripta.* latine latitudo, unde platea. Philosophus Plato ab humororum planitie, sive latitudine nomen habuit: &

Platanus arbor late spargens ramos, umbræ tantum gratia expetita, à latitudine dicta sunt.

PLUVIALE (subaudi vestimentum) est capa pluvialis totum hominem capiens, contra pluviam ab antiquis viatoribus ad necessitatem adhibita, sed jam in Officio Divino ad ornatum & splendorem adhibetur, à tergo habens adhuc formam amittuli antiqui pallii; quia contra tempestates poterat super caput attolli, & inde removeri; atque *capitum* dicebatur, quod caperet, sive teget caput.

PLUMBATIS cædi; subaudi flagellis, Plumbatæ autem sunt pilæ plumbeæ, quæ bombardis inferuntur: hujusmodi pilis flagellorum extremitatibus affixis cædebantur Martyres.

PLUMBETA, quæ distribuuntur in Choro; Plumbei latine dicendi essent, sicut Aurei; & Argentei passim dicuntur, & subintelliguntur nummi. Martialis lib. 10. Epigr. 74.

Centum merebor plumbeos die toto?
ita in Choro Mecliniensi nos tres meremur Plumbeos die toto.

PNEUMA (latine spiritus, flatus, ventus) vox hæc ponitur in cantu Gregoriano, & exprimitur per hæc literas, **EVOVAE**, superscriptis Notis Musicis, ad sciendum quo spiritu seu pneumate, & quoto tono (octo autem sunt toni) cantus debeat pausari.

PODERIS, id est vestis talaris: à *græco*,
Gg co,

co, quod latine *pes pedis*, apud Ecclesiasticos pro Alba ponitur, quæ ad pedes usque dependet, penultima producta.

POLYCARPUS, latine fructuosus; *Poly-*pus multiples, *Carpoborus* fructum ferens,

PONTIFEX dicitur à posse, & facere, quasi potens ad faciendum; facere autem etiam sacrificare significat,

PORPHYROGENITI sunt Regum sive Magnatum filii in purpura nati.

POSSESSIO dicitur quasi pedum positio, quæ est rerum immobilium; quia ad immobilia pedibus itur: mobilium vero dicitur *Mancupium*, quia res mobiles manu capiuntur.

POSTCOMMUNIO vide supra in voce *Oratio*.

PRÆFATIO sive prælocutio fit ante Actionem & Canonem seu Regulam Missæ; & secundum tempora & Officia Præfationes variantur, quarum decem priorum auctor est Gelasius I. Papa circa annum Christi 508. undecimam Præfationem de B. Virgine Maria, ejusdemque Officium edidit Urbanus II. circa annum millesimum. Canon vero semper est idem, nisi quod in sex festivitibus Domini, Nativitate, Epiphania, Cæna, Paschate, Ascensione, & Pentecoste, aliquot verba festo cuique congrua inferantur. Micrologus cap. 11. ait: *Presbyter post finitam Secretam orditur Præfationem in Canonem, in qua Superiorum Civium Ordines merito connumerantur; quia isdem mysteriis, que ibi consciuntur, juxta attestationem*

Sanc-

Sanctorum Patrum, interesse creduntur: unde et Angelicum Trisagium Sanctus, Sanctus, Sanctus subjungitur, uti S. Xystus in ordine quodam Gregorius Papa insinuat. Ita Micrologus, qui vivebat circa annum 1085.

PRÆPUTIUM à præputando dicitur: glans est summa pars colis, sive membri virilis, præputium est pellis glandem tegens, quæ Judæis in Circumcisione præputatur. Paulus ad Rom. 4. *Non in Circumcisione tantum* (id est in Judæis, qui circumcisi sunt) *sed in præputio* (id est non Judæis, sive gentilibus, qui præputium habent:) Circumcisio dicitur, quia pellis circum glandem ceditur sive scinditur, & præputatur.

PRÆBENDA (adjectivum substantivum) est quæ alicui præbetur in beneficium, quod illi præbet unde sustentetur, & sibi benefacere possit; proprie Sacerdotium dicitur.

PRÆSIDES dicuntur qui maximum in Provincia ipsis commissa post Principem habent imperium; quales hodiè Gubernatores dicimus; ita Præses sive Gubernator Judææ erât Pontius Pilatus: & in Martyrologio frequens fit mentio: sub Præsede Maximo, Ricovaro, &c. hoc est Gubernatore.

PRESBYTERI vocantur Sacerdotes (vide Noticiam in Clero) id est Seniores, non propter decrepitam ætatem, sed ob sapientiam, quæ in senioribus plus quam in junioribus exigitur, & esse supponitur. S. Augustinus: ait: *Sane etiam grandioris ætatis*

(& sicut Scriptura loquitur) plenum dierum posse dici Seniozem , hoc est Presbyterum : proinde omnis senex etiam presbyter , non omnis presbyter etiam senex. Episcopi superiores Sacerdotibus loco Apostolorum successerunt , Presbyteri vero 72. Discipulorum locum tenent : etiam significat legatum ; qua presbyteri legatione pro nobis apud Deum fungantur.

PRESBYTERIUM late sumptum , est chorus sive locus ubi Presbyteri quotidie ad Officium Divinum conveniunt : sumptum stricte est locus Chori summo Altari proximus , uti patet ex consecratione Chriftianis in Coena Domini , quando Presbyteri cum Episcopo sedent in Presbyterio. Olim locus erat in Patriarchio Lateranensi , in quo Pontifex Romanus prisco instituto Presbyterium elargiebatur ; Presbyterium autem hoc , si Panvinium audias , est quaedam pecuniae summa , quam Papa diebus quibusdam festis praecipuis Cardinalibus , Clero Senatui , Populoque Romano dare consueverat ; hujus doni non semel in Anastasio Bibliothecario fit mentio ; Inter alia de Bonifacio V. Hic , ait , Clerum amavit , & Rogam integram eidem dedit ; in Eugenio I. Rogam solitam Clero tribuit ; (Rogam Longobardicam vocem existimat Sigonius , & stipendium significare) & in Zacharia ; Clerum suum dilexit , & presbyteria annua in duplo , & amplius omnibus tribuit ; & Ciaconius in Clemente Tertio , Romanus Pontifex Senatoribus , Judicibus , Advocatis , Scribariis , & Senatus ministri consuetas largitiones , & donativa ,

qua, qua presbyteria vocantur, flatis temporibus tribuit.

PRIMAS est qui habet Archiepiscopos sub se, uti Archiepiscopus Episcopos: huic præfertur crux simplex, illi duplex, uti Papæ triplex, qui est Primas Italix, & totius Christianitatis. Hispanix Primas est Toletanus, Gallix Lugdunensis, Germaniæ Magdeburgensis, Cantuariensis Angliæ.

PRIMICERIUS est primus in ordine sive catalogo, quasi primus in cera: anti-qui enim in ceratis tabulis stylo ferreo aut ligneo literas pingebant. *Secundicerius* etiam dicitur. Benedictus Tertius, in Epistola de rebus Corbejenfis Abbatix in fine: *Actum per manum Theophylacti Secundicerii Sanctæ Sedis Apostolicæ.*

PRIMISCRINIUS primus custos Scrini-orum, quod est primus Secretarius; quia secreta in scriniis custodiuntur. In Epistola ejusdem Benedicti, *Scriptum per manum Theodorici Notarii & Scrinarii S. R. E. Protoscriniarius* etiam dicitur.

PROCESSIONE à procedendo, latine Supplicatio dicitur. Agapetus Primus instituit fieri processiones singulis diebus Dominicis; quod & hodie servatur.

PROPHETA, quos Gentiles Vates, eos Prophetas nos vocamus, quasi præfatores, quia porro fantur, & futura prædicant sive prædicunt. *Prophetia* in nocte Nativitatis Domini legitur sine titulo, quia non amplius prophetæ, sed ipse Dominus, qui
jam

jam venit, nobis loquitur : & ideo ad primum Responsorium canitur Gloria Patri, ut Deo dicamus gratias pro Filio nobis dato.

PROSELYTHI, latine advenæ, à græco, quod est *advenio* : ita vocabantur qui ex gentilitate ad Judaïsmum accesserant.

PROSEUCHA locus ubi mendici ad stipem rogandam confident. Juvenalis Satyra 3. *Ede ubi consistas, in qua te quero proseucha*, id est in quo ponte, vel atrio stipem roges.

PROTOCOLON latine primum membrum, est prima charta sive membrana, in quam tabelliones & scribæ acta breviter referunt, accuratius & nitidius ea, ubi opus erit, descripturi, *Minuta* passim dicitur.

PROSPHONESIS penultima longa (licet à Græcis correpte pronuntietur, propter accentum) latine præfatio : ponitur pro libri alicujus inscriptione, quia in ea auctor facit prælocutionem : ita E. Puteanus edidit Pompam Prosphonicam, in qua colligit omnium suorum librorum inscriptiones, sive præfatignes.

PSALLERE, latine est canere, & simul in instrumentis ludere, imo & saltare, uti quondam David ante Arcam, & etiamnum Hispani ante Venerabile Sacramentum canunt, ludunt, & saltant ; vide supra in voce *Hymnus*.

PSALMI GRADUALES sic dicti, quod in Arcæ delatione, in singulis Templi gradibus illa subsistente, decantarentur singulis

li; erant enim quindecim Templi gradus, quot sunt *Psalmi Graduates*: jam ab Ecclesia ita ordinati sunt, ut cantentur quinque primi pro defunctis, uti patet ex conclusione *Requiem eternam dona eis, Domine*: medii pro nobis ipsis, & amicis; quinque postremi pro omnibus fidelibus tam vivis, quam defunctis.

PSALMI POENITENTIALES, quod scilicet ad poenitentiam nos excitent, numero septem contra septem peccata capitalia, ex quibus veluti capitibus ac fontibus omnia alia peccata proficiuntur: quos S. Augustinus, cum discessum sibi e vita intrare intelligeret, in conspectu positos profusus lacrymis legebat; unde antiquitas & utilitas horum psalmorum apparet.

PSEUDOPROPHETA. Pseudopontifex, est falsus Propheta, & falsus Pontifex: a græco, quod est falso loquens, seu mendacium. Pseudolus; falsus servus.

PURPURA, quasi pura pura, sive bis pura, imo ignea; a græco quod est ignis, qui est purus, & omnia purificans. Argentum igne examinatum, id est purissimum. Vide Ericium Puteanum in *Purpura Austriaca*, pag. 7. & *CL. Paradinum Symbolo Heroico III.*

Q

QUADRAGESIMA, *Quinquagesima*, *Sexagesima*, & *Septuagesima*, sunt adjectiva substantivata, qualia multa sunt in usu Eccle-

Ecclesiastico : & subintelligitur dies septuagesima , sexagesima , vel quinquagesima ante Pascha . Septuagesima instituta est in similitudinem septuaginta annorum Babylonice captivitatis Judæorum . Dominica Sept. incipit prælegi in officio Ecclesiastico historia captivitatis generis humani , ex initio libri Genesis . Notandum est autem quod Dominica Septuagesimæ , vel in Septuagesima , non sit proprie septuagesima ante Pascha dies , sed feria secunda præcedens , & ipsa est tantum dies sexagesima quarta ; nec Dominica in Sexagesima est dies sexagesima , sed feria quarta præcedens , & ipsa est dies quinquagesima sexta : neque Dominica in quinquagesima est dies quinquagesima , sed sabbatum præcedens , & ipsa est quadragesima nona ante Pascha dies : sicut Dominica prima post Pascha , Dominica in Albis proprie non est , sed Dominica post Sabbatum in Albis ; quia albæ vestes pridie deponerentur . *Quadragesima* vero vocatur antonomastice jejunium quadraginta dierum , quod incipit quateriduo ante Dominicam primam Quadragesimæ , cujus sequentes Dominicæ dicuntur secunda , tertia , & quarta Quadragesimæ , sive in Quadragesima : quia inhaeremus numero quadragenario , quem Salvator noster suo jejunio sanctificavit : ut per totidem dies à nobis observatos , mente & corpore per jejunium purificati ad diem Paschæ , quæ est solemnitas solemnitatum , pervenire me-

Jeamur. Sic Dominica in Septuagesima intelli-
gi debet, quod sit Dominica infra septua-
gesimam diem ante Pascha: & eadem Do-
minica Septuagesimæ vocata, quasi sit Domi-
nica Septuagesimæ ante Pascha diei. Solem-
ne quadraginta dierum jejunium incipie-
bat antiquitus à Septuagesima; neque erat
continuum, sed interpolabatur tribus per
hebdomadam diebus; feria quinta, Sab-
bato, & die Dominica, quæ non jejunab-
bantur; quibus sublatis, incipiendo à die
Septuagesimæ ante Pascha, non à Domini-
ca ipsa Septuagesimæ, numerus quadrage-
narius recte superat; & quemadmodum
quadagesimale jejunium continuum jam non
incipit à Dominica Quadragesimæ, sed fe-
ria quarta præcedente; sic tunc feria se-
cunda ante Dominicam Septuagesimæ inci-
piebat: qui quadraginta dies ut conse-
quenter ab omnibus jejunarentur ordinavit
S. Gregorius Magnus.

QUATUOR TEMPORA unde nomen
tur satis liquet, vide Notitiam in Callis-
to Primo. Quando observanda sint, disti-
chon hoc secundum ordinem indicat.

*Post Luciam, Cineres, post sanctum Pneu-
ma, Crucemque,*

Tempora dat. quatuor feria quarta sequens.

R

REGNUM ponitur pro Mitra summi
Pontificis; ita narratur de Paulo Secundo,
quod Regnum seu Mitram Pontificiam gem-
mis

mis pretiosissimis exornaverit. Regnum vocatur, quia Regale Sacerdorum, & Papa non tantum sedere, sed etiam regnare dicitur, cujus insigne est Mitra sive Regnum. Notandum est quod Cæremoniale Romanum dicat: Diaconus à sinistris deponit Mitram consuetam (bicornem nempe) è capite Pontificis, & Diaconus à dextris Tiaram unicornem, quæ Regnum appellatur, triplici corona ornatam Pontificis capiti imponit. Innocentius Tertius sermone de S. Silvestro: *Romanus, inquit, Pontifex in signum Imperii utitur Regno, id est corona, & in signum Pontificii utitur Mitra.* Idem alibi de se: *Ecclesia in signum spiritualium contulit mihi Mitram, in signum temporalium dedit mihi coronam: Mitram pro Sacerdotio, Coronam pro Regno; illius me constituens Vicarium, qui habet in vestimento & semore scriptum, Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Primus Pontificum usus est Mitra cum simplici corona S. Silvester, duplici Bonifacius Octavus, triplici Urbanus Quartus.

RESPONSORIUM, Subintellige Canticum. Responsoria in Officio Nocturno ita vocantur, quia respondent lectionibus singulorum Nocturnorum, tristitia tristibus, læta lætis; seu quia uno vel duobus cantoribus incipientibus, & chorus concinens responderet.

Responsoria brevia dicuntur, quia breviora sunt prioribus, & post lectiones breves in minoribus horis alternatim canuntur.

Ref.

Responsorii pars repetitur ad fatendam nostram imperfectionem; in aliquibus festis majoribus totum repetitur, ad ostendendum desiderium, quod habemus ad celebrandum illud in cœlo, quod hic celebratur in terrâ.

ROCHETUM latine supparus dicitur, quod super alias vestes ab Episcopis, & Prelatis portetur: uti subucula, quod subtus iadatur. Aliqui putant quod hæc vox Gallica *Roquet* Avenione, dum degerent ibi Summi Pontifices, introducta fuerit. Nonnulli à græco deducunt, latine ex una particula molle & delicatum significat, alia tunicam; ita ut Rochetum sit tunica mollis & delicata.

ROGATIONES Majores & Minores, vide supra in voce *Litania*.

ROTÆ AUDITORES inde dicti sunt, quod in circulo circumfidentes, controversias audiant: prout practici nostri vocant sedere in *Rolla*.

RUBRICA, secunda producta. *Perfius Satyr. 1.*

Non fecus ac si oculo Rubricam dirigat uno.
est species quædam terræ rubri coloris: hæc librorum tituli, & legum capita prænotabantur. *Juvenalis Satyra 5.*

Perlege rubras Majorum leges.

Prudentius libro secundo contra *Symmachum*:

Dicant cur condita lex sit

Bissex in Tabulis, aut cur Rubrica minetur,

Quæ prohibet peccare reos.

Omnia fere Legum capita minio scripta erant; unde Rubricæ dictæ; id quod tum Majestatis, tum terroris causa factum esse ait Herm. Hugo de Orig. scribend.

S

SABAOTH, Hebraice, latine Deus Exercitum, habens Angelos, Arcangelos, Principatus, Potestates, variosque cœlestis militiæ ordines.

SABBATUM est hebraicum, latinum requies; sabbatizare requiescere. Deus septimo die post mundi creationem quievit, & illum diem Sabbatum vocavit: ita & nos die Dominico cessantes ab omni opere sabbatizamus. Sabbato tantum conferuntur Ordines sacri, quia à Deo illud est sanctificatum, & præcipitur à Deo: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*. Sabbatum sanctum vocatur à nobis Vigilia Paschæ, quia eo die Catechumeni solemniter baptizati sanctificabantur; apud Judæos omnes dies à Sabbato humerabantur: hinc prima, secunda, tertia sabbati, erat prima, secunda, tertia dies octavæ sabbati.

SACELLUM diminutivum à Sacrum, uti scabellum à scamno. *Sacellanus*, qui Sacello præest; *Sacellarius* autem, sive *Sacularius* est Ecclesiæ alicujus Thesaurarius, à sacco dictus, unde sacculus, & sacellus diminutiva; quia thesauri in saccis custodiuntur; vide Notitiam in Leone Tertio de Paschali Primitivo, & Campulo Sacellario.

SACERDOS vox profana, & odiola pri-
 mis Christianis, cujus loco dicebatur Pres-
 byter; nam inter Judæos erant Sacerdotes,
 & Principes Sacerdotum, & inter Ethnicos
 Idolorum Sacerdotes, imo etiam tæminæ
 erant Sacerdotes: hinc in Martyrologio
 nunquam reperitur v. g. sancti Valentini
 Sacerdotis, sed Presbyteri: vide plura in
 voce Presbyter. Etymologia vocis *Sacerdos*
 secundum S. Antoninum hæc est;

*Dans sacra, sacra docens, sacra das, sacer
 esto Sacerdos.*

SACRUM, subintellige Templum, vel
 Altare; D. O. M. S. id est Deo Optimo
 Maximo Sacrum, vel sacratum. Ovid. Fas-
 torum l. versu 609.

*Sancta vocant Augusta Patres, & Sacra vocantur
 Tempa, Sacerdotum rite dicata manu.*

SALARIIUM: quemadmodum nullum
 olim sacrificium sine mola falsa, ita etiam
 nullum munus probe administrari potest,
 nisi aliquid salis admisceatur: hoc est nisi
 spes salarii laboris amaritiam temperet;
 hinc à sale salarium dicitur.

SALICA LEX: antiqui Franci in Ger-
 mania habitabant juxta fluvium, qui dice-
 batur Sala; unde Salici vocati, & eorum
 leges Salicæ dictæ; ipsi autem se Francos
 vocabant, id est liberos.

SALVATOR: de hac voce S. Augustinus
 lib. 3. cap. 10. de Trinitate hæc habet:
*Quod hebraice Jesus, Græce Soter, nostra lã-
 tione Salvator est; quod verbum latina lĩ-
 gua antea non habebat, sed habere poterat,
 sicut*

sciri potuit quando voluit. Aliqui vocem hanc non tam probe latinam putant, quia Cicero actione 4. in Verrem ita dixit: *Non salum patronum istius insule, sed etiam Sotera inscriptum vidi; hoc quantum est, ita magnum est, ut latine uno verbo exprimi non possit: is est nimirum Soter, qui salutem dedit.* Henricus Stephanus in Dictionario suo dicit: *Salvatoris vocem tanquam parum probam eruditiores religiose fugiunt, quemadmodum & verbum salvo, quod nec ipsum satis latinum iudicant.* Sed acceptis ab Ecclesia Catholica vocibus uti non erubescamus.

SARCOPHAGUS & Sarcophagium, latine caro: & comedo. Plinius lib. 13. cap. 17. *Sarcophagus lapis fissili vena scinditur, corpora defunctorum condita in eo absumi constat intra quadagesimum diem.* Sanctus Augustinus de Civitate Dei lib. 18. *Arcam, in qua mortuus ponitur, omnes jam Sarcophagum vocant: convenienter pro sepulchro ponitur.* Juvenalis satyr. 10.

Sarcophago contentus erit.

SCHISMA, græce latine scindo. Divisionem Ecclesiæ schisma dicimus, cum ejus membra divisa diversa sequuntur capita. *Schisma Melitianum* Breviar. 26. Novembris, Festo S. Petri Alexandrini. Meletius Episcopus Ægyptius, Arianae hæresis sectator, qui sub Diocletiano in exilium pulsus est, quod præter opinionem, fidem Catholicam defendisset, cum tamen Arianam vellet tutari; fuerat primo orthodoxus, & in opinione maximæ sanctitatis, dein factus Arian-

Arianus schismatis in Ecclesia Alexandrina auctor fuit: vide Hist. Tripartitam.

SCHOLA. Diogenes Cynicus Euclidis schola, quod arguta quidem, sed ad recte vivendum parum utilis doceret, argute dicebat, quod esset bilis ac molestia; cum schola Græcis sonet otium, vaco; quod cæteris rebus omisis, hic solis studium vacemus; quodque vacationes & laxamenta interdum pueris danda sint à laboriferis Musis; ita explicat Aufonius Burdigalensis:

Grato schola est nomine dicta,

Iusta laboriferis tribuantur ut otia Musis.

SCHOLASTICUS; hujusmodi nomine dicti sunt declamatores litium fictarum in scholis, qui deinde transibant in forum ad lites veras tractandas. In Martyrio S. Dorotheæ sic mentio Theophili Scholastici, qui erat Præsidis Advocatus. Scholastice dicere, est semper controversiam disputare, unde & *Theologi scholastici* dicti sunt, qui res divinas logice disputando perquirunt. Scholasticus inter Canonicos dignitatis nomen fuit: ita vocabatur Canonicus, qui aliis Theologiam prælegebat, hodie, dicitur Canonicus Theologus, absque dignitate tamen apud nos. Et Scholasticus sive Scholaster vocatur, qui trivialibus puerorum scholis præest.

SEBASTIANUS, latine venerabilis à græco, quod est *vencror*. Græci Sebastós vocant Imperatores, quod latine Augustos dicimus.

SECRETARIUM idem quod *Sacrarium* & *Sanctuarium*, locus in quo SS. Eucharistia Sacramentum servabatur, etiam Adytum dictum: vide supra in vocibus Basilica, & Diaconium. Sanctuaria sunt etiam Regum & Principum secretaria. Plinius lib. 3. cap. 8. *In sanctuariis Mithridatis repertum est Antidotum*, quæ etiam *scrinia* à fecernendo dicuntur; nam *scrinium* est arca, quæ servantur pretiosa, & secreta: unde nomen *scriniorum* quod talibus arcis fecernitur; hinc *Scriniarius* custos scriniorum sive secretarius, & *Silentarius*, & *Chartularius*, græce *Charitophylax* chartis custodiendis à græco, quod est *custodia*: Concilium Laodicense capite 21. *Non oportet Subdiaconis licentiam habere in sanctuarium seu sacrarium, quod Græci Didconium vocant, ingredi, & contingere vasa Dominica.* Secretarium à Francis pro sacrario sive sacristia sumitur: unde *Secreta Sacristia*. Eusebius lib. 3. cap. 4. ita describit Sanctuarium sive chorum: *Sanctuario hoc modo absoluto & perfecto, stellisque quibusdam in altissimo loco ad Præsidium Ecclesie honorem collocatis, & subselliis præterea undique ordine dispositis decorè eximieque ornato, Altarique tanquam Sancto Sanctorum in medio Sanctuarii sita, ista rursus, ut à Plebe & multitudine non posset accedi, cancellis circumdedat.* Etiam Secretarium à S. Gregorio pro choro ponitur, dum ait: *In Secretario, loco nimirum consueto, ubi in suo throno, sub apside collocato, sedere solet Episcopus, & cum eo Presbyteri, Diaconi nunquam; nam Diaconi inter Presbyteros sedere non licet.* SE

SEQUENTIA, Secreta, Collecta, Offerenda pro oblatione, & similia, sunt adjectiva quæ longo usu pro substantivis sumuntur. Sequentia dicitur, quia sequitur post Graduale; *Prosa* etiam vocatur, quia syllabæ non astringuntur ad metrorum pedes, quamvis plerumque sit Rhythmus: antiquitus sumebantur hæc nomina plurali numero, nunc singulari; ita ut passim dicatur: canit istam Sequentiam, ita ad Offerendam; loco horum: ita ad offerenda: canit sequentia. Sic Libri sacri, qui per excellentiam græce dicuntur Biblia numero neutro plurali, ab aliquibus numero singulari feminino efferuntur: uti Thomas à Kempis lib. 1. de Imit. Christi cap. 1. *Si scires totam Bibliam exterius.*

SERVILIBUS NOTIS COMPUNGI, uti habetur in lect. de S. Bibiana 2. Decemb. Tales notæ Inscriptiones frontis, & qui portabant Stigmatici, Literati, & Inusti dicebantur: stigmata enim, quæ hodie malefactorum tergo, tunc faciei inurebantur: vide Lipsium Elect. cap. 15. & Baronium ad Martyrologium 22. Decembris de sancto Flaviano patre S. Bibianæ Inscriptione damnato.

SOTTANA vox Italica est, *sotto*, subter, ita dicta, quod subter toga induatur: de Toga & Sottana memini me legisse in statutis Canonicalibus: *Vestimenta nostra terram tangant, non verrant.*

SPADO, latine evello, cui testes evulsi: *Eunuchus*, cubile, & custodio; hic ita

natus, ille sic factus. Adhibebantur Eunuchi ad custodiendas Virgines Magnatum filias, ipsisque erant à cubilibus: *Castratus* dicitur ab animali Castore, qui ne à venatoribus ob medicatos testiculos capiatur, eos sibi demordet: hinc vox castus, quasi castratus, per syncopen. Juvenal. *Satyra* 12.

Imitatus Castora, qui se

Eunuchum ipse fecit, cupiens evadere damna Testiculorum; adeo medicatum intelligit inguem.

SPATHARIUS Armiger, Spatha est gladius major, hispanice *Espada*, à græco quod latine est *scindere*, vel *stringere*: minor gladius semispatha dicitur: à spatha diminutivum est *Spatula*, instrumentum quo utuntur Pharmacopzi. *Framea* est ensis qui projicitur. *Rhombæa* ensis oblongus.

SPURIUS, idem quod græce *Nothos* non legitimus, hebraice *Manzer*. Antiqui aliquem incerto patre de scorto natum significabant hisce literis, S. P. quod est Sine Patre, cujus pater ignoratur: ex quibus literis S. P. orta vox est *spurius*, qualiter inter Romanos nonnulli prænominati fuerunt. *Guesii* autem legitimi Græcis dicuntur.

STADIUM continet octavam mille passuum partem, quod est 125. passus; quæ mensura octies sumpta efficit mille passus. Sic mons Olivarum distat Hierosolyma sex stadiis, hoc est tribus horæ quadrantibus: dicitur autem stadium quasi statio, quia post singulos milliarii quadrantes inierantes solebant consistere & pauare.

STA-

STATIO quid sit capere ex Constitutione
 Xysti V. edita 13. Feb. anno 1586. *Vetus*
admodum ab Apostolicis usque temporibus ducta
sacrarum Stationum consuetudo ; in quibus fide-
lijum multitudo ad Apostolorum sepulchra , &
fortissimorum martyrum memorias conveniens,
hymnis & canticis spiritualibus Deum in sanctis
 suis mirabilem laudabat , & salutaribus Imma-
culata Hostia sacrificiis placabat , & adversus
 multiplices antiqui hostis oppugnationes , tam-
quam in castris Dei statione tutissima confis-
bat , Onuphrius Panvinius de Cæmeteriis
 cap. 11. *Legimus Romanos Pontifices inter Mar-*
tyrum tumulos , Stationes , id est omnes Actus
publicos Pontificales celebrare consuevisse. Statio
 etiam pro temporali mansione & quiete si-
 ve consentia ponitur ; hinc nos in diebus
 Rogationum , cum supplicatione ad alias
 Ecclesias procedentes ; ita iis Missam cele-
 brando , & alias preces fundendo , Statio-
 nes celebramus , & a procedendo pausa-
 mus & consistimus.

STOLA ; sicut Canonici quidem Augus-
 tiniani pro integro Rochero tantum fal-
 ciam aliquam lineam portant instar Parvi
 scapularis : ita modo stola , quæ quondam
 integra erat vestis , tantum est aliqua fal-
 cia e collo sacerdotis hinc inde depen-
 dens , data Presbyteris & Diaconis ; quo-
 tum munus est prædicare verbum Dei ;
 quare etiam stola *Orarium* dicitur ab oran-
 do , sive orationem ad populum habendo.
 Ad distinctionem Sacerdotum , qui utro-
 que humero portant ; a Diaconis fertur sto-

la uno tantum humero sinistro sub axillam dexteram connexa, ut illam manum habeant liberam ad ministrandum in Altari; portatur vero à Sacerdotibus dum celebrant è collo ante pectus in modum crucis cingulo conjuncta: Episcopi stolam in modum crucis non complicant, quod crucem è collo dependentem ante pectus semper gestent: quòd si stola adhibeatur à Sacerdotibus una cum superpelliceo, soluta pendebit hinc inde; quia in modum crucis ligari sine cingulo non potest: apud Græcos quodlibet indumentum dicitur stola.

STROMA, latine fragulum. Peristromata sunt aulæ, sive tapetia circum aulam pendentia. Clemens Alexandrinus dicitur Stromaticus, sive Stromatum scriptor: quia edidit opus miscellaneum variis ornamentis quasi stromatibus, sive aulæis distinctum.

STUDITA. Martyrologium Romanum 11. Novembris meminit sancti Theodori Studitæ. Fuit hic Abbas dictus id est præfectus Studii. Primus Monasterii hujus Fundator Studius dicebatur: hic Theodorus pro sanctarum imaginum cultu multa passus Martyr occubuit 11. Novembris anno 826. Monasterium *Studium*, Monachi *Studitæ* dicebantur, uti Minoritæ, Jesuitæ &c.

SUBTILE, indumentum lineum sine manicis, sic vocatum, quod subter alias vestes chorales, quales sunt cappa, & capu-

tium, tempore hiemali portetur: à Canonici Collegiatis, sine manicis, à Cathedralibus autem cum manicis; & tunc Rochetum vocatur. Subtile hoc (potius *suppuris*) dicebatur antiquitus *Lebiton*, & Colobium lineum, quæ est vestis sine manicis, de quo vide in vocibus Colobium & Rochetum.

SUPERPELLICEUM, subaudi vestimentum: antiqui Canonici vestiebantur pellibus, in memoriam primorum Parentum à Deo post peccatum tunicis pelliceis indutorum; quòd pelliceum indumentum ob incommoditatem, maxime in state, in lineum fuit mutatum, sed nomen non mutavit: in cuius signum Canonici induti Superpelliceo simul gestant in brachio sinistro (ad Officium minus impedito) pelliceum quoddam tegumentum ab aliquibus in capite, (nam caputium habet) & à Regularibus in humeris gestatum, quod Almutiam; sed proprie amicum, ab amictendo vocari deberet: vide plura in voce *Almutia*: etiam Superpelliccum inde nomen habere potest, quòd super antiquas pelliceas vestes portaretur: quia primo post peccatum Adami humanæ vestes erant pelliceæ; & si hodie non sint ex pellibus, constant ex lana pellibus detracta.

SYCOMORUS, latine ficus, fatuus, unile moria stulticia: *sycomorus* latine ficus forma; fructum non ferens.

SYMBOLUM, latine confero, simul ferò: *Symbolum Apostolorum* dicitur, quòd singuli Apostoli, antequam dividerentur, dicente Spiritu Sancto, in unum de Fide Christiana-

triana contulere. *Symbolum Nicænum*, jussu Marci Papæ successoris Silvestri, sub quo recens habitum fuerat, cantatur in Missa post Evangelium, ut quod per auditionem corde creditur ad justitiam, ore confessio fiat ad salutem. Symbolum illud recitari institutum fuit contra Arianos, qui Christum consubstantialem Patri negabant: cur autem in nonnullis Sanctorum festis prætermittatur, ratio est, quod de illis in symbolo nulla fiat mentio, uti de sancto Joanne Baptista, qui ante Christum obiit in festo, Sancti Laurentii etiam non dicitur, quia de Martyribus nihil memoratur, uti neque de Confessoribus: sed in festis Doctorum dicitur, quia illi nobis illud explicarunt: quod dicatur in festo sancti Stephani, est propter Octavam Nativitatis Christi, uti in die octava ejusdem propter octavam sancti Joannis Evangelistæ adhuc durantem: in festis autem Apostolorum dicitur; quia ipsi nobis veram fidem, quæ hoc symbolo continetur, prædicaverunt; & Angelorum, quia de ipsis hæc mentio in voce *invisibilibus*. Deus enim creavit Angelos invisibiles. *Symbolum Athanasii* eodem ferè tempore, contra Arianos Sanctissimam Trinitatem impugnantes à S. Athanasio compositum, & ab eodem Romæ profugo propter Arianos Julio Papæ Marci successoris oblatum & approbatum fuit: per quod ipse se Athanasium, id est immortalis omnibus orthodoxæ fidei cultoribus reddidit. Nota quod ubi celebratur per Octavam festum Sanctissimæ Trinitatis, symbo-

bolum Athanasii dicatur prima Dominica & ultima ad Primam : aliis diebus infra octavam non dicitur ; quia hoc Symbolum est affixum diei Dominicæ.

SYNAGOGA, latine congregatio, à græco, quod est congreco; *Ecclesia* sonat convocatio: greges pecorum proprie congregari dicuntur, convocari autem magis est utentium ratione, quales sunt homines; hinc Apostoli nunquam Synagogam dixerunt, sed Ecclesiam, discernendi causa; quod Christus abnegata Synagoga Ecclesiam instituit.

SYNODUS, latine conventus, congressus, concilium. A græco.

SYNAXIS idem quod Synagoga, imò Græci Synaxes vocant orationes, quas nos collectas dicimus. *Sacra Synaxis* dicitur Communio Santissimæ Eucharistiæ, quia omnes simul de uno pane vivo, qui est Christus, communicant.

T

TABERNACULUM diminutivum à taberna: aliter *Ædicula*, ita vocatur passim repositoryum Ven. Sacramenti. Tabernaculum etiam dicitur locus ubi multæ sunt tabernæ, sicut Habiteaculum ubi multæ sunt habitationes, & Pinnaculum ubi multæ sunt pinne.

TALIO. S. Damafus penam talionis confirmat iis, qui alterum falsi criminis accusassent; quod disticho hoc expressum habetur:

Qua-

Qualia fecisti, patiaris Talia; jus est: Talia
Hinc sibi conveniens Talio nomen habet.

TARINCHÆ. Martyrologium 11. Decembris: *In quorum naribus & auribus jussit Præses immitti tarinchas, & clavis ardentibus tempora transigi: ad quem locum Baronius: Tarinchæ erant tenuia ferri tela, ad incendendum Martyrem comparata. Erasmus in versione Josephi succensoria vocat, & fudes ferreas, uti Virgilius:*

Stipitibus duris agitur, Judibusque præustis.
A græco, quod latine est *liquefactio*. & ferrum dum accenditur, liquefit.

TECNIQI VERSUS: id est: artificiosi, à græco quod est latine *tecbna*, *artificium*, sumitur sæpius pro dolo, & astutia, sic Aufonius. (vide ipsius Idyllium 12.) scripsit *Tecnopægnion*, sive artificiosum Lusum metricum: *Versus Leonini* sunt Rhythmici, à quodam Monacho Benedictino Joanne Leonio, qui in Rhythmicis metricis excelluit, ita dicti. *Versus Kopatici*, id est fustibus digni: à græco, quod latine est *clava*, *fustis*; *baculus*, idest fustibus cædō.

TEMPLUM à *templando* sive *tuendo* dicitur, quod est undequaque circumspicere. Tempa paganorum erant rotunda; quæ facile contemplari poterant. Considerator est proprie syderum contemplator; sydus autem dicitur à græco quod latine est simul videre, quia plures stellæ simul videntur: *contemplor à Templo*, id est à loco qui ab omni parte simul aspici potest, quem locum Augures Templum vocant. Cicero pro Dejotaro:

Id animo contemplare, quod oculis non potes.
 Idem primo Academicarum Quæstionum:
*Est animorum quasi quoddam pabulum confide-
 rentia contemplatioque naturæ.* Quando aliquod
 templum intramus illud primo intutu un-
 dique contemplantur, & intuemur: sic Tem-
 plum dicitur quasi *Templum*: etiam contem-
 plo dicitur; Plautus in *Afinaria*: *Hem meum
 caput contempla me.* Et hæc quidem de tem-
 plis prophanis. Christianorum autem tem-
 plum dicitur à græco, quod latine est Do-
 minicum. Vide in voce *Dominicum*. Fanum
 autem dicitur templum exterius, à græco, quod
 latine est *appareo*, quia super alias domus
 apparet.

THERESTUS, Martyrologium 24. Junii,
 idem quod messor, à græco, quod est la-
 tine meto.

TENOR in cantu est, qui inter Bassum
 (Basem sive fundamentum totius cantus)
 & Superiorem, qui *Fausset*, quasi parva
 faux dicitur, medius canit. Erasmus teno-
 rem rei progressum vocat; unde quæ-
 sui similia, sibi que velut perpetua qua-
 dam succedunt serie, horum eundem
 esse tenorem dicimus. Cicero de *Oratore*:
*Is uno tenore, ut ajunt, in dicenda sunt, ni-
 bil afferens præter æqualitatem & æquabilitatem;*
 loquitur de æqualitate dictionis: sic per
 similitudinem qui nec nimis basse, nec al-
 te nimis canit; eodem tenore cantare di-
 citur, idque à tenendo, quod inter utrum-
 que teneat.

THEOTOCOS: à Cælestino Papa dam-
 na-

natus est Nestorius, & D. Virgo Theotocos, id est Deipara dicta; qui illam dicebat tantum Christococon. Nota quod in græco accentu penultima sit *Deum pariens*, & accentu in antepenultima *ex Deo natus*.

THRENUS, latine lamentatio, à græco, quod latine est *lamentor*. Threni compositi sunt ab Hieremja Propheta. *Threnodia* lamentabilis cantus.

THRICHINAS secunda brevi, genit. Thrichinatis, sicut Malinas Malinatis. Martyrologium 20. Aprilis: Sanctus Theodorus cognomento Thrichinas, ab aspera cilicii veste, qua tegebarur, à græco quod est pilosus faccus, sive cilicium, quod à Cilicibus dicitur, qui illud primo texerunt. Hinc *pilus*.

THYINA ligna sunt boni odoris. Thya arbor odorifera, vulgo Cedrus dicta.

TITULUS. Martyrologium 26. Julii: *Roma Sancti Pastoris Presbyteri, cuius nomine Titulus extat in Viminali apud sanctam Pudenciam*. Fuit hic Pastor frater sancti Pii Papæ, alio nomine Hermes dictus, quem primum præfecit isti Titulo; qui Pastoris propterea Titulus dictus est: uti Titulus Equitii, Pammachij, Julii, à Fundatoribus; item à Fundatricibus Eudoxiz, Fasciole, Vestiz: hinc antiquitus Ecclesie vocati sunt Tituli, & qui eis Presbyteri ascribebantur, inde Nomen Titulumque recipiebant; in qua significatione & hodie dicitur quemquam ad Titulum sive Beneficij, sive Patrimonij ordinari, hoc est ad redditus

tus qui ex beneficio, vel patrimonio percipiuntur in sustentationem ordinandi. Titulus item Ecclesie hinc dicitur, quod in loco, ubi Templum esset erigendum, Cruz poneretur in Titulum ad exemplum Jacobi, Genesis 28. qui erexit lapidem in Titulum.

TOBALEA est mappa Altaris, sindonem figurans, qua Christi corpus in monumento fuit involutum. Vox Tobalea videtur Teutonica, dicta *drwaale*, quæ venit à *drwaalen*, quod est errare: quia linteum amplum est, quod quasi per totum Altare errat.

TOGA dicitur quasi tega, quod totum hominem tegat: est vestis virilis; uti *Tunica* muliebris, quæ a tuendo dicitur, quod feminam tueatur, quæ vestis ad imos defluit usque pedes.

TORNEAMENTA, Alexander III. venit detestabiles Nundinas, quas vulgo Torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire solent, & temere congregari; unde cædes hominum & animarum sæpe proveniunt. Incepta autem fuerant hæc Torneamenta in Germania circa annum 938.

TORCULAR quamvis ab omnibus fere secunda producta pronuntietur, tamen corripiendam esse indicat versus: *Non bene Torcular, sed dicere Torcular inde*: nam à torqueo fit torculum, & torcular; sicut speculum, & specular, non specular à specular.

TRACTUS à trahendo, eo quod in gemi-

mitibus vitam trahamus ob lapsum primi, parentis Adami; de quo in Officio Septuagesimæ legi incipit, & Tractus in Missa ante Euangelium cani incipiunt; atque in luctu funebri Tractus adhibetur.

TRISAGION, latine ter sanctum; ita vocatur Canticum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* in Missa cani institutum à Xysto Primo.

TRISTEGA, stega est proprie tabulatum navis, in quo nautæ ambulant. Plautus in Bacchid. *Forte ut affedi in stiga*. In Arca Noe erant tria talia tabulara, quæ tristega vocantur.

TROCHLEA à trocho denominata, quæ fune in altum subducto, & subito demisso vertitur celerrime instar trochi; uti modo fit supplicium quod dicitur *Stropelacorde*.

TUNICELLA vocatur vestis Subdiaconi, uti *Dalmatica* Diaconi; quarum non est usus in Adventu, nisi Dominica *Gaudete*, & in Quadragesima, Dominica *Letare*; quæ Dominicæ denominatæ sunt à primo verbo Introitus Missæ; in quibus tantum organa pulsantur, reliquo tempore Adventus & Quadragesimæ non item: sed diebus feriabilibus canitur in albis Epistola & Euangelium, reliquis diebus Dominicis cum casulis minoribus ab interiori parte, ad distinctionem sacerdotis celebrantis, simplicatis.

TYPHUS, latine fumus, à græco, quod latine est *superbio*, quæ fumus elevor. Gre-

gorius ait in Lect. 2. Noctur. Dominica
 tertia post Pentecosten: Aliud est quod agi-
 tur typho superbia aliud zelo discipline, uti ve-
 tus editio habet; in nova positum est Ty-
 po, sed perperam: à Typho nomen habet
 Typhœus, sive Typhon Gigas: qui, ut fa-
 bulantur Poetæ, typho superbia inflatus,
 Jovem Cœli possessione dejicere conatus,
 ab eo fulmine ictus interiit.

TYPUS, latine figura, uti cum dici-
 mus quod Jónas in ventre ceti fuerit ty-
 pus Christi in sepulchro. Hinc Typo-
 graphia, idest figurarum Mater; quas enim
 figuras intellectu concipit, parit sensu, hispa-
 nice Formas: tales ergo erunt figuræ, sive
 formæ, quales conceptus Typographi. Igitur
 si literatus non est, hircocervus erit ipsi de
 conceptibus sermo. Sermo dignus auris ju-
 dicii Régni, ut realiter judicetur. Si origi-
 nem quæras? illustris est; prodit enim à
 Joanne Gutenberg, Moguntino equite: si
 tempus? annus quinquagesimus Sæculi XV.
 tibi obviâ exiet. Vide paginas 232, &
 233. in fine.

V

VERSUS à vertendo dicitur: unde Ver-
 sum cantantes se versus Altare vertunt;
 ut si forte mens nostrâ evagata fuerit, dum
 Versum audimus, ad Deum excitemur:
 hinc finitis Psalmis Nocturnorum, ante Lec-
 tiones dicuntur; ut si ex sessione inrer-
 tanendum pigri facti simus, excitemur, &
 ad Deum per versum corpore & animo
 convertamur. Versus à Græcis, & à Du-
 ran-

rando Tropi vocantur à græco, quod est *versere*, canuntur versiculi ab Infantibus Chori, ut per illorum tenuem & distinctam in communi cantu vocem, melius ad conversionem excitentur.

VESPERÆ dicuntur à Sidere quod Vesper nominatur, quodque decedente Sole oritur. Lucernarium (officiū nempe) ab Hieronymo, & Lucernaris Hora à Cassiano vocatur; quod cum tenebræ ingruerent, & lucernæ accenderentur, preces istæ vespertinæ persolvi solerent; etiam vocabatur duodecima hora, quæ erat ultima diēi. Judæi incipiebant diem à vespere, secundum illud Genesis 1. *Et factum est vespere, & mane dies tertius*: non dicitur mane & vespere; quod Ecclesia Catholica adhuc imitatur, incipiendo diēs festos à primis vespertis. Dicitur vespere, ablativo vespere, vel vesperi; item vesperus, vespera, & vesperum, vespertinum, & vespertinum. Vespere quoque, uti mane, substantiāliter sumitur: Hymn. *Largire clarum vespere, & mane illud ultimum*; quod præstolamur cernui. Vesperæ in Quadragesima dicuntur ante refectionem; eo quod antiqui tantum semel in diebus jejunii comedebant, idque post Vesperas, quæ serius ingruentibus tenebris dicebantur: quia nunc, propter fragilitatem humanam, tam diu non jejunatur. Vesperæ in hujus rei memoriam præmittuntur refectioni. *Vesperæ Siculæ* unde dicitur sint, vide Notitiam in Martino IV.

VIGILIÆ, vide notas Baronii ad Martyrolo-

rologium in Vigilia Epiphaniæ, & S. Laurentii; ubi inter alia et Ambrosio hæc offert: *Jejunavimus sabbato, vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes institimus &c.* Cur autem retento solo nomine, sublata sint ipsæ vigilie, servatis jejniis, accipe ex Sancto Augustino: *Istam tam sanctum locum, ubi jacet sancti Martiris corpus, in nocte ræ pestilentia & perulancia, per totam noctem cantabatur nefaria, & à cantantibus saltabatur &c.* vide in voce Nocturnus. Vigiliæ Clericorum fiebant singulis noctibus; quando faciebant Officium Nocturnum; Laicorum vera noctibus ante Festa solemnia; quando ipsi ad Ecclesiam etiam de nocte conveniebant, & pridie jejunaverant, sicut fit nunc in nocte Nativitatis Domini. *Vigilie* item vocatur Officium Defunctorum, quod pro defunctis in Christo dormientibus à vivis vigilantibus lugubri voce decantatur: & circa cadaver, quamdiu non est humatus, in cubili lumen & vigilias adhibere solemus.

VIVUS nitens, & fulgens dici potest Feria Quinta Cœnæ Domini: eo quod illò die, cum hæctenus à Septuagesima in Officio de tempore adhibitus fuerit color tristis violaceus, & jam ob institutionem SS. Sacramenti omnia niteant; color lætus candidus adhibeatur. Locus in quo hodie usque in crastinum reponitur Christi Corpus, abusive à vulgo sacrum sepulchrum appellatur; & non bene pannis nigris adornatur: quia Christus nondum mortuus representatur; sed quasi thronus ipsi erigitur,

in quo tota sequenti nocte à Christianis adoratur & honoratur, quando à Judæis maximis opprobrius est affectus; sequenti autem feria sexta cum mortuus repræsentatur, color niger rite adhibetur.

X

XENIA sunt munera quæ dantur hospiti-
bilibus, qui qualitate nobis sunt similes:
Xenia quæ dantur potioribus; qualia magnorum Principum Legatis offeruntur.

XENODOCHIUM latine receptaculum à græco, quod est hospes, hospitem, receptaculum: sic *Ergodochium*, opus. *Nosocomium* ubi ægri curantur, *Gerontocomium* ubi senes impotentes sustentantur.

Z

ZETARIUS, Zeta, cujus diminutivum est Zetula, locus est ubi commode vivitur, sive habitatur, à græco ita 26. Martii Martyrologium de Sancto Castulo: *Qui cum esset Zetarius Palatii, & Hospes Sanctorum*, id est, uti ordinarie dicitur, latine designator Hospitiorum. *Dieta* est idem fere quod *Zeta*, nisi quod *Dieta* ad refectio-nem, *Zeta* ad habitationem referatur. *Dieta* venit à græco quod latine est victus ratione utor: hinc, tenere bonam *Dieta*m; & Medicina *Diætica*, quæ victus ratione curat morbos. *Dieta* barbare ponitur pro itinere unius diei; nisi forte sine diphthongo scribatur; ut *Dieta* à die dicatur; sed apud bonos Auctores non reperitur.

INDEX

RERUM.

A	
Bagaro Regi Imago Christi missa.	123.
Adventus tempus à quo institutum.	1.
Erasm Christianam, adhibendam inisiam.	75.
Ere alieno, gravati non ordinandi.	53.
Affinitas spiritualis.	81.
Agnus Dei, eiusque virtutes.	213.
Alberonius Julius Cardinalis.	265.
Angelica Salutatio ter in die.	208. 229.
Angelorum tria tantum nomina usurpanda, Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis.	95.
Anglorum ad fidem conversio.	16.
Defectio.	237.
Annatarum initium.	218.
Annus Jubilei.	332.
Annus correctus.	246.
Antipapa.	334.
Apparitio S. Michaelis Archangeli.	61.
Aqua Benedicta.	10.
Ariminensis Conventus.	44.
Armeni Romane Ecclesie subiecti.	256.
Artes Typographicae.	232.
Auditores Rotae.	209. 212. 491.
Augustinus Stephani Episcopus Cyzicenus, vulgo Spi-	

<i>Spigacensis, Vicarius Apostolicus.</i>	264.
<i>Aureum Pectoris sive decoratum Romani Imperii Insigne.</i>	134.
<i>Austriacus primus Imperator</i>	193.
<i>Autographum Evangelium S. Matthæi inventum 60. emptum.</i>	227.

B

B <i>Aptismus sollemnis in Paschate, & Pentecoste collatus.</i>	18. 42.
<i>Vales etiamsi verba male prolata sint.</i>	95.
<i>Barbadius Gregorius Cardinalis Episcopus Patavinus titulo Venerabilis insignitus.</i>	265.
<i>Benedictus XIV. habet omnia notabilia.</i>	269.
<i>Regi calamo commendatur.</i>	305.
<i>Nec carnem, nec sanguinem respexit.</i>	309.
<i>Eius epistolum Romæ.</i>	282.
<i>Benedictinæ Congregationes præcipuè.</i>	149.
<i>Benedictio sollemnis Fontis Baptismalis.</i>	19.
<i>Benedictio Aquæ IO. Frugum 6. 33. Contra Locustas.</i>	113.
<i>Benedictus IX. decennis electus Papa.</i>	136.
<i>Beneficiorum Ecclesiasticorum origo.</i>	62.
<i>Beneficia Ecclesiastica quibus, & quomodo conferenda.</i>	152.
<i>Berengarius respiciens.</i>	143.
<i>Bibiopola, surge, ut sedeat.</i>	447.
<i>Biblia Vulgata.</i>	247.
<i>Bigami Irregulares.</i>	48. 57.
<i>Breviarium Romanum emendatum.</i>	75. 246.
<i>In ordinem digestum.</i>	145. 253.

C

C

C alendarium reformatum.	246.
Calices primum lignei, mox vitrei, tandem metallici.	201. 22.
Calisto III. Hispano prodixit Papatum S. Vicentius Ferrer.	218.
Camera quid.	58. 387.
Campanarum usus in Ecclesia.	77.
Benedictio, & Nominatio.	125.
Candelabra in altari. 38. Candelabrum magnum ante Chorum.	100.
Canonizatio Sanctorum solemnis prima.	102.
136. Soli Papae reservata.	331.
Cantus Psalmorum in Ecclesia.	23.
Cantus Gregorianus 75. cum organo.	84. 87.
Cardinales Canonici Compostellani.	149. 151.
Cardinalis, qui se ipse Papam creavit.	221.
Cardinalium S. R. E. Tituli. 8. solis Cardinalibus Papae electio reservata.	143. Cardinales in Conclavi claudendi initium.
	186. 194.
Cardinalium ruber Galeris 188. 149. Rubra vestis.	202. 230.
Cardinales vocabulo Eminentissimi decorati.	253.
Carolus III. non magnus sed maximus.	447.
Amabilissimus Pater 272. Typographica arti favet.	447.
Caroli Magni Edictum.	447.
Caubedra Episcopalis qualis.	433.
Cautiones in scrinio facere quid.	100.
Cereus Paschalis.	52.
Cibus nullus superstitiose rejiciendus.	37. 69.
Chorepiscopus.	48. 334.

<i>Claudi irregulares.</i>	94.
<i>Clemens XIII. Pontifex diu vivas.</i>	272. & 282.
<i>Clerus in Gradus distinctus.</i>	12.
<i>Clericus sine sui Episcopi consensu non ordinandus.</i>	51. Comari alere non debere. 7. 14.
<i>Clericorum Corona in capite rasa.</i>	14. Clerico publice causam agere vetitum 43. item iurare. 28. atque tabernas subire. 32. Clericus Miteratus non initiandus: 58. Clericorum domicilia prope Ecclesias. 151. Clericorum fornicantium pena. 145. Clericum percutiens excommunicatus. 153. Clericis bona possidere licet. 155. Clericorum degradatio. 103.
<i>Fundos habebant in commune bonum, non proprios.</i>	22.
<i>Gaestinus V. Pontificatu se abdicat.</i>	101.
<i>Sanctorum diviso.</i>	32.
<i>Communio ab omnibus in Cena Domini sumenda.</i>	15. 20. olim sub utraque specie 31. ab Hereticis non accipienda. 147. Galliarum Regi sub utraque specie concessa. 207.
<i>Concilium Oecumenicum.</i>	295.
<i>Confessor olim idem ac Martyr.</i>	17. 38.
<i>Confirmatio per manus Episcopi conferenda.</i>	22. 37.
<i>Quam primum fiat.</i>	6.
<i>Consecratio prima Ecclesie. 16. Consecratio solemnis Ecclesie, & Altarium 13. Octava Consecrationis Ecclesie celebranda.</i>	65.
<i>Consecratio Papae à quo.</i>	41. 89.
<i>Consecratio, & Velatio Monialium.</i>	13.
<i>Constantinopolis à Turcis capta.</i>	227.
<i>Continentia sacris Ordinibus annexa.</i>	21. 28. 75.
<i>Controversa de Gratia, & Libero Arbitrio scripta.</i>	251.

RERUM.

Coronatio prima Imperatoris per Pontificem	64.
ultima.	240.
Corporalia ex lino conficienda.	11. 30. 33.
Corpore mancus non ordinandus. 49. est irregularis.	61.
Corpus Christi sine sanguine non consecrandum.	61.
Correctio Hymnorum & Psalmorum.	233.
Christma quotannis in Cena Domini renovandum	
25. conficiendum à solo Episcopo 39. in singulas Parochias dividendum.	84.
Cruciata.	147. 156. 199.
Crucis & Sanctorum Imagines in Templis, in domibus, in viis. 99. luminibus, & cultu honorandæ.	99.
Crucis signum in Sacramentis adhibendum.	102.
Cynis Christi inventio. 36. Exaltatio. 82. Adoratio.	81.
Cruz ante Papam gestanda.	106.
Cubicularii.	58.
Cupula S. Petri Roma absoluta.	248.

D

Dalmatica cur lata.	65.
Decora, & Nomina Principibus à Papis tributa.	323. 329.
Defunctorum memoria in Missa 11. 70. Defunctorum sodalium institutum. 127. Defunctorum omnium Fidelium commemoratio. 129. 216.	
Diaconi Pauperum Curatores.	25.
Diaecesum divisio.	32.
Dies Cinerum initium Quadragesimæ.	74.
Differentia in Nomine, & Numero Pontificum.	340.

Dig-

Dignitates Ecclesiastica à Laicis non conferenda.	146.
Dimissoriales Litterae.	49.
Dominus vobiscum cur à Sacerdotibus dicatur.	5.

E cclesia Romana Primatus.	36.
Ecclesia cur ita vocata. 4. Ecclesia fundi, & redditus. 22. Ecclesia Hæres scripta. 36. Ecclesia prima consecrata. 13. Ecclesia ab Episcopo tantum consecranda. 60. Ecclesia & Altarium consecratio solemnis. 39. Ecclesia immunitas. 81. Ecclesia secula infelicia. 115. 131. 139. Ecclesie Persecutiones. 217.	
Ecclesiastica Beneficia quibus & quomodo conferenda.	159.
Ecclesiasticæ dignitates à Laicis non conferenda.	146.
Electores S. R. Imperii.	130. 189.
Epilepticis, etsi convalescant, celebrare non licet.	144.
Episcopalis mensa 37. & Cathedra.	13.
Episcopatus novi in Belgio erecti.	143.
Episcopium, & Patriarchatum non expoliandum.	116.
Episcopi Græci omnes Palliati.	122.
Episcopi Papiensis Privilegia.	120.
Episcopus à tribus aliis Episcopis consecrandus. 7. Concionetur coram septem Diaconis. 9. Sacrificet coram Sacerdotibus 16. cur dicat Pax vobis. 5. à solo Papa condemnandus. 20. non transferendus ad aliam Ecclesiam, nisi	

RERUM.

519

ad utilitatem publicam. 24. habeat carceres pro clericorum delictis 25. non eligendus nisi triginta annos natus.	160.
Episcopus Augustin. Stefani vicarius apostolicus.	264.
Episcopus Comimbriensis, quam alio senserit de operibus Benedicti XIV.	269.
Eremiae S. Augustini ex Eremita in urbes vocati.	190.
ad Evangelium standum ab omnibus.	90.
Euangelij D. Matthei autographi inventio.	60.
Empira.	327.
Eucharistia in Ecclesiis servanda. 184. deferenda ad aegros cum lumine, & campanula. 184. non sumenda ab Haereticis.	147.
Eugenii Papa IV. Epitaphium.	225.
Excommunicatio in Cena Domini.	103.

E

F abula Joanne Papissa. 106. unde ortum habet.	110.
Feria quid.	39.
Feria quarta Cinerum privilegiata.	111.
Feminis Monasteria ingredi vetitum.	75.
Festivitas Feriae quinta sublata.	68.
Festum S. Petri ad Vincula. 56. Omnium Sanctorum. 79. SS. Corporis Christi. 191.	
Transfigurationis Dominicae. 229. SS. Trinitatis. 208. Purificationis. 90. 247. Nativitatis. 188. Visitationis. 216. 217. Conceptionis. 232. 254. 263. Praesentationis. 232. 247. Assumptionis B. Mariae Virginis 48. 106. Ad Nives.	44.

Fla-

Flavius Blondus Historicus.	228.
Fons Baptismalis.	19.
Ferrosi Papæ cadaver exhumatum inhumanè, & degradatum. 114. absolutum. 116. 118.	
Formula, Salutem, & Apostolicam Bene- dictionem.	5.
Franciæ Rex de Benedicto XIV. quid senserit 306. eius titulus Christianissimi.	329.

G

Generale Concilium.	295.
Gloria Patri &c. in fine Psalmorum.	48.
Gradus Ordinum.	34.
Græcorum cum Latinis unio subdola.	225.
Gregorius Barbaticus Cæd. Episcopus Patavinus Venerabilis titulo insignitus.	265.
Guelphi, & Gibellini.	187. 426.

H

Hebdomada duplicis Ferie quintæ.	210.
Hebdomada dies quare Ferie vocati.	34.
Hæreticus sæculari potestate coercendus.	70.
Hierosolyma Infidelibus erepta.	147.
amissa.	182.
Hispanica Inquisitio.	234.
Homicida Irregularis.	109.
Horarum Canoniarum Capitula.	69.
Ordinatio.	145.
Mora Canonica quotidie persolvenda ab Ecclesiasti- cis. 70. sub pœna peccati. 72. inchoanda à V. Deus in adiutorium &c.	73.
Hospitalarii Equites.	150.
Hof-	

RERUM.

921

<i>Westia pridie consecrata servanda in die Parasceves.</i>	50.
<i>Hugonati à Gallia eiekti.</i>	259.
<i>Hymnus Angelicus in Missa.</i>	71.
<i>quando omittendus.</i>	141.
<i>Hymnorum, & Psalmorum correctio.</i>	253.

I <i>acobus II. Anglia Rex regno profugus.</i>	259.
<i>Ieiunium vetitum die Dominica, & olim feria quinta. 37. servandum olim die Iabati.</i>	50.
<i>Iesuita eiekti de Lusitania Regnis.</i>	272.
<i>Imagines Sanctorum pictæ 91. in Templis; in domibus, & in viis ponenda, & honoranda. 99. Non nisi Sanctorum in Ecclesiis collocanda.</i>	253.
<i>Imago Christi Abagaro Regi missa.</i>	123.
<i>Immunitas Ecclesiastica.</i>	81.
<i>Imperator equi Pontificii frenum agens.</i>	108.
<i>Imperatoris non est suodum convocare, Pontificemque mutare. 124. Imperator Papæ Strator, & Diaconus. 214. est Advocatus, & Defensor Ecclesiæ. 112. Imperatorum Primus per Papam coronatus 64. ultimus. 240. Ex Austriacis Imperatoribus Primus qui.</i>	193.
<i>Imperatores à Papis decore aliquo insigniti. 323.</i>	
<i>Imperii Romani à Grecis ad Latinos translatio. 96. Imperii Romani Electores. 130. 189. Imperii Romani insigne Pomum Aureum Cruce decoratum.</i>	134.
<i>Incensatio oblatorum.</i>	56.
<i>Index librorum prohibitorum.</i>	242.
<i>In-</i>	

<i>Indulgentia Germanis post grates Deo in missa actas hibentibus concessa</i> 185. Item Belgis. 186. <i>Indulgentia SS. JESU Nomen colentibus impertita.</i> 208. <i>Nec non Salutationem Angelicam in horarum pulsatione recitantibus.</i> 208. 237.	
<i>Inquisitio Hispanica.</i>	234.
<i>Inquisitionis Sacra Tribunal.</i>	242.
<i>Interstitia Ordinum.</i>	39. 48.
<i>Inventio S. Crucis.</i>	36.
<i>Ioanne Papiſta Fabula</i> 106. unde orta.	110.
<i>Irregularis Bigamus.</i> 48. 75. <i>Claudus.</i> 94. <i>Corpore mancus</i> 61. <i>Homicida.</i>	109.
<i>Jubileum.</i>	332. 438.
<i>Julius Alberonius Cardinalis.</i>	265.

L

L ibri Canonici Sacra Scriptura.	60.
Laici Presbyterio, seu choro exclusi.	106.
Laici de rebus Ecclesiasticis ius ponere non licet.	62.
Lampades, & lumina in Ecclesia.	77.
Lancea, & Tituli S. Crucis Inventio.	233.
Leo Papa III. plures eodem die missas celebrat.	102.
Librorum prohibitorum Index.	242.
Litanie seu Rogationes.	75. 443.
Litanie Sanctorum tantum, & B. Marie Virginis Lauretane in Ecclesia canende.	250.
Littere Dimissoriales.	49.
Littere Pontificie olim cera, nunc plumba figurate.	100.

RERUM.

523

Libus & Conjugis diebus Quadragesima, & jejunii abstinendum.	45.
Lumina in Ecclesia.	77.
Lutheri Libri Romæ combusti.	236.

M

M Alacria Prophecia de futuris Pontificibus.	155.
Manipulus in lava.	39.
Manus mortua.	447.
Possessiones ad tempus tantum Pontifex clericis permisit.	62.
MARIA Virgo Deipara dicenda. 54. Vide Festum.	
Martyrum Reliquie sub Altaribus posite	32.
Martyres sepeliendi mos.	34. 35.
Martyr idem olim ac Confessor.	17. 38.
Matrimonium quomodo celebrandum.	8. 15.
Inter consanguineos vetitum.	21. 26.
Mensa Episcopalis qua.	37.
Missa à D. Petro prima celebrata. 1. 74. Triplex in Nativitate Domini. 11. In aliis diebus unica tantum dicenda. 145. 184. Jejuna celebranda, nec imperfecta relinquenda. 15. Olim semper cum cantu 52. solum in locis sacris peragenda. 65. Primis temporibus Ecclesia unica tantum singulis diebus celebrabatur. 9. 81. Detecto capite celebranda. 94.	
Missa Patres. Oratio Dominica 1. Canon 6. Dominus vobiscum. 5. 7. Orate Fratres 7. 56. Epistola, Euangelium, Qui prius, Unde & memores 9. Sanctus 11. Memoria Disfunctorum. 11. Gloria in excelsis 11. Confiteor. 23. Offertorium 33. 54. Symbolum 42. Communi-	

ni-

<i>nicantes.</i>	48.	<i>Pax Domini, & osculum Pacis.</i>	
	50.	<i>Fudica, Introitus, Graduate, Offertorium, Tractus, Communio</i>	54.
		<i>Incessatio Oblatorum, Hanc igitur, Sanctum Sacrificium, Benedicamus Domino, Ite missa est</i>	56.
		<i>Præfationes</i>	61.
		<i>Kyrie eleyson</i>	74.
		<i>Libera nos</i>	74.
		<i>Agnus Dei</i>	90.
		<i>Pulsatda campanula ad elevationem Hostie</i>	186.
		<i>Euangelium S. Joannis in fine</i>	245.
		<i>Præparatio ad Missam</i>	59.
		<i>Vestes Sacræ</i>	6. 30.
		<i>Eumina.</i>	77.
		<i>Missæ XXX. S. Gregorij Magni pro Defunctis.</i>	74.
		<i>Missæ omnes prius cantabantur.</i>	52.
		<i>recitatur ab impatientia populi.</i>	52.
		<i>Missalis Romani emendatio.</i>	246.
		<i>Mitra Pontificia</i>	40. 202. 213. 230. 457. 489.
		<i>Modus olim eligendi summum Pontificem.</i>	26.
		<i>nunc.</i>	143. 186.
		<i>Monachi ad sacros ordines admitti.</i>	48.
		<i>Monialium Consecratio, & Velatio.</i>	13.
		<i>Montes Pietatis.</i>	244.
		<i>Mulieribus nisi velatis ingressus Ecclesiæ interdicitur.</i>	2.

N

N <i>epotismi Constitutio.</i>	261.
<i>Nomina, & decora Principibus à Papis tributa.</i>	329.
<i>Nominis in Pontificibus mutatio à quo primum coepit</i>	105. 112. 134. 243.
<i>Notarii Primi.</i>	6.
<i>Novi orbis descriptio.</i>	233.

- O**blationes Fidelium trifariam dividenda. 59.
Oecumenica Nomen soli Papa convenit. 72. 78.
Oecumenicum Concilium; Vide Concilium.
Offertorium Missa. 33.
Officium B. *MARIE* Virginis prius injunctum Monachis 93. postea Clericis. 148.
Opera *Benedicti XII.* absolutissima. 269.
Oratio Dominica Missa inserta. 2. Oratio publica melior quam privata § 1. Oratio A cunctis. 184.
Ordinatio cur olim tantum sabbato, & mense Decembri 59. 60. Valida etiam ab Episcopo suspensa. 62. irrita per saltum. 98.
Ordines sacri quomodo conferendi 7. quibus 20. 49. 53. non omnes simul. 48. Ordinibus sacris continentia injuncta 21. 28. Ordinum Gradus. 35. Interstitia, & exercitia 39.
Ordo Equitum Christi. 207.
Organa in Ecclesia. 85.
Origo Beneficiorum Ecclesiasticorum. 62.
Oscitantes cur signo se Crucis muniant. 76.
Osculatio Pedum Papæ. 92.
Osculum Pacis 50. dandum Populo in Missa. 87.
Osticus Episcopus olim Papæ Consecrator. 41. 82.

P

- P**alla Linosissima. 39. 443.
Pallii Pontificalis inventor 3. dignitas 40.
 cur

cur ex lana 41. ubi, & à quibus conficiatur.	41.
Panis, cum cecidit, cur osculandus.	23.
Panis benedicti erogatio in Ecclesia.	38.
Pantheon primum Idolorum Templum Deo consecratum.	79. 104.
Papa Bellator.	236.
Papa in univ. Eccl. Episcopus.	10.
Papalis Mitra simplici corona 40. duplici	102.
triplici 213. gemmis preciosissimis ornata.	230.
Papiensis Episcopi privilegia.	120.
Parasceves die adhibenda Hostia pridie consecrata.	50.
Parvularum divisio.	32.
Parvuli baptizandi.	50.
Parlamenta varia Franciæ domus, & Collegia Patrum Societatis Jesu inania horum reliquerunt.	272.
Pascha quo die celebrandum.	13. 19.
Patrini.	12. 81.
Pax vobis cur dicatur ab Episcopis. 5. Pax Domini, & Pacis osculum in Missa 51. 87.	
Pacis Tabella 51. Pax inter Sacerdotium, & Imperium.	151.
Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta ab Hæreticis non sumenda.	147.
Persecutiones Ecclesiæ.	294.
Petræba.	212.
Philippus V. se Hispaniæ regno abdicat.	265.
Polonorum Tonsura.	136.
Polluta ab Hæreticis expianda.	67.
Pontifex univ. Eccl. Episcopus 10. quomodo olim erigeretur 26. Pontificis Adoratio. 64. Pedum osculatio. 92. Gestatio. 96. Pontifi-	

- Pontifex primus Alpes transiens.* 96. *Anno Pontificem crucis delatio.* 106. *Pontifex à Sacerdotibus sepeliendus.* 107. *In questione facti, non autem juris, errare potest.* 118. *A Jure Cardinalibus eligendus.* 143. *ita ut duæ saltem tertie Cardinalium congregatorum partes conveniant.* 159. *Pontifex Romanus Jesus Occumenicus* 11. 72. 78. & *Papa vocandus.* 146.
- Pontifice Romano nemo miserabilior.* 158.
- Pontifices quatuor eodem tempore Roma sedentes.* 38. *Pontifices ab Ecclesia pro sanctis habiti.* 293. *in persecutionibus jublatis.* 294. *sub quibus Concilia Generalia habita.* 295. *Ex Religiosis Ordinibus assumpti.* 299. *Qui & quot ex variis Nationibus.* 302. *Optima præ reliquis notæ.* 304. *Inveni, atque venientes electi.* 306. *Qui consanguineos non respexerunt.* 308. *Nobiliori ortu profapia.* 310. *Tenui nati parentela.* 312. *Notæ non ita bonæ.* 314. *Minus literati.* 316. *Juvenes ad Pontificatum assumpti.* 317. *Qui aliquot vixerunt dies.* 318. *Qui aliquot menses.* 319. *Qui plures præ cæteris annos.* 322. *Qui eo Pontificatus anno sunt mortui, quem nomine præferabant.* 320. *Qui Imperatores coronaverunt.* 323. *decusque aliquod Principibus tribuerunt.* 329. *Qui primum Sanctos canonizarunt.* 331. *Qui Annum Jubilæum celebraverunt.* 332. *Avenione in Gallia residentes.* 333. *Pseudopontifices.* 334. *Dimittunt sedis Pontificiæ Vacationes.* 336. *Qui non ex Cardinalibus electi.* 399. *Differentia in nomine, & numero Pontificum.* 340. *Qui primum*

<i>nomen mutarint.</i>	344.	<i>Ante Papatum legitime uxorati.</i>	346.
<i>Pontificum Nepotes ad Papatum assumpti.</i>	346.	<i>Musici, Medici, Spurri, & Fratres sibi in Pontificatu succedentes.</i>	348.
<i>Omnes, hæcenus Pontifices verbis technicis descripti.</i>	349.	<i>Pontifex primus, qui usus est in Bullis verbis illis: salutem, & Apostolicam Benedictionem.</i>	5.
<i>Pontificatus annos in Bullis numerandi initium.</i>	66.	<i>Pontificie literæ prius cera, nunc plumbo signatæ.</i>	100.
<i>Pontificii equi frænum Imperator agens.</i>	108.	<i>Populus in Ecclesia Iustrali aqua benedictus.</i>	87.
<i>Portugallie Rex Patres Societatis Jesu de omnibus suis ditionibus eiecit.</i>	272.	<i>Præcedentia Legati Galli præ Hispano.</i>	244.
<i>Præparatio ad Missam.</i>	55.	<i>Presbyteri cur sic dicti.</i>	4.
<i>Presbyterio amoti Laici.</i>	106.	<i>Primatus Romanæ Ecclesiæ.</i>	36. 66.
<i>Principes à Papis decore aliqua insigniti.</i>	329.	<i>Privilegium arti Typographicæ à Rege Hispaniæ concessum.</i>	447.
<i>Probatio per ferrum candens explosa.</i>	113.	<i>Procesiones.</i>	75. 86. 485.
<i>Prophetia de futuris Pontificibus.</i>	155.	<i>Protonotarii Apostolici Participantes.</i>	6.
<i>Psalmorum in Ecclesia cantus.</i>	23.	<i>Psalmi Pœnitentiales in Quadragesima.</i>	184.
<i>Pseudopontifices.</i>	334.	<i>Puer quinquennis electus Archiepiscopus Rhemensis.</i>	65.

Q

- Q**uadragesima I. 487. Quadragesima & Jejunii diebus à ieijs, & coniugis abstinentum. 49. Quadragesima initium dies cinerum. 74. privilegiatum. 211. Quadragesimale jejunium non interruptum. 74. 92. In Quadragesima Psalmi Penitentiales recitandi. 184. Quatuor anni Tempora. 21. 489. Quatuordecim Propositiones proscripta. 283. Quietissimus proscriptus. 283.

R

- R**aditus Ecclesie quomodo dispensandi. 22. Reges à Papis decore aliquo insigniti. 329. Regnum ponitur pro mitra. 489. Regina coeli Antiph. 76. Reliquie SS. Martyrum Altaribus inclusa. 32. non movende temere. 73. à quibus tangenda. 81. Earum contactus saluber. 126. Res sacras vendere simoniacum. 44. 70. Rex Hispanie Papa videtur. 269. Amabilissimus Pater. 272. Rogationes sive Litanie. 56. 75. Romanae Ecclesie Primatus. 36. 66. Romanum Imperium à Graecis ad Latinos translatum. 96. Rosa Aurea. 213.

Kk

S

S Abbati Jejunium olim. 90. Sabbatum cultum	
<i>B. MARIE Virginis sacrum.</i> 50. 148.	
Sacerdotes cur Presbyteri appellati. 4. Hono-	
randi. 23. 25. quam aetatem habere olim	
debeant. 25. Tutores esse non possunt. 30.	
possunt exercere inferiorum ordinum officia. 63.	
Sacramenta signi crucis administranda. 102.	
Salve Regina Antiph. 76.	
Salvatio Angelica ante confectionem. 148. ter in	
die recitanda. 208. 229.	
Salutem, & Apostolicam Benedictionem,	
Formula. 5.	
Sancta Maria Mater Dei, &c. adiecta Salu-	
tationi Anglicae. 54.	
Sanctiones Pontificum tamquam ipsius S. Petri. 189.	
Sanctorum Imagines picta. 91. Sanctorum Cano-	
nizatio sollemnis prima. 102. 136. Sanctorum	
tantum Imagines in locis sacris ponenda. 244.	
Schismata. 334.	
Schismatici Hispani Roma dimiserunt officia. 269.	
S. Sebastianus tutelaris contra Pestem. 86.	
Sedes Episcopi qualis. 23.	
Sedes Prima a nemine judicatur. 35.	
Sedes Stercoraria. 111.	
Sedis Apostolicae diuturnissima Vacatio. 192. Va-	
caciones ejusdem diuturniores. 316.	
Sedis Romanae Avenionem Translatione. 207. Ro-	
mam redactio. 215.	
Servi non ordiandi. 122.	
Servus Servorum Dei, Titulus Pontificis. 76.	
Simonia crimen in Sp. Sanctum. 244.	

RERUM

111

Significatum sacra venacæ,	51. 70.
Sponsiones de Pontificis morte, & electione ana- thematizata.	249.
Spiriti non ordinandi.	52.
Standum ad Evangelium.	50.
Stationes.	75.
Stephanus III. primus Alpes tranfit.	96.
Servnantibus cur fancta precemur.	76.
Subdiaconatus continentia conjuncta.	75.
Successores in Pontificatu non eligendi.	3.
Symbolum Nicænum in Missa. 43. 2. Acha- nasia.	43.
Synodus non ab Imperatore, sed à Papa indi- cenda.	124.

T

Tabella Pacis.	51.
Taberna Clericis vetita.	52.
Talionis pena.	47.
Templarii Equites. 130. extincti.	206.
Tempora Anni.	21.
Tempus Clausum quid.	45.
Teutonicus Equites.	183.
Theodorus Papa I. de Christi sanguine Pyribum Hæreticum proferibit.	84.
Tiara, seu Regnum. 489. Vide Mitra.	
Tributus Catholici Regi Hispanie tribu- tus. 82. 233.	329.
Tituli Ecclesiarum, & Cardinalium.	8. 12.
Tonsura Polonorum.	136.
Torneamenta vetita.	159.
Trinitabulorum & Campanarum in Ecclesia usus.	76.
Trisagium in Missa. 11. contra Terramotum.	17.

- Typographica Ars.* 232. *Eius origo.* 233. 402.
Typographia à typo dicitur. 509. *Eius forma
 tales, quales Typographi conceptus.* 509. *Ars
 illustris est.* 509.
Typographe, ambula. 447.

V

- V**acationes Sedis Apostolica diuturniores. 336.
Vasa sacra à feminis non tangenda. 11.
neque à Monialibus. 15. *Metallica esse de-
 bent.* 21.
*Velasco (D. Ludovicus) & Gonzalez (D.
 Vincentius) fidelissimi duces.* 378.
Vendere Sacra Simoniacum. 51.
*Verba consecrationis in Missa secreto pronun-
 cianda.* 69.
Vesperæ scilicet. 127.
Vestes Sacrae in Missa. 6. 30.
Vicariatus Sedis Romane vacans. 23.
Vigilia sublata retento jejunio. 53.
Vincula S. Petri. 50. 126.
Unctio S. Chrisimalis in vertice Baptizati. 32.

Z

- Z**eno Imperator Constantinopolitani civis
 sepultus. 60.
*Zenoni (Excellentissimo D. D.) de Somodevilla
 quantum debeat nostra Hispania.* 269.

FINIS.

